

अथ त्रयोदश प्रकरणम्

तत्र कथितकोणचापानां सारणी क्रियते । तत्र त्रयोदशहोरा^३मितपरम-
दिनदेशमारभ्य अर्द्धहोरा^५धिकं होरा^५र्द्धाधिक परमदिनवृद्धि षोडश होरा^५मितपरम
दिनदेशपर्यन्तं सारणी उत्पाद्य लिख्यते । तत्रचैकेक होरा^५भु प्रत्येक^६रास्यादीनि
कोणा^{११}श्च कृत्वा कोष्टकेषु लिख्यते । एतेषा नगराणां अक्षांशा^{१३}र्थ इस्कंदरीय देशा-
न्तरं च मया ग्रन्था^{१५}ंतरे लिखितमस्ति ।

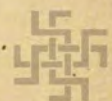
इति द्वितीयो^{१०}ध्यायः

राजाधिराज प्रभुतोषणार्थं सम्राट् जगन्नाथ कृते सुशिल्पे ।

सिद्धान्तसारे खलु कौस्तुभेस्मिन्न आगाद्विर^{११}तिं द्वितीयः ॥१॥

- (क) २. सारिणी for (सारणी) ४. होराधिकं for (अर्द्धहोराधिकं)
५. 'होरा^५र्द्धाधिक' लुप्त ६. सारिणी for (सारणी)
७. लिप्यते for (लिख्यते)
८. सु for (मु)
९. प्रप्ते for (प्रत्येक)
१०. रास्मादीनां for (रास्यादीनि) १२. लिप्यते for (लिख्यते)
१३. 'थं' लुप्त १४. +नगरात् + (ख)
१५. ग्रन्थांतर for (ग्रन्थांतरे) १६. लिप्यित for (लिखित)
१७-१८. लुप्त १९. विरति for (विरति)

- (ख) १. त्रयोदशं for (त्रयोदश) ३. "होरा^५मित—वृद्धि षोडश" लुप्त
८. चैकेकहोरा^५भु for (चैकेकहोरा^५भु)
१०. रास्यादीनां for (रास्यादीनि) ११. कोणा^{११}श्च for (कोणा^{११}श्च)
१३. अक्षांशा^{१३}श्च for (अक्षांशा^{१३}र्थ) १९. विरति for (विरति)

क

होरा	नतांश कर्क १८० पू० क० का पश्चिमकपाले कोणः				मकर			
०	७१२५	६०१०	११४१४५		०	४०१८	६०१०	
१	१५१५५	२५१५५			१	४२१५४		६८१३६
२	२६१३	१६११५	११७०१४५		२	४६१४८		५११६
३	४२१५२	१११५	१०६१२२		३	५६१३५		३८१५१
४	५६१२५	१७१४	४११३		४	७११६		२८१३१
५	७०१२	२७०			५	४३१३१		२१११२
६	८३१२७	१६४१४१	६१५१४२		५।३०	६०१०		१३१३
६।३०	६०१०	१०११५७	१८१३१६	२०५१०				

सि २०१४				कुंभ			
०	३१३	८२१३०	१००१५७	०	३६१५७	७७१३०	१४१४ १६११५
१	१४१२०	२६१३	८१३४	१	३६१४६	८०११२	१४१४
२	२८१४२	२८११५	६१३४	२	४७११५	११८१५	१६११५
३	४२१४३	१०१५	१४१५४	३	५७१३३	१३११३	२८१५७
४	५६१४६	६११६	१८१४१	४	१६१३०	१३६१४६	१५११२
५	५८१६१८	२१३३	२२१२६	५	८२११८	१४७१५३	२१११७
६	८४११७	१८१४१०	२८०	६	२१२५	६०१०	१३१६
७।२५	६०१०	१८४१११	३०१६				
		२२६१४२					

क

कन्या २२६।४२				मीन १३८।०			
०	१६।२७	११३।४१		०	२८।३०	६६।०	
१				१	३१।४६	६७।०	४०।०
२	२२।३	११४।१३	७२।४६	२	४०।५२	११५।१६	२।१
३	३३।५०	१७३।१७	१४।२५	३	४२।३०	१२०।३३	१०।३७
४	४७।२०	१।२३	४६।२६	४	४५।४०	१३१।४१	१०।१६
५	६१।२२	५।२८	४२।३४	५		१३६।४१	१७८।१६
६	७५।३६	७।२६	४०।३३	५।४६		१४२।६	१७५।११
७।२५	६०।०	७।२४	४०।१८				
तुला २२६।४२				मेष १३२।४८			
०	२८।४६	७२६।४२		०	१२।२७	६६।०	
	७	१११।०।०					
१	३१।४६	१३६	८३।०	१	२२।३०	८७।११	२५।२७
२	४०।४२	११७।५६	१४।१	२	३२।४६	१२४।३५	१।४३
३	५२।३०	१६६।४३	५२।३७	३	४७।२०	१३३।४१	१७८।३७
४	६०।४०	१७६।४१	४५।१६	४	६१।२२	१३७।२६	१७५।१२
५	७६।१८	१	४०।५६	५		१३६।२७	१७२।५१
६	६०।०		३४।५१	६		१३६।४२	१७२।१६

क

वृद्धिक २२२।०				वृष			
०	२८।७	दक्षिण	१११	०	४।४७	६६।०	१८०।०
१	३१।४६	१३६।	८३।०	१	१५।२०		
२	४०।५२	१७७।५६	६४।१	२	२६।२३	१४६।०	१८२।०
३	५२।३०	१६६।२३	५२।२०	३	४३।४०	१३८।०	१७०।४४
४	६०।४०	१७६।४१	४५।१६	४	५३।२३	१४६।१६	१७१।२१
५		१।४१	४०।१६	५	७२।३७	१४७।१३	१७३।७
६।२५		७।६	३४।५१	६	८६।४१	१४३।३७	१०४।२६
				६।१४	६०।०	१४२।६	१२२।१३
घन				मिथुन ११५।०			
०	३६।४६	८२।१७		०	४।३	७७।१	१५३।५७
१	३६।४६	१२५।३०	७६।४८	१	१४।२०		
२	४७।१५	१४३।५	६१।५५	२	२८।४२	३।२८	१६४।३२
३	५७।३३	१५६।३	४८।५४	३	४२।४३	११५।५	१६४।५४
४	६६।३०	१६४।४८	४०।१२	४	५६।४६	१११।१६	१७१।४१
५	८२।१८	१७१।४७	३३।१७	५	७०।१८	११७।१६	११७।२१
२५।५	६०	१७४।५१	३०।६	६	८४।१७	११२।०	३१०।०
				६।२२	६०।०	१४६।५१	५।६

क

दिनं ३३।४५ अक्षांशाः २३।५१
कर्क

मकर

०	०।०	६०।०	३।४५	०	४७।१२	६०।०	
१	१३।४३	११।१५	६।६	१	४६।५२	४८।३	७१।५७
२	२७।२३	१७३।५१	११।४५	२	५०।५३	०।३१	३६।२६
३	४१।२०	१६८।४५	१३।६	३	६४।३७	११३।३७	४४।३०
४	४४।२७	१६६।११	१७।१६	४	७५।७२	११४।५७	३५।३
५	६७।४२	१६३।१५	२२।१	५	८६।५५	११२।४	२८।०
६	८०।३६	१५०।५६		५।५७	६०।०	११३।४६	३४।१४
६।१५	६०।०	१६३।४६	२६।१४				

सिंह

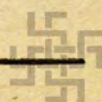
कुम्भ

०	३।२१	८२।३०	२८।५६	०	४४।२१	७७।३०	५८।३० ४२।४४
१	१४।३८	१७६।४	२०।५६	१	४६।४०	६६।३०	३०।३५
२	२७।५६	१८०।०	२५।०	२	५६।२१	११२।१६	२२।३
३	११।४४	१०६।३	२७।५७	३	६२।१८	१२४।२५	१५।१४
४	५५।१४	१७४।१८	२७।४२	४	७३।२०	१३३।५८	१३।७
५	६८।४३	१८३।४०	३१।२०	५	६०।२३	१३६।४६	
६	८१।५२	१६८।५६	३६।४	५।२२	६०।०	१४१।५३	
६।१८	६०।०	१६६।५३	३७।७				

क

कन्या				मीन			
०	१२।२०	१११।०	६३।२०	०	३५।३१	६८।०	
१	१८।४२	११८।४०			४३।२०		
२	३०।५७	१७६।४४	४८।१६	१	४८।३५	६१।१५	४६।४५
३	४४।२२	१७८।३	४३।५७	२	४६।२	४८।१८	२६।४२
४	५८।१	१८०।०	४२।०	३	३६।३०	१६६।४१	२६।१६
५	७१।४३	१७६।१५	४२।४५	४	२८।२१	१२७।५	१०।५०
६।६	१००।२०	१७७।१६	४४।२१	५	८१।२२	१३२।३०	५।३०
	६०।०	१७६।४१	४५।१०	५।३४	६०।०	१२४।४१	३।१६
तुला				मेष			
०	२३।११	११३।११		०	२३।५१	६६।६	
१	३७।५६	१४४।१०	४३।४२	१	२७।५६	६६।२८	३५।५०
२	३७।३६	१६२।५३	६०।२६	२	३७।३६	११४।३१	१७।५४
३	४६।४२	१७१।४२	४७।१७	३	१६।४२	१२४।३	८।४५
४	६२।४७	१७६।५६	५०।४२	४	६२।४७	१२६।१७	३।१
५	७६।२०	१७६।३	४८।३६	५	७६।२०	१३१।२१	०।१७
६	६०।०	१८०।०	४७।४२	६	६०।०	१३२।१८	०।०

क

वृश्चिक

वृष

०	३५।३१	१११।३१	
१	३८।२४	१३३।१५	४८।४५
२	४६।१२	१५०।१८	७१।४२
३	५६।३०	१६१।४१	६०।१६
४	६८।६१	१६६।५	५२।१५
५	८१।२२	१७४।३०	४७।३६
५।३६	६०।०	१७६।०	४५।१४

०	१२।४१	६६।०	२१।४०
१	१८।४२	११७।४०	
२	३०।५७	१३१।४४	६।१७
३	४४।२२	१३६।१३	१।५६
४	१८।१	१३८।०	०।०
५	७१।४३	१३७।१५	०।४५
६	१६०।२०	१३०।२८	२।२१
६।६	६०।०	१२२।१८	३।१५

घन

मिथुन

०	४४।२१	८२।३०	
१	४७।४०	१२१।३०	४८।३०
२	३६।४	१३७।१६	६७।४४
३	४२।१८	१४६।३२	५५।३५
४	७३।२०	११७।१८	४७।१२
५	१००।२३	११४।४६	४०।१४
५।५२	०।०	६६।५३	१८।७

०	३।२१	७७।३०	
१	१४।१८	१०७।४३	३।१६
२	२७।१६	८२।०	०।०
३	४१।४४	१७४।३	०।१७
४	५५।४४	१५२।५८	२।४४
५	६८।१३	१४८।४०	१।२०
६	८१।१२	११३।५६	११।७
६।८	६०।०	१४१।५३	१३।७

क

दिनं ३५।० अक्षांशाः ३०।३२ कर्क	मकर
० ६।३१ ६०। ० ३०।३१	० ५४।१३ १०। ० ७६।२६
१ १४।५४ १०५। ०	१ ५६।१७ १०४।३४
२ १४।२३ १५३।३८ २२।२३	२ ११।२३ ११६।२३ ३५।३७
३ ४०।५६ १६०।३० १४।२०	३ १६।१७ १३६।४६ ४६।१७
४ १३।१४ ११८।५६ २५। ६	४ ७८।५६ १३६।३० ४०।३२
५ ६०।५५ १६। ० २४। ०	५ ६०। ० १४६।४८ ३३।३२
६ ७८।४० १११।४६ २८।११	
७ ६०। ० १४६।२८ ३३।२२	
० ६।५२ १०२। ३ ५१।४७	० ५०।५२ ७७।३० ६१।२०
१ १६।४५ ११३।१३	१ ५२।१३ ६०।३६
२ २८।४४ १६६।२२ ३३।३८	२ ५८।२७ १०७।११ ४७। ६
३ ४१।३१ १६६।२६ ३५।३४	३ ६६।४४ ११६। १ ३५।५६
४ ५४।२७ १६६। ८ ३५।५२	४ ७२।५१ १२७।३७ २७।२३
५ ७७।७७ १८०। १ ३७।५६	५ ४८। ६ १३३।४३ २१।१७
६ ७६।४८ ११३।४६ ४१।१४	५
६।५१ ६०। ० ११६।४६ ४५।४१	५। ६ ६०। ० १३४।४६ २०।११

क

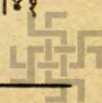
•	५३।४२	१११।	•	७१।४२	•	४२। २	६६।	•	
१	२३।१८	१४०।१८			१	४४।३६	१०७।३२	५०।२८	
२	२३।३०	१६२।२५	५६।३५		२	४६।५८	१०२।३८	२५।२२	
३	५५।३१	१६६।३४	५२।३६		३	६०।१६	११३।३३	२४।२७	
४	५८।२१	१७२।	•	४६।५०	४	७७।२०	१२०।५६	१७। ४	
५	७१।१५	१७२।	५	४६।३२	५	८३।१६		१२। ६	
६	८४।१७	१२२।३५	५०।१५		५।३२	६०।	•	१२५।५४	१०। ६
६।५८	६६।	•	१६६।१५	५२। ५					

•	३०।२२	११३।५१	६०।१०		•	३०।२२	६। ६	४२।२८	२५।४१
१	३३।३५	१३७।३२			१	३३।३५	५६।५०	१५।५०	
२	४१।३६	११४।१६	७३।२३		२	४१।३६	१०६।३६	१०।१३	
३	५२।२५	१६।१०	१३।३२		३	५२।२५	११६।२८	७।३६	
४	६४।२८	१६६।४७	५४।५५		४	६४।२८	१२२।-४	६।३१	
५	७७। ६	१७२।२१	५५।२१		५	७७। ६	१२४।३६		
६	६०।	•	१७३।२६	५४।१३	५।३०	६०।	•	१२५।४७	

क

•	४२। २	११५। ५		•	२८।४२	६६। ०	२४
१	४४।२७	१२६।३२	६२।२८	१	२३।१८	१०३।१८	४२
२	५०।४८	१४४।३८	७७।२२	२	३३।३०	१२०।२५	१७।३५
३	६०।१६	११५।३३	६६।२७	३	४७।३६	१२४।३४	१०।२७
४	७२।२०	१५५।५६	३६।४	४	५८।३१	१३०।१०	७।५०
५	८३।१६	१६७।५४	५४।२	५	६८।१५	१३०।२८	७।३३
५।३०	६०। ०	१६६।५५	५२।५	६	८४। ७	१३६। ५	८।१५
				६।३८	६०। ०	१३६।१५	१०।५
•	५०।५२	१०२।३०		•	६।५२	७७।३०	२६।२७
१	५२।५३	११८।३६	५६।६	१	१६७।४५	१२३।१३	
२	५८।२७	१३२।५१	७२।६	२	२८।४४	१४१।२२	१३।३८
३	६६।४४	१४४। १	६७।५६	३	४१।३१	१४४।२६	१०।३४
४	७६।५१	१५२।३७	५२।३०	४	५४।२७	१४४। ८	१०।५२
५	८८।६	१५८।४३	४६।१७	५	६१।१७	१४२। १	१२।५६
५।४६	६०।०	१६६।४६	४५।११	६	७६।४८	१३८।४६	१६।५४
				६।५१	६०। ०	१३४।४६	२०।४१

क

०	२४।२०	११।१०	४४। ६	०	४७।४०	२६। ०	५३।१०
१	२७।५१	१३०।१८	१२	१	४६।४२	८४।५०	
२	३६।३४	११३।५६	१८। १	२	५०।२६	६८।२०	३६।४०
३	४७।१४	१६२।१०	५६।५०	३	६३।४८	१०८।३४	२६।२६
४	५६। ०	१६०।४०	५६।२०	४	७३।५०	११५।३१	२२। ६
५	७१। ५	१६६।३४	५०।०६	५	८५। ५	१२०।२८	१७।२२
६	८३। ६	१६६।३०	५६।३०	५।२५	६०। ०	१२२। ७	१५।५३
	६०। ०	१६४। ७	५७।१३				
०	३६। ०	११३।४१	६४।१६	०	३६। ०	६६। ६	
१	३८।३७	१३६।२३		१			
२	४५।३१	१४३।२३	७६।१६	२	३८।३७	८०।४१	४६।३७
३	५०। ६	११८। ६	६४।४३	३	४५।३१	११५।४१	३१।३०
४	६६। ६	१६३।५८	६३।५४	४	५५।६	११०।२७	२१।११
५	७७।१६	१६६।३६	६१। ६	५	६६।६	११६।३६	१६। २
६	६०। ०	१६७।५१	५६।५१	६	७७।५६	११८।५४	१३।२४
				६।२५	६०। ०	१२०। ६	१२। ६

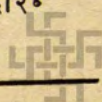
क

दिनं ३६।१५ अक्षांशः ३६।०				मकर			
कर्क							
०	२।६	६०।०	४६	०	५६।५१	६०। ०	७६।३५
१	१६।४७	१३३।४४	४६	१	६१।३०	१०३।४५	
२	२८।२२	१४६।४५	३२।२४	२	६६।१२	११६।१०	६३।५०
३	४०।२७	१०१।४६	२३।१५	३	७३।२२	१२६।३६	५३।२४
४	५२।३६	१०१।५२	२८।४४	४	५२।२४	१३४।५७	४४। ४ ३
५	६४।३६	१४६।५४	३३। ८	४।४५ ६०। ० १७६। १ ३६।५६			
६।७ ७६।२३।८७ १६।१४।६२५ २६।६							
७।१५ ६०।० १४१।३० ३४।१६।३७							
०	१५।३०	१०।२।३०	६०।२८	०	५६।३०	७७।३०	१३।२१ ५०।३७
१			४६।४१	१	५८।४४	४१।३६	४०।३३
२	२०।२०	१३६।३२	६०।२८	२	६३।४४	८४।२३	३२।१३
३	३०।२८	११५।१६	४६।४१	३	७०।४१	११४।४७	
४	४२। ६	६०।३७	४४।२३	४	८०। २	११२।४७	२६।२४
५	५४।१२	१६।२।११	४३।४६	५	६०। ०	१२८।३६	
६।३५ ६६।१७।७८ ७१।६।१५ ४३।५६				६।५६			
४६।२७ ११३।२१ ४६।५०							

କ

୦	୪୭୧୪୦	୧୧୧୧ ୦	୧୧୧୦	୦	୨୪୧୨୦	୬୧୧ ୦	୪୨୧୨୨
	୪୧୧ ୨	୧୨୬୧ ୩		୧	୨୭୧୫୧	୧୦୧୩୮	
୨	୫୫୧୨୬	୧୪୦୧୨୦	୮୧୧୪୦	୨	୩୬୧୨୪	୧୧୧୧୫୧	୨୬୧ ୧
୩	୬୩୧୪୮	୧୫୫୧୩୪	୭୧୧୨୬	୩	୪୭୧୧୪	୧୨୦୧୧୦	୭୧୫୦
୪	୭୩୧୫୫	୧୫୭୧୫୧	୬୪୧୨୬	୪	୫୧୧ ୦	୧୨୩୧୪୦	୧୪୧୨୦
୫	୮୫୧ ୫	୧୧୨୧୧୮	୫୧୧୧୨	୫	୭୧୧ ୫	୧୨୪୧୩୪	୧୩୧୨୬
୫୧୨	୦୧ ୦	୧୬୪୧ ୭	୫୭୧୧୩	୬	୮୩୧ ୧	୧୨୩୧୩୦	୧୪୧୩୦
				୬୧୨୫	୧୦୧ ୦	୧୨୨୧ ୭	୧୫୧୫୩
୦	୫୬୫୧୩୦	୧୦୨୧୩୦	୪୮୧୩୧	୦	୧୫୧୩୦	୭୭୧୩୦	୪୦୧୨୮
୧	୫୮୧୪୪	୧୧୬୧୩୧		୧	୨୦୧୨୦	୧୧୪୧୨୨	
୨	୬୩୧୧୩	୧୩୧୧୨୩	୭୫୧୧୬	୨	୩୦୧୨୩	୧୩୦୧୧୧	୨୪୧୪୧
୩	୭୦୧୪୧	୧୩୭୧୪୭	୬୦୧୧୩	୩	୪୨୧ ୬	୧୩୫୧୩୭	୧୧୧୨୩
୪		୧୪୭୧୧୭	୫୭୧୧୩	୪	୫୪୧୧୨	୧୩୭୧୪୨	୧୭୧୪୧
୫				୫	୬୭୧୧୭	୧୩୬୧ ୫	୮୧୫୦
୪୧୫୬		୧୫୩୧୩୬	୫୧୧୨୪	୬	୭୮୧ ୭	୧୩୩୧୧୦	୨୧୧୫୦
				୭	୭୧୧୨୭	୧୩୩୧୧୧	୨୬୧୫୧
				୭୧୪	୧୦୧ ୦	୧୩୮୧୧୧	୨୬୧୨୪

क

दिनं ३७।३० अक्षांशः ४०।१६ कर्क	मकर
० १७। ५ ६०। १ ५७।२८	० ६४।४७ ६०। ०
१ २१। ८ १२२।३५ ४१।२१	१ ६६।१५ ८२।२७ ७४।१३
२ ३०।१६ १३८।२६ ३५।४२	११३।२५ ६
३ ४१।३७ १४५।१८ ३४।२२	२ ७०।३० १२२।१५ ६६।३५
४ ५२।२७ १४५।१८ ३५।३२	३ ७७। ४ ५७।४५
५ ६३।५७ १४४।२८ ३८।३०	४ ८५।१८ १३०।५८ ४६। २
६ ७४।४८ १४१।३० ४२।५५	४।३० ६०। ० १३५।१६ ५५।४४
७ ८५। ६ १३७। ५	
सिंह	कुंभ
० २०।२६ १०२।३०	० ६१।२६ ७७।३० ६४।५४
१ २६। ५ १२१। ६	१ १३। ० ६०। ५
२ ३२।३७ १४७।१०	२ ६७।२४ १३१।२६ १३।२१
३ ४३। ८ १५३।५०	३ ७४।१३ १११।१० ४३।५०
४ ५४।१६ १५६। ५	४ ८२।४३ ११८।८५ ३७।१५
५ ६०।३६ १५५। ८	५ ६०। ० १२६।२६ ४१।५४
६ ७६।४६ १५३।२४	४४४
७।७ ८७।३४ १४६। ६	
७।६ ०।० १७८। ६	

क

कन्या	मीन
० २६।३६ १११। ० ५६।३७	० ५२।३६ ६६। ० ५५।१४
१ ३५। ५ १२२।३०	१ ५४।२३ ८२।४१
२ ३६।१२ १४७।३० ७४।३०	२ ५६।२५ ५४।५५ ४३। ५
३ ५६। २ १५६। ० ४४। ०	३ ६६।५८ १८४।२४ ३३।३६
४ ५६।५० १६०। ७ ६१।५३	४ ७६।१५ ११४।१० २६।५०
५ ७५। ५ १६१।२४ ६०।३६	५ ८७।१८ ११५।४५ २२।१५
६ ८२।२२ १६०।४० ६१।२०	५।५८ ६०। ० ११६।५६ २१। २
६।४२ ६०। ० १५३।५६ ६३। १	
तुला	
० ४०।१६ ११३।११	० ४०।५६ ६६। ६
१ ४३। ८ १२६।५७ ५७।१५	१ ४३। ८ ५२।१५ ५०।३
२ ४६। ७ १४७।१८ ८४। ४	२ ४६। ७ ६०। ० ३६।२२
३ ५७।४२ २५३। ८	३ ५७।४२ १६। ० २७।१२
४ ६०।५० १५८।४७ ६८।१५	४ ६०।५० १११। ५ २१।१३
५ ७०।४५ १५१।१६ ६५।४७	५ ७०।४५ ११४।१७ १३। १
६।४ १६०। ० १६२।५० ६४।४७	५।१८ ६०। ० ११५।१३ १७। ५

क

वृश्चिक				वृष			
०	५२।३६	१११।०		०	२६।३६	६६।०	
१				१	३२।५	६०।३०	४७।३०
२	५४।२३	१२४।४६	१५७।४४	२	१६२२	१००।३०	५२।३०
३	५६।२५	१३६।५६	८६।५	३	४६।३	११४।०	२४।०
३	६६।१८	१४६।२४	७५।३७	४	५६।५०	११८।७	१६।३
४	७६।५५	११३।१०	६१।५०	५	७१।५	११६।२४	१८।१६
५	६६।३८	११७।४५	६४।५५	६	८२।८७	११८।४०	१६।२७
५।१८	६०।०	११८।५६	६३।१	६।४२	६०।०	१५६।५६	२१।१
धन				मिथुन			
०	६१।२६	१०२।३०	१०६।१५	०	२७।२६	७७।३०	५३।४४
१	६३।०	११५।५		१	२४।५	८६।६	
२	६७।२४	१२६।२६	७८।३१	२	३२।३७	१२२।०	३३।०
३	७४।१३	१३६।१०	१८।५०	३	४३।८	१२८।७	२६।१०
४	८२।४२	१४३।४५	६१।१५	४।३	५४।१४	१३१।५	२३।१५
४	६०।०	१४६।६	५६।१४		६०।३६	१३०।८	२५।१५
२				६	७६।६	१२८।२४	३६।३०
				७			
				७।४१	८।७।२४	१२४।६	३०।१४
					६०।०	१२३।६	३१।५५

क

दिन अक्षांश
३८।४५ ४५।१
कर्क

मकर

०	२१।१०	६०।०	६३।५५	०	६८।५२	६०।०	
१	२५।३२	६६।५		१	७०।१४	८१।४१	७८।२६ ६८।०
२	३२।१२	१३०	४८।३०	२	७४।५	११।३०	६८।४०
३	४२।१	३८।१७	४७।४३	३	८०।६	१२०।२६	५६।३१
४	५२।२६	१४०।३१	३६।२६	४	८७।४२	१३८।४३	५१।४७
५	६३।४०	१४०।२	३६।५३	५।१५	६०।०	१२६।२५	५०।३६
६	७३।२४	१३७।३२	४२।२८				
७	८३।१०	१३८।२१	४३।३५				
	६०।०						

सिंह

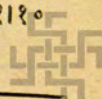
कुंभ

०	२४।३१	८२।३०	८०।११	०	६०।३१	७७।३०	६६।१०
१			६४।४३	१	६६।५५	८८।५०	
२	२७।२४	१२४।४६	६६।५५	२	७०।१८	६६।२१	५५।३६
	३४।४८	१४०।४७	५२।५०	३	७७।४४	१०८।१६	४६।४१
३	४४।२०	१४८।५	५३।१३	४	८०।१०	१२२।२०	३६।४०
४	५४।३६	१५१।५	१५।४०	४।३२	६०।०	११०।२५	३६।३०
५	६०।१५	१५।७					
६	७५।१६	१४६।२०					

क

कन्या	मीन
० ३३।२१ १११। ० ६२।४५	० ५६।४१ ६६। ६ ५२।४१
१ ३५।४३ १२६।१५	१ ५८।१६ ८०।१७
२ ४२। ४ १४२।५० ७६।१०	२ ६२।४६ ६२।४६ ३६।३४
३ ५०।४६ १५१। ६ ७०।११	३ ६६।४२ १०१।२२ ३०।३६
४ ६०।४४ १५५।३१ ६६।२६	४ ७८।१६ १०७। ६ २७।१२
५ ७१।१२ १५६। ३ ६४। ०	५ ७४।५६ ११०।१३ २२। ५
६ ८१।४६ १५६।३१ ६०।२६	५।१२ ६०।१० १११। ८ २१।१०
६।४८ ६०। ० १५५।४३ ६७।१७	
तुला	मेष
० ४५। १ ११३।११ ४६।२३	० ४५। १ ६६। ६ ५१।४
१ ४६।५० १२८।१६	१ ४६।५५ ८०।३७
२ ५२।१७ १४०।२६ १०७।१६	२ ५२।५७ ६२।४४ ३६।३४
३ ६७। १ १४६। ४ १४८।३८	३ ६०। १ १०१।२२ ३०।३६
४ ६६।१६ १५४।४८ ११२।१५	४ १६।१६ १०७। ६ २७।१२
५ ७६।२८ १५७।५५ ६६।४७	५ ७४।२८ ११०।१३ २२। ५
६ ६०। ० ११८।५० ६८।१२	६
	६।४८ ६०। १ १११। ८ २१।१०

क

वृश्चिक	वृष
० ५६।४१ ११११ ० १ ५८।१६ १४३।२१ ५८।२६ २ ६२।५६ १३४।३६ ६७।४४ ३ ६६।४२ १४३।१२ ७८।४८ ४ ७८।१६ १३६।३१ ७२।२६ ५ ८६। ० १५४। ६ ६६।५४ ६।१२ ६०। ० १५४।४३ ६८।१७	० ३३।२१ ६६। ० ५०।४५ १ ३५।४३ ८७।१५ २ ४२। ४ १००।५५ ३७। १ ३ ५०।४७ १०६। ६ १८।११ ४ ६०।४४ ११३।३१ २४।२६ ५ ७१।१२ ११५। ३ २२।१७ ६ १०१।४६ ११४।३१ २३।२६ ६।४८ ६० ११२।४३ २५।१६
घन	मिथुन
० ६०।३१ ८२।३० १ ६६।१५ ११३।५० २ १८।५८ १२४।२१ ८०।३० ३ ७७।१४ १३३।१६ ७१।५१ ४ ८०।१० १४०।२० ६४।४० ४।३३ ६०। ० १४३।२५ ६१।२५	० २४।३१ ७७।३० १ २७।२६ ५६।३६ ५६।३० २ २४।४८ ११५।४० ३६।१३ ३ ४४।२० १२३। ५ ३१।५५ ४ ५४।३७ १२६। ५ २८।५५ ५ ७०।१६ १२४।२० २५।५३ ६ ७०।१६ १२४।२० ३०।४० ७ ६०।३६ १२०।१६ ३४।२१ ७।२८ ६०। ० ११८।२५ ३६।३५

क

दिनं ४० अ० ४८।३० कर्क				मकर			
०	२४।४१	६०।०	६३।१६	०	७२।२३	६०।०	७६।५६
१	२७।३०	१११।४४		१	७३।३८	१००।१५	
२	३४।६	१२६।७	५३।५३	२	७७।१०	१०२।४७	७०।१३
३	४३।२	१३३।१८	४६।४२	३	४२।१४	११८।३	६१।५७
४	५२।४४	१३६।६	४३।५४	४	६०।०	१२४।५८	५५।८
५	६२।४६	१३६।४	४३।५६				
६	७२।३४	१३४।१६	४६।०				
७	८१।३८	१३४।५८	४६।५४				
८	६७।०	१६३।१६	५५।२				

सिंह				कुंभ			
०	२८।२	१०४।३०	८२।५१	०	६६।२	७७।३०	६७।११
१				१	७०।२०	८७।४६	
२	३०।३२	१२२।६	१६।६	२	७४।२	९७।३१	५७।२६
३	३६।५५	१३५।५४	६१।३२	३	७६।४८	१००।४६	४६।११
४	४५।३०	१४३।२८	५८।१०	४	८७।१४	११२।१	४२।३५
५	५०।३	१४६।५०	५७।४१	४।२०	६०।०	११४।२०	४०।४
६							
६	६४।५६	१४७।१६	६४।१३				
६।४४	७४।४७	१४५।४६	६४।४०				

क

कन्या				मीन			
०	३६।५२	१११।०	६०।०	०	६०।१२	६६।०	६७।५५
१	३८।५६	१२३।४५		१	६१।१८	८०।५	
२	४४।३७	१३६।७	८२।१३	२	६५।३६	६०।१६	४७।४४
३	५२।२५	१४०।६	७४।५१	३	७२।५	६८।२६	३६।३४
४	६१।२५	१११।३६	७०।३४	४	८०।३	८४।२८	३३।३२
५	७।२२	११३।२३	६६।३७	५	८६।०	८६।६	२३।५८
६	८१।१७	११२।५८	४६।२	५।६	६०।०	८६।२२	१८।३८
	६०।०	५१।२२	७०।३८				
तुला				मेष			
०	४८।३२	११३।११	८१।१२	०	४८।३२	७६।६	
१		१२६।३०		१	५०।२१	७८।४८	५३।३०
२	५४।५६	१३७।४	६०।२	२	५४।५६	८६।१८	४२।२०
३	६२।५	१४५।४६	८१।५६	३	६२।५	६८।२५	३४।१४
४	७०।४१	१५१।१८	७६।२४	४	७०।४१	१०३।१६	२३।४२
५	८०।८	१५४।२३	७२।१६	५	८०।८	१०६।४१	२५।३७
६	६०।०	६०।६	७२।२३	६	६०।०	१०७।३७	२६।०

क

वृश्चिक				वृष			
०	६०११२	११११०	६६१५५	०	३६१५२	६६१०	५८१४५
१	६१११८	१२२१०		१	३८१५६	८४१४५	
२	६०१३६	१३२१	८६१५०	२	४५१३५	४७१७	४०११३
३	७२१५	१४७१२७	८११३४	३	५२१२५	१००१६	५२१५१
४	८०१३	१४७१२८	७२१३२	४	६११३५	१००१३६	२८१२४
५	८६१३	१५११२	७०१५८	५	७११२२	११११२६	२६१३८
४१२०	६०१०	१५११२२	७०१३८	६१५४	८७११७	११०११८	३२१३
				६०१०	१०६१२२		२८१३६
घन				मिथुन			
०	६६१२	२७१३०	५७१५१	०	१८१२	७७१३०	५७१११
१	७०१२०	६७१६		१	३०१३२	६७१६	
२	७४१२	११०१५४	४४१६	२	३६१५५	११०१५४	४४१६
३	७६१४८	११८१२८	३६१३२	३	४५१३०	११८१२८	३६१३२
४	८७११४	१२११५०	३४११४	४	५५१३	१२११५०	३३१३२
४१२०	६०१०	१२२११६	३७१३३	५	६६११६	१३२११६	३२१४१
				६	७४१४७	१३०११६	२४११४
				७	८४११०	११७१२७	३७१२३
				७१४०	६०१०	११४१२४	४०१४०

ख

दिनं ३२।३० अक्षांशः १६।२७ कर्क १८०				दि० ३२।३० अ० १६।२७ वृश्चिक २२२।०			
होराः	नतांशः	पूर्वकपाले	पश्चिमकपाले	हो०	न०	पू०	प०
०	७।२५	६०।०		०	२८।७	दक्षिण	
१	१५।३५	२५।५५	११४।४५			१११।	
२	२६।३	६।१५	१७०।४५	१	३१।४६	१३६।	८३।०
३	४२।४२	१।१८	१०६।२२	२	४०।५२	१७७।५६	६४।१
४	५६।२५	१७।४।		३	५२।३०	१६६।२३	५२।३७
५	७०।२	२७०।	४।१३	४	६०।४०	१७६।४१	४५।१६
६	८३।२७	१६४।४१	६।१५।४२	५		१।४१	४०।५६
६।३०	६०।०	१६१।५७	१८।३।१६	६।१		७।६	३४।५१
सि २०५।०				घनुः			
०	३।३	८२।३०	१००।५७	०	३६।५७	८२।१७	
१	१४।२०	२६।३	८।३४	१	३६।४६	१२५।३०	७६।४८
२	२८।४२	१५।२८	६।३४	२	४७।१५	१४३।५	६१।५५
३	४२।४३	१०।५	१४।५४	३	५७।३३	१५६।३	४८।५४
४	५६।२६	६।१६	१८।३१	४	६६।३०	१६४।४८	४०।१२
५	७०।१०	२।३३	२२।२६	५	८२।१८	१७१।४७	३३।१७
६	८३।१७	१८।१०	२८।०	६	९०।०	१७४।५१	३०।६
७।२१	६०।०	१८४।११	३०।६				

ख

कन्या २२६।४२				मकर १८०			
०	१६।२७	११३।४१	७२।	०	४८।१८	६०।०	०।१५
१			१४।	१	४२।५४		६८।३६
२	२२।३	११४।१३	७२।४६	२	४६।४८		२१।६
३	३३।५०	१७३।१७	१४।२५	३	५६।३५		३८।५६
४	४७।२०	१।२३	४६।१६	४	७१।६		२८।३१
५	६१।२२	५।८	४२।३४	५	४०।३१		२१।१२
६	७५।३६	७।२६	४०।३३	५।२०	६०।०		१३।३
७।२५	६०।०	७।२४	४०।१८				३४।५
तुला २२६।४२				कुंभ ११५।०			
०	२८।४६	७।२६।४२		०	३६।५७	७७।३०	
	७।१	१११।०।०			३६।४६		
१	३१।४६	१३६।३	८३।०	१	३६।४४	८०।१२	१४।४८
२	४०।५२	११७।५६	६४।१	२	४७।१५	११८।५	१६।१५
३	५२।३०	१६६।४३	५२।३७	३	५७।३३	१३१।३	२८।५७
४	६०।४०	१७६।४१	४५।१६	४	६६।३०	१३६।४८	१५।२२
५	७६।१८	१।४१	४०।५६	५	८२।१८	१४७।४३	२१।१७
६	६०।०	७।६	३४।५१	५।२५	६०।०	१४६।५६	१३।६

ख

दिनं ३२।३० अक्षांशाः १६।२७ मीन १३८।०				दिनं ३३।४५ अक्षांशाः २३।५१ कर्क			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	२८।३०	६६।०		०	०।०	६०।०	३।४५
१	३१।४६	६७।०	४१।०	१	१३।४३	११७।१५	६।६
२	४०।५२	११५।१६	२२।१	२	२७।२३	१६३।५१	११।४५
३	५२।३०	१२७।२३	१०।३७	३	४१।२०	१६८।४५	१३।६
४	४५।४०	१३१।४१	१०।१६	४	४४।२७	१६६।११	१७।१८
५		१३६।४१	१७८।१६	५	६१।४२	१६३।१५	२२।१
५।४६		१४२।६	१७५।११	६	८०।३६	१५७।५६	२६।१४
				६।१५	६०।०	११३।४६	
मेघ १३२।४८				सिंह			
०	१६।२७	६६।०		०	३।२१	८२।३०	२८।५६
१	२२।३०	८७।११	२५।७	१	१४।३८	१७६।४	२८।५६
२	३२।४६	१२४।३५	६।४३	२	२७।५६	१८०।०	२५।०
३	४७।२०	१३३।४१	१७८।३७	३	४१।४४	१७६।३	२७।५७
४	६१।२२	१३७।२६	१७४।१२	४	४४।१४	१७४।१८	२७।४२
५		१३६।२७	१७१।५१	५	६७।५३	१८४।४०	३१।२०
६		१३६।४२	१७२।१६	६	८०।५२	१६८।५६	३६।४
				६।१८	६०।०	१६६।५३	३७।७

ख

वृष				कन्या			
०	४१४७			०	१२१०	११११०	
१	१५१२०	१६१०	१८०१०	१	१८१४२	११८१४०	६३१२०
२	२६१३३	१४६१०	१८२१०	२	३०१५७	१७६१४४	४८११६
३	४३१४०	१३८१०	१७०१४४	३	४४१२२	१७८१३	४३१५७
४	५३१२३	१४६११६	१७११२१	४	५८११	१८०१०	४२१०
५	७२१३७	१४७११३	१७३१७	५	७११४३	१७६११५	४२१४५
६	८६१४१	१४३१३७	१७४१२३	६	१००१२०	१७७११६	४४१२१
४११४	६०१०	१४२१६	१७२१११		६०१०	१७६१४१	४५११०
मिथुन ११५१०				तुला			
०	४१३			०	२३१११	११३१११	
१	१४१२०	७७११	१५३१५७	१	२७१५६	१४४११०	४३१३२
२	३८१४२	३१२८	१६४१३२	२	३७१३६	१६२१५३	६०१२६
३	४२१४३	११५१५	१६६१४४	३	४६१४२	१७११४२	४५११७
४	५६१४६	१११११६	१७३१४१	४	६२१४७	१७६१५६	५०१४३
५	७०११८	११७११६	१७७१२१	५	७६१२०	१७६१३	४८१३६
६	८४११७	११२१०	३१०	६	६०१०	१८०१०	४७१४२
६१२२	६०१०	१४६१५१	५१६				

ख

दिनं ३३।४५ अक्षांशः २।५१				दि० ३३।४५ अक्षांशः २३।५१			
वृश्चिक				मीन			
हो०	न०	पू०	प०				
०	३५।३१	१११।३१		०	३५।३१	६६।०	
१	३८।२४	१३३।१५	४८।४५		६६।२०		
२	४६।२	१५०।१८	७१।४२	१	१८।२५	६१।१५	४६।४५
३	५६।३०	१६१।४१	६०।१६	२	४६।२	४८।१८	२६।४२
४	६८।३१	१६६।५	५२।१५	३	३६।३०	१६६।४१	२८।१६
५	८१।२२	१७४।३०	४७।३६	४	६८।३१	१२७।५	१०।५०
५।३०	६०।०	१७६।०	४५।१६	५	८१।२२	१३२।३०	५।३०
				५।३४	६०।०	१३४।४१	३।१६
धनुः				मेष			
०	४४।२१	८२।३०		०	२३।५१	६६।६	
१	४७।४०	१२१।३०	४३।३०	१	२७।५६	६६।२८	३५।५०
२	३६।४	१३७।१६	६७।४४	२	३७।३६	११४।३१	१७।४४
३	४२।१८	१४६।३२	५५।३५	३	१६।४२	१२४।३	८।४५
४	७३।२०	११७।१८	४७।२	४	६२।४०	१२६।१७	३।१
५	१००।२३	१६४।४६	४०।१४	५	७६।२०	१३१।२१	०।१७
५।२२	६०।०	६६।५३	१८।७	६	६०।०	१३२।१८	

ख

मकर				वृष			
०	४७।१२	६०।०		०	१२।४१	६६।०	
१	४६।५२	४८।३	७१।५७	१	१८।४२	११७।४०	२१।२०
२	५०।५२	०।३१	३६।१६	२	३०।५७	१३१।४४	६।१७
३	४४।३७	१३३।३७	४४।२०	३	४४।२२	१३६।१३	१।५६
४	७५।१२	१४४।५७	३५।३	४	१८।१	१३८।०	०।०
५	८६।५५	११२।०	२८।०	५	७१।४३	१३७।१५	०।४५
५।७	६०।०	११३।४६	२६।१४	६	१००।२०	१३१।११	२।२१
				६।६	६०।०	१३२।१८	३।१५
कुम्भ				मिथुन			
०	४४।२१	७७।३०		०	३।२१	७७।३०	
१	४६।४०	६६।३०	५८।३०	१	१४।१२	११७।२३	३।१६
२	५६।२	११२।१६	४२।४४	२	२७।१६	८२।०	०।०
३	६२।१८	१२४।२५	३०।३५	३	४१।४४	११४।३	०।१७
४	७३।२०	१३२।५८	२२।२	४	५५।४४	१५२।५८	२।४२
५	१००।२३	१३६।४६	१५।१४	५	६८।१३	१४८।४०	६।२०
५।२०	६०।०	१४१।५३	१३।७	६	८१।१२	११३।५६	११।७
				६।८	६०।०	१४१।५३	१३।७

ख

दिनं ३५।० अक्षांशाः ३०।२२ कर्क				दिनं ३५।० अक्षांशाः ३०।२२ वृष			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	६।३१	६०।०	३०।३१	०	४२।२	१११।५	
१	१४।५४	१०५।०	२२।२२	१	४४।२७	१२६।३२	६२।२८
२	२४।२३	१५६।३८	२२।२२	२	५०।४८	१४५।३८	७७।२२
३	४०।५६	१६०।३०	१४।२०	३	६०।१८	१४५।३३	६६।२७
४	१३।१४	११८।५६	२१।६	४	७१।२०	१६५।५६	३६।४
५	६०।५५	११६।०	२४।०	५	८३।१६	१६७।५४	५४।६
६	७८।४०	१११।४६	२८।११	५।३०	६०।०	१६६।५५	५२।५
७	६०।०	१४६।२८	३३।३२				
सिंह				धनुः			
०	६।५२	१०२।३०	५१।४७	०	५०।५२	१०२।३०	
१	१६।४५	११३।१३		१	५२।५३	११८।३०	५६।६
२	२८।४४	१६६।२२	३३।३८	२	५८।२७	१३२।५६	७२।६
३	४१।३१	१६६।२६	३५।३४	३	६६।४४	१४४।१	६७।५६
४	१४।२७	१६६।८	३५।५२	४	७६।५१	१५२।३७	५२।३०
५	७७।१७	१८७।१	३७।५६	५	८८।६	१५८।४७	४६।१७
६	७६।४८	११३।४६	४१।१४	५।६	६०।०	१६६।४६	४५।११
६।५१	६०।०	११६।४६	४५।४१				

ख

कन्या				मकर			
०	५३।४२	१११।०	७६।४२	०	५४।१३	६०।०	७४।२६
१	२३।१८	१४०।१८		१	५६।७	१०४।३४	
२	३३।३०	१६२।२५	५०।३५	२	६१।२२	११६।२३	६५।३७
३	४५।३६	१६६।३४	५२।२६	३	६६।१७	१३६।४६	४६।१४
४	५८।२१	१७२।०	४६।५०	४	७८।५६	१३६।३०	४०।३२
५	७१।१५	१७२।५	४६।३२	५	६०।०	१४६।४६	३३।३२
६	८४।७	१७२।५५	५०।१५				
६।५८	६०।०	१६६।५५	५२।४				
तुला				कुम्भ			
०	३०।२२	११७।५	६०।१०	०	५०।५२	७७।३०	६१।२१
१	३३।३५	१३७।३२		१	५२।१३	६३।३६	
२	४१।३६	११४।१६	७३।२३	२	५८।२७	१०७।५१	४७।६
३	५२।२५	१६४।१०	६३।३२	३	६६।४४	११६।१	३५।५६
४	६४।२८	१६६।४१	५४।५५	४	७२।५१	१२७।३७	२७।२३
५	७७।६	१७२।७१	५५।२१	५	४८।६	१३३।४३	२१।१७
६	६०।०	१७३।२६	५४।१३	५	६०।०	१३४।४६	२०।११
				५।६			

ख

दिनं ३५।० अक्षांशाः ३०।२२ मीन				दिनं ३६।१५ अक्षांशाः ३६। कर्क			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	४२।२	६६।०		०	२।६	६०।०	४६।
१	४४।२६	१०७।३२	५०।२१	१	१६।४७	१२३।४४	४६।
२	४६।५८	१०२।३८	३५।६	२	२८।२२	१४६।४५	३२।२४
३	६०।१६	११३।३३	२४।५६	३	४०।२७	१३१।४६	२३।१५
४	७१।२०	१२०।५६	१७।२३	४	५२।३६	१०१।५२	२८।२४
५	८३।१६	१२५।५४	१२।६	५	६४।३६	१५६।५४	३३।८
५।३२	६०।०	१२७।५५	१०।६	६।७	७६।२३	१४६।२५	३६।६
				७।१५	६०।०	१४१।३०	३४।१६
मेष				सिंह			
०	३०।२२	६६।६		०	१५।३०	१०२।३०	
१	३३।३५	५६।५०	४२।२८	१			
२	४१।३६	१०६।३६	२५।४२	२	२०।२०	१३६।३०	६०।२८
३	५२।२५	१५६।२८	१५।५०	३	३०।२८	११५।१६	४६।४१
४	६४।२८	१२२।५	१०।१३	४	४२।६	१६०।३७	४४।२३
५	७७।६	१२४।३६	७।३६	५	५४।१२	१६२।११	४२।४६
५।३२	६०।०	१२५।४७	६।३१	६	६६।१७	१६१।५	४३।५६
					७८।७	११३।३१	
				६।१५	४६।२७	११८।१०	४६।५०

ख

वृष				कन्या			
०	२८५४२	६६१०	२४५४२	०	२४५२०	११११०	४४५२२
१	२३५१८	१०३५१८		१	२७५५१	१२७५१८	६८५१
२	३३५३०	१२०५२५	१७५३५	२	३६५३४	११३५५६	६८५१
३	४७५३६	१२४५३४	१०५२७	३	४७५१४	१६२५१०	५६५५०
४	५८५३१	१३०५१०	७५५०	४	५६५१०	१६०५४०	६०५२०
५	७८५१५	१३०५२८	७५३२	५	७१५५	१६६५३४	५०५२६
६	८४५७	१३६५५	८५१५	६	८३५६	१६६५३०	५६५३०
६५३८	६०५०	१३६५१५	१०५५		६०५०	१६४५७	५७५१३
मिथुन				तुला			
०	६५५२	७७५३०	२६५२७	०	३६५०	११३५४१	६४५१६
१	१६५४५	१२३५१३		१	३८५३७	१३८५२३	७६५१६
२	२८५४४	१४१५२२	१३५३८	२	४५५३१	१४३५२३	७६५१६
३	४१५३१	१४४५२६	१०५३४	३	५०५६	११८५६	६४५४३
४	५४५२७	१४४५८	१०५५२	४	६६५६	१६३५५८	६३५५४
५	६७५१७	१४२५१	११५५६	५	७७५१६	१६६५३६	६१५६
६	७६५४८	१३८५४६	१६५१४	६	६०५०	१६७५५१	५६५५१
६५५१	६०५०	१३४५४६	२०५४१				

ख

दिनं ३६।१५ अक्षांशाः ३६ वृष				दिनं ३६।१५ अक्षांशाः ३६। मिथुन			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	४७।४०	१११।०	६०।१०	०	४७।४०	६६।०	५३।१०
१	४६।२	१२६।३		१	४६।४२	८४।५०	
२	५५।२६	१४०।२०	८१।४०	२	५०।२६	६८।२०	३६।४०
३	६३।४८	१५५।३४	७१।२६	३	६३।४८	१०८।३४	२६।२६
४	७३।५५	१५७।५१	६४।६	४	७३।५०	११५।५१	२२।६
५	८५।५	१६२।१८	५६।१२	५	८५।५	१२०।२८	१७।३२
५।२५	६०।०	१६४।७	५७।१३	५।२५	६०।०	१२२।७	१५।५३
घनुः				मेघ			
०	५६।३०	१०२।३०	४८।२१	०	३६।०	६६।६	
१	५८।४४	११६।३६		१			
२	६३।१३	१३६।२३	७५।१६	२	३८।३७	८०।४१	४६।३७
३	७०।४१	१३६।४७	६०।१३	३	४५।३१	१०५।४१	३१।३७
४		१४७।४७	५७।१३	४	५५।६	११०।२७	२१।११
४।५६		१५३।३६	५१।२४	५	६६।६	११६।३६	१६।६
				६	७७।५६	११८।५४	१३।१२
				६।१५	६०।०	१२०।६	२४।६

ख

मकर				वृष			
०	५६१५१	६०१०	७६१३५	०	२४१२०	६६१०	४२१२२
१	६११३०	१०३१४५		१	२७१५१	६०१३८	
२	६६११२	११६११०	६३१५०	२	३६१२४	११५१५६	२६११
३	७३१२२	१२६१२६	५३१२४	३	४१११४	१२०११०	७१५०
४	५२१२४	१३४१५७	४४१४	४	५६१०	१२३१४०	१४१२०
४१४५	६०१०	१७६११	३६१५६	५	७११५	१२४१३४	१३१२६
				६	८३१६	१२३१३०	१४१३०
				६१२५	६०१०	१२२१७	१५१५३

कुम्भ				मिथुन			
०	५६१३०	७७१३०		०	१५१३०	७७१३०	४०१२८
१	५८१४४	४११३६	६३१२१	१	२०१२०	११४१३२	
२	६३१४४	८४१२३	५०१३७	२	३०१२३	१३०११६	२४१०१
३	७०१४१	११४१४७	४०१३३	३	४२१६	१३५१३७	१६१२३
४	८०१२	१२२१४७	३२११३	४	५८११२	१३७१४१	१७१४६
६१५६	६०१०	१२८१३६	२६१२४	५	६६१८३	१३६१५	८१५०
				६	७८१७	१३३११०	२११५०
				७	७६१२७	१३६११६	२६१२१
				७१४	६०१०	१३८११६	२६१२४

ख

दिनं ३७।३० अक्षांशाः ४०।१६ कर्क				दिनं ३७।३० अक्षांशाः ४०।१६ वृश्चिक			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	१७।५	६०।०		०	१५२।३६	१११।०	
१	२१।१८	१२२।३५	५७।२८	१	५४।२३	१२४।४६	५७।४४
२	३०।१६	१३८।२६	४१।३१	२	५६।२५	१३६।५६	४६।५
३	४१।३७	१४५।१८	३५।४२	३	६१।१८	१४६।२४	७५।३७
४	५२।२७	१४५।१८	३४।२२	४	७६।५५	११३।१०	६१।५०
५	६३।४७	१४४।२८	३५।३२	५	८६।३८	११७।४५	६४।५५
६	७४।४८	१४१।३०	३८।३०	५।१८	६०।०	११८।५६	६३।१
७	८५।६	१३७।५	४२।५५				
सिंह				धनुः			
०	२०।२६	१०२।३०		०	६१।२६	१०२।३०	
१	२६।५	१२१।६	७३।५४	१	६३।०	११५।५	१०६।१५
२	३२।३७	१४७।०	१८।०	२	६७।२४	१२६।१६	७८।३१
३	४३।८	१२३।५०	५१।१०	३	७४।१३	१३६।१०	६८।५०
४	५४।१६	१५६।५	११०।५५	४	८२।४३	१४३।४	६१।१५
५	६०।३६	१५५।८	४६।५२	४	६०।०	१४३।६	५६।१०
६	७६।४६	१५३।५४	५१।२६	२			
७	८७।३४	१५६।६	५५।५४				
७	६०।०	१७८।६	५६।५४				

ख

कन्या				मकर			
०	२६।३६	१११।०	५६।३७	०	६४।४७	६०।०	
१	३५।५	१३२।३०		१	६६।१५	८२।२०	७४।१३
२	३६।१२	१४७।३०	७४।३०	२	७०।३०	११३।२५	६६।३५
३	५६।३	१५६।०	६६।०	३	७७।४०	१२२।१५	५७।५
४	५६।५०	१६०।७	६१।५३	४	८५।१८	१३०।५८	४६।२
५	७५।५	१६१।२४	६०।३६	४।३०	६०।०	१३४।१६	४४।४४
६	८२।२२	१६०।४०	६१।२०				
६।४२	६०।०	१५३।५६	६३।१				
तुला				कुंभ			
०	४०।१६	११३।११	५७।१५	०	६१।	७७।३०	
१	४३।८	१२६।५७		१	६३।	६०।५	६४।५५
२	४६।७	१४०।१८	८४।४	२	६७।	१०१।२६	१३।३१
३	५१।२	१५३।८		३	७४।	१११।१०	४३।५०
४	१६०।५०	१५८।४७	६८।१५	४	८२।४३	११८।४५	३७।१५
५	१६१।२४	१५१।१६	६५।४७	४	६०।०	१२६।६	४१।५४
६	६०।०	१६२।५०	६४।४७	४।४४			

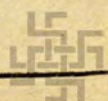

ख

दिनं ३७।३० अक्षांशः ४०।१६ मीन				दिनं ३८।४५ अक्षांशः ४५।१ कर्क			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	५२।३६	६६।०		०	२१।१०	६०।०	
१	५४।२३	८२।४६	५५।१४	१	२५।३२	६६।५	६३।५५
२	५६।२४	५४।५५	४३।५	२	३२।१२	१३०	४८।३०
३	६६।५८	१०४।२४	३३।३६	३	४२।१	१३८।१७	४७।४३
४	७६।१५	१११।१०	२६।५०	४	५२।२६	१४०।३१	३६।२६
५	८७।१८	११५।४५	२२।१५	५	६३।४०	१४०।२	३६।५३
५।१८	६०।०	११६।५६	२१।२	६	७३।२४	१३७।३२	४२।२८
				७	८३।१७	१३८।२२	४३।३५
					६०।०	१३६।२१	
मेष				सिंह			
०	४०।५६	६६।६		०	२४।३१	८२।३०	
१	४३।८	५२।१५	५०।३	१	२७।२४	१२४।४६	८०।११
२	४६।७	६०।०	३६।२२	२	३४।४८	१४०।४७	६४।४३
३	५७।४२	१६।०	२७।१२ !	३	४४।२०	१४८।५	६६।५५
४	६०।५०	१११।१५	२१।१३	४	५४।३६	१५१।५	५३।५०
५	७०।४५	११४।१७	१३।१	५	६०।१५	१५१।७	१३।१३
५।१८	६०।०	११५।१३	१७।५	६	७५।१६	१४६।२०	१५।४०

ख

वृष				कन्या			
०	२६।३६	६६।०		०	३३।२१	१११।०	
१	३२।५	६०।३०	४७।३०	१	३५।४३	१२६।१५	६२।४५
२	१६।२२	१००।३०	३२।३०	२	४२।४	१४२।५०	७६।१०
३	४६।३	११४।०	२४।०	३	५०।४६	१५१।६	७०।११
४	५६।५०	११८।७	१६।३	४	६०।४४	१५५।३१	६६।२६
५	७१।५	११६।२४	१८।१६	५	७१।१२	१५६।३	६४।७
६	८२।२७	११८।४०	१६।२७	६	८१।४६	१५६।३१	६०।२६
६।४२	६०।०	१५६।५६	२१।१	६।४८	६०।०	१५४।४३	८७।१७
मिथुन				तुला			
०	२७।२६	७७।३०		०	४५।१	११३।११	
१	२४।५	८६।६	४३।५४	१	४६।५०	१२८।१६	६६।२३
२	३२।३७	१२२।०	३३।०	२	५२।१७	१४७।२६	१०७।१६
३	४३।८	१२०।७	२६।१०	३	६७।१	१४६।४	१४८।३८
४।३	५४।१६	१३१।५	२३।१५	४	६६।१६	१५४।४८	११२।१५
	६०।३६	१३०।८	२५।१२	५	७६।२८	१५७।५५	१६६।४७
६	७६।६	१२८।२४	२६।३०	६	६०।०	११८।५०	१६८।१२
७	८७।२४	१२४।६	३०।१४				
७।४१	६०।०	१२३।६	३१।५५				

ख

दिनं ३८।४५ अक्षांशाः ४५।१ वृश्चिक				दिनं ३८।४५ अक्षांशाः ४५।१ मीन			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	५६।४१	१११।६२		०	५६।४१	६६।६	
१	५८।१६	१४३।२१	५८।२६	१	५८।१६	८०।२७	५१।४१
२	६२।६१	१३४।३६	८७।४४	२	६२।४६	६२।४४	३६।३४
३	६६।४२	१४३।१२	७८।४८	३	६६।४२	१०१।२२	३०।२६
४	७८।१६	१३६।३१	७२।२६	४	७८।१६	१०७।६	२७।१२
५	८६।०	१५४।६	६६।५४	५	८४।५६	११०।१०	२२।५
६।१२	६०।५६	१५४।४३	६८।१७	५।१२	६०।०	१११।८	२१।१०
घनुः				मेष			
०	६०।३१	१८२।३०	५१।१०	०	४५।१	६६।६	
१	६६।१५	११३।५०		१	४६।५५	८०।२७	५१।४१
२	१८।५८	१२४।२१	८०।३०	२	५२।५७	६२।४४	३६।३४
३	७७।५४	१३३।१६	७१।५१	३	६०।१	१०१।२२	३०।२६
४	८०।११०	१४०।२०	६४।४०	४	६६।१६	१०७।६	२७।१२
४।३३	६०।०	१४३।२५	६१।३५	५	७६।२८	११०।१३	२२।५
				६	६०।०	१११।८	२१।१०
				६।४८			

ख

मकर

वृष

०	६२।५२	६०।०	
१	७०।५४	८१।४१	७८।३६ ६८।०
२	७४।५	१११।३०	६८।४०
३	८०।६	१२०।२६	५६।३१
४	८७।४२	१३८।४३	५१।४७
४।१५	६०।०	१२६।२१	५०।३६

०	३३।२१	६६।०	
१	२५।४३	८७।१५	५०।४५
२	४२।४	१००।५५	३७।१०
३	५०।४७	१०२।६	१८।११
४	६०।४४	११३।३१	२४।२६
५	७१।१२	११५।३	२२।१७
६	१०१।४६	११४।३१	२३।२६
६।४८	६०।०	११२।४३	२५।१६

कुंभ

मिथुन

०	६०।३१	७७।३०	
१	६६।५५	८८।५०	६६।१०
२	७०।१८	९६।२१	५५।३६
३	७७।४४	१०८।१६	४६।४१
४	८०।१०	११२।२०	३६।४०
४।३२	६०।०	११८।२५	३६।६०

०	२४।३१	७७।३०	
१	२७।२६	८६।३६	५६।३०
२	२४।४८	११५।४७	३६।१३
३	४४।२०	१२३।५	३१।५५
४	५४।३७	१२६।५	२८।५५
५	६०।५५	१२६।७	२८।५३
६	७०।१६	१२४।२०	३०।४०
७	८०।३६	१२०।१६	३४।२१
७।२८	६०।०	११८।२५	३६।३५

ख

दिनं ४०।०० अ० ४८।३०				दिनं ४०।० अक्षांशाः ४८।३०			
कर्क				वृश्चिक			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	२४।४१	६०।०		०	६०।१२	१११।०	
१	२७।३०	१११।४४	६३।१६	१	६१।१८	१२२।०	६६।५५
२	३४।६	१२६।७	५३।४३	२	६०।३५	१३२।०	८६।५०
३	४३।२	१३३।१८	४६।४२	३	७२।५	१४०।२७	८१।३४
४	५२।४४	१३६।६	४३।५४	४	८०।३	१४७।२८	७२।३२
५	६२।४६	१३६।४	४३।५६	५	८६।३	१५१।२	७०।५८
६	७२।३०	१३४।१६	४६।०	४।२०	६०।०	१५१।२२	७०।३८
७	८२।४८	१३४।५८	४६।५४				
८	६०।०	६३।१६	५५।२				
सिंह				धनुः			
०				०	६६।२	२७।३०	
१	२८।२	१०४।३०	८२।५१	१	७०।२०	६७।६	५७।५१
२	३०।३१	१२२।६	६६।६	२	७४।१	११०।५४	४४।६
३	३६।५५	१३५।५४	६१।३२	३	७६।४८	११८।२८	३६।३२
४	४५।३०	१४३।२८	५८।१०	४	८७।१४	१२१।५०	३४।१४
५	५०।३	१४६।५०	५७।४१	४।२०	६०।०	१२२।१६	३७।३३
६	६४।५६	१४७।१६	६४।१३				
६।४४	७४।४७	१४५।४६	६४।४०				

ख

कन्या				मकर			
०	३६।५२	१११।०		०	७२।२३	६०।०	
१	३८।५६	१२३।४५	६०।०	१	७३।३८	१००।१५	७२।५६
२	४४।३१	१३६।७	८२।१३	२	७७।१०	१०२।४७	७०।१३
३	५२।२५	१४७।६	७४।५१	३	४२।१४	११८।३	६१।५७
४	६१।२५	१११।३६	७०।३४	४	६०।०	१२४।५८	५५।२
५	७१।२२	११३।२३	६८।३७				
६	८१।१७	११२।५८	४६।२				
	६०।०	५१।२२	७०।३८				
तुला				कुंभ			
०	४८।३२	११३।११		०	६६।२	७७।३०	
१	५०।२१	१२६।३०	८१।१२	१	७०।२०	८७।४६	६७।११
२	५४।५६	१३७।४०	६०।२	२	७४।२	९७।३१	५७।२६
३	६२।५	१४५।४६	८१।५६	३	७६।४८	१००।४६	४६।११
४	७०।४१	१५१।१८	७६।२४	४	८७।१४	११२।१	४२।२६
५	८०।८	१५४।२३	७३।१६	४।२०	६०।०	११४।२०	४०।२
६	६०।०	६०।६	७२।२३				

ख

दिनं ४०।० अक्षांशः ४८।३० मीन				दिनं ४०।० अक्षांशः ४८।३० वृष			
हो०	न०	पू०	प०	हो०	न०	पू०	प०
०	६०।१२	६६।०		०	३६।५२	६६।०	
१	६१।१८	८०।५	६७।५५	१	३८।५६	८४।४५	५८।४५
२	६५।३६	६०।१६	४७।४४	२	४४।३१	४७।७	४०।१३
३	७२।५	६८।२६	३६।३४	३	५२।२५	१००।६	५२।५१
४	८०।३	८४।२८	३३।३२	४	६१।३५	१०६।३६	२८।२४
५	८६।३	८६।६	२३।५८	५	७१।२२	१११।२३	३६।३७
५।६	६०।०	८६।२२	१८।३८	६	८१।१७	११०।१८	३२।२
				६।५४	६०।०	१०६।२२	३२।३८
मेष				मिथुन			
०	४८।३२	७६।६		०	१८।२	७७।३०	
१	५०।२१	७८।४८	५३।३०	१	३०।३२	६७।६	५७।११
२	५४।५६	८६।१८	४२।२०	२	३६।५५	११०।५४	४४।६
३	६२।५	६८।२५	३४।१४	३	४५।३०	११८।२८	३६।३२
४	७०।४१	१०३।१६	२३।४२	४	५५।३	१२१।५०	३३।३२
५	८०।८	१०६।४१	२५।३७	५	६४।१६	१३२।१६	३२।४१
६	६०।०	१०७।३७	२६।०	६	७४।४७	१३०।१६	२४।१४
				७	८४।१०	११७।२७	३७।३३
				७।४०	६०।०	११४।२७	४०।४०

सम्राट् जगन्नाथकृते
सिद्धान्तसार कौस्तुभे
तृतीयोध्यायः

अथ तृतीयाध्यायः

तत्र दश प्रकरणानि विंशति क्षेत्राणि च सन्ति । अस्मिन्नध्याये सूर्यचारा-
निरूप्यते । कुतः चन्द्रधन्यग्रहानी विचारस्य एतदाधीनत्वात् । यतः चन्द्रादि-
ग्रहाणां गतिज्ञानं सूर्यगतधीनमस्ति । तत्र सूर्योपकरणेषु तद्वर्षकालप्रमाण-
ज्ञानमावश्यकमस्ति । यतोऽस्य मध्यमगतिज्ञानं तस्मादेव भविष्यति । प्रथमतः
कालेन गतिप्रमाणानि ज्ञायन्ते । विवगत्या कालज्ञानं जायते । कालज्ञानं प्रथम-
गत्या भवति । यथा दिनरात्रि अन्यैककालः द्वितीयगत्या भवति । तत्र द्वितीय-
गतौ पतत्सूर्यचन्द्रगतिरूपं प्रगल्भमस्ति तच्चन्द्रगत्या कालज्ञानं यथा यादृक् विव-
क्षयवृद्धिमवधीकृत्य पुनस्तादृक् गवृद्धिक्षयदर्शनेन भवति । तदन्तर काल मा
संज्ञो भवति ।

(क) १. चन्द्राद्यन्यग्रहाणां for (चन्द्रधन्यग्रहानी)

२. चान्द्रादिग्रहाणां for (चन्द्रादिग्रहाणां)

३. सूर्यगतधीनमस्ति for (सूर्यगतधीनमस्ति)

४. काल for (काल)

५. प्रमाणं for (प्रमाण)

७. यतोऽस्मि for (यतोऽस्य)

८. 'म' लुप्त

९. +तत्र+

१०. कालेनाति for (कालेन)

११. 'गति' लुप्त

१२. +तत्रः+

१३. कालापानं for (कालज्ञानं)

१४. प्रवहभ्रमगत्या for (प्रथमगत्या)

१५. रात्रिः for (रात्रि)

१६. अन्यः for (अन्यैक)

१७. प्रगटमस्ति for (प्रगल्भमस्ति)

१८. तत्र for (तच्च)

१९. 'यथा' लुप्त

२०. यादृश for (यादृक्)

२१. मवधीकृत्य for (मवधीकृत्य)

२२. तादृश for (तादृक्)

२४. कालः for (काल) (ख)

२५. मास for (मा) (ख)

२६. संज्ञको for (संज्ञो) (ऊ)

(ख) १. चन्द्राद्यन्यग्रहाणां for (चन्द्रधन्यग्रहानी)

६. मावश्यक for (मावश्यक)

१५. रात्रि for (रात्रि)

१६. अन्यैकः for (अन्यैक)

१७. प्रगटमेवामस्ति for (प्रगल्भमस्ति)

१८. तत्र चन्द्रगत्या for (तच्चन्द्रगत्या)

२३. +यः कालो+

अथ रविचारेण यथा^१ खमध्यात् याम्योत्तरवृत्ते दूरासन्नगमनेन^२ ज्ञातु-
विपर्ययो भवति । एवं पुनः कालांतरे^३ तादृशावलोकनेन वर्षसंज्ञकालमिति^४ ज्ञायते ।
तत्र वर्षमितिमासमितिश्च दिनरात्रिभ्यां^५ गण्यते । तदा सावयवामिति भवन्ति ।
यथा मासमध्ये^६ अहोरात्रमिति^७ एकोनत्रिंशत्^{१०} सावयवास्ति । वर्षे च अहोरात्र-
मितिः^{११} पंचषष्ठ्युत्तरशतत्रयमिता सावयवास्ति । एवमत्र लोकैः लाघवार्थं बहु-
प्रकाराणि मतानि कल्पितानि । एके च मासं चान्द्रं^{१२} वदन्ति वर्षं सौरांशं^{१३} केचन वर्षं
सौरमेव वदन्ति । मासं त्रिंशद्दिनात्मकं^{१४} केचन मासं चान्द्रमेव वदन्ति । वर्षं द्वाद-
शमासात्मकं । मासमध्येपि केचन चन्द्रदर्शनेन पूर्णमास्याः दर्शने च वदन्ति । केचन
एकं मासं त्रिंशद्दिनात्मकं^{१५} द्वितीयमेकोनत्रिंशद्दिनात्मकं कल्पयन्ति ।

अथ च^{१७} केचन रविभागस्य^{१८} कालमारभ्य पुनस्तद्भागस्थकालपर्यन्तं^{२०} गण-

- (क) १. 'यथा' लुप्त २. ज्ञातु for (ज्ञातु)
३. कलांतरे for (कालांतरे)
४. तादृशावलोकनेन for (तादृशावलोकनेन)
५. वर्षं for (वर्ष)
६. गत्याप्ते for (गण्यते) ७. भवति for (भवन्ति) (ख)
८. मास for (मास) ९. विसर्गं लुप्त
१०. त्रिंशत् for (त्रिंशत) (ख)
११. शतत्रयमिमिता for (शतत्रयमिता)
१२. सौरं for (सौरांश) (ख) १३. वदति for (वदन्ति)
१४. 'च' लुप्त १५. केचित for (केचन)
१६. रविभागस्थ for (रविभागस्य) (ख)
१७. तद्भागस्थ for (तद्भागस्थ)

- (ख) २. ऋतु for (ज्ञातु) ११. विसर्गं लुप्त
१४. वर्षं for (वर्ष)
१६. त्रिंशद्दिनात्मकं for (त्रिंशदिनात्मक)

यन्ति, अपरे पंचषष्ट्युत्तरशतत्रयदिनैव वर्षं कल्पयन्ति । चतुर्थे वर्षे एक दिन-
योजनं कुर्वन्ति । केचन पंचषष्ट्युत्तर शतत्रय दिनैः कल्पयन्ति । तस्मात् चार ज्ञाने
वर्षादि ज्ञानमावश्यकमतः सर्वे पूर्वोत्तर प्रकारेष्वन्यतम् प्रकार सूरीकृत्य व्यवह-
रन्ति । अतः वतलमथूशसंज्ञकेन मिशरदेशस्य लोकव्यवहाररीत्यां पंच षष्ट्य-
धिक शत अ दिवस मित्तावर्षमिति त्रिशद्दिनमिता मासमितिश्चोरी कृता ।

अथतद्वर्षस्य द्वादश मासानां क्रमेणैतानि नामानि सन्ति । १ तोत् २ वाघोप्री
३ अस्तूर ४ पुवाक् ५ तूवीदमारवीर ७ फामाभूस ८ फरभूसी ९ माखूर १० बावती

- (क) १. दिनैर्वर्षं for (दिनैववर्षं)
३. मावस्यक for (मावश्यक) ४. सर्वेषु for (सर्वे)
५. पूर्वोक्त for (पूर्वोत्तर) (ख)
६. प्रकारेष्वन्यतम् for (प्रकारेष्वन्यतम्) (ख)
७. मुरीकृत्य for (सूरीकृत्य) (ख)
८. मयूप for (मथूश) ९. देशस्थे for (देशस्य)
१०. रीत्या for (रीत्यां) ११. षष्ट्याधिक for (षष्ट्यधिक)
१२. त्रय for (अ) (ख)
१४. मितिस्त्रिंशद्दिन for (मितिस्त्रिंशद्दिन)
१५. कृतार्थे for (कृता)
१६. तदवर्षस्य for (अथैतद्वर्षस्य)
१७. तोत् for (तोत्) (ख) १८. वाक्कोफी for (वाघोप्री)
१९. अस्तूरः for (अस्तूर) २०. पुवाक् for (पुवाक्)
२१. तूवीर्दमारः for (तूवीदमारवीर)
२२. फामानूसः for (फामाभूस) २३. फरमूसो for (फरभूसी)
(ख) १. दिनैर्वर्षं for (दिनैववर्षं) २. चतुर्थे for (चतुर्थे)
८. यूश for (थूश) ९. देशस्थ for (देशस्य)
१०. रीत्या for (रीत्यां) १३. मितिः for (मिति)
१६. बावोप्री for (वाघोप्री) १९. अस्तूर for (अस्तूर)
२०. पुवाक् for (पुवाक्) २१. ६ मारवीर for (दमारवीर)
२२. फामानूस for (फामाभूस) २३. फरमूसी for (फरभूसी)
२४. बावनी for (बावती)

११ अनीकी १२ मासुरी । अस्मात् मासुरीमासादनन्तरं पंच दिनान्यं न्यानि सन्ति । तेषामपिधानं लवाहिक इति एतत् मिसरदेशोद्भव वर्षमासादिकं पारशीक वर्षमासादिना तुल्यमस्ति ।

अथ पारसी मासनामान्येतानि सन्ति । १ फर्वदी २ अर्दिविहिस्ति ३ खूर्दाद ४ तीर ५ मुर्दाद दशहरेस्वर ६ ७ मिहित ८ आवां ९ आजुर १० दैये ११ बहमन् १२ इस्फंदार भुज १३ । तत्र प्राचीनानामयं सम्प्रदायः कमप्यवधिमुरीकृत्य

- (क) १. मासुरी for (मासुरी) (ख)
 २. दिनान्यन्यानि for (दिनान्यन्यानि)
 ३. तेषामपिधानं for (तेषामपिधानं)
 ४. लम्वाहिक for (लवाहिक) ६. देशोद्भव for (देशोद्भव)
 ७. मासादिना for (मासादिना) ८. पारसी for (पारसी)
 ९. मासनां for (मासनामा)
 १०. अर्दिविहिस्ति २ for (अर्दिविहिस्ति ३)
 ११. खुरदाद for (खूर्दाद ४) १२. शहरेवर ६ for (हरेस्वर)
 १३. '६७' लुप्त १४. मिहिर ७ for (मिहित ८)
 १५. आवां ८ for (आवां ९) १६. दैय १० for (दैये ११)
 १७. इस्फंदारभुज १२ for (इस्फंदार भुज १३)

नोट—मासों के नामांकन नाम के पश्चात् हैं । यथा फर्वदी १, अर्दिविहिस्ति २ आदि ।

१८. मुररीकृत्य for (मुरीकृत्य)

- (ख) ३. विधानं for (तेषामपिधानं) ५. मिशसर for (मिसर)
 ८. पारशी for (पारसी)
 १०. अर्दिविहिस्ति for (अर्दिविहिस्ति)
 ११. खूर्दाद for (खूर्दाद) १२. ६ शहरेवर for (दशहरेस्वर)
 १३. १४. ७ मिहिह for (६७ मिहित)
 १७. इस्फंदारभुज for (इस्फंदारभुज)

प्रसिद्ध नृपराज्या^१ हरन्ति । एवमुत्र^२ वतल मयुसेन नृपराज्यसमयात्^३ वर्षगणना कृता,
यस्य राज्यादनन्तरमस्यमेवेद्यादिकं जातं, तस्य नाम बुष्मनस्सर प्रथमः ।

अथ च त्वतलमजूसेन^७ मध्यग्रहाः^८ तस्यैव राज्ञः राज्यसमयादेव लिखिताः ।
के च वेधाः^९ सिकन्दरभरणसमयात् कृताः । तत्र सिकन्दरावसानसन्नो लिखितः ।
स च सन्नः ४२४ वर्षाणि^{१०} मिशरीसंज्ञिकानि^{११} बुष्मनस्सरादेरतीतानि^{१२} आधुनिकैः^{१३}
पारसीकैः^{१४} यद्विजर्दविनिशहरेयारसंज्ञनृपतेः^{१५} राज्यात् संवो गृहीतः^{१६} । अयं नृपः

- (क) १. राज्याद्भवहरन्ति for (राज्याहरन्ति) (ख)
२. मन्त्रमयालमयूसेन for (मुत्रवतलमयुसेन)
३. + बुप्तनसर +
५. वेधादिकं for (मेवेद्यादिकं) (ख)
६. बुप्तनसर for (बुष्मनस्सर)
७. चवतलमूतुजूसेन for (चत्वतलमजूसेन)
८. मध्यमग्रहास्तस्यैव for (मध्यग्रहाः तस्यैव)
९. केचन for (केच) ११. मिसरी for (मिशरी)
१२. संज्ञकानि for (संज्ञिकानि)
१३. बुष्मनस्सरादे रतीतानी for (बुष्मनस्सरादेरतीतानि)
१४. पारसीकैः for (पारसीकैः) १५. यज्जिजर्द for (यद्विजर्द)
१६. पार for (यार) १७. सन्नो for (संवो) (ख)

- (ख) २. एवमत्र वतलमयूसेन for (एवमुत्रवतलमयुसेन)
४. राज्यधिवृवर्ष for (राज्यसमयात् वर्ष)
६. बुप्तनस्सर for (बुष्मनस्सर)
७. च वतलमजूसेन for (चत्वतलमजूसेन)
८. मध्यमग्रहाः for (मध्यग्रहाः)
१०. संच for (सच)
१३. बुप्तनस्मरादे for (बुष्मनस्सरादे)
१४. पारसीकैः for (पारसीकैः) १५. यदि for (यद्वि)

बुष्टिनस्सरः^१ नृपादे^२ असीत^३ वर्षेषु^४ १३०६ उत्पन्नः । पूर्वदिशं^५संज्ञमासस्य प्रथम-
तारीकः^६ पुकसंज्ञमासस्य^७ प्रथमतारीकै^८ लग्नः पुनः तौत्संज्ञमासस्य प्रथमतारीकः^९
दयसंज्ञमासस्य^{१०} षष्ठतारीकै^{११} लग्नः । अनयोर्मध्ये^{१२} प्रथम द्वितीय तारीकः कस्मिन् समये^{१३}
लग्न इत्यपेक्षिते योग्रान्तरेण^{१४} तदज्ञानं^{१५} ।

(क) १. विसर्गं लुप्तं

२. नृपादतीतवर्षेषु for (नृपादे असीत वर्षेषु)

४. १३७६ for (१३०६)

५. पूर्वदिशं for (पूर्वदि)

६. तारीके for (तारीकः)

७. ८. ९. १०. लुप्त

११. दयं for (दय)

१२. तारीके for (तारीकै) (ख)

१३. अनयोरमध्ये for (अनयोर्मध्ये)

१५. + सुगमं +

(ख) १. बुष्टिनस्सरः for (बुष्टिनस्सरः)

२. नृपादे; for (नृपादे)

३. असीत for (असीत)

४. १३७७।१३७६ for (१३०६)

५. पूर्वदिशं for (पूर्वदिशं)

७. पुकसंज्ञ for (पुकसंज्ञ)

१०. तारीके for (तारीकै)

११. दयसंज्ञमासस्य for (दयसंज्ञमासस्य)

१४. योगान्तरेण for (योगान्तरेण)

१५. तदज्ञानं सुगमं for (तद्वानं)

अथ प्रथम प्रकरणम्

तत्र सूर्यवर्षज्ञानं कथ्यते । तत्र प्राचीनाचार्यैः संदिग्धत्वेन तत् ज्ञानं निरूपितं मया निःसंदिग्धतया कथ्यते । तत्र अवरषसनाम्ना सूर्यवर्षज्ञानं मेष-तुलयोरन्यतमसंपातमवधीकृत्य पुनस्तत् संपातर्यन्तं कालो गृहीतः । स च कालः अश्विन्याद्यर्क्षगतसूर्यमारभ्य पुनस्तद्वक्षगतसूर्यकालापेक्षया न्यूनोस्ति । अत एव अवर्षससंज्ञिकेन यवनाचार्येणेत्युक्तं नक्षत्रचक्रस्यापि पूर्वगतिरस्ति ।

अथ नक्षत्रचक्रगतिस्तदा विज्ञाता भवति । यदातिसूर्यचन्द्रगतिज्ञानं सम्यग् भवति । सूर्यवर्षज्ञानार्थं मया इदं पुनर्वेधिताग्रा निश्चितं यदा सूर्यस्य प्रथम बोधिताग्रा तुल्या भवति । अथवा वेधितमध्योन्नतांशतुल्या पुनर्वेधितं मध्योन्नतांशा भवन्ति । तदा रविवर्षज्ञानं भवति । एतद् ज्ञानसम्भावितमस्ति । तस्मात् संपातात् संपातपर्यन्त वर्षज्ञानं सुगमस्ति ।

- (क) १. तद् for (तत्) २. अवरषसनाम्ना for (अवरषसनाम्ना)
 ५. चिह्नस्यापि for (चक्रस्यापि)
 ६. 'ति' लुप्त ७. इदं मया for (मया इदं)
 ८. लुप्त ९. वेधिता for (बोधिता) (ख)
 १०. + पुनर्वेधिताग्रा + ११. अथवा for (अथवा)
 १२. पुनर्वेधित for (पुनर्वेधितं)
 १३. मध्योन्नतांशा for (मध्योन्नतांशा)
 १४. वर्षज्ञान for (वर्षज्ञानं)
 १५. ज्ञानसम्भावितमस्ति for (एतद्ज्ञानसम्भावितमस्ति) (ख)
 १६. सुगममस्ति for (सुगमस्ति) (ख)

- (ख) २. अवरषसनाम्ना for (अवरषसनाम्ना)
 ३. तुलयोरन्यतम for (तुलयोरन्यतम)
 ४. पर्यंतं for (र्यंतं)
 ६. तिस for (ति)
 ७. 'मया' लुप्त
 ८. 'पुनर्वेधिताग्रा' लुप्त १०. + पुनर्वेधिताग्रा +

अथ च अवरसस्य वर्षज्ञाने संदेह एवासीत् । यतस्तेनैव स्ववेधे क्वचित्
क्वचिदंतरं दृष्टं तद्वेधंतरं मग्रे वक्षामः ।

अथ मया बहुधा सावधानतया वेधः कृतस्तत्र वर्षदिनानि लब्धानि ३६५
घटिकाश्च किंचिद्दूनाः पंचदश तस्माद्वयमसंदिग्धा जाताः । अवषसेन वेधांतर-
प्राप्तं, तस्माद् ज्ञायते । तद् गोलयन्त्राणि शुद्धानि न सन्ति । एतच्च अववर्षसः
स्वयमेव वदति । ममो अर्षमौदसस्यापि वर्षे न संख्याज्ञानं पंचषष्टि ३६५ त्र हीनो-
त्तरं पंचदश घटिकाः सन्ति, न्यूनाधिका वा भवतीति । संदेह एव स्थित इति उक्तः
तत्रा वर खं सेननाम्नमयं नाडीवृत्तं कृत्वा इस्कंदरीय पुरे तदक्षानुसारेण

- (क) १. अवरस्वसस्य for (अवरसस्य) २. संदेह for (संदेह)
३. तद्वेधंतरमग्रे for (तद्वेधंतरं मग्रे) (ख)
४. वक्ष्यामः for (वक्षामः) ५. सावधांसमया for (सावधानतया)
६. लब्धीनि for (लब्धानि) ७. दूना for (दूनाः)
८. अवखसेन for (अवषसेन) (ख)
९. वेधंतरं for (वेधंतरं)
१०. एतश्च for (एतच्च) ११. अवर्षसः for (अववर्षसः)
१२-१३-१४ लुप्त १५. वर्षदिन for (वर्षेन)
१६. ज्ञाने for (ज्ञानं) १७. पंचषष्टि for (पंचषष्टु)
१८. दिनोत्तर for (हीनोत्तरं) १९. 'वा' लुप्त
२०. भावन्तीति for (भवतीति) २१. उक्तं for (उक्तः)
२२. तत्र for (तत्रा)
२३. वर्षसेनताम्रमयं for (वरखंसेननाम्नमयं)
२५. तदाक्षासानुसारेण for (तदक्षानुसारेण)

- (ख) १. अवरखषसस्य for (अवरसस्य)
७. दूना for (दूनाः) ९. वेधंतरं प्राप्तं for (वेधांतराप्राप्तं)
११. अवर्षसः for (अववर्षसः) १२. मम for (ममो)
१५. 'वर्षेन—संदेह' दोनों पंक्तियां लुप्त
२१. 'एव—उक्तः' लुप्त २२-२३. तत्रावरखंसेन for (तत्रावरखंसेन)
२४. ताम्रमयं for (नाम्नमयं) २५. तदक्षाशानुसारेण for (तदक्षानुसारेण)

स्थिरीकृत्य तस्य छायां तदुदरगतामुभयप्राप्तं समानीतरामुपलक्ष्य संपातो ज्ञातः तदा विषुवद्दिनं ज्ञानं ।

अथ तत् कृततुलासंपातवेधां प्रोच्यते । तत्र प्रथमतुलासंपातः अस्ता-सन्नं समयज्ञातः पुनः वर्षत्रयानंतरे उदयासन्नस्तुलासंपातो ज्ञातः । अपेक्षित-तस्तु दिनाद्धसन्नः । पुनस्ततः वर्षांतरे दिनाद्धं जातः पुनस्ततः एकादश वर्षांतरे अर्द्धरात्रौ संपातो ज्ञातः । तत्रापेक्षितस्तूदयासन्नः अतोत्राप्यंतरं पतितमस्तीति ज्ञातः । पुनस्ततो वद्वर्षांतरे उदये संपातो ज्ञातः पुनस्ततो वर्षत्रयांतरे अस्तं समये संपातो ज्ञातः । अपेक्षितस्तद्वरात्रसमये तत्र स्थानत्रये दिनचतुर्थांशरूपमंतरं पतितं ।

अथ मेषसंपातस्थानान्युच्यते । तत्रैकपंचहोरामितं दिनगतं संपातो

- (क) १. तस्थलायां for (तस्य छायां) २. प्रांत for (प्राप्तं)
 ३. समानांतरा for (समानीतर)
 ४. कृतु for (कृत) ५. वेधाः for (वेधा) (ख)
 ६. संपात् for (संपातः) ७. सन्न for (सन्न) (ख)
 ८. समये for (समय) ९. वर्षत्रयांतरे for (वर्षत्रयानंतरे) (ख)
 १०. संपाते for (संपातो) ११. दिनाद्धसन्नः for (दिनाद्धसन्नः) (ख)
 १२. लुप्त
 १३. वर्षांतरे for (वर्षांतरे)
 १४. + पुनस्ततः वर्षांतरे दिनाद्धं जातः पुनस्ततः एकदशवर्षांतरे अर्द्धरात्रौ संपाता ज्ञातः अपेक्षितस्तूदया सन्नः +
 १५-१६. 'अस्तीति ज्ञातम्' लुप्त १७-१८-१९-२०-२१. लुप्त
 २३. चतुर्थांश for (चतुर्थांश) २४. मेष for (मेष)
 २५. होरोमितिगतदिने for (होरामितं दिनगतं)

- (ख) २. प्रांत for (प्राप्तं) ३. समानांतरा for (समानीतरा)
 १२. पुनस्ततः for (पुनस्ततः)
 २२. अपेक्षितस्तूद्वरात्रसमये for (अपेक्षितस्तद्वरात्रसमये)
 २५. होरामिते for (होरामितं) २६. दिनेगते for (दिनगतं)

ज्ञातः । अपेक्षितस्तु पूर्ववेधानुसारेण प्रातःकाले पुनः पंचवर्षपर्यन्तं चतुर्थांश प्रमाणेन संपातश्चोपलब्धः । पुनस्तत एव षड्वर्षांतरे अर्द्धरात्रसमये संपातो ज्ञातः । पुनः षड्वर्षान्तरे^३ अस्त समये ज्ञातः एतेषु वेधेष्वंतरं न बहु पतितं एतदंतरं तद्वेधवृत्तजनितं तत्स्थापने वा तन्निर्माणे^५ ।

अथ चास्य^६ स्थापनेन कदाचिद्दिनचतुर्थांशांतरे पतति^८ कथं^{१०} यदा षट् शताधिकसहस्रत्रयमितकृतांशवृत्ते एकांशमितमवलम्बितं^{११} चेत्तदा षड्कलामितं^{१२} रविश्चलति ।

अथ च स्थापनानन्तरमपि बहुभिर्दिनैः कदाचिदंतरं पतति । वेधसमये तेन न परीक्षितं पूर्वस्थापनविश्वासेनैव वेधकृतः, यथा मलवस्थाने पूर्वस्थापितानां ताम्रवृत्तानां स्वाक्षाशानुसारेण तत्र मयै^{१६} वांतरं दृष्टं यतस्तस्मिन्नाडी-वलये संपातसमये तद्दिने^{२१} वारं द्वयं^{२२} नाडीवृत्तस्योदरे^{२३} समानीतरा छाया पतिता

- (क) १. चतुर्थांश for (चतुर्थांश) २. संपातो for (संपातो)
 ३. षड्वर्षांतर for (षड्वर्षान्तरे)
 ४. 'वा' लुप्त ५. + वा +
 ६. अथवास्य for (अथ चास्य) ८. दिनचतुर्थांशांतरं for (दिनचतुर्थांशांतरे)
 १०. 'कथं' लुप्त ११. + वृत्तं + (ख)
 १२. मित for (मितं) (ख)
 १३. + क्रान्त्यन्तरेणचतुर्थांशमितरं +
 १४. स्थापनं for (स्थापनानंतर) १५. दिनैः for (दिनैः) (ख)
 १६. परिक्षितं for (परीक्षितं) १७. वेधः कृतः for (वेधकृतः) (ख)
 १८. क्षांशा for (क्षाशा) (ख) १९. मयैवांतरं for (मयैवांतरं)
 २०. नाडी for (न्नाडी) २१. वारद्वये for (वारद्वयं)
 २२. वृत्तस्य सोदरे for (वृत्तस्योदरे) २३. समानांतरा for (समानीतरा)
 (ख) ५. + न + ७. स्थानेन for (स्थापनेन)
 ८. पतितं for (पतति)
 १३. + क्रान्त्यन्तरेण दिन चतुर्थांशमितं +
 २१. वारद्वयं for (वारं द्वयं)

तस्मात्^१ ज्ञातमिदमशुद्धं^२ एवं मया स्वकृत वेधे रविवर्षकालस्त्वेतावान् दृष्टः ३६५
किञ्चिद्दूनदिनचतुर्थांशश्च ।

अथ च दिनचतुर्थांशे^४ यन्मूलं तत्^५ ज्ञानं दुर्लक्षम् । तस्मात् तत्^६ ज्ञानार्थं
तादृश वेधद्वयं कार्यं यथा तदन्तरकालो महान् स्यात् । तस्मात्तद्भ्रमणानुपातेन^७
तदज्ञानं^८ भवति । यथा वेधे यावत् कालाधिक्यं भवति । तवदेववरं^९ कुतस्तदन्तरं^{१०}
वेधकारकस्य दृगोचरं^{११} न भवति । अत एव स्वल्पकालेनुपातेनाप्यन्तरं पतति ।
महति कालेनुपातेन स्वस्यान्तरं^{१२} पतत्यतो वेधान्तरकालाधिक्यं समीचीनं ।

अथ च केवलं सूर्यस्यैव गतावन्तरं नास्ति, किं च सर्वं ग्रहाणामेवैतादृशी
रीतिः^{१३} । अत एव एकवारनिश्चयेन सर्वदैवत् स्वकार्यक्षमं न भवति । ये च
एक वारं^{१४} कृतवेधेन सर्वदैव^{१५} कार्ययोग्यतामुरीकुर्वन्ति तत् बुधे दुरन्तरमस्ति । अत

(क) १. तस्माद्ज्ञात for (तस्मात् ज्ञात)

२. कलस् for (कालस्)

३. दि for (दिनं)

४. यन्मूलं for (यन्मूलं) (ख)

५. तदज्ञानं for (तत् ज्ञानार्थं)

६. तदज्ञानार्थं for (तत्ज्ञानार्थं) (ख)

७. तदन्तर for (तदन्तर)

८. भ्रमणा for (भ्रमणा)

१०. तावदेव for (तवदेव)

११. चरं for (वरं)

१२. दृगोचरं for (दृगोचरं)

१३. 'न' लुप्त

१५. स्वल्पातन्तरं for (स्वस्यान्तरं)

१६. पतत्यतो for (पतत्यतो)

१७. रीतिः for (रीतिः)

१८. + गता +

२०. बुधे for (बुधे) (ख)

२१. दूरन्तर for (दुरन्तर)

(ख) ८. भ्रमणा (भ्रमणा) for (भ्रमणा)

९. तद् ज्ञानं for (तदज्ञानं)

१४. 'पतति—पातेन' लुप्त

१५. 'स्वस्यान्तरं' लुप्त

१८. अनुस्वार लुप्त

२१. दूरन्तर for (दूरन्तर)

एव मया^१ अष्टसप्तत्युत्तरैकशतमित १७८ सिकंदरीयं^२ सेन^३ अवर्खं^४ सकृत् सूक्ष्म-
तर वेधद्वयं^५ गृहीतं^६ । तस्मात् पंचाशीत्युत्तरशतद्वयमितं^७ २८५ गतकाले वेधद्वयं
मयैव कृतं तत्र सिकंदरीय सन्नेः^८ ४६३ असूरे मासे^९ नवमतारीके^{१०} सूर्योदयात्
गतैकहोरायां किञ्चिदधिकायां तुलासंपातो^{११} ज्ञातः । तस्मिन्नेव सन्ने माखूरसंज्ञे
मासि सप्तमातरीके^{१२} दिनाद्धादि गतैकहोरायां मेषसंपातो^{१३} ज्ञातः । एवं अवर्खस-
वेधान्मद्वेधपर्यंतं^{१४} यदि न गणः तस्मिन् पंचषष्ट्युत्तरशतत्रयं^{१५} ३६५ तष्टे सप्तति-
दिनानि ७० धद्यश्चाष्टादश एतद् १८ धिकमन्तरं प्राप्तं यदि वर्षस्य सपादपंच-
षष्ट्यधिकशतं^{१६} त्रयदिनानि चेद् भवन्ति । तदा वेधांतरकालेव^{१७} सपादैक सप्तत्य
धिकमन्तरं स्यात् । तयोरन्तरं^{१८} सप्तपंचांशत्कलामितमन्तरं पतितं तस्मादत्र सप्त
पंचाशत निष्पत्तिः^{१९} पंचाशीत्युत्तरशतद्वयेन तथास्ति यथैकस्य निष्पत्तिः शतत्रयेन^{२०}

(क) १. माया for (मया)	२. सिकन्दरीय for (सिकन्दरीयं)
३. सन्ने for (सेन)	४. अवर्ख for (अवर्खं)
५. ग्रहीतं for (गृहीतं)	६. मिते for (मितं)
७. विसर्गं लुप्त (ख)	८. मासे for (मासे)
९. तारीके for (तारीके)	११. सप्तम for (सप्तमा) (ख)
१२. तारीके for (तरीके) (ख)	१६. त्रय for (त्रयं)
१७. षट्य for (धद्य) (ख)	१८. शत for (शतं) (ख)
२३. पंचाशतः for (पंचांशत्)	२४. निष्पत्तिः for (निष्पत्तिः)
२५. त्रयेन for (त्रयेन)	

(ख) ४. अवर्खं for (अवर्खं)	५. 'गृहीतं—वेधद्वयं' लुप्त
१०. संपातोद् ज्ञातः for (संपातो ज्ञातः)	
१३. संपातोद् ज्ञातः for (संपातो ज्ञातः)	
१४. अवर्खस for (अवर्खस)	१५. ये दिनगणः for (यदि नगणः)
१६. काले for (कालेव)	
२०. तयोरंग for (तयोरन्तरं)	२१. सप्तपंचाशत्कला for (सप्तपंचांशत्कला)
२२. पंचाशतः for (पंचाशत)	

तस्मात् शतत्रयकदिनात्मकमन्तरं प्राप्तं तदत्रैकदिने शतत्रयांशदिनचतुर्थीं शे न्यूनो जातः ।

अथ च वेधकालयो महदंतरार्थमतानसंज्ञकस्य उक्तिमनसंज्ञकस्य वेधो गृहीतः ताभ्यां लिखितो वेद्यः फामान् रसंज्ञमासस्य एकविंशति तारीके जातः । मया च त्रिषष्ट्युत्तरचतुःशतमिते ४६३ सिकंदरीय सन्ने मासूरीसंज्ञमास द्वादश-तारीके अर्धरात्राद्धोरा द्वयमित गत समये वेधः कृतः ।

अथ च तयोर्वेधात् अरस्तरखस्संज्ञकृतवेधा पर्यते द्विपंचाशदु १५२ त्तरशतवर्षमितं मन्तरं जातं । अथावरखंवेधान्मम वेधपर्यन्तं ऊन विशत्यधिक-चतुःशत ४१६ वर्षमितमन्तरमस्ति । एवमन्तरकालद्वययोगः एकसप्तत्युत्तरं पंचशतवर्षतुल्योस्ति ५७१ । एवमेतावदन्तरं कालपर्यन्तं चत्वारिंशदुत्तरै शतमित-दिनानि १४० पंचाशत् षष्टिका ५० मध्यधिका जाताः । संपूर्णो दिन चतुर्थींश

(क) १. +वर्षेण ए +

२. दिनस्य for (दिने)

७. संज्ञिकस्य for (संज्ञकस्य)

६. वेधः for (वेद्यः)

११. होरा for (द्धोरा)

१३. वेध for (वेधा) (ख)

१५. '१५२' लुप्त

१७. वरषस for (वरखं)

१९. '४१६' लुप्त

२१. सप्तत्युत्तर for (सप्तत्युत्तरं) (ख)

२२. ५७१ for (५७१)

२५. धटिका for (षष्टिका) (ख)

२७. जाता for (जाताः)

२९. चतुर्थांशः for (चतुर्थांश) (ख)

(ख) १. शतत्रयः for (शतत्रय)

४. चतुर्थांशो for (चतुर्थांशे)

६. मातन for (मतान)

२४. दुत्तरैक for (दुत्तरी)

३. त्रयांशः for (त्रयांश) (ख)

८. लेखितो for (लिखितो)

१०. 'रसंज्ञ' लुप्त

१२. 'त' लुप्त

१४. पर्यंतं for (पर्यते) (ख)

१६. मित for (मितं) (ख)

१८. 'म' लुप्त

२०. द्वयो for (द्वय)

२३. वदन्तर for (वदन्तरं) (ख)

२६. अधिका for (मध्यधिका) (ख)

२८. एवं यदि for (संपूर्णो) (ख)

३०. देखो पृष्ठ २५० (क)

५. महदंतरार्थ for (महदंतरार्थ)

१०. फामानूसंज्ञ for (फामान् रसंज्ञ)

३०. देखो पृष्ठ २५० (ख)

(क) ३०. + पूर्णश्चेत्तदेदमन्तरं १४२।४५ दिनादिकं स्यात्, अन्तरद्वयस्यान्तरं दिनादि १५५ अस्य निष्पत्तिः भूसप्तवारैः ५७१ तथाप्यस्ति यथा रूपद्वयस्य निष्पत्तिः शदशतेन ६०० एतदपि पूर्वागतांकतुल्यं जातं या च निष्पत्तिर्मया पूर्वं कथितास्ति, सैव बहुभिर्वेधै रूपलब्धा ।

अथ च अवरससेनापि इयमेव निष्पत्तिरंगीकृता यतस्तेनैव स्वग्रन्थे लिखितमिति अरस्तरखसवेधान्मम वेधपर्यन्तं पंचवेदभूमिताब्दा १४५ अर्द्धदिनमितं अन्तरं जातं ।

अथ च तेनैवान्यस्मिन् ग्रन्थे लिखितमिति अल्मीतत उत्कीमसंज्ञिकाभ्यां आचार्याभ्यां दिन चतुर्थांशादधिकांतरं दृष्टं तच्चैक दिनस्य सार्धं सप्तत्यंशमित मस्ति ।

अथ च फैल्वस्संज्ञस्य वेधे सम्पूर्णा दिनचतुर्थांश +

(ख) ३० + पूर्णश्चेत्तदेदमन्तरं स्यात् १४२।४५ दिनादिकं स्यात् । अंतरद्वय-स्यान्तरं दिनादि १५५, अस्य निष्पत्तिः भूसप्तवारैः ५७१ तथास्ति यथा रूपद्वयस्य निष्पत्तिः षट्शतेन ६०० एतदपि पूर्वागतांकतुल्यं जातं । या च निष्पत्तिर्मया पूर्व-कथितास्ति सैव बहुभिर्वेधैरूपलब्धा ।

अथ च अवरखसेनापि इयमेव निष्पत्तिरंगीकृता । यतस्तेनैव स्वग्रन्थे लिखित-मस्ति अरस्तरखसवेधान्ममवेधपर्यन्तं पंचवेदभूमिताब्द १४५ अर्द्धदिनमितान्तरं जातं ।

अथ च तेनैवान्यस्मिन् स्वग्रन्थे लिखितमस्ति अल्मीतन उत्कीमसंज्ञिकाभ्यां दिन-चतुर्थांशादधिकांतरं दृष्टं । तच्चैकदिनस्य सार्धं षट् सप्तत्यंशमितमस्ति ।

अथ च फैल्वस्संज्ञस्य वेधे सम्पूर्णा दिन चतुर्थांश +

एव ज्ञातः । एवं अत्र खः स्वेधानुसारेणैकदिनशतत्रयांशोऽनदिन चतुर्थांशमित-
मन्तरं ज्ञानं ।

यस्माभिश्चतत्रयं वर्षैरैकदिनमन्तरं ज्ञातं, तदा एकदिनस्य शतत्रयेण
विभागे गृहीते लब्धा विकला १२ एवं जातानि वर्षदिनाति ३६५ १५।४८ अवया
वर्षमित्या सूर्यस्य मध्यमगतिर्ज्ञायते एवमन्येषामपि ग्रहाणां गतिज्ञानं भवति ।
तस्मात् प्रथमेव मध्यमगतिज्ञानमावश्यकमस्ति । पश्चात् फलज्ञानोपयोगोऽस्ति ।

- (क) १. एव for (एवं) २. अवखस् for (अवखः)
३. मन्तर for (मन्तरं) ४. ज्ञातं for (ज्ञानं)
५. यदि अस्माभिः for (यस्माभिः) ६. त्रयवर्षांतरैक for (त्रयं वर्षैरैक)
७. तस्मात् for (तदा) ८. शतत्रय for (शतत्रयेण)
९. विना गृहते for (विभागे गृहीते)
१०. ३६५।१५।४८ for (३६५।१५।४८)
११. अन्य for (अवया) १२. 'ध्यम' लुप्त
१३. प्रथमेव for (प्रथमेव) (ख) १४. योगस्ति for (योगोऽस्ति)

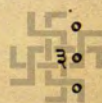
- (ख) २. अवखस् वेधा for (अवखः स्वेधा)
५. यद्यस्माभिः for (यस्माभिः) ६. शतत्रयवर्षैरैक for (शतत्रयं वर्षैरैक)
११. अनया for (अवया)

क

रवेर्मध्यमानयन सारणी

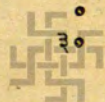
वर्षाणि	राशि	अंश	कला	विकला	प्रतिकला	त्रिकला	चौकला	पंचकला
१८	११	२५	२७	२५	३६	२०	३४	३०
२६	११	२१	१४	५१	१२	४१	६	०
५४	११	१६	५२	१६	४६	१	४३	३०
७२	११	१२	२६	४२	२५	२२	१८	०
६०	११	८	७	८	१	४२	५२	३०
१०८	११	३	४४	३	३८	३	२७	०
१२६	१०	२६	२१	४६	१४	२४	१	३०
१४४	१०	२४	५६	२४	५०	४४	३६	०
१६२	१०	२०	३६	५०	२७	५	१०	३०
१८०	१०	१६	१४	१६	३	२५	४५	०
१९८	१०	११	५१	४१	१६	४६	१६	३०
२१६	१०	७	२६	७	१६	६	५४	०
२३४	१०	३	६	३२	५२	२७	२८	३०
२५२	१०	२८	४३	५८	२८	४८	३	०
२७०	९	२४	२१	२४	५	८	३७	३०
२८८	९	१६	५८	४६	४१	२६	१२	०
३०६	९	१५	३६	१५	१७	४६	४६	३०
३२४	९	११	१३	४०	५४	१०	२१	०
३४२	९	६	५१	६	३०	३०	५५	३०
३६०	९	२	२८	३२	६	५१	३०	०
३७८	८	१०	५	५७	४३	१२	४	३०
३९६	८	२३	४३	२३	१६	३२	३६	०
४१४	८	१६	२०	४८	५५	५३	१३	३०
४३२	८	१४	५८	१४	३२	१३	४८	०

क

रवेर्मध्यमानयन सारणी

वर्षाणि	राशि	अंश	कला	विकला	प्रतिकला	त्रिकला	चौकला	पंचकला
४५०	८	१०	३५	४०	८	३४	२२	३०
४६८	८	६	१३	५	४४	५४	५७	०
४८६	८	१	५०	३१	२१	१५	३१	३०
५०४	७	२७	२७	५६	५७	३६	६	०
५२२	७	२३	५	२२	३३	५६	४०	३०
५४०	७	१८	४२	४८	१०	१७	१५	०
५५८	७	१४	२०	१३	४६	३७	४६	३०
५७६	७	९	४७	३६	२२	५८	२४	०
५९४	७	५	३५	४	५६	१८	५८	३०
६१२	७	१	१२	३०	३५	३६	३३	०
६३०	७	३६	४६	५६	१२	०	७	३०
६४८	६	२२	२७	३१	४८	२०	४२	०
६६६	६	१८	४	४७	२४	४१	१६	३०
६८४	६	१३	१२	१३	१७	१	५१	०
७०२	६	९	१६	३८	३	२२	२५	३०
७२०	५	४	५७	४	१३	४३	०	०
७३८	५	०	३४	२६	५०	३	३४	३०
७५६	५	२६	११	५५	३६	२४	६	०
७७४	५	२१	४६	२१	२	४४	४३	३०
७९२	५	१७	२६	४६	३६	५	१८	०
८१०	५	१३	४	१२	१५	२५	५२	३०

क

वर्षराश्यादिक

१	११	२६	४०	२४	४५	३१	८	३७
२	११	२६	३०	४६	३०	४२	१७	१०
३	११	२६	३६	१४	३६	३	२५	१५
४	११	२६	१	३६	१	२४	३४	२०
५	११	२८	४७	३	४६	४७	४२	२५
६	११	२८	३२	२८	३२	६	५१	३०
७	११	२८	१७	५३	१७	२८	०	५
८	११	२८	३	५८	२	४६	८	४०
९	११	२७	४८	४२	४८	१०	१६	२५
१०	११	२७	३४	७	३३	३१	२७	५०
११	११	२७	१६	३२	१८	५२	३४	२७
१२	११	२७	४	५७	४	५३	४३	०
१३	११	२६	५०	५१	४६	३४	११	३५
१४	११	२६	३५	४६	३४	५६	०	१०
१५	११	२६	२१	११	२४	१७	८	४५
१६	११	२६	६	३६	५	३८	१७	२०
१७	११	२५	५२	०	५०	५६	२५	५५
१८	११	२५	३६	२५	३६	२०	३४	२०

राशदिक मास

०	०	२६	३४	८	३६	३६	१५	३०
२	१	२६	८	१७	१३	१२	३१	०
३	२	२८	४२	२५	४६	४८	४६	३०
४	३	२८	३६	३४	२६	२७	२	३०
५	४	२७	५०	४३	३	१	१७	३०
६	५	२७	३५	५१	१६	२७	१३	३०
७	६	२६	५६	०	१६	१३	४८	३०
८	७	२६	३३	८	५२	५०	४	३०
९	८	२६	७	१७	२६	३६	१६	३०
१०	९	२७	४१	२६	६	२	३५	३०
११	१०	२५	१५	३४	४२	३८	५०	०
१२	११	२४	४६	४३	१६	१५	६	३०

क

राश्यादिकदिन

०	०	०	५६	८	१७	१३	१२	२१
२	०	१	५८	३६	३४	२६	२७	२
३	०	२	५७	२४	५१	३६	३७	१३
४	०	३	५६	१३	८	५२	५०	४
५	०	४	५५	४१	२६	६	२	२५
६	०	५	५४	४६	४३	६	१६	६
७	०	६	५३	५८	५१	३२	२६	३७
८	०	७	५३	६	५६	५	५०	८
९	०	८	५२	१४	३४	५८	५२	३६
१०	०	९	५१	२२	५२	१२	५	१०
११	०	१०	५०	३१	३१	२५	२७	४१
१२	०	११	४९	३६	२६	३८	३०	३२
१३	०	१२	४८	४७	४३	५१	४२	४३
१४	०	१३	४७	५६	१	४	५५	१४
१५	०	१४	४६	४	१८	१८	७	४५
१६	०	१५	४५	१२	३५	३०	२०	१६
१७	०	१६	४४	२०	५२	४४	३२	४७
१८	०	१७	४४	२६	६	५७	४५	१८
१९	०	१८	४३	३७	२७	१०	५७	४९
२०	०	१९	४२	४५	४४	२७	१०	२०
२१	०	२०	४१	५४	१	३७	२२	५१
२२	०	२१	४१	२	१८	५०	३५	२२
२३	०	२२	४०	१०	३६	३	४७	५३
२४	०	२३	३९	१८	१३	१७	०	२४
२५	०	२४	३८	२७	१०	३०	१२	५५
२६	०	२५	३७	३५	२७	४३	३७	५२
२७	०	२६	३६	४३	४५	५६	२७	५६
२८	०	२७	३५	५२	२	६	५०	२८
२९	०	२८	३५	०	१९	२३	२	२९
३०	०	२९	३४	८	३६	३६	१५	३०

क

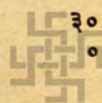
होराकलादिषष्ट

१	०	०	०	५५	४१	४३	३	१
२	०	०	२	२३	३२	२६	६	२
३	०	०	७			६	६	३
४	०	०	६	५१	२२	५२	१२	५
५	०	०	१२	१६	१३	५५	१५	६
६	०	०	१४	४७	४	१८	१८	७
७	०	०	१७	१४	५५	१	११	६
८	०	०	१६	४२	४५	४४	२७	१०
९	०	०	२२	१०	२६	२६	३४	११
१०	०	०	२४	३८	२७	२०	३०	१२
११	०	०	२७	६	१६	५३	३३	१४
१२	०	०	२६	३४	१८	३३	३६	१५
१३	०	०	३२	१	५६	१६	३६	१६
१४	०	०	३४	२६	५०	२	४२	१८
१५	०	०	३६	५७	४०	४५	४५	१९
१६	०	०	३६	२७	३१	२८	४८	२०
१७	०	०	४१	५३	२२	११	५१	२१
१८	०	०	४४	२१	१२	५४	५४	२३
१९	०	०	४६	१६	३	३७	१७	२४
२०	०	०	४६	१६	५४	२१	०	२५
२१	०	०	५१	४४	४५	४०	३	२७
२२	०	०	५४	१२	२५	४७	६	२८
२३	०	०	५६	४०	२६	३०	६	२९
२४	०	०	५६	८	१७	१७	१२	३०

ख

रवेर्मध्यमानयन सारणी

वर्षाणि	राशि	अंश	कला	विकला	प्रतिकला	त्रिकला	चौकला	पंचकला
१८	११	२५	३७	२५	३६	२०	३४	३०
३६	११	२१	१४	५१	१२	४१	६	०
५४	११	१६	५२	१६	४६	१	४३	३०
७२	११	१२	२६	४२	२५	२२	१८	०
९०	११	८	७	८	१	४२	५२	३०
१०८	११	३	४४	३३	३८	३	२७	०
१२६	१०	२६	२१	५६	१४	२४	१	३०
१४४	१०	२४	५६	२४	५०	४४	३६	०
१६२	१०	२०	३६	५०	३७	५	१०	३०
१८०	१०	१६	१४	१६	३	२५	४५	०
१९८	१०	११	५१	४१	३६	४६	२६	३०
२१६	१०	७	२६	७	१६	६	५४	०
२३४	१०	३	६	३२	५२	२७	२८	३०
२५२	१०	२८	४३	५८	२८	४८	३	०
२७०	९	२४	२१	२४	५	८	३७	३०
२८८	९	१६	५८	४६	४१	२६	१२	०
३०६	९	१५	३६	१५	१७	४६	४६	३०
३२४	९	११	१३	४०	५४	१०	२१	०
३४२	९	६	५१	६	३०	३०	५५	३०
३६०	९	२	२८	३२	६	५१	३०	०
३७८	८	१०	५	५७	४३	१२	४	३०
३९६	८	२३	४३	२३	१६	३२	३६	०
४१४	८	१६	२०	४८	५५	५३	१३	३०
४३२	८	१४	५८	१४	३२	१३	४८	०

ख

रवेर्मध्यमानयन सारणी

वर्षाणि	राशि	अंश	कला	विकला	प्रतिकला	त्रिकला	चौकला	पंचकला
४५०	८	१०	३५	४०	८	३४	२२	३०
४६८	८	६	१३	५	४४	५४	५७	०
४८६	८	१	५०	३१	२१	१५	३१	३०
५०४	७	२७	२७	५६	५७	३६	६	०
५२२	७	२३	५	२२	३३	५६	४०	३०
५४०	७	१८	४२	४८	१०	१७	१५	०
५५८	७	१४	२०	१३	४६	३७	४६	३०
५७६	७	९	५७	३६	२२	५८	२४	०
५९४	७	५	३५	४	५६	१८	५८	३०
६१२	७	१	१२	३०	३५	३६	३३	०
६३०	७	२६	४६	५६	१२	०	७	३०
६४८	६	२२	२७	२१	४८	२०	४२	०
६६६	६	१८	४	४७	२४	४१	१६	३०
६८४	६	१३	५२	१३	१	१	५१	०
७०२	६	९	१६	३८	३७	२२	२५	३०
७२०	५	४	५७	४	१३	४३	०	०
७३८	५	०	३४	२६	५०	३	३४	३०
७५६	५	२६	११	५५	२६	२४	६	०
७७४	५	२१	४६	२१	२	४४	४३	३०
७९२	५	१७	२६	४६	३६	५	१८	०
८१०	५	१३	४	१२	२५	२५	५२	३०

अथ द्वितीय प्रकरणम्

तत्र सूर्य मध्यमगति सारणी प्रोच्यते यदेको भगणः वर्षमित्या भाज्यते तदैक दिनजा रवेर्गतिर्भवति । सा चैतावती जाता शदि ०।५९।०८।१७।१३ १३।३१।६ इयं चतुर्विंशति भक्तैक होरागतिर्भवति । एक दिनगति स्त्रिंशद्गुणिता मासगतिर्भवति । पंचषष्ट्यधिकशतत्रयगुणिता मिश्रिसंज्ञवर्षस्य गतिर्भवति । पंचषष्ट्यधिकशते एवमेकवर्षगतिरष्टादशवर्षपर्यन्तं लिखिता ततः अष्टादशवर्षात्मिका लिखिता एव मासगति-दिनगति-होरागतयः लिखिताः तत् सारणी काण्टका ।

- (क) १. सारिणी for (सारणी) २. यदेको for (यदेको)
 ३. जातांशदि for (जाताशदि)
 ४. ०।५९।०८।१७।१३।३१।६ for (०।५९।०८।१७।१३।३१।६) (ख)
 ५. भक्त्या शत्येक for (भक्तैक) ६. मांस for (मास)
 ७. मिश्रे for (मिश्रि)
 ८. वर्सस्य for (वर्षस्य) ९. 'संख्या' लुप्त
 १०. + अष्टादश + (ख) ११. एवं for (एव)
 १२. सारिणी for (सारणी) १३. कोण्टकाः for (काण्टका) (ख)
- (ख) ६. 'पंच—शते' लुप्त

ख

रवेर्मध्यम सारणी

बर्हगतिः	मासगतिः	तृतीय- कोष्ठे वृटिः
राश्यादिः	राश्यादिः	
१ ११ २६ ४४ २४ ४५ ३१ ८ ३६	१ ० ३४ ८ ३६ ३६ २५ ३० २६	
२ ११ २६ ३० ४६ ३० ४२ १७ १०	२ १ ८ १७ १३ १२ ३१ ० २६	
३ ११ २६ ३६ १४ ३६ ३ २५ १५	३ २ ४२ २५ ४६ ४८ ४६ ३० २८	
४ ११ २६ १ ३६ १ २४ ३४ २०	४ ३ ३६ ३४ २६ २७ २ ३० २८	
५ ११ २८ ४७ ३ ४६ ४७ ४२ ५५	५ ४ ५० ४३ ३ १ १७ ३० २७	
६ ११ २८ ३२ २८ ३२ ६ ५१ ३०	६ ५ ३४ ५१ १६ २७ १३ ३० २७	
७ ११ २८ १७ ५३ १७ २८ ० ५	७ ६ ५६ ० १६ १३ ४८ ३० २६	
८ ११ २८ ३ ५८ २ ४६ ८ ४०	८ ७ ३३ ८ ५२ ५० ४ ३० २६	
९ ११ २७ ४८ ४२ ४८ १० १६ १५	९ ८ ७ १७ २६ २६ १६ ३० २६	
१० ११ २७ ३४ ७ ३३ ३१ २७ ५०	१० ९ ४१ २६ ६ २ ३५ ३० २७	
११ ११ २७ १६ ३२ १८ ५२ ३४ २७	११ १० २५ ३४ ४२ २८ ५० ० २५	
१२ ११ २७ ४ ५७ ४ ५३ ४३ ०	१२ ११ ४६ ४३ १६ १५ ६ ३० २४	
१३ ११ २६ ५० ५१ ३६ ३४ ११ ३५		
१४ ११ २६ ३५ ४६ ३४ ५६ ० १०		
१५ ११ २६ २१ ११ २० १७ ८ ४५		
१६ ११ २६ ६ ३६ ५ ३६ १७ २०		
१७ ११ २५ ५२ ० ५० १६ २५ ५५		
१८ ११ २५ ३६ २५ ३६ २० ३४ २०		

ख

रवेर्मध्यम सारणी

दिनगतिः राश्यादिक	होरागति कलादिषष्ठः
१ ० ० ५६ ८ १७ १३ १२ २१ २ ० १ ५८ ३६ ३४ २६ २७ २ ३ ० २ ५७ ५४ ५१ ३६ ३७ १३	१ ० ० ० ३७ ५० ४३ ३ १ २ ० ० २ ५५ ४१ २६ ६ २ ३ ० ० ७ २३ ३२ ६ ६ ३
४ ० ३ ५६ १३ ८ ५२ ५० ४ ५ ० ४ ५५ ४१ २६ ६ २ २५ ६ ० ५ ५४ ४६ ४३ ६ १६ ६	४ ० ० ६ ५१ २२ ५२ १५ ५ ५ ० ० १२ १६ १३ ५५ १५ ६ ६ ० ० १४ ४७ ४ १८ १८ ७
७ ० ६ ५३ ५८ ५१ ३२ २६ ३७ ८ ० ७ ५३ ६ ५६ ५ ५० ८ ९ ० ८ ५२ १४ ३४ ५८ ५२ ३६	७ ० ० १७ १४ ५५ १ २१ ६ ८ ० ० १६ ४२ ४५ ४४ २७ १० ९ ० ० २२ १० २६ २६ ३४ ११
१० ० ९ ५१ २२ ५२ १२ ५ १० ११ ० १० ५० ३१ १ २५ १७ ४१ १२ ० ११ ४६ ३६ २६ ३८ ३० ३२	१० ० ० २४ ३८ २७ १० ३० १२ ११ ० ० २७ ६ १६ ४३ ३३ १४ १२ ० ० २६ ३४ १८ ३६ ३६ १५
१३ ० १२ ४८ ४७ ४३ ५१ ४२ ४३ १४ ० १३ ४७ ५६ १ ४ ५५ १४ १५ ० १४ ४६ ४ १८ १८ ७ ४५	१३ ० ० ३२ १ ५६ १६ ३६ १६ १४ ० ० ३४ २६ ५० २ ४२ १८ १५ ० ० ३६ ५७ ४० ४५ ४५ १६
१६ ० १५ ४५ १२ ३५ ३० २० १६ १७ ० १६ ४४ २० ५२ ४४ ३२ ४७ १८ ० १७ ४४ २६ ६ ५७ ४५ १८	१६ ० ० ३६ २७ ३१ २८ ४८ २० १७ ० ० ४१ ५३ २२ ११ ५१ २१ १८ ० ० ४४ २१ १२ ५४ ५४ २३

ख

खर्वेर्मध्यम सारणी

दिनगतिः राश्यादिक	होरागतिः कलादि षष्ठः
१६ • १८ ४३ ३७ २७ १० ५७ ४६ २० • १६ ४२ ४५ ४४ २७ १० २० २१ • २० ४१ ५४ १ ३७ २२ ५१	१६ • • ४६ ४६ ३ ३७ १७ २४ २० • • ४६ १६ ५४ २१ • २५ २१ • • ५१ ४४ ४५ ४० ३ २७
२२ • २१ ४१ २ १८ ५० ३५ २२ २३ • २२ ४० १० ३६ ३ ४७ ५३ २४ • २३ ३६ १८ १३ १७ • २४	२२ • • ५४ १२ ३५ ४६ ६ २८ २३ • • ५६ ४० २६ ३० ६ २६ २४ • • ५६ ८ १७ १३ १२ ३१
२५ • २४ ३८ २७ १० ३० १२ ५५ २६ • २५ ३७ ३५ २७ ४३ ३७ ४२ २७ • २६ ३६ ४३ ४५ ४६ ३७ ५६	
२८ • २७ ३५ ५२ २ ६ ५० २८ २९ • २८ ३५ • १६ २३ २ ५६ ३० • २९ ३४ ८ ३६ ३६ १५ ३१	

अथ तृतीय प्रकरणम्

तत्र मध्यमगतिस्पष्टगत्योर्विचारो निरूप्यते । तत्र प्रत्येकग्रहः निजस्त-
मानैकगत्या सर्वदा भ्रमति यद्दर्शने तद्गते न्यूनाधिक्य दर्शनेनेदमनुमीयते । ग्रहाधि-
ष्टिता काशानां केन्द्रभूकेन्द्र नास्ति भूस्तदतर्गतास्ति । एषामाकाशानां केन्द्र भूकेन्द्र
स्यात् । तत्र गति समानाभवति । अथवा इयं भूस्तमध्यवर्तिन नास्ति । स चा
काशस्तु भूकेन्द्रका काशास्ति । तोस्त पूर्वाकाशस्य प्रतिवृत्तेति संज्ञा द्वितीयस्य नीचो-
च्चवृत्तमिति संज्ञा । अनेन प्रकारद्वयेन गतेन्यूनाधिक्यता दृश्यते । तत्र प्रथम क्षेत्रे

(क) १. समानैक for (स्तमानैक) (ख)

२. + र्यन् +

३. न्यूनाधिक्यता for (न्यूनाधिक्य)

४. + भवति तत्तदाकाश्याः कारणतास्ति तत्र न्यूनाधिकगतेः कारणद्वयमस्ति अथ गतेः
न्यूनाधिक +

५. दर्शनेनेदमनुमीयते for (दर्शनेनेदमनुमीयते) (ख)

६. ग्रहाधिष्ठिता for (ग्रहाधिष्टिता)

७. भूकेन्द्रे for (भूकेन्द्र)

८. येषा for (एषा)

११. भूस्तदाकाशमध्य for (भूस्तमध्य) (ख)

१२. वर्तनी for (वर्तिन)

१३. काशाश्रितोस्ति for (काशास्ति)

१४. + तन्नीचोच्चवृत्तं ज्ञेयं +

१५. एवं for (स्त)

१६. + तेन प्रतिवृत्तेति संज्ञा द्वितीयस्य नीचोच्चवृत्तिमिति संज्ञातेन प्रतिवृत्ते भ्रमतीति
ज्ञायते +

१७. न्यूनाधिक्यता for (न्यूनाधिक्यता)

(ख) २. + न्यूनाधिक्यता भवति तत्तदाकाशाकारणमस्ति । तत्र न्यूनाधिकगतेः कारण-
द्वयमस्ति । अथ +

६. ग्रहाधिष्ठिता for (ग्रहाधिष्ठिता)

८. तदन्तर्गतास्ति for (तदतर्गतास्ति)

१०. गतिः for (गति)

१२. वर्तनी for (वर्तिन)

१३. काशाश्रितोस्ति for (काशास्ति)

१५. "तोस्त" लुप्त

१६. + तेन प्रतिवृत्ते भ्रमतीति ज्ञायते +

प्रतिवृत्तजनिगतं^१ न्यूनाधिक्यज्ञानं^२ निरूप्यते । अवजदं^३ वृत्तं^४ दृ केन्द्रं^५ कल्पितं^६ अद-
रेखा व्यासः उचिरं^७ भूकेन्द्रं^८ अचिन्हं^९ गुच्चं^{१०} दचिन्हं^{११} नीचं^{१२} अवचापं^{१३} जदचापं^{१४} च
समानं^{१५} कल्पितं । पुनः बहरेखा^{१६} वउरेखा^{१७} जहरेखा^{१८} जउरेखा^{१९} च संयोजिता ।
तस्मात् अहव कणौ जहदकोणौ^{२०} समानौ स्तः । एतयोः प्रत्येकात्^{२१} व उ अ
कोणान्यूनान्ति^{२२}, ज उ द कोणाश्चाधिकोस्ति^{२३} । तस्मादेतौ द्वौ कोणौ तुल्य कोणयो-
न्यूनाधिकौ जातौ । तस्मात् गते न्यूनाधिक्यं^{२४} दृश्यते ।

अथ द्वितीयं क्षेत्रम्

तत्र नीचोच्चवृत्तजनितगते^{२५} न्यूनाधिक्यं^{२६} निरूप्यते । तत्र भूकेन्द्ररूपं^{२७} ह-
चिन्हकेन्द्रं^{२८} अवजदं^{२९} वृत्तं^{३०} कल्पितं । तद्वृत्तपालौ^{३१} अकेन्द्रं^{३२} कृत्वा उवतकं^{३३} नीचोच्च-

- (क) १. जनित for (जनि) (ख) २. गति for (गत)
३. न्यूनाधिक्य for (न्युनाधिक्य) (ख)
४. केन्द्रे for (केन्द्र) ५. उ चिन्हं for (उ चिर)
६. भूकेन्द्रं for (भूकेन्द्र) ७. अ चिन्हमुच्च for (अ चिन्हं गुच्चं)
८. ज for (व) ९. १०-११-१२-१३. लुप्त
१४. चं for (च)
१५. प्रत्येकात् for (प्रत्येकात्) १६. कोण for (कोणा)
१७. न्यूनोस्ति for (न्यूनास्ति) (ख)
१८. १९-२०-२१. लुप्त २२. द्वितीय for (द्वितीय)
२३. वृत्तं for (वृत्त) २४. न्यूनाधिक्य for (न्यूनाधिच्यं)
२५. 'ह' लुप्त २६. केन्द्रे for (केन्द्र)
२७. तावद्वृत्तपालौ for (तद्वृत्तपालौ)
२८. अकेन्द्रं for (अकेन्द्र) (ख) २९. 'ज' for (व)

- (ख) २. गते for (गत)
४. केन्द्रं for (केन्द्र) ५. "कल्पितं—भूकेन्द्र" लुप्त
६. अचिन्हमुच्चं for (अचिन्हं गुच्चं)
१६. वउ कोणः for (वउअकोणा)
२२. न्यूनाधिक्य for (न्यूनाधिक्यं)
२३. द्वितीयं for (द्वितीय)

वृत्तं कार्यं ग्रहविंबं^१ व^२उचिन्हे^३ त^४चिन्हे वा स्यात् । तदा अचिन्हे दृष्टिगोचरो भविष्यति । यदि च^५उ चिन्हाच्चलित्वा व चिन्हे समायाति तदा वचिन्हे^६ दिशि अचिन्हेगतेः सकाशात् ।

अथ चापतुल्याधिकं^७ दृगोचरो भविष्यति । यदि चउ चिन्हात्^८ कचिन्हे^९ दिशि विंबं संगच्छति, तदा अक चापमितान्यू दृष्टिगोचरा भवेत् ।

अथ च प्रतिवृत्तोच्चदिशि सदैव न्यूना गतिरस्ति । नीचदिशि सदैवाधिकास्ति । कुतः अ^{१०} उ व कोणः ज उ द कोणात् सदैव न्यूनोस्ति । नीचोच्चवृत्ते नीचोच्चदिशि न्यूनाधिका गतिर्भवितुर्महति^{११} । कुतः नीचोच्चवृत्तकक्षावृत्तयोगी-यदैकदिक्का^{१२} भवति, तदोच्चदिश्यधिका गतिर्भवति । नीचदिशि न्यूना यदि तयो-

(क) २. 'त चिन्हे' लुप्त

४. चिन्हा for (चिन्हे)

६. + एकरूपा +

७. धिक for (धिकं)

८. दृगोचरा for (दृगोचरो)

९. + त +

१०. चिन्हा for (चिन्हे)

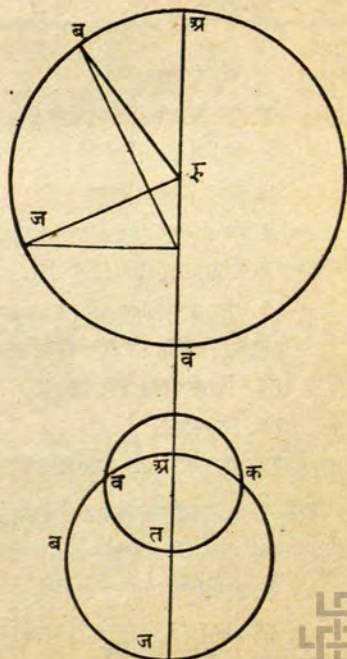
११. 'ता' लुप्त

१२. महतिः for (महति)

१४. नीचो for (नीचो)

१५. गति for (गी)

५. अथ for (अथ) (ख)

(ख) १. 'व' लुप्त

३. वउ for (चउ)

११. मितान्यूनागतिः for (मितान्यू)

१२. अउ कोणः for (अउव कोणः)

१३. महति for (महति)

१६. दिक्का for (दिक्का)

^१गतिर्गतिभिन्नदिव्का स्यात् । तदोच्चदिशि न्यूनागतिर्भवति नीच दिश्यधिका च ।

अथ च यय^२ ग्रहप्यक^३फलमस्ति^४ । त अनयोः प्रकारयोर्मध्यैक प्रकारेण सिद्धि^५-
रस्ति । येषु च फलद्वयं तेषु प्रकारद्वयेन सिद्धिः ।

अथैतत्प्रकारयोरन्तरं नास्ति । यदा भूकेन्द्र^७प्रवृत्तिकेन्द्रा^८तरनिष्पत्तिः ।
प्रतिवृत्त^{१२} व्यासाद्ध^९न तथा भवेत्, यथा उच्चनीचवृत्तव्यासाद्ध^{११}निष्पत्तिः कक्षा
व्यासाद्ध^{१०}न भवेत् ।

अथ च प्रवृत्तिकक्षावृत्तयोरेकदिशि यदि गतिः स्यात् । पुनरुच्चनीचस्य^{१४}
भिन्नदिव्का गति स्यादित्यपि चित्य^{१६} एवं गतित्रयमेकरूपमिति ध्येयम् ।

अथ परममन्दफलं कदा जायतेति^{१६} निरूप्यते । यत्र नवत्यंशमितमन्द-
स्पष्टो भवति । तत्र परमं मन्दफलमुत्पद्यते^{२०} तस्मिन्नेव स्थले गतिफलाभावः^{२१} ।

- (क) १. 'गति' लुप्त (ख) २. येषु for (यय)
३. ग्रहेष्वेक for (ग्रहप्यक) ४. तेषु for (त)
५. सिद्धि for (सिद्धि) ६. तेषु for (तेषु)
७. केन्द्र for (केन्द्र) ८. प्रतिव्रत for (प्रवृत्ति)
९. केन्द्रान्तर for (केन्द्रातर) १०. व्रत for (प्रतिवृत्त)
११. निष्पत्तिः for (निष्पत्तिः) १२. प्रतिव्रत for (प्रवृत्ति)
१३. पुन उच्च for (पुनरुच्च)
१४. स्पृन्ददिव्का for (स्यभिन्नदिव्का)
१६. दित्यपि for (दित्यपि) १७. चित्यं for (चित्य) (ख)
१८. 'र' लुप्त १९. तत् for (ति)
२०. मुत्पद्यते for (मुत्पद्यते) २१. भावाः for (भावः)

- (ख) २-३. यस्य प्रग्रहस्य for (यय ग्रहप्य)
४. तस्य for (त) ८. प्रतिवृत्त for (प्रवृत्ति)
१२. प्रतिवृत्त for (प्रवृत्ति)
१५. भिन्नदिव्कागतिः for (भिन्नदिव्कागति)
१९. इति for (ति)

तत्रोच्चात् कक्षामध्यागतिर्यग्रे खा^१ प्रतिवृत्तं^२ सम्पातपर्यन्तं गतिसमधिकालो महान्^४ भवति, सम्पातत्^५ नीच पर्यन्तं गतिकालोलपो भवति ।

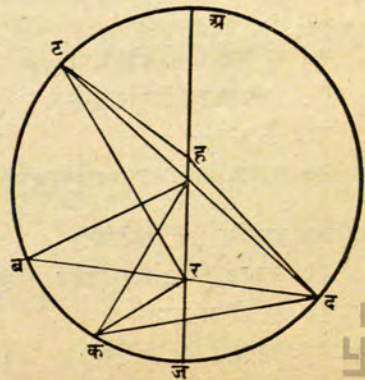
अथ नीचोच्चवृत्तमतिकक्षावृत्तगत्यैरेकदित्के उक्तगतिकालवैपरीत्यं^{१०} भवति ।

अथ तृतीयक्षेत्रस्य विचारो निरूप्यते

तत्र अवजदं प्रतिवृत्तं हकेन्द्रं^{१३} अजव्यास उ चिन्हं^{१४} भूकेन्द्रं^{१५} कल्पितं पुनर्वदरेखा अजरेखयोः उचिन्हे सम्पात समकोणां निरूप्य कल्पितः । तत्र ग्रहबिंब कदा दचिन्हे कल्पनीयं, पुनर्वचिन्हे कल्पनीयं, तदा अचिन्हात् नवत्यंशांतरे तद्विंबं भवति ।

(क) १. 'यग्' लुप्त	२. वृत्त for (वृत्तं)
३. सम्बन्धि for (सम्बन्धि)	४. महान् for (महान)
५. सम्पातात् for (सम्पातत्)	
७. नीच्चाच्च for (नीचोच्च)	६. गत्यो for (गत्यै)
१०. वैपरित्यं for (वैपरीत्यं)	११. क्षेत्रेऽस्य for (क्षेत्रस्य)
१२. वृत्तं for (वृत्तं)	१३. केन्द्रे for (केन्द्रं)
१४. व्यासः for (व्यास) (ख)	८. वृत्तगति for (वृत्तमति)
१५. भूकेन्द्रं for (भूकेन्द्र) (ख)	
१६. कोणरूपः for (कोणा)	१७. कल्पनीयः for (कल्पनीयं)
१८. एकदा for (कदा) (ख)	
१९. दन्हेचि for (दचिन्हे)	
२०. नवत्यंशांतं (नवत्यंशांतरे)	

- (ख) ६. मध्यगति for (मध्यागति)
 २. प्रतिवृत्त for (प्रतिवृत्तं)
 ८. गति for (मति)
 ११. क्षेत्रेऽस्य for (क्षेत्रस्य)
 १६. कोणरूपकल्पितः for (कोणा-
 निरूप्यकल्पितः)

पुनर्हवरेखा हदरेखा च संयोजनीया तस्मात् हवउकोणः^२ समानगति^३ अहकोण^४
 स्पष्टगति^५ अ उ व कोणयोरंतररूपोस्ति । अयमन्तरकोणः सर्वेभ्यो^६ उत्तरकोणे-
 भ्योधिकोस्ति, यथा ह त उ कोण ह क उ कोणौ कल्पितौ । पुनः तदरेखा
 कदरेखा तत्र संयोजितास्ति । तत्र त उ द त्रिभुजे तउभुजो उदभुजादधि-
 कोस्ति । तस्मात् तद उ कोणः^{११} दतक^{१२} कोणादधिको भविष्यति । पुनर्ह व उ
 कोणतुल्य^{१३} ह द उ कोणादधिकोस्ति । ह क उ कोणादप्यधिक^{१४} कुतः यतः उ द क
 त्रिभुजे उदभुजः उकभुजादधिकोस्ति । तस्मात् उ क द कोणः उ द क कोणा-
 दधिको भविष्यति । ह क द कोणतुल्य ह द क कोणस्ये शेषरूप ह व द कोण-
 तुल्य ह द उ कोणः^{१६} हककोणशेषादधिकोस्ति । पुनः न्यूनगतेर्मध्यगतिपर्यंतं^{१७}
 यत् अवचापं^{१८} मध्यगतेरधिकगतिपर्यंतं^{२२} द्विगुणं^{२३} परम फल तुल्यं^{२४} वजचापाभृधिक-
 यत्^{२५} वजचापाभृधिक-

- (क) १. दह for (हद) २. + हेकेन्द्र +
 ३. + रूप + (ख) ४. अहवकोण for (अहकोण)
 ५. + रूप + ६. अजव for (अउव)
 ८. + अधिकोस्ति + ('उत्तर कोणेभ्यो' लुप्त)
 ९. कोणौ for (कोणौ) १२. दतउ for (दतक)
 १३. तुल्यो for (तुल्य) १४. + कोणः हतउ +
 १५. विसर्ग लुप्त
 १६. कोण शेषम् for (कोणस्ये शेष)
 १७-१८. लुप्त १९. + उ +
 २०. कोशेशा for (कोणशेषा) २१. + तत् +
 २२. + परमफल द्विगुणित + २३-२४. लुप्त
 २५. + चाप + २६. वज for (वज)
 २७. चापादधिकमस्ति for (चापाभृधिकमस्ति)

- (ख) ७. रूपास्ति for (रूपोस्ति) १०. "तउ—तस्मात्"
 ११. तउदउ कोणः for (तदउ कोणः)
 १४. + कोणा हतउ +
 १६. कोणस्य for (कोणस्ये) १८. रूपः for (रूप)
 २६. 'वज' लुप्त २७. अधिकमस्ति for (चापाभृधिकमस्ति)

मस्ति । कुल^१ अवकोणः^२ समकोणात् हवउ कोण तुल्योधिकोस्ति । वहज^३ कोणस्तु तावता^४ प्रमाणेन समकोणा न्यूनोस्ति । अनेन प्रकारेणेदं सिद्धं मध्यगति स्थाना-
दुभयदिशि^५ अन्तर फलकोणा^६ निकटस्था^७ दूरस्थांता^८ फलाकोरोभ्योधिका^९ भवन्ति ॥

अथ चतुर्थं क्षेत्रम्

तत्र अवजं कक्षावृत्तं भूकेन्द्रं द चिन्हं हउवं नीचोच्चवृत्तं अकेन्द्रं कल्प-
नीयं । पुनः हवरेखा केन्द्रद्वये पातनीया, यदा ग्रहविब उच्चान्नवत्यंशातरो भवति,
तदा विब व चिन्हे कल्पितं । पुनर्हवजरेखा अवरेखा च संयोज्या तदा दवज-
रेखा नीचोच्चवृत्तपालिसंलग्ना गमिष्यति । कुतः हवकोणः समान गति-

- (क) १. कुतः for (कुल) (ख) २. अहव for (अव)
३. उ for (ज) ४. जा for (ता)
५. उभय for (दुभय)
६. रूप for (फल) ७. कोणाः for (कोणा) (ख)
८. स्थाः for (स्था) (ख)
९. दूरस्थांतरकोरोभ्यो for (दूरस्थांता)
१२. अकेन्द्रं for (अकेन्द्रे) १३. वह for (हव)
१४. ग्रहः for (ग्रह) १५. 'विब' लुप्त
१६. तरे for (तरो) (ख) १७. 'विब' लुप्त
१८. वह for (व) १८. कल्पितः for (कल्पितं)
२०. दवज for (हवज) (ख) २१. संयोज्या. for (संयोज्या)
२२. वृत्ति for (वृत्त)

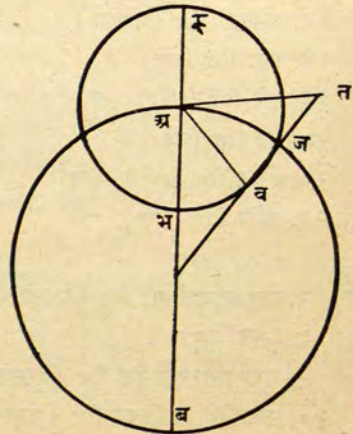
- (ख) २. तत् अहवकोणः for (अवकोणः)
६. 'फल' लुप्त
९. दूरस्थांतररूप तत् for (दूरस्थांत)
१०. फलकोरोभ्योधिका for (फलाकोरोभ्योधिका)
११. चतुर्थं for (चतुर्थ)
१५. विबं for (विब) १७. विबं for (विब)

कोणो^१स्ति । अयं अकेन्द्रे^२ दकेन्द्रे च समानोस्ति । अदवकोणः^३ फलस्य^४ कोरेणो^५स्ति, अद तस्मात् अदवकोणस्पष्टगतेः कोणो जातः । अयं समकोणः कुतः स्पष्ट गते-
नवतितुल्यत्वकल्पनात् तस्माद्द्वरेखा नीचोच्च वृत्तपालिलगना भविष्यति ।

अस्मादिदं निश्चितं अवदकोणः सर्वेभ्यो गत्यंतरकोणेभ्योधिकोस्ति । पुन-
रपि ह्यव कोणस्तु न्यूनगतेर्मध्यगतिपर्यमस्ति । अयं द्विगुण अवदकोण तुल्यं
मध्यगतेरधिकगति पर्यंत उ^{१३} अवकोणादधिकोस्ति । यदि त अलम्बः अचिन्हात्
हवरेखोपरि निष्काम्यते । तदा व रेखा तचिन्ह पर्यन्तं वर्द्धनीया तदा ह्यवकोणः^{१७}

- (क) १. कोण for (कोणास्ति) २. 'दकेन्द्रे' लुप्त
३. विसर्ग लुप्त
४-५. गत्योत्तरकोणोस्ति for (फलस्य कोरेणोस्ति)
६. 'अद' लुप्त (ख) ७. अवद for (अदव) (ख)
८. दव for (द्वव)
१०. अवद कोणः for (अवदकोणः) (ख)
११. अधिकोस्ति for (धिकोस्ति)
१२. पर्यंतमस्ति for (पर्यंतमस्ति) (ख)
१३. +रूपात् +
१४. 'णा' लुप्त
१५. निष्कास्यते for (निष्काम्यते)
१६. दव रेखा for (तदा व रेखा)
१७. विसर्ग लुप्त

- (ख) ५. कोणोस्ति for (कोरेणोस्ति)
८. कोणः for (कोण)
१३. पर्यंतं for (पर्यंत)
१५. निष्कास्यते for (निष्काम्यते)
१६. तदा दवरेखा for (तदाव रेखा)

ह्यत समकोणात् अदवकोण तुल्य तत्रवकोण तुल्यं अधिको भविष्यति । उअव कोणो तावत् ज अतु समकोणान्यूनो भविष्यति ।

अथ पंचम क्षेत्रम्

तत्र द्वयो पूर्वोदितप्रकारयोरतरं नास्तीति निरूप्यते । अवजं कक्षावृत्त^{११} दकेन्द्र^{१२} ह उवं प्रतिवृत्तं । तत् समानं तकेन्द्रे कल्पनीयं । पुनर्हजव्यासः केन्द्रद्वय-^{१४} गतः कल्पनीयः । पुनः अवचापं कक्षावृत्तीयमिष्टचापमस्ति । पुनः वकेन्द्रे तदर्ध-^{१६} व्यासेन क उनीचोच्चवृत्तं कार्यं, कवदरेखा च कार्या, तदा ग्रहविबप्रकारद्वय-^{२०} गतिभ्यां प्रतिवृत्तनीचोच्चवृत्तसम्पातं रूप उ चिन्हे प्राप्तं भविष्यति । तदा अव

(क) १. तुल्यादधिको for (तुल्यं अधिको)

२. 'उ' लुप्त

४. जअत for (ज)

६. समकोण for (समकोणा)

८. पंचमं for (पंचम)

१०. रन्तरं for (रतरं)

१२. 'द' लुप्त

१४. पुनः for (पुन)

१६. तद अर्धव्यास for (तदर्ध-
व्यासेन) (ख)

२०. त क उ' for (न क उ')

२१. वृत्ति for (वृत्त)

२२. सम्पातरूप for (सम्पातं रूप)

३. तावात् for (तावत्)

५. अत for (अतु)

७. स्यात् for (भविष्यति)

९. द्वयोः for (द्वयो) (ख)

११. वृत्तं for (वृत्त) (ख)

१३. + द +

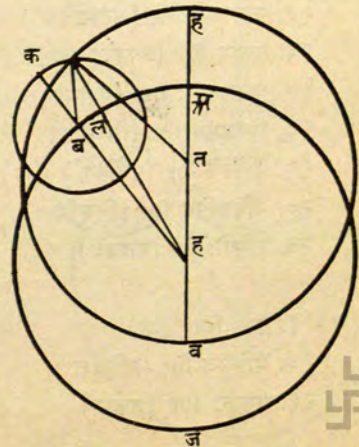
१५-१६-१७-१८. लुप्त

(ख) १. तुल्य for (तुल्यं)

३. तावान् for (तावत्)

४. जअत for (जअतु)

६. समकोणान्यूनो for (सम-
कोणान्यूनो)

चाप हउ चाप क३ चापानि^३ त्रीण्यपि सजातीयानि भविष्यन्ति । अस्योपपत्तिः^४ । तत्र उतरेखा उवरेखा उदरेखा च संयोज्याः । तस्मात् उवदत्त चतुर्भुजं समानान्तर^५भुजं भविष्यति । पुनः हतउ कोण उवक कोणौ प्रत्येकं अदवकोणसमानौ भविष्यतः । तस्मात् चापत्रयमपि सजातीयं भविष्यति । ग्रहबिंबं च प्रकारद्वयेन^७ उ चिन्हे गमिष्यति । पुनः अल^८चापं ग्रहबिंबस्य स्पष्टं भविष्यति । पुनरपि गत्यन्तरं प्रकारद्वयेनाप्येकमेव कुतः गत्यन्तरस्य तउदकोण कदउ कोणयोः^{१० ११} समानरूपत्वात् अनेनैव प्रकारेण सर्वस्थलेष्वपि बोध्यम् । अयोच्चनीचवृत्तकल्पनया^{१३} प्रतिवृत्तं^{१४} प्रकारमुत्पद्येते । प्रतिवृत्तप्रकारे^{१५} कल्पनया नीचोच्चवृत्तं^{१७} प्रकारं नैव सिध्यति । पूर्वोक्तं^{१८} पंचमक्षेत्रे^{२०} निरूपितः प्रकारनिष्पत्तिः^{२१} राश्योः साम्ये भवति ।^{२४}

- (क) १. ज for (ज्ञ) २. चापं for (चापानि)
 ३. त्रीण्यपि for (त्रीण्यपि)
 ४. अस्यापपत्तिः for (अस्योपपत्तिः)
 ५. समानान्तरं for (समानान्तर) ६. कोणौ for (कोण)
 ७. तस्मात् for (तस्मात्) ८. उह for (उ)
 ९. अज for (अल) १०. विसर्गं लुप्त,
 ११. रन्यतर for (समान)
 १२. अयोच्च for (अयोच्च) १३. वृत्तं for (प्रतिवृत्तं)
 १४. उत्पाद्यते for (उत्पद्येते) १५. वृत्त for (वृत्त)
 १६. प्रकार for (प्रकारे) (ख)
 १७. वृत्तप्रकारः for (वृत्तप्रकारं) (ख)
 १८. स्निह्यति for (सिध्यति)
 १९. पूर्वोक्त for (पूर्वोक्तं) (ख)
 २०. रनिरूपित for (निरूपितः) २२. विसर्गं लुप्त
 २३. राश्योः for (राश्योः) २४. भविष्यति for (भवति)

- (ख) १. क३ for (क३)
 १३. प्रतिवृत्त for (प्रतिवृत्तं) १४. मुत्पद्यते for (मुत्पद्येते)
 २१. प्रकारः for (प्रकार)

च संयोज्या । दववउयोर्निष्पत्तिः^१ तक कद निष्पत्तितुल्या^२ वामा^३ ननद निष्पत्ति-
 तुल्या कल्पिता । पुनः वउह^४ नममकदत^५ त्रिभुजेषु^६ वउदकोणमदनकोण^७ उदक-
 कोणाः समानाः सन्ति । एतत्कोणातिरिक्तं^८ ज्यकोणभुजाः सजातीयः^९ सन्ति । शेष-
 कोणाः समकोणा न्यूनाः^{१०} सन्ति । तस्मात् त्रिण्यपि^{११} त्रिभुजानि सजातीयानि^{१२}
 जातानि । वउदकोण^{१३} दमनकोण^{१४} तककोणाः^{१५} समाना जातः । तस्माद्दहनमतक-
 रेखाः^{१६} समानीतारा भविष्यति^{१७} । तस्मात् अदवकोण^{१८} अनमकोण^{१९} वकतकोणाः^{२०} समाना
 सन्ति । तस्मात् अवचापवत^{२१} चापलमचापानि सजातीयानि सन्ति । तदा ग्रह-

- (क) १. निष्पत्तिः for (निष्पत्तिः) २. निष्पत्ति for (निष्पत्ति)
 ३. वामननद for (वामाननद) (ख)
 ४. द for (ह) ५. द for (म)
 ६. रिक्तान्य for (रिक्तज्य) ८. सजातीयाः for (सजातीयः)
 ९. ममकोणान्यूनाः for (समकोणान्यूनाः)
 ११. त्रीण्यपि for (त्रिण्यपि) १२. 'लुप्त'
 १३. +द+दतक for (तक) (ख)
 १४. कोणः for (कोणाः)
 १५. समानाः for (समाना) (ख) १६. लुप्त
 १७. समानांतराः for (समानीतरा)
 १८. भविष्यन्ति for (भविष्यति) (ख)
 १९. त for (न) २०. समानाः for (समाना) (ख)
 २१. वत् for (वत)

- (ख) ४. वउदनदमकदत for (वउहनममकदत)
 ६. वद कोण for (वउद कोण)
 ७. एतत्कोणातिरिक्तान्य कोण भुजाः for (एतत्कोणातिरिक्तं ज्यकोण भुजाः)
 ८. सजातीया for (सजातीयः)
 ९. समकोणान्यूना for (समकोणा न्यूनाः)
 १०. 'सन्ति' लुप्त
 १७. समानांतरा for (समानीतरा)

बिंबं प्रतिवृत्तद्वयेऽपि तच्चिन्हे मच्चिन्हे च ददरेखायां भविष्यति । पुनर्हृद उदमन दतकगत्यन्तरकोणाः समानाः भविष्यति । इदमेवास्मकमिष्टम् ।

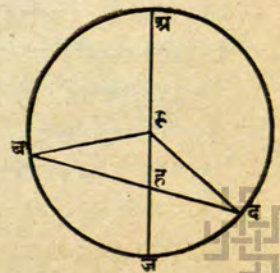
अथ ग्रहबिम्बं मुच्चनीचाभ्यां समानं स्पष्टचापस्थं भवति । तत्फलेऽपि समाने स्तः ।

अथ सप्तमक्षेत्रे एतद्विचारो निरूप्यते

तत्र ह केन्द्रे अवजप्रतिवृत्तं अजव्यासः उ चिन्हं भूकेन्द्रं च कल्पनीयं वउदरेखा भूकेन्द्रोपरिगता कार्या हवरेखा हदरेखा च संयोज्या । तस्मात् अउवकोणा जउदकोणौ समानौ स्तः । हवदत्रिभुजे वकोण दकोणौ फलकोणौ एतौ मिथः समानौ स्तः । तदा उच्चात् अवचापं स्पृष्टं चापात् फलतुल्यमधिकं स्यात् । नीचादारभ्य दजचापं फलतुल्यं स्पष्टचापात् न्यूनमस्ति । कुतः अहवकोणात् अउवकोणः वकोण तुल्यं न्यूनोऽस्ति । पुनः जउद कोणः दहजकोणात् द कोणे तुल्योधिकोऽस्ति ।

- (क) १. +फलकोणाः+ २. सन्ति for (भविष्यति)
 ३. इदमेवास्माकमिष्टम् for (इदमेवास्मकमिष्टम्)
 ४. अव for (अथ) ५. बिंब for (बिंबं)
 ७. +द+(ख) ८. अतः for (वृत्तं)
 ९. 'रेखा' लुप्त १०. 'च' लुप्त
 ११. ज्याः for (ज्या) १२. कोण for (कोणा) (ख)
 १३. 'स्तः' लुप्त १४. स्पष्ट for (स्पृष्ट)
 १५. मस्तिः for (मस्ति) १६. कोणेन for (कोण)
 १७. 'तुल्यं' लुप्त १८. उ for (ज)
 १९. द कोणेनाधिकोऽस्ति for (द कोणे तुल्यो-
 धिकोऽस्ति)

- (ख) २. भविष्यन्ति for (भविष्यति)
 ३. इयमेवास्माकमिष्टम् for (इदमेवास्मकमिष्टम्)
 ६. समान for (समानं)
 १७. तुल्य for (तुल्यं)

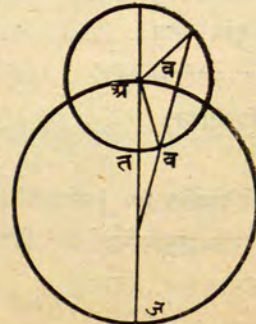

अथाष्टम क्षेत्रम्

तत्र दकेन्द्रे अवजकक्षावृत्तं अजद व्यासः हउव मुच्चनीचवृत्तं अकेंद्रे कल्पं, पुनर्दद्वं उरेखा कार्या, पुनः अउरेखा अवरेखा संयोज्या । तस्मात् अवचापं फलं भविष्यति । उ चिन्हं उच्चातव चिन्हं नीचात् समानस्थष्ट चापे स्तः । कुतः अउदः कोणं समानगतिरूप उग्रह कोणगत्यंतररूप हउउ कोणयोरन्तररूपोस्ति । तस्मादयं कोणो स्पष्टकोणो जातः । एवं हि अवस कोणोपि असर्वकोणः समानेस्ति । अउरेखा अवरेखयोः समानत्वात् । तस्मात् द्वयोः फले एकरूपजाते हअउ कोण प्रमाणमुच्चचापं अउदकोण प्रमाण स्पष्ट चापात् फलतुल्यमधिकमस्ति । च अदकोण प्रमाणं नीचचापं अवक्षकोणप्रमाणस्पष्टचापात् फलतुल्यं न्यूनमस्ति । इदमेवास्मकमिष्टम् ।

तृतीय प्रकरणम् समाप्तम्

- (क) १. अथाष्टमं for (अथाष्टम) २. हवज for (हउव)
 ३. अकेंद्रे for (अकेंद्रे) ४. कल्पां for (कल्पं)
 ५. द for (द्वं) ६. भविष्यतः for (भविष्यति)
 ७. उच्चात् for (उच्चात) (ख) ८. नीचात् for (नीचात्)
 ९. स्पष्ट for (स्थष्ट) (ख) १०. विसर्गं लुप्त (ख).
 ११. कोणः for (कोण) १२. 'उ' लुप्त
 १३. कोण. for (कोणो) १४. उ for (स)
 १५. उ for (स) १६. विसर्गं लुप्त (ख)
 १७. समानोस्ति for (समानेस्ति) (ख)
 १८. रेखाः for (रेखा) १९. समाने for (एकरूप)
 २०. व for (च)
 २१. ज for (क्ष)
 २२. 'प्रमाण' लुप्त
 २३. चापत् for (चापात्)
 २४. इदमेवास्माकमिष्टम् for (इदमेवा-
 स्मकमिष्टम्) (ख)
 (ख) १४. अझ for (अवस)
 १५. अझवत् for (असर्व)
 १६. एकरूपे for (एकरूप)
 २१. अवउ for (अवक्ष)

अथ चतुर्थं प्रकरणम्

तत्र सूर्यस्य परममन्दफलं निरूप्यते । तत्र सूर्यस्यैकमेव फलं वेधादिनो-
पलब्धम् ।

अथ च न्यूनगते मध्यगतिपर्यंतं यं कालः असौ मध्यगतेरधिकगतिपर्यंत-
कादधिक उपलब्धः । इदं पूर्वोक्तप्रकारद्वयेमपि सम्भवति । परं च द्वितीयप्रकारे
नीचोच्चवृत्तस्या गतिकक्षावृत्तस्य च गतेः कल्पनीयं । तथापि प्रथमप्रकार एव
न्यासः कुतस्तत्रैकगत्यैव सिद्धेः द्वितीये तु गतिद्वये न सिद्धिः स्यात् ।

अथ च भूकेन्द्रप्रतिवृत्तकेन्द्रयोरन्तरस्य प्रतिवृत्तव्यासाद्धेन यादृशी निष्पत्ति
तद् ज्ञानं क्रान्तिवृत्ते उच्चस्थानज्ञानं कच व मत्र अवरखसेन मेघसंपातमारभ्य
कर्कादिपर्यंतकालः साद्धवेदांकदिनोन्मितश्चोपलब्धः । पुनः कर्कादिमारभ्य तुला-

(क) १. लुप्त	३. पर्यंतं for (पर्यंत) (ख)
४. 'य' लुप्त	५. 'असौ' लुप्त (ख)
६. कलादधिक for (कादधिक)	
७. ह्येनापि for (द्वयेमपि)	८. गतिः for (गति)
९. 'च' लुप्त	१०. गते for (गतेः)
११. + विलोमा भवतीति +	१२. कल्पनीया for (कल्पनीयं)
१३. 'म' लुप्त	१४. न्याय्यः for (न्यासः)
१५. विसर्ग लुप्त	१६. व्यासाद्धेन for (व्यासाद्धे (ख))
१७. 'दृशी' लुप्त	१८. निष्पत्तिः for निष्पत्ति (ख)
१९. च कार्यं for (कच) (ख)	२०. एव for (च)
२२. संपासमारभ्य for (संपातमारभ्य)	
२४. पर्यंतं for (पर्यन्त)	२५. + ६४।३० मिनत +

- (ख) २. बोधादिनोपलब्धम् for (वेधादिनोपलब्धम्)
४. यः for (य)	६. कालादधिक for (कादधिक)
७. 'प्रकार—द्वितीय' लुप्त	८. वृत्तस्य गतिः for (वृत्तस्यागति)
१०-११. विलोमा भवतीति for (गतेः)	
२१. मत्र for (मत्र)	
२३. ककादि for (कर्कादि)	२५. + ६४।३० +

पर्यन्तं कालः सा^१र्द्ध^१को^१न्मितः ६२।३० पलब्धः । एतत्कामद्वयेनेदं निश्चितं
केन्द्र^४द्वयं रन्तरं प्रतिवृत्तव्यासा^५र्द्धं चतुर्विंश^६ांशमितस्ति । तत्र सूर्य^७ मन्दोच्चं सा^८र्द्धा-
पंचा^९शाधिकराशिद्वयमितं पु २।५।३० पलब्धं मयापि त्रिषट्^{१०}वेदमिते सिकन्दरीय
संन्ने तुलासंपातः असूरमास नवमतारीके सूर्योदयसमये उपलब्धः मेषसंपातस्तु
माखूरमास सप्तमतारीके अर्द्ध^{११}रात्रे उपलब्धः अनेन कालनिष्पत्तिश्च अवरेख
सानीत निष्पत्तितुल्यैवायाता अनेनास्मकमयं निश्चयो जातः सूर्योच्चं स्थिर-
मस्ति ।

(क) १. द्वयं कोन्मितः for (द्वंकोन्मितः)

२. उपलब्धः for (पलब्ध.) (ख) ३. कल for (काल)

४. न्द्रद्वययो for (केन्द्रद्वयं) ५. व्यासर्द्धस्य for (व्यासा^८र्द्धं)

६. चतुर्विंशं for (चतुर्विंशं) (ख)

८. सार्द्धं for (सार्द्धा) १०. मितं for (मित)

११. उपलब्धं for (पलब्धं) १२. + ४६३ +

१४. मासूर for (माखूर) १५. मासस्य for (मास)

१६. + दिनार्द्धं समये उपलब्धः कर्काटिरधिमासूर मासद्वादस तारीके +

१८. अवरेख for (अवरेख) (ख) १९. सानीत for (सानीत)

२०. + काल + २१. निष्पत्तिभ्यां for (निष्पत्ति)

२२. अनेनास्माकमयं for (अनेनास्मकमयं) (ख)

२३. सूर्योच्चं for (सूर्योच्चं) (ख)

(ख) १. द्वयं कोन्मितः for (द्वंकोन्मितः)

४. केन्द्रद्वयान्तरं for (केन्द्रद्वयंरन्तरं) ५. व्यासार्द्धं for (व्यासा^८र्द्धं)

७. सूर्य for (सूर्य) ८. पंचांशाधिक for (पंचांशाधिक)

१०. मितमु for (मितपु) १३. + ४६३ +

१५. मासे for (मास)

१६. + दिनार्द्धं समये उपलब्धः । कर्काटिरपि मासूरमासद्वादश तारीके +

१७. कालः for (काल)

१९. सागनीत for (सानीत)

अथैतद्विचारार्थं नवमक्षेत्रम् निरूप्यते

तत्र ह भूकेन्द्रोपरि अवजदं क्रान्तिवृत्तं कार्यं । अचिन्हं मेषसंपातः
वचिन्हं कर्कादिः जं चिन्हं तुलासंपातः दचिन्हं मकरादि अजव्यासः मेष-
तुलासंपातरूपः वदव्यासः कर्कादि मकरादि गतः कल्प्यः । एवं मेषसंपातात्
कर्कादिपर्यन्तं कालोधिकः उपलब्धः सर्वपदेभ्यः तस्मादत्र क्रान्तिवृत्तं सन्मुखप्रति-
वृत्तचापं पदादधिकं भविष्यति । तस्मात् ह अरेखा हवरेखांतर्गतः, तस्मात् उ
चिन्हं प्रतिवृत्तकेन्द्रं द्वयं जातं केन्द्रद्वयगतं ह उ व व्यासः उ केन्द्रे तकलम प्रति-
वृत्तं कल्प्यं । पुनर्उ चिन्हात् नसगेरेखा अजरेखायाः समानांतरा कार्या । पुनः
फकररेखा वदरेखायाः समानांतरा कार्या । पुनस्तचिन्हात् तापथलम्बः नसग-
रेखोपरि कार्यं । पुनः कचिन्हात् कसखलं वः फकर रेखोपरि निष्काश्यः । तस्मात्

(क) २. क for (ज)

४. गत for (रूपः)

६. ककादि for (कर्कादि)

८. व्रत for (वृत्त)

१०. + रेखयो +

१२. + भविष्यति +

१३. 'द्वय' लुप्त (ख)

१५. + कल्पितः + (ख)

१६. कार्यं for (कल्प्यं):

१७. नसग for (नसगे) (ख)

१८. शत for (तापथ)

१९. कार्यः for (कार्यं) (ख)

(ख) १. क्षेत्रे for (क्षेत्रं)

११. रेखांतर्गतं for (रेखांतर्गतः):

१९. तापथ for (तापथ)

२०. फकर for (फकर)

३. मकरादिः for (मकरादि)

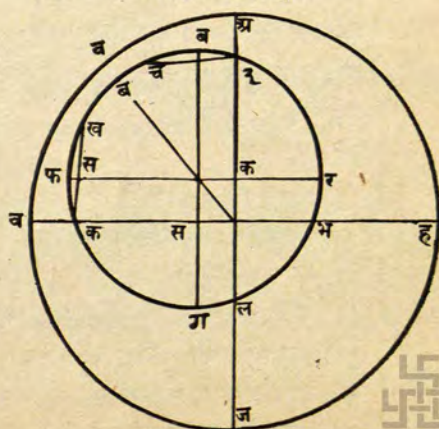
५. इच for (गतः)

७. विसर्गं लुप्त

९. यथा ५५दधिकं for (पदादधिकं)

११. रेखयोरन्तर्गतं for (रेखांतर्गतः)

१४. जातं for (जात) (ख)

प्रतिवृत्तस्य तकचापं मेषसंपातमारभ्य कर्कादि^१संपात पर्यंती^२ नवकलाधिक त्रिन-
वत्यंशमितमस्ति । ६३।६ पुनः प्रतिवृत्तस्य कलचापं कर्कादि^३मारभ्य तुलासंपात-
पर्यन्तं एकादश कलाधिकैकनवत्यंशमितमस्ति । तकलचापं विंशतिकलाधिक-
वेदाष्ट भूमितमस्ति । तस्मात् तनचापं लगचापं भाद्रा^४श तकलचापांयो^५रन्तरं^६
विंशतिकलाधिकं चतुरं शमितमस्ति । ततचापं च दश कलाधिकांशद्वयमस्ति ।
अस्य ज्या ह सरेखा षोडशकलाधिकांश द्वयमितास्ति^७ । पुनः तनचाप नफ^८चापैक-
पदयो^९र्योगः तकचापात् शोध्यते^{१०} । तदा शेषं फकचापं ०।५९ ऊनषष्टि कलामितं
स्यात् । अस्य जा उ^{११}स रेखा^{१२} कलाद्वयाधिकैका शमितास्ति । तस्मात् उ ह रेखा
२।२६।३० इयं सवरेखाया^{१३} चतुर्विंशतितम^{१४} विभागासन्नास्ति । पुनः राप^{१५} सर उ^{१६}
रेखा उह रेखा निष्पत्तिः पहक कोणज्या व्यासाद्धं^{१७} निष्पत्तितुल्यास्ति । तस्मात्

- (क) १. दि for (द्दि) २. पर्यन्तं for (पर्यंती)
४. ककादि for (कर्कादि)
६. चापयो for (चापांयो) ७. रन्तर for (रन्तरं)
८. 'च' लुप्त
११. क for (फ) १२. + रूप +
१३. छोध्यते for (शोध्येते) १४. ऊ for (उ)
१६. द्वाधिकांशमितास्ति for (द्वाधिकांशमिता)
१७. उव for (सव) १८. चतुर्विंशति for (चतुर्विंशति)
१९. 'तम' लुप्त २०. 'वि' 'गा' लुप्त
२१. रपि for (राप) २२. 'र' लुप्त
२३-२४. लुप्त २५. व for (प)
(ख) १. कर्कादि for (कर्कादि) २. पर्यंतं for (पर्यंती)
३. मितमस्ति for (मितमति)
४. + १८० + ५. तनचापं for (ततचापं)
१०. + २।१६ + ११. दिका for (कला)
१६. द्वाधिकांशमितास्ति for (द्वाधिकांशमितास्ति)
१७. उइयं भव for (इयं सव) २१. पुनरपि for (पुनः राप)
२२. सउरेखा for (सरउरेखा)

बहक कोराज्या २४।५३ एतावत्यस्ति । अस्य चापं २४।३० एतदुच्चकर्कादिकयो-
रन्तर मस्ति । एतदूननवत्यंशमितं उच्चमेषादिकरोरन्तरमस्ति । तस्मात् लमचापं
८६।५१ एतावन्मितं जातं अस्य काल एक दिनाष्टांशाधिक अष्टाशीतिदिनतुल्योस्ति ।
मतचापं ८८।४९ अस्य कालः ९०।४ एका दिनाष्टांशाधिकं भवतिदिनतुल्योस्ति
इदमेवास्माकमिष्टम् ।

अयं प्रकारः परमफलसाधनेन तलभूयसपर्यन्तं प्राचीनैः कृतोस्ति । नवी-
नैस्तु अमुं प्रकारं त्यक्त्वा प्रकारान्तरेणानीतमस्ति कुतः मकरकर्कयोः क्रांते-
रत्यल्पोपचयात् ज्ञातुमशक्यत्वात् तस्मात् पूर्वोक्तकर्कमकरयोश्चिन्हं त्यक्त्वा
यत्र क्रांत्यन्तरं महद् भवति । तादृशं चिन्हत्रयं गृहीतं तत्र चिन्हं द्वयांतरं
षड्राश्यन्तरितं यथा भवति । तादृशचिन्हद्वयं ग्राह्यं तृतीयचिन्हं अभिष्टं

(क) १. ककादि for (कर्कादि)	३. मेषादिकयो for (मेषादिकरो)
४. व for (म)	७. ६०।७०।३० for (६०।४)
८. एक for (एका) (ख)	९. शाधिक for (शाधिकं)
१०. सधने for (साधनेव)	११. मयूस for (भूयस)
१२. प्रचारं for (प्रकारं)	१३. त्यक्त्वा for (त्यक्त्वा)
१४. शक्यत्वात् for (शक्यत्वात्) (ख)	
१५. लुप्त	१६. 'कर्कमकरयो' लुप्त
१७. त्यक्त्वा for (त्यक्त्वां)	१८. + चिह्ने +
१९. चिह्न for (चिन्हं)	
२०. द्वयोरन्तरं for (द्वयांतरं)	२१. षड्राश्यन्तरितं for (षड्राश्यन्तरितं)
२२. 'यथा' लुप्त	२३. तादृशं for (तादृश)
२४. चिह्नमभिष्टं for (चिन्हं अभिष्टं)	

- (ख) २. 'एतदून—रन्तरमस्ति' लुप्त
५. + ८८।१८ +	६. + च +
७. ६०।१८ for (६०।४)	
८. दिनाष्टांशाधिकनवति for (दिनाष्टांशाधिकं भवति)	
११. बतलमयूस for (बतलभूयस)	
१७. त्यक्त्वा for (त्यक्त्वां)	२४. अभिष्टं for (अभिष्टम्)

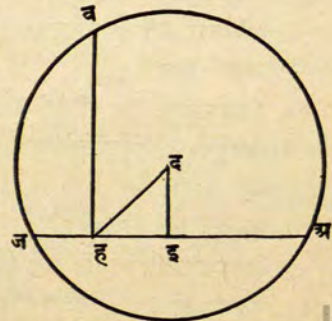
ग्राह्यं^१ एतच्चिन्हत्रयज्ञानं^२ मध्यान्होन्नतांशाक्षांशं^३ क्रान्त्यांशैः^४ भवति^५ । पुनः चिन्हत्रयस्यान्तरकालो^६ ज्ञेयः । पुनस्तदन्तरकालात् यथा परमफलज्ञानमुच्चज्ञानं च भवति । तथोच्यते द केन्द्रे अवजप्रतिवृत्तं ह चिन्हं भूकेन्द्रं अवजं चिन्हत्रयं अचिन्हं जचिन्हं षड्राश्यन्तरितं कल्पितं पुनरजरेखा संयोजनीया । इयं रेखा हचिन्हगता भविष्यति । पुनर्दृष्टचिन्हा ह^७ उ लंबः अजरेखायां संयोज्याः । पुनर्वजः वहदरेखाः संयोज्याः । पुनर्वहजत्रिभुजे हकोणं^{१०} वचिन्हजचिन्हयोः स्पष्टरूपयोरन्तररूपोस्ति । अचिन्हं^{११} व चिन्हयोः^{१२} मध्यगतिरूपं^{१३} अवचापाद्धं^{१४} जकोणस्य प्रमाणमस्ति । एतत् कोणद्वयं ज्ञातमस्ति । तदाव कोणोपि ज्ञातः । व कोणज्या ह कोणज्ययोर्निष्पत्तिः हजवजनिष्पत्तितुल्यास्ति वजपूर्णज्या च ज्ञातमस्ति ।

(क) १. + ८ +

२. न्नतांशाक्षांशं for (न्नतांशाक्षांशं) ३. क्रान्त्यंशैः for (क्रान्त्यांशैः)
 ४. भवति for (भवति) ५. त्रयस्यान्तर for (त्रयस्यान्तर)
 ६. विसर्गं लुप्त (ख) ७. वहदह for (वहद) (ख)
 १०. कोणः for (कोण) ११. अचिह्नं for (सचिन्हं)
 १२. मध्ये for (मध्य) १३. मध्यम for (मध्य) (ख)
 १४. गतिरूप for (गतिरूपं) (ख) १५. चापाद्धं for (चापाद्धं)
 १७. ज्ञातारित for (ज्ञातमस्ति) (ख)

(ख) २. मध्यान्होन्नतांशाक्षांशं for (मध्यान्होन्नतांशाक्षांशं)

३. क्रान्त्यंशैः for (क्रान्त्यांशैः)
 ६. अचिन्हं for (अचिन्ह)
 ७. दउ for (दउ)
 १२. + मध्ये +
 १६. 'एतत्—मस्ति' लुप्त

तस्मात्^१ हजमपि^२ ज्ञातमस्ति । पुनः^३ उजं अजचापाद्धस्य^४ कोटिज्या ज्ञातास्ति ।
तस्मात्^५ हजमिष्टमपि ज्ञातं अस्मायुस्थानमपि ज्ञातं भविष्यति ।

अथ दशम क्षेत्रम्

तत्र परमफलज्ञानं निरूप्यते । तत्र केन्द्रं कृत्वा अवजं प्रतिवृत्तं कार्यं, ह
भूकेन्द्रद्वकेन्द्रयगत^६ अजव्यासश्च अचिन्हमुच्चं च कल्पितं । पुनर्हवलम्बः अज-
व्यासोपरि निष्काश्यः^७ हदरेखा संयोज्या । तत्र षष्टिमितवदानुमानेन हदरेखा
व्यासाद्धद्वयमिता^८ २।३० जाता ।

अथ दशम क्षेत्रम्, अस्या चापं^{१०} २।३३ एतत् परमफलवकोणप्रमाणं अदव^{१४}
कोणस्तु त्रयोविंशति^{१५} नवत्यं शमितोस्ति ६२।२३ एतदस्य मन्द्रं केन्द्रं मन्दस्पष्टस्तु^{१६}
नवतिमितः एवं हि द्वितीयदिशि ज्ञेयम् ।

- (क) १. तस्मा for (तस्मात्) २. दउ for (हज)
३. + अजचापाद्धं ज्यापि विदितास्ति । तस्मात् उह मपि ज्ञातमस्ति पुनर्उदं +
४. हद for (हज) (ख) ५. अस्मादुच्चस्थान for (अस्मायुस्थान) (ख)
६. 'द्व' लुप्त ७. केन्द्रद्वयगत for (केन्द्रयगत)
८. निष्काश्यः for (निष्काश्यः)
९. 'व्या' लुप्त १०-११-१२. लुप्त (ख)
१३. अस्याः for (अस्या) (ख) १४. फलं for (फल)
१५. + कलाधिकद्वि + (ख) १६. 'व' लुप्त
१७. संख्याएं लुप्त
१८. मन्दमेकेन्द्रमन्द for (मन्द्रकेन्द्रमन्द)

(ख) ३. + अज चापाद्धं ज्यापि विदित-
स्ति । तस्मात् उहमपि ज्ञातमस्ति
पुनर्उदं +

६. हंभूकेन्द्रं for (हभूकेन्द्र)

७. केन्द्रद्वयगत for (केन्द्रयगत)

८. हदरेखात् for (हदरेखाव्या)

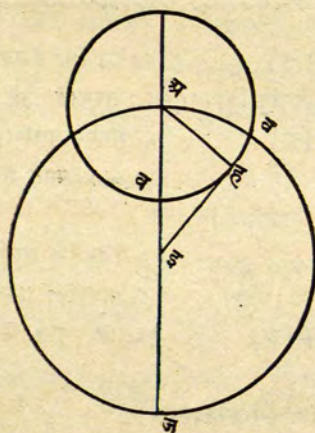

अथैकादशं क्षेत्रम्

तत्र द्वितीयप्रकारो निरूप्यते । अउरेखा उच्चनीचवृत्त व्यासाद्ध^२रूपा केन्द्र^३द्वयान्तरतुल्या अदरेखा कक्षावृत्तव्यासाद्ध^४रूपषष्टिमिता कल्पिता । दउ रेखा भूकेन्द्रादुच्चनीचवृत्तपालिलगना निष्कासिता । तदा अदउ कोणः परं^५फलं भविष्यति । हअउ कोणस्तु मन्द्रकेन्द्रं^६ भविष्यति । अउद कोणस्तु स्पष्टकेन्द्ररूपो भविष्यति । एतलयाणां^७ प्रमाणानि तान्येवयानि^८ पूर्व^९निरूपितानि इदमेवास्मक-^{१०}मिष्टम् ।

इति चतुर्थं प्रकरणं समाप्तम्

- (क) १. अथैकादशम् for (अथैकादशं) २. क्षेत्रं for (क्षेत्रम्)
३. द्वयान्तर for (द्वयान्तर) ४. रूपा for (रूप)

५. परम for (परं) (ख) ६. मंद for (मंद्र)
७. एतत्रयाणां for (एतलयाणां) ८. 'नि' लुप्त
९. 'पूर्व' लुप्त
१०. इदमेवास्माकमिष्टम् for (इदमेवास्मकमिष्टम्) (ख)

- (ख) ६. एतत्रयाणां for (एतलयाणां) १०. पूर्व for (पूर्वं)

अथ पंचम प्रकरणम्

तत्रेष्टफलसाधनं निरूप्यते । तत्र द्वादशक्षेत्रम्, अथवा कक्षावृत्तं^३ दभूकेन्द्रो^२ परिहृय प्रविवृत्तं तकेन्द्रोपरि केन्द्रद्वयगत हज व्यासः । इष्टमन्द केन्द्रं^१ त्रिश-
दशमितं हउचापं च कल्पितं । तत्र उदरेखा उत्तरेखा च संयोज्या, पुनर्उत-
रेखा वर्द्धनीया पुनर्द्विचिन्हादकलम्बः^४ उत्तरेखोपरि कार्यः । तस्मात् तद-
त्रिभुजे त कोणः^५ ३० द कोणस्तु तद्दून^६ नवतिः ६० केन्द्रद्वयांतररूप तद भुज-
श्चैतत्र^७ यं विदितमस्ति । तस्मात् दक भुजोपि ज्ञातो भविष्यति । स च सपादांश-
मितो मितोस्ति^८ ११५ तक भुजोपि ज्ञातोस्ति । सच सषडंशांश द्वयमितोस्ति । २१०
पुनः उदरेखा सषडंशांशद्वि^९ ६२१० षट्मिता भविष्यति । उदरेखा चैकादश
कलाधिकद्विषष्टिमिता भविष्यति । ६२११ पुनर्दक उदयोर्निष्पत्ति^{१०} तथा भवि-
ष्यति, यथा उदक त्रिभुजे उ कोणज्या निष्पत्तिः षष्टिमित दउ भुजेनास्ति ।
तस्मात् उ कोणज्या^{११} ११२३० पुनर्उ कोणः ११६ । तस्मात् अदवकोण २८५१ ।

(क) २. 'द' लुप्त

६. तद्दून for (तद्दून)

५. कोण for (कोणः)

८. 'मितो' लुप्त (ख)

११. शडंशांश for (सषडंशांश)

१४. संख्या लुप्त

३. 'वृ' for (त्त)

४. दकलम्बः for (दकलम्बः)

७. चैतत्रयं for (चैतत्रयं)

१०. संख्या लुप्त, (ख)

१३. शडंशांश for (सषडंशांश)

१६. + प्रमाण द्वयेन +

(ख) १. द्वादशं for (द्वादश)

६. + ११५ +

१२. उतक for (उक)

१३. शषडंशांश for (सषडंशांश)

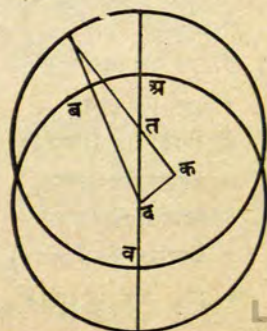
१४. "द्विषष्टिमिता - चैकादश"

लुप्त ।

१५. "कलाधिक" लुप्त

१६. निष्पत्तिः for (निष्पत्ति)

१७. २८५१३० for (ज्या ११२३०)

अथ त्रयोदश क्षेत्रम्

तत्र क्रांतिवृत्तस्य^१ मन्दस्पष्ट चापं^२ अवर्ण्यं ज्ञातमस्ति । तस्मात्^३ चिन्हात् क चिन्होपरि लम्बः कार्यः । तस्मात् तदक त्रिभुजे द कोणस्तदभुजश्च ज्ञातोस्ति तस्मादेतद्वयं^४ ज्ञानेन तत्रभुजो ज्ञातो भविष्यति । अनेन तउ व्यासाद्धनं^५ च तउक कोणरूपमिष्टं^६ फलं विज्ञातं भविष्यति । अनेन अदवकोणेन च हतउ कोणरूप-मन्द्रकेन्द्रं^७ ज्ञातं भविष्यति । पुनः^८ यदि तउककोणरूपमिष्टं^९ फलं ज्ञातं स्यात् । अनेन उत व्यासाद्धनं^{१०} च तत्र भुजोपि ज्ञातो भविष्यति । अनेन तदभुजेन च अदव कोणोपि ज्ञातो भविष्यति । अनेन इष्टफलेन च ह त उ कोणो ज्ञातो भविष्यति ।

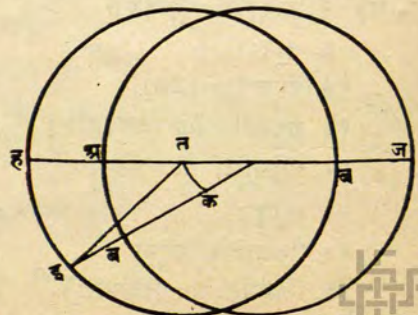
अथ चतुर्दश क्षेत्रम्

तत्र द्वितीयप्रकारस्वेष्टफलं^{१३} निरूप्यते । तत्र दचिन्ह भूकेन्द्रोपरि अवजं^{१४} कक्षावृत्तं पुनः अकेन्द्रोपरि हउ^{१५} वतं उच्चनीचवृत्तकेन्द्रं^{१६} द्वयगतहजव्यासश्च^{१७}

- (क) १. ज्ञानमस्ति for (ज्ञातमस्ति)
 ५. मिष्टफलं for (मिष्टं फलं)
 ७. द for (त)
 ८. 'पुनः' लुप्त
 १२. चतुर्दशं for (चतुर्दश) (ख)
 १४-१५. लुप्त
 १७. वृत्तं for (वृत्त)

२. तस्मात् for (तस्मात्)
 ६. 'वि' लुप्त
 ८. मन्द for (मन्द्र) (ख)
 ११. 'पि' लुप्त
 १३. प्रकारो for (प्रकार)
 १८. उ for (ज)

- (ख) ३. वृत्त for (वृत्तस्य)
 ४. द्वय for (द्वय)
 ५. मिष्टः for (मिष्टं)
 ७. हतउत for (हतउ)
 १०. मिष्ट for (मिष्टं)
 १३. प्रकारेण for (प्रकार)
 १६. हवतं for (हउवतं)

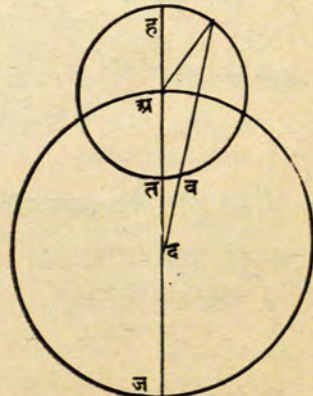
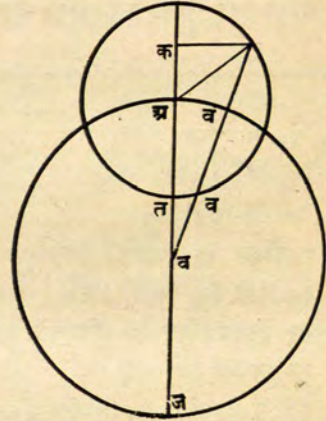

मन्दनीचोच्चवृत्तस्य ह्रमिष्ट^१ चापं त्रिशदंश मितं च कल्पितं । पुन उर्कलं द्रोह^२ उ^३
रेखोपरि तेयः पुनर्उअरेखा संयोज्या^४ । पुनः अकोण उ कोणयो ज्ञानेन उअ^५
व्यासाद्धो तउक अ त्रिभुजस्य उक^६ अभुजौ ज्ञातौ भविष्यतः । उक^६ भुजाभ्यां च
उद^{१०} कर्णो ज्ञातो भविष्यति । अन^{११} कर्णेन उक भुजेन च उदक कोणो अवचापं
च विदितं स्यात् ।

अथ पंचदश क्षत्रम्^{१२}

तत्र यदि अउद कोणो ज्ञातो भवति । तदा अ चिन्हात् उद रेखायां लम्बो^{१३}
नेयः तस्मात् उ कोण अउ भुजाभ्यां अल भुजोपि ज्ञातः भविष्यति ।^{१४} ^{१५}

- (क) १. मिष्टचापं for (मिष्टं चापं)
२. बो for (द्रो) (ख)
३. ज for (उ)
५. ज्याः for (ज्या)
६. कोणयोः for (कोणयो) (ख)
७. व्यासाद्धो न for (व्यासाद्धोत) (ख)
८. + भुज क + (ख)
९. + द + (ख)
१०. क for (उ)
११. अनन for (अन)
१२. पंचदशं for (पंचदश) (ख)
१४. ज्ञातो for (ज्ञातः) (ख)
१५. + अनेन अदभुजेन च अदवकोणो
ज्ञातो भविष्यति + (ख)

- (ख) ४. नेयः for (तेयः)
११. अनेन for (अन)
१३. न्नेयः for (नेयः)

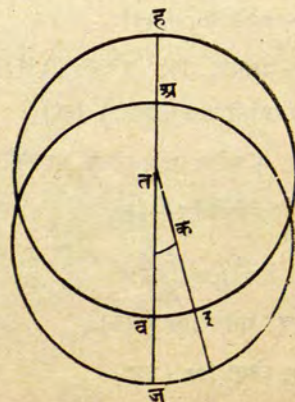
अथ च अदवं^१ कोणं अउव कोणाभ्यां^२ हअउ कोणः^३ हउचापे ज्ञाते भविष्यतः । पुनरपि यदि अवचापं ज्ञातं स्यात् । तदा तेन अदभुजेन च अलभुजो ज्ञातो भवति^४ । पुनः अनेन उअ भुजेन च अ उद वकोणस्य हअउ कोणस्य च ज्ञानं स्यात् ।

अथ षोडश क्षेत्रम्^५

प्रथमं^६ प्रकारेण निरूप्यते । यदि इष्टं चापं प्रतिवृत्तस्य नीचादिमारभ्य स्यात् । तदास्मिन् प्रकरणे प्रथमं क्षेत्रं करणीयं उवमिष्ट चापं विशदं शमितं कार्यं । तदा दकलम्बः^{१३} उतरेखायां पतिष्यति^{१४} । पुनः पूर्वोक्तप्रकारेण दकलम्बः^{१५} सपादांश १।१५ मितो भविष्यति । तत्र रेखा च २।१० कउ शेषः^{१७} ५७।५० उदरेखा च ५७।५१ मन्दफलज्या १।१७ मन्दफलं १।१४ मन्द स्पष्टं वज चापं अं^{१८} ३१।१४ ।

- (क) २. 'अ' लुप्त
४. अ for (आ)
७. 'द' लुप्त (ख)
८. षोडशं for (षोडश) (ख)
१०. इष्टं for (इष्टं) (ख)
१२. त्रिशदंशमितं for (विशदंशमितं)
१३. त for (ड)
१५. प निष्पत्तिः for (पतिष्यति)
१६. विसर्ग लुप्त
१७. शेषं for (शेषः)
१८. 'अं' लुप्त
३. विसर्ग लुप्त
५. भविष्यति for (भवति)
६. प्रथम for (प्रथमं)
११. प्रथम for (प्रथमं) (ख)
१४. द for (त)
१५. पतिष्यति for (पतिष्यति)

- (ख) १. अदव for (अदवं)
४. अद भुजेन for (आद भुजेन)
६. 'च' लुप्त
७. अउव for (अउदव)
१५. पतिष्यति for (पतिष्यति)

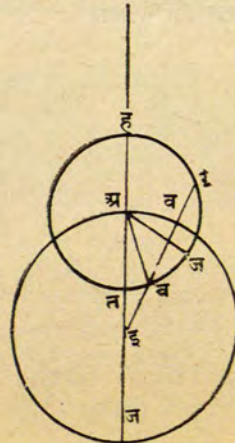
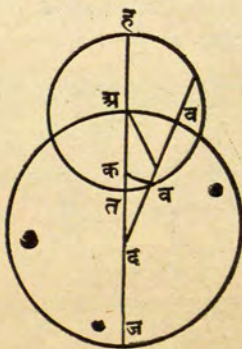
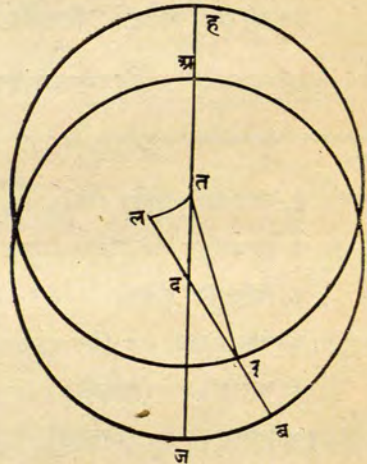
अथ सप्तदशं क्षेत्रम्

तत्र मन्दस्पष्टं वजचापं ज्ञातं स्यात् । तदा प्रथमक्षेत्रं कार्यं पुनर्वदरेखा वद्धनीया । तच्चिन्हात्तलम्बो वदरेखायां संयोज्यः । अस्माल्लंबात् मन्दफलं मन्दकेन्द्रपूर्वोक्तप्रकारेण विदितं स्यात् ।

अथाष्टादशैकोनविंशति क्षेत्रे

निरूप्यते द्वितीयप्रकारेण । तत्र तृतीयचतुर्थक्षेत्रे च अवल क' वत-मिष्ट चापं फलनीयं । एतत् चापं वअत कोणप्रमाणं प्रथमक्षेत्रे द्वितीयक्षेत्रे च अवलकोणप्रमाणरूपमस्ति । पुनर्वकलम्ब अदरेखायां प्रथमक्षेत्रे अललम्बस्तु द्वितीयक्षेत्रे दवरेखायां साद्वयः । तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण शेषकोणज्ञानं कार्यं । एवं मन्दफलज्ञाने मन्दकेन्द्रमन्दस्पष्टस्य च ज्ञानं कार्यं इदमेवास्मकमिष्टम् ।

- (क) १. 'मन्द स्पष्ट' लुप्त
२. + मन्द स्पष्ट +
३. अस्ति for (स्यात्)
६-७. 'व' लुप्त 'अवल' लुप्त (ख)
८. कल्पनीयं for (फलनीयं) (ख)
९. अदरेखायां for (अदरेखायां)
१०. याध्यः for (साद्वयः)
११. केन्द्रस्य for (केन्द्र)
१२. इदमेवास्माकमिष्टम् for (इदमेवास्मकमिष्टम्) (ख)
(ख) ४. केन्द्र for (केन्द्र)
५. निरूप्यते for (निरूप्यते)
१०. साद्वयः for (साद्वयः)

अथ षष्ठं प्रकरणं

तत्र मन्दफलसारणी साधनं निरूप्यते । तत्र मया मन्दकेन्द्रचापानामुपरि उच्चदिशि षडंशांतरप्रमाणेन नीचदिशि अंशत्रयांतरप्रमाणेन मन्दफलं निष्काशितमस्ति । यतो नीचदिशि मन्दफलांतरमधिकमस्ति । उच्चदिक् ।

अथ चपे समंशानामन्दफलसाम्यमस्ति ते तदधोलिखिताः सन्ति ।

इति षष्ठं प्रकरणं समाप्तम्

अथ सप्तम प्रकरणम्

तत्र सारणी कोष्टका लिख्यंते ।

इति सप्तम प्रकरणं समाप्तम्

-
- (क) १. षष्ठ for (षष्टं) (ख) २. +मन्दफलस्य+(ख)
 ३. निष्कासित for (निष्काशित)
 ४. दिशि for (दिक्) ५. +स्वल्पांतरितमस्ति+
 ६. येषा मंशानां for (पेस मंशाना)
 ७. सारिणी for (सारणी) ८. कोष्टका for (कोष्टका)
 १०. लिख्यप्यंते for (लिख्यंते)
- (ख) ७. फलं for (फल)

क
सूर्य मन्दफल सारणी

मन्द केन्द्रांशः	मन्दकेन्द्रांशः	अंशाद्यं फलम्	मन्द केन्द्रांशः	मन्दकेन्द्रांशः	अंशाद्यं फलम्
६	३५४	०११४	१२०	२४०	१६
१३	३४८	०१२८	१२३	२३७	२१२
१८	३४२	०१४२	१२६	२३४	११५८
२४	३३६	०१५६	१२९	२३१	१५४
३०	३३०	११५६	१३२	२२८	१५६
३६	३२४	११२१	१३५	२२५	१४४
४२	३१८	११३३	१३८	२२२	१२६
४८	३१२	११४३	१४१	२१९	१३३
५४	३०६	११५३	१४४	२१६	१२७
६०	३००	२११	१४७	२१३	१२१
६६	२९४	१८	१५०	२१०	११४
७२	२८८	११४	१५३	२०७	१७
७४	२८२	११८	१५६	२०४	११०
८४	२७६	१२१	१५९	२०१	०११३
९०	२७०	१२३	१६२	१९८	०१४६
९३	२६७	१२३	१६५	१९५	१३६
९६	२६४	१२३	१६८	१९२	१३२
९९	२६१	१२२	१७१	१८९	१२७
१०२	२५८	१२०	१७४	१८६	११६
१०५	२५५	१२०	१७७	१८३	१८
१०८	२५२	११८	१८०	१८०	०१०
१११	२४९	११६			
११४	२४६	११३			
११७	२४३	११०			

ख

सूर्य मन्दफल सारणी

मन्द केन्द्रचा- पानि फलमृणं	मन्द केन्द्रचा- पानि फलंधवं	मन्दफ- लानि	मन्द केन्द्रचा- पानि फलमृणं	मन्द केन्द्रचा- पानि फलंधवं	मन्दफ- लानि
६	३५४	०११४	१२०	२४०	२१६
१२	३४८	०१२८	१२३	२३७	२१२
१८	३४२	०१४२	१२६	२३४	११५८
२४	३३६	०१५६	१२९	२३१	११५४
३०	३३०	११६	१३२	२२८	११४९
३६	३२४	११२१	१३५	२२५	११४४
४२	३१८	११३३	१३६	२२२	११३९
४८	३१२	११४३	१४१	२१९	११३३
५४	३०६	११५३	१४४	२१६	११२७
६०	३००	२११	१४७	२१३	११२१
६६	२९४	२१८	१५०	२१०	१११४
७२	२८८	२११४	१५३	२०७	११७
७८	२८२	२११८	१५६	२०४	११०
८४	२७६	२१२१	१५९	२०१	०१५३
९०	२७०	२१२३	१६२	१९८	०१४६
९६	२६४	२१२३	१६५	१९५	०१३९
१०२	२५८	२१२३	१६८	१९२	०१३२
१०८	२५२	२१२२	१७१	१८९	०१२४
११४	२४६	२१२१	१७४	१८६	०११६
१२०	२४०	२१२०	१७७	१८३	०१८
१२६	२३४	२११८	१८०	१८०	०१०
१३२	२२८	२११६			
१३८	२२२	२११३			
१४४	२१६	२११०			

अथाष्टमं प्रकरणम्

तत्र मध्यमखज्ञानं लक्षेपध्रुवकयोर्ज्ञानं च निरूप्यते । तत्र बुस्त्वनस्सर-
संज्ञिकस्य प्रथम सन्ना ध्रुवा स्थापिताः । कुतः यस्मात् बुनष्मनस्सरस्य राज्यसमये
वेधाः उपलब्धाः । तत्र विंशतितमं क्षेत्रे मध्यमसाधनाय प्रदर्शते । तत्र कक्षावृत्तं
प्रतिवृत्तं उच्चनीचव्यासश्च निष्कासनीयं व चिन्हं तुलां सम्पातस्थानं कल्प्यं, पुन-
र्वदरेखा उतरेखा च संयोज्या, पुनस्तकलम्बो निष्काश्यः । तत्र वज्रचापं तदके

(क) १. अथाष्टम for (अथाष्टमं)

२. मध्यम ज्ञानं for (मध्यम खज्ञानं)

३. लक्षेप for (लक्षेप)

४. असिलेव for (ध्रुव)

५. सत्ज्ञानं for (योर्ज्ञानं)

६. 'च' लुप्त

७. बुररजन for (बुस्त्वन)

८. नसर for (नस्सर)

९. संज्ञक for (संज्ञिकस्य)

१०. सर for (स्य)

११. सत्रात् for (सन्ना)

१२. क्षेपाः for (ध्रुवा)

१३. बुरव्तमपानस्सरस्य for (बुनष्मनस्सरस्य)

१४. क्षेत्रं for (क्षेत्रे (ख)

१६. व्रतं for (वृत्तं)

१७. निष्कासनीयः for (निष्कासनीयं) (ख)

१८. तुला for (तुलां) (ख)

१९. कल्पं for (कल्प्यं)

२१. तु for (त)

२२. निष्काश्यः for (निष्काश्यः)

२३. तदके for (तदके)

(ख) ३. ज्ञानक्षेप for (खज्ञानलक्षेप)

७. बुरव्तनस्सर for (बुस्त्वनस्सर)

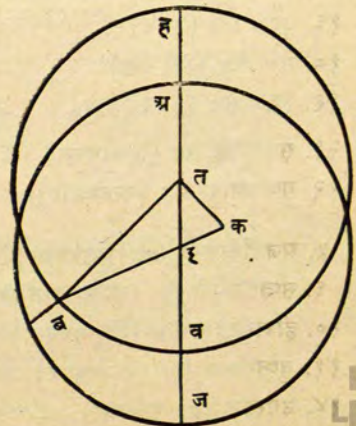
११. प्रथमसन्नात् for (प्रथम सन्ना)

१२. ध्रुवाः for (ध्रुवा)

१३. बुव्तनस्सरस्य for (बुनष्म-
नस्सरस्य)

१५. प्रदर्शयते for (प्रदर्शते)

२३. तदके for (तदके)

^१ कोणोपि ^२ ६५।३० तक भुज २।१६।३० तउककोणः २।१० । तस्मात् उतव कोणो ^३ उव चापमपि ^४ ६३।२० हउ चापं ११६।४० एतत्तुलासम्पातस्य मन्दकेन्द्रमस्ति ।

अथ मया ^५ अजर्यानुस्सप्तमदशमिते सन्ने ^६ असुरसंज्ञमासे सप्तमतारीके ^७ दिना- ^८ र्धात् ^९ गतहारासुरवेधः सम्यक्तया कृतोस्ति ।

अथ ^{१०} बुष्मनस्सरसंनात् ^{११} सिकन्दरं ^{१२} संनपर्यन्तं ^{१३} वर्षगणः ४।२४ ^{१४} सिकन्दर ^{१५} सन्नात् ^{१६} कग्रस्तस ^{१७} संन्न पर्यन्तं ^{१८} गतावगणः २६४ ^{१९} अस्य ^{२०} संन्नान्ममवेधसमयन्न ^{२१} पर्यन्तं ^{२२} गताब्दाः १६२ ^{२३} एवं ^{२४} बुष्मनस्सर ^{२५} संन्नाम ^{२६} मम वेधसमयसन्नपर्यन्तं ^{२७} गताब्दादि

- (क) १. कोण प्रमाण मस्ति for (कोणोपि)
 २. २।१६।३४ for (२।१६।३०) ३. कोणरूप for (कोणो)
 ४. +ज्ञातं +
 ५. अजर्यानुसस्य for (अजर्यानुसप्तम)
 ६. 'म' लुप्त ७. +१४ +
 ८. असुर for (असुर) (ख) ९. दिनार्धात् for (दिनार्धात्)
 १०. होरा for (हारा)
 ११. वुरव्त्तनस्सर for (बुष्मनस्सर) १२. ४२४ for (४।२४) (ख)
 १४. अवरस्तस for (कग्रस्तस)
 १५. गताब्दगणः for (गतावगणः) (ख)
 १६. ३६४ for (२६४) १७. समय for (समयं) (ख)
 १८. सन्न for (न्न) (ख)
 १९. १६१ for (१६२) (ख) २०. वुरव्त्तनस्सर for (बुष्मनस्सर)
 २१. सन्नान्मम for (संन्नाममम) (ख)
 २२. गताब्दादिः for (गताब्दादि)

- (ख) ५. अजर्यानुसस्य for (अजर्यानुस)
 ६. सप्तदशमिते for (सप्तम दशमिते)
 १०. होरासुरवेधः for (हारासुरवेधः)
 ११. बुष्मनस्सर for (बुष्मनस्सर) १२. सिकन्दर for (सिकन्दर)
 १४. उगस्तस for (कग्रस्तस) १६. १६१२६४ for (२६४)
 २०. बुष्मनस्सर for (बुष्मनस्सर)

८८६ दि ६६ होरा २ एतावन्मितकाले भगणांविना रवेर्मध्यमा गति २१११२५ हंशाद्या
इयमेतेष्वंशेषु ११६।४० शोधिता सती शेषं २६५।१५ एतन्मितमन्दकेन्द्रबुस्त्वनस्स
सन्नप्रथमदिनमध्यान्हसमये जातं तद्दिन एव मध्यान्हं मध्यमोऽर्कः ११।००।४५।

अथ बुखनस्सर सन्नादेयजिदजदी सन्नादिपर्यंत मध्यमांगतिः सूर्यस्य ११३-
।२६ इयं बुस्कनस्सर सुमयर्मंदकेन्द्रयुता जातांशदि १८।४१ मध्यमश्च २।२४।११।०
एतच्चमध्यादि जन्दजदीदं प्रथमतारीकस्य मध्यान्हे जातं ।

- (क) १. + भगणादिमध्यगतौ भगणान् विशोध्यं लिखितास्ति +
२. रंशाद्या for (हंशाद्या) (ख)
३. इयमेतेष्वंशेषु for (इयमेतेष्वंशेषु) (ख)
४. शती for (सती) ५. बुरवतनस्सर for (बुस्त्वनस्स)
६. ११।००।४५ for (११।००।४५)
६. पर्यंत for (पर्यंत) (ख)
७. बुस्त्वनस्स for (बुखनस्सर) ८. जर्दिय for (जर्दी)
१. बुरस्त्वनर for (बुस्कनस्सर) १२. समय for (सुमय) (ख)
१३. मन्द for (र्मंद) (ख)
१४. जातांशदि for (जातांशदि) (ख)
५. यज्द for (जन्द) (ख) १५. जर्दी for (जर्दीद) (ख)

- (ख) १. गतिः for (गति)
७. बुष्टनस्सर for (बुस्त्वनस्सर)
४. बुष्टनस्सर for (बुखनस्सर)
१०. मध्यमगतिः for (मध्यमांगति)
१. बुष्टनस्सर for (बुस्कनस्सर)

अथ नवम प्रकरणम्

तत्र सारिण्यां^१ स्पष्टसाधनक्रियोच्यते । तत्र बुस्कृत्^२ नस्सरस्य प्रथमतारी-
कमारभ्य स्वेष्टकालपर्यन्तं यावन्ति वर्षमासदिनानि^३ यातानि तेषां^४ मध्यगतिः
कोष्टकेभ्यो आनीय^५ ध्रुवकेषु^६ संयोज्य स्वीयेष्ट दिवसोजमन्दकेन्द्रध्रुवो भवति ।
पुनरस्मन्^७ मन्दकेन्द्रात् फलमानीय मेखादावस्मिन्^८ ऋणं^९ तुलादौ धनं कार्यं । तदा
स्पष्टमन्दकेन्द्रं^{१०} स्यात् । तस्मिन्^{११} उच्चै^{१२} योजिते स्पष्टो भवति ।

इति नवम प्रकरणं समाप्तम्

(क) १. सारिण्याः for (सारिण्या)

२. बुखनस्सरस्य for (बुस्कृत् नस्सरस्य)

३. दिनादीनि for (दिनानि) ४. + भवन्ति +

५. आनीयतेषु for (आनीय ध्रुवकेषु)

६. 'षु' लुप्त

७. रस्मान् for (रस्मन्) (ख) ८. मेखादा for (मेखादा)

११. केन्द्रं for (केन्द्र)

१२. उच्चै for (उच्चै)

(ख) २. बुखनस्सरस्य for (बुस्कृत् नस्सरस्य)

७. दिवसजो for (दिवसोज) १०. "ऋणं—तस्मिन्" लुप्त

अथ दशम प्रकरणम्

तत्र स्पष्टमध्यमदिनयोरन्तरसाधनं विधीयते । तत्र कोष्ठकेषु याग तपः लिखितास्ता^३ एकरूप^४ दिनप्रमानेन^५ मध्यमदिना^६र्द्धपर्यंतकालांतरेण लिखिताः । तच्चैकरूपदिनं^७ मध्यमसंज्ञकं ज्ञेयं, स्पष्टदिनप्रमाणेन गतयः^८ समाना न भवन्ति । कुतः, यतः एकस्मात्प्रदेशात्^९ याम्योत्तरवृत्ता^{१०} क्षितिजवृत्ता^{११} सूर्यश्चलित्वा यावता कालेन तं प्रदेशं आयाति, स कालो दिनसंज्ञो ज्ञेयः । स च कालः रविगति^{१३}सुयुतः^{१४} भ्रमरूपोस्ति । मध्यमगति^{१५}तुल्या^{१६} सुयुतो भ्रमः मध्यमदिनसंज्ञिको भवति^{१७} । तयो- रन्तरं द्विविधं भवति । एकं मध्यस्पष्टगत्यं^{१८}सरूपं द्वितीयं राश्युदयभेदजनितं^{१९} इदमन्तरद्वयमेकमस्मिन् दिने स्वल्पं भवति । महता कालेन महत्तरं भवति ।

(क) १. अहोरात्रस्यांतर for (दिनयोरन्तर)

२. या गतयः for (यागतपः) (ख)

३. 'स्ता' लुप्त

४. एव for (एकरूप)

५. प्रमाणेन for (प्रमानेन) (ख)

६. दिना^६र्द्ध for (दिना^६र्द्ध)

७. पर्यंतं for (पर्यंत)

८. तच्चैक for (तच्चैक)

११. वृत्ता^{११} for (वृत्ता)

१२. वृत्ता^{१२} for (वृत्ता) (ख)

१३. +तुल्या+

१४. +६०१०+

१५. भ्रमरूपोस्ति for (भ्रमरूपोस्ति) (ख)

१६. तुल्याः ३६४।५६८ for (तुल्या)

१७. +श्चेन्+

१८. एवं स्पष्टगत्युत्पन्न विशुवांशयुतो भ्रमः स्पष्टदिनसंज्ञिको भवति +

१९. तर for (सर) (ख)

२०. राश्युदय भेदजनितं for (राश्युदय भेदजनितं)

२१. महति for (भवति)

(ख) ६. दिना^६र्द्धादिना^६र्द्ध for (दिना^६र्द्ध)

८. समा न for (समाना न) १०. "याम्योत्तर" लुप्त

१३. रविगतिजनितासु युतः for (रविगति^{१३}सुयुतः)

१८. +एवं स्पष्टगत्युत्पन्नासु युतः भ्रमः स्पष्टदिनसंज्ञिको भवति +

अथ प्राप्तिवृत्तं^१ प्रांगीकारेण^२क्तप्रकारेण^३ उच्चदिशि^४ मध्यमपदं^५ स्पष्ट-
पदात् परमफलतुल्यमधिकं^६ भवति । नीचदिशि च मध्यमपदद्वयं^७ स्पष्टपदद्वयात्^८
द्विगुणपरमफलतुल्यं^९ न्यूनं^{१०} भवति । एवमुच्चदिशि मध्यमपदद्वयस्याधिक्यं^{११} नीच-
दिश्युत्पन्नमध्यमपदद्वयाच्च^{१२}तु गुणितपरमफलतुल्यं^{१३} भवति । एतदेव प्रथमांतरस्य^{१४}
परमत्वं^{१५} ।

अथ द्वितीयांतरविचारः

यद्युदयादुदयपर्यंतमथवास्तादस्तपर्यंत^{१६} निरक्षक्षितिजातिरिक्तं^{१७} दिनं^{१८} गृह-
यते । तदा तत्र क्रांतिवृत्तस्य^{१९} पदं^{२०} आयनवृत्तं^{२१} संसक्तं^{२२} मकरादिस्वकालांशेभ्यः^{२३} अधिकं^{२४}
भवति । कर्कादि तुलादि वा^{२५} परं च^{२६} स्वकालांशेभ्यः^{२७} परमचरकालतुल्यं^{२८} प्रत्येक-

- (क) १-२-३. लुप्त ४. पूर्वोक्त for (प्रांगीकारेणक्त)
५. + म पदं स्पष्टपदात् परमफलतुल्यं न्यूनं भवति । तस्मात् उच्चदिशि मध्यम-
पदद्वयं स्पष्टपदद्वयात् द्विगुणपरमफलतुल्यमधिकं भवति । नीच दिशि च मध्य +
६. दिश्युत्पन्न for (दिश्युत्पन्न)
७. द्वयात् चतुर्गुणित for (द्वयाच्चगुणित)
८. 'फल' लुप्त
९. प्रथमांतरस्य for (प्रथमांतरस्य) (ख)
१०. च for (त्वं) ११. य for (दय)
१२. व्रतस्य for (वृत्तस्य) १३. अयन for (आयन)
१४. वृत्त for (वृत्तं) (ख) १५. + मेखादि वा +
१६. + परमचर कालांश तुल्यं +
१७. कर्क तुलादि for (कर्कादि तुलादि)
१८. 'वा' लुप्त २०. पदं for (परं)

- (ख) १-२. प्रतिवृत्त for (प्राप्तिवृत्त)
३. भंगी प्रकारेण for (प्रांगीकारेण)
४. प्रथमोक्त for (व्रत)
५. + मध्यमपदं स्पष्टपदात् परमफलतुल्यं न्यूनं भवति । तस्मात् उच्चदिशि मध्यम
पदद्वयं स्पष्टपदद्वयात् द्विगुणपरमफलतुल्यमधिकं भवति । नीचदिशि च +
१६. + मेषादि वा + १७. 'अधिकं—स्वकालांशेभ्यः' लुप्त
१८. संसक्तं for (संसक्त)

मूनं भवति । निर^१क्षादक्षिणतः^२ वैपरीत्येन भवति । तस्मात् यस्य क्रांतिवृत्ताद्धस्य मध्ये सम्पातोस्तिस्तत्कालांशस्याधिक्यमाद्धांशेभ्यः^५ द्विगुणपरमचरकालतुल्यमस्ति । अयं द्विगुणचरकालः स्वकीयपरमदिनस्य निरक्षादिनादधिकं रूपोस्ति ।

अथ तस्यैव कालांशस्याधिक्यं द्वितीयाद्धं^{१०} कालांशेभ्यः चतुर्गुणपरमचरकालतुल्यमस्ति । अयं चतुर्गुणितपरमचरकालः स्वकीयपरमदिनस्य निरक्षादिनादधिकं रूपोस्ति ।

अथ तस्यै^{१३} परमाल्यदिनायोत्तरमस्ति । यं दिनं मध्याह्नात् गृह्यते, तदा द्वितीयांतरस्ये^{१४} दृग्विचारो भवति । तत्र यस्य पदस्य मध्ये सम्पातस्त क्रांतिवृत्तस्य दं खं^{२०} विशुवांशेभ्यः साद्धं^{२१} चतुरं शासन्नाधिकं भवति । यस्य पदस्य च मध्ये कर्क-

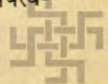
- (क) १. निरक्षा for (निरक्षा) २. दक्षिणतः (दक्षिणतः)
 ३. वैपरीत्येन for (वैपरीत्येन)
 ४. कालांशस्याधिक्यं for (कालांशस्याधिक्यं) (ख)
 ५. भाद्धांशेभ्यः १८० for (माद्धांशेभ्यः)
 ६. दधिक for (दधिकं) ७. द्वितीयाद्धं for (द्वितीयाद्धं)
 ८. दिनस्व for (दिनस्य) (ख) ९-१०-११-१२-१३-१४. लुप्त (ख)
 १५. दिनयोरन्तर for (दिनायोत्तर)
 १६. यदि दिनं for (य दिनं) (ख)
 १७. +तच्चथा+
 १८. तत् for (त) (ख) १९. व्रतस्य for (वृत्तस्य)
 २०. स्वविषुवांशेभ्यः for (खविषुवांशेभ्यः) (ख)
 २१. धिकं for (धिक) (ख) २२. अस्य for (यस्य)

(ख) २. दक्षिणतः for (दक्षिणतः)

६. निरक्षादिनादधिक for (निरक्षादिनादधिकं)

७. वि० द्वितीया (तुलासम्पातयुताद्धं सम्बन्धिनः) द्वां कालांशेभ्यः । (तस्यैवेत्यस्यार्थः)

१५. दिनयोरन्तर for (दिनायोत्तर)

मकरो भवतः, तत्पदं स्वविषुवांशेभ्यः सार्द्धं चतुरंशै^१ न्यूनं^२ भवति । तस्मात् विषु-^३
वांशयोरन्तरं तस्मादन्तरात् द्विगुणितं^४ भवति । तस्मात् एवं कथितांतरद्वयेन
मध्यमस्पष्टसावनयोरन्तरं भुजांतरो दयांतरसंज्ञं स्यात् ।

अथ चास्माभिः दिनादिर्मध्याह्नान्निरूपितः नोदयात् यतः^७ क्षितिजां नामां-^८
तरं अक्षांशवसात् प्रतिदेशे भिन्नं भिन्नमस्ति । एवं यथा यथाक्षांशा अधिका भवन्ति,
तथा^{१०} तथा चरांतरमप्यधिकं भवति । मध्याह्नादिनप्रारम्भगृहणे^{११} सर्वक्षितिजेष्वे-^{१२}
करसमस्ति । अयास्माभिरुच्चं मिथुनराशावुपलक्षितं^{१३} । तस्मात् स्पष्टदिनस्य^{१४}
न्यूनत्वं मध्यदिनापेक्षया प्रथमो^{१५} क्रीतरानुसारेण मीनादेः कन्यांतपर्यंतं भवति ।
तस्यैव स्पष्ट दिनस्याधिक्यं^{१६} मध्यं^{१७} दिनापेक्षया द्वियाद्धं^{१८} स्ति । एतदन्तरद्वयं मिथः

- (क) १. चतुरंशासनं for (चतुरंशै) २. न्यूनं for (न्यूनं)
३. तस्मात् द्वयो for (तस्मात्)
४. एतस्मादंतरात् for (तस्मादंतरात्) (ख)
६. निरूपितः for (निरूपितः)
७-८. यदस्तंत्रांतरं for (यतः क्षितिजां नामांतरं)
९. वशात् for (वसात्) (ख) १०. 'तथा' लुप्त
११. दिन for (दिन) (ख) १२. ग्रहणे for (गृहणे)
१३. रूप for (रस) (ख) १४. राश्या for (राशा)
१५. लक्षितं for (लक्षित) (ख) १६. प्रेक्षया for (पेक्षया)
१७. प्रथमोक्तां for (प्रथमोक्ती—) (ख)
२०. मध्य for (मध्यं) (ख) २१. द्वितीयाद्धं for (द्वियाद्धं)

- (ख) ३. द्वयोर्विषु for (विषु)
५. 'द्वि' लुप्त
८. क्षितिजानामन्तरं for (क्षितिजां नामांतरं)
१४. अयास्माभि for (अयास्माभि)
१७. + दिनस्याधिक्यं मध्य +
२१. द्वितीयाद्धं स्ति for (द्वियाद्धं स्ति)

संयोज्यते । तदा मीनादेर्वृषमध्यपर्यन्तं प्रोक्तप्रकारद्वयेन न्यूनं भवति^३ । पुनर्वृष-
मध्यात् सिंहमध्यपर्यन्तं प्रथमप्रकारेण^५ वृद्धिर्भवति । पुनः सिंहाद्वात् कन्यादि-
पर्यन्तं प्रकारद्वयेनापि न्यूनमस्ति । पुनः कन्यादेः प्रथमप्रकारेणाधिकं भवति ।
द्वितीयप्रकारेण न्यूनं स्यात्, यावत् द्वयं समानं भवति । सा समता तुलांते भवति ।
पुनरितो वृद्धिर्भवति । वृश्चिकादेः कुंभमध्यपर्यन्तं प्रकारद्वयेनाप्याधिक्यं भवति ।
पुनस्ततः^{११} द्वितीयप्रकारेण न्यूनता भवति । तस्मादनेन विचारे^{१२} तत्रैकखण्डं तादृ-
मस्ति^{१५} । यत्र प्रकारद्वयेन न्यूनतैव भवति, तत् खण्डं कुंभमध्यात् तुलांतपर्यन्त-
मस्ति, द्वितीये चाधिक्यं भवति । तत् खण्डे^{१६} वृश्चिकादेः कुंभमध्यपर्यन्तमस्ति ।
तत्र प्रत्येकखण्डे परमन्तरं^{२०} प्रथमप्रकारेण एतादृशं^{२१} ३।४० भवति । द्वितीयप्रका-

- (क) २. वृष for (वृष) ३. भवन्ति for (भवति)
४. वृष for (वृष)
५. प्रकारेणापचितं for (प्रकारेण वृद्धि)
६. भवति for (भवति)
७. +द्वितीय प्रकारेण वर्धिष्णुर्भवति +
८. कमादि for (कन्यादि) ९. भवती for (भवति)
१०. तुल्यांते for (तुलांते)
११. पुनः स्ततः for (पुनस्ततः) १२. विचारेण for (विचारे) (ख)
१३. +खण्डद्वयमुत्पन्नं क्रान्तिवृत्तस्य +
१४. तत्रैक for (तत्रैक) १५. मस्तिः for (मस्ति)
१६. खंड for (खंड) १७. कुंभ for (कुभ) (ख)
१८-१९. तत् खण्डं for (तत्खण्डे)
२०. एतादृश for (एतादृशं)

- (ख) १. मीनादि for (मीनादे)
५. +अपचितं द्वितीय प्रकारेण +
१३. +खण्डद्वयमुत्पन्नं क्रान्तिवृत्तस्य +
१९. खंडं for (खंड) २१. +अं +

रेणैतन्मितं ४।४० भवति । ततः कुंभमध्यात् तुलांतपर्यंतं पंच पंचनेत्रा २५५
 शा भवन्ति विषुवांशाश्च २५०।१६ उभयोरन्तरं ४।४१ अस्मिन् खण्डे मध्यमोर्कः
 २५८।४२ । अस्य स्पष्टस्य चांतरं ३।४२ पुनर्वृश्चिकादे कुंभमध्यपर्यंतमंशाः १०५
 विषुवांशाश्च १०९।४१ उभयोरन्तरं ४।४१ । अस्य खण्डस्य मध्यमोर्कः १०१।१८
 स्पष्टांतरं च ३।४२ । तस्मादधिकं दिनानां मध्यदिनापेक्षया परममन्तरं न्यूना
 दिनानां च ८।३२ एतच्च अर्द्धं होरातुल्यं होराष्टादशांशाधिकदिनानां न्यूना
 प्रक्षयाधिक्यं एतद्विगुणं तुल्यं भवति । एतदंतरत्यागेन सूर्यस्य भौमादि च
 स्वल्पमन्तरं पतति परं च चन्द्रे बह्वन्तरं षड्विंशत्कला पर्यंतं पतति ।

(क) १. २. कुन्तः for (ततः)

२. पर्यंतं for (पर्यंतं)

३. नेत्रः for (नेत्रा)

४. तुल्यांशा for (शा)

५. अंतरं for (रन्तरं)

६. स्पष्टः २५५ स्य चांतरं for (स्पष्टस्य चांतरं)

७. वृश्चिकादेः for (वृश्चिकादे) (ख)

८. अत्र for (अस्य)

९. लुप्त

१०. + स्पष्टः १०।५।० +

११. उभयोरन्तरं for (स्पष्टांतरं)

१२. दधिकं for (दधिक)

१३. + न्यूनाधिक्यं +

१४-१५-१६. लुप्त

१८. होरो for (होरा)

१६. धिकं for (धिक)

२०. + जातं पुनरधिक + (ख)

२१. + न्यूनदिनापेक्षया +

१२. 'प्रक्षया' लुप्त

२३. गुण for (गुणं)

२४. भविष्यति for (भवति)

२५. + १६ ४६ +

२६. + ग्रहाणां + (ख)

(ख) ३. नेत्रां for (नेत्रा)

१७. ८।२३ for (८।३२)

१६. दशांशाधिकं for (दशांशाधिक)

२१. न्यूनदिनापेक्षयाधिक्यं for (न्यूनाप्रक्षयाधिक्यं)

२३. एतद्विगुणतुल्यं for (एतद्विगुणतुल्यं)

२७. षट्विंशत्कला for (षड्विंशत्कला)

अथ स्पष्टदिनेभ्यः मध्यदिनानयनं चेत् साध्यते । तदानेन प्रकारेण साधनीयं तथा स्पष्टदिनानामाद्यंतयोऽस्पष्टोऽर्कः कार्यः । मध्यमोपि स्पष्टस्य च विषुवांशाः कार्यः । पुनर्मध्यमस्पष्टविषुवंशयोरन्तरं च ग्राह्यं । एतदन्तरयोरन्तरं स्पष्टमध्यदिनयोरन्तरं भवति । एतदन्तरं स्पष्टदिने योज्यं, यदि विषुवांशांतरं मध्यमांतरादधिकं स्यात् । यद्यूनं तदा शोध्यं, तदा मध्यदिनानि स्युः मध्यदिनेभ्यः एते वलौम्येन स्पष्टदिनानि स्युः । यथा बुध्नस्सरस्य प्रथमतारीके मध्याह्नसमये मध्यमोर्कः ११।०।४५ स्पष्टश्च ११।३।८ । अस्य विषुवांशाः ३३।५९।३० ।

इति तृतीयोऽध्यायः

—oOo—

- (क) १. तयथा for (तथा) २. माद्यंतयोः for (माद्यंतयो) (ख)
 ३. 'कार्यं' लुप्त ४. +कार्यः विषुवांश +
 ५. वांशान् for (वांशाः) ६. कुर्यात् for (कार्याः)
 ७. मध्यमयोः for (मध्यम) ८. स्पष्टयो for (स्पष्ट)
 ९. मध्यमोपि for (विषुवांश) १०. रंतर for (रंतरं)
 ११. 'भवति' लुप्त १२. शाध्यं for (शोध्यं)
 १३. मध्यम for (मध्य) 'ख'
 १४. एतदवलौम्येन for (एते वलौम्येन)
 १५. बुध्नस्सरस्य for (बुध्नस्सरस्य)
 १६. ११।२८ for (११।३।८)
 १७. + राजाधिराज प्रभुतोषणार्थं सम्राट् जगन्नाथकृते मुसिल्ले ।
 सिद्धांतसारे खलु कौस्तुभेस्मि अध्याय आगाद्विरति तृतीयः ॥ +
 १८-१९-२०. लुप्त

- (ख) ७. मध्यमयोरन्तरं for (मध्यम)
 १४. एतद् for (एते)
 १५. बुध्नस्सरस्य for (बुध्नस्सरस्य)
 १७. + राजाधिराज प्रभुतोषणार्थं सम्राट् जगन्नाथकृते मुसिल्ले ।
 सिद्धांतसारे खलु कौस्तुभेस्मिन् अध्याय आगाद्विरति तृतीयः ॥ +

सम्राट् जगन्नाथकृते
सिद्धान्तसार कौस्तुभे
चतुर्थोऽध्यायः

अथ चतुर्थोऽध्यायः प्रारम्भ्यते

अत्र एकादश प्रकरणानि नवक्षेत्राणि सन्ति । तत्र प्रथम प्रकरणे चन्द्रस्य वेधो^४ निरूप्यते^५ । चन्द्रस्य गोलः भूमेः सकाशान्निकटोस्ति । तेन वेधितचन्द्रगणि-
तागतचन्द्रयोरन्तरं पतति । भूपृष्ठात् चन्द्रोपरिगतं दृक्सूत्रं भगोले यत्र लगति,
तत्र वेधितः चन्द्रस्थानं ज्ञेयं । एवं भूगर्भात् चन्द्रबिंबोपरिगतं सूत्रं भगोले यत्र
लग्नं तद्गणितागतचन्द्रस्थानं ज्ञेयं । चन्द्रगतिस्तु भूकेन्द्रादेव ज्ञायते । गणितागत-
चन्द्रस्थानं खसस्तिकात् सर्वदा निकटं भवति । वेधितस्थानं दूरे भवति । यदा
चन्द्रबिंबं खस्वस्तिके भवति, तदा गणितागतवेधितयो^{१५} स्थानमेव भवति । अन-
योयंदन्तरं तल्लंबनं भवति । वेधितगतिरपि गणितगते विलक्षणा भवति । एषां

(क) २. लुप्त

१. चतुर्थाध्यायः for (चतुर्थोऽध्यायः)

३. प्रकारणोते for (प्रकरणे) ४. वेधाः for (वेधो)

५. निरूप्यते for (निरूप्यते) ६. + पैश्चन्द्रस्य गतिज्ञायते +

७. विसर्गं लुप्त

८. निकटोस्ति for (निकटोस्ति)

१०. विसर्गं लुप्त ११. यंत्र for (यत्र)

१२. एवं for (देव) १३. + ज्ञेयं +

१४. स्वस्तिकार्ति for (खसस्तिकात्)

१६. वेधितयोः for (वेधितयो) १७. + मेकमेक +

१८. + गणितागत स्पष्टचद्वौ यथा भिन्नौ भवतस्तथैव वेधिता गणितागतयो +

१९. गतिरपि for (गतिरपि) २०. 'गणितगते' लुप्त

२१. विलक्षणा for (विलक्षणा) २२. एषां for (एषां)

(ख) ९. पृष्ठात् for (पृष्ठात्)

१३. खस्वस्तिकात् for (खसस्तिकात्)

१५. बिम्बं for (बिंब) १७. मेकमेव for (मेव)

१८. 'वेधित' लुप्त

१९-२०-२१. "गतिरपि—भवति" लुप्त

२२. येषां for (एषां)

ग्रहाणामाकाशगोलाः अतिदूरतरा^१ भवति । तेषां^३ पृष्ठगर्भसूत्रयोरैक्यमिव भवति ।
अतस्तेषां^४ लंबना भवतः, चन्द्रे^५ लम्बनं महत् भवति, तेन सूर्यं ग्रहणस्य काले ।

अथ च^६ ग्रासे चांतरं भवति । चन्द्रग्रहणस्य कालग्रासयोरन्तरं तन्न पतति ।
कुतः चन्द्रग्रहणं तु चन्द्रे सूर्यात् षड्राश्यंतरि^७ सति भवति । अत्र^८ पेक्षनास्ति चन्द्र
एव छायांतर्गतो भवति । तस्मात् चन्द्रगतिज्ञानं वास्तवस्थानज्ञानेन भवति ।
दृक् स्थानज्ञानं न भवति । चास्तवस्थानमंगीकृतं, कुतः यतस्तत्र चन्द्रग्रहणं न^९
सूर्यात् भाद्वीतरितमस्ति । पूर्ववेधनं^{१०} सूर्यस्थानं निश्चितमस्ति । तस्मात् चन्द्रहन-
मपि ज्ञानं भविष्यति ।

(क) १. अतिदूरतराः for (अतिदूरतरा)

२. भवन्ति for (भवति) (ख)

३. तेषां for (तेषां) (ख)

४. अतस्तेषां for (अतस्तेषां)

५. भावः for (भवतः) (ख)

७. 'वा' लुप्त

८. न for (न)

९. राश्यंतरे for (राश्यंतरि)

१०. + लम्बनापेक्षा +

११. + भू +

१२. छायायां for (छायां)

१४. स्थानेन for (स्थानज्ञानेन)

१५. 'न' लुप्त

१६. वास्तव for (चास्तव) (ख)

१८. + ज्ञानं सूर्यग्रहणेन नक्षत्रैश्च न भवति । कुतः चन्द्रस्य लम्बितत्वात् । तस्मात्
चन्द्रग्रहणं वास्तवस्थानं +

२०. ग्रहणमध्यस्थानं for (ग्रहणं न सूर्यात्)

२१. वेधेन for (वेधन) (ख)

२२. स्थानमपि for (हनमपि) (ख)

२३. ज्ञातं for (ज्ञानं) (ख)

(ख) ६. महद्भवति for (महत् भवति)

८. रन्तरन्नपतति for (रन्तरन्तन्नपतति)

९. षड्राश्यंतरे for (षड्राश्यंतरि)

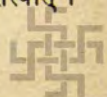
१०. दृष्टरपेक्षा for (पेक्षा)

१३. वास्तव for (वास्तव)

१५. ज्ञानेन न for (ज्ञानेन न)

१७. + स्थानज्ञानं सूर्यग्रहणेन न नक्षत्रैश्च न भवति । कुतः चन्द्रस्य लम्बितत्वात् ।
तस्मात् चन्द्रग्रहणं वास्तव +

१८-५. गृहणमध्यमस्थानं for (ग्रहणं न)

अथ द्वितीयं प्रकरणम्

तत्र चन्द्रभरणस्य कालज्ञानं निरूप्यते । चन्द्रस्य गतिद्विधोपलक्षिता । एका पूर्वापरा अन्यथा याम्योत्तरा । तत्रापि पूर्वापरा स्पष्टगतियाम्योत्तरगतिश्चैकरूपा न भवति । स्पष्टगतिः कुतस्त्वेकरूपा न लक्षिता, यतः क्रान्तिवृत्तस्य समानानि चापानि समान कालेन न भुनक्ति, प्रत्यंशमस्य गतिः न्यूनाधिकोपलक्षिता । याम्योत्तर-गतावप्येकरूपत्वं न लक्षितं, यतः यस्मिन् स्थाने शरारम्भः । पुनस्तत् स्थाने शरा-रम्भः, पुनस्तत् स्थानं समानकालेन नै किंच क्रान्तिवृत्तस्य प्रत्यंशे प्रत्यंशे शरस्य न्यूनाधिक्यं याम्योत्तरत्वं च विलक्षणमुपलब्धं । तस्मादस्य स्पष्टगतिः पूर्वाक्त-सूर्यगतेरानयनप्रकारद्वयैकतरप्रकारेण निश्चित । अस्य गतेन्यूनाधिक्यं क्रान्ति-वृत्तस्य सर्वेष्वंशेषु भवति । अपि चैकः प्रकारस्तस्य न्यूनाधिकगतिसाधनार्थमपेक्षितः द्वितीय प्रकारस्तु न्यूनाधिकरूप सर्वगत्यर्थमपेक्षितः ।

अथास्य शरगतिविमण्डलवकाति^{१५} वृत्तसम्पातकल्पनया ज्ञायते । तदास्य

- (क) १. द्वितीय for (द्वितीयं) (ख)
 २. द्विधोपलक्षिता for (द्विधोपलक्षिता)
 ३. + भवति + ४. 'पूर्वापरा' लुप्त
 ६. याम्योत्तर for (याम्योत्तर) ७. + पूर्वापर +
 ८. चापि एक for (गतावप्येक) ११. नैति for (नै) (ख)
 १२. प्रत्यंश for (प्रत्यंशे) १५. निश्चिता for (निश्चित)
 १६. + न भवति कुतरूनाधिक रूपम् +
 १७. सर्वेष्वंशेषु for (सर्वेष्वंशेषु) १८. क्रान्ति for (वकाति) (ख)

- (ख) ५. गतिः for (गति)
 ६. स्थानं for (स्थाने)
 १०. "शरारम्भः—पुनस्तत्स्थानं" लुप्त
 १३. विसर्गं लुप्त १४. पूर्वोक्त for (पूर्वाक्त)
 १५. निश्चितं for (निश्चित) १६. न भवति कुतः +

शरस्य^१ न्यानाधिक्यं^२ परमात्मभावश्च^३ भवितुमर्हति^४ । पुनः^५ सम्पातश्चेत्तदा^६
क्रान्तिवृत्तस्य^७ सर्वांशेषु^८ सर्वे^९ शरप्रकारा^{१०} भवितुमर्हति^{११} । अस्य^{१२} न्यूनाधिकगति-
साधनार्थमुच्चनीचोच्चमुरी^{१३} कृतं^{१४} । नीचोच्चवृत्ते^{१५} या चन्द्र गतिः^{१६} सा मंद केन्द्र गति-
रित्यभिधीयते^{१७} यया गत्यास्य मन्दनीचोच्चवृत्तं^{१८} क्रान्तिवृत्तस्यैकं^{१९} परिवर्तनं^{२०} करोति ।
सा मध्यमा गतिरित्युच्यते । यद्वृत्ते^{२१} चन्द्रो भ्रमति^{२२}, क्रान्तिवृत्ते सम्पातं^{२३} करोति,
तस्य विमण्डलमितिसंज्ञास्ति । तस्य सम्पातगते^{२४} पातगतिरितिसंज्ञास्ति । यातगति-
मध्यमगत्योयोगः^{२५} शरकेन्द्रगतिर्भवति । तस्मात्^{२६} प्रथमः^{२७} एता^{२८} गतयः^{२९} ज्ञातव्या-
स्ततः^{३०} फल साधनं कर्तव्यं । तत्र पूर्वाचार्यैः^{३१} चन्द्रगतिज्ञानार्थं^{३२} तादृशकालस्यापेक्षा

- (क) १. शरः for (शरस्य) २-३-४-५-६. लुप्त
७. +परमदिग्वर्त्य प्राप्यते +
८. सम्पातश्चलश्चेत्तदा for (सम्पातश्चेत्तदा) (ख)
९. प्रकाराः for (प्रकारा) ११. साधनार्थं for (साधनार्थं)
१२. उच्च for (मुच्च) १३. नीचवृत्तम् for (नीचोच्च)
१४. उररीकृतं for (मुरीकृतं)
१५. नीचोच्चवृत्ते for (नीचोच्चवृत्ते) (ख)
१६. रित्यभिधीयते for (रित्यभिधीयते)
१७. +त+ १८. करिष्यति for (करोति)
१९. गतेः for (गते) (ख) २०. पात for (यात) (ख)
२१. प्रथमतः for (प्रथमः) (ख)
२२. एताः for (एता) २३. गतयः for (गतय) (ख)
२४. पूर्वाचार्यैः for (पूर्वाचार्यैः)

- (ख) २. न्यूनाधिक्यं for (न्यानाधिक्यं)
३-४. परमात्मभावश्च for (परमात्मभावश्च)
१०. मर्हति for (मर्हति)
१२-१३. १५मुच्चनीचमुरीकृतं for (मुच्चनीचोच्चमुरीकृतं)
१६. रित्यभिधीयन्ते for (रित्यभिधीयते)
१७. +तत्+

कृता यत्र यादृशी गतिर्यादृशं^१, शरच्च^२ दृष्टः पुनस्तादृशी गतिस्तादृशः शरच्च^३ यावत^३ कालेन दृश्यते, तत्कालस्य परिवर्त्त^३ इति संज्ञा कृता ।

अथ चास्य मध्यमा गतिः केन्द्रगतिश्चैकरूपा नास्ति । किञ्च यस्मिन् राश्यंशे चन्द्र स्थितः, तत्र या स्पष्टगतिरूपलब्धा, पुनस्तस्मिन्नेवांशे चन्द्रस्य वेधेन सा गतिन्नेपि लब्धा, तेनेदं ज्ञातं मध्यमगतिभगणकालात् केन्द्रगतिभगणकालो-
धिकोस्ति । तस्मात् मध्यमभगणकेन्द्रभगणाश्च पूर्णभगणाः मध्यमस्य च पूर्ण-
भगणा किञ्चिच्चापाधिकाश्चोपलब्धाः ।

अथ यत्र केन्द्र^{१०} ध (भ)^{११} गणा पूर्णरूपलब्धा^{१२} चन्द्रस्य च पूर्णभगणो^{१३} किञ्च^{१४} सावयवा पुनस्तादृशा एव यावता कालेन भवन्ति । एतादृशे समाने काले पूर्व^{१५} यस्मिन् मन्दकेन्द्रराश्यंशे यादृशी गति^{१६} पूर्वमस्ति, तादृशश्चन्द्रस्तादृशी गति-
स्तादृशकाले भविष्यति । तादृशाः कालश्चन्द्रग्रहणं^{१७} विना न हस्तगता भवन्ति ।

- (क) १. यादृशः for (यादृशं) (ख) २. शरच्च for (शरच्च) (ख)
३. यावता for (यावत) (ख) ४. इतिश्चैक for (गतिश्चैक)
५. स्पष्टा for (स्पष्ट) (ख) ६. नोपलब्धा for (न्नेपिलब्धा) (ख)
७. भगणाः for (भगण)
८. यस्मिन् काले समानाः भवति । सकालो ऽस्माभिर्नोपलब्धः परच्च केन्द्रस्य
+ (ख)
१०. 'ध' लुप्ता ११. भगणाः for (भगणा)
१२. पूर्णाः for (पूर्णा) १३. उपलब्धां for (रूपलब्धा)
१४-१५. 'पूर्ण—किञ्च' लुप्त (ख)
१६. +ते कालाः समाना एव उपलब्धाः +
१७. मन्द for (मन्द) (ख) १८. गतिः for (गति) (ख)
१९. कालाश्चन्द्र for (कालश्चन्द्र) (ख)

- (ख) ७. भगणा for (भगण) ८. पूर्णभगणां for (पूर्णभगणा)
१६. +ते कालाः समाना एव भवन्ति +
२०. गृहणं for (ग्रहणं)

यतश्चन्द्र ग्रहणो स्पष्टचन्द्रज्ञानं भवति । तेषु ग्रहणेषु चन्द्रमासाः पूर्णा भवन्ति ।
 अत एव पूर्वाचार्यैस्तादृशानां ग्रहणानां अपेक्षा कृता । ये च समानान्तरकाला
 भवन्ति । यदि च एतादृशा ग्रहणा लभ्यन्ते येष्वन्तरकालाः स नो भवति । ग्रासोपि
 स्पर्शमोक्षादि दिगपि समाना चेत्तदादिषु शरकेन्द्र गतिर्यथाऽपि समाना भवन्ति ।
 यस्मिं विमंडलस्य राश्यंशे चन्द्रः पूर्वमस्ति, तस्मिन्नेव राश्यंशे पुनर्भविष्यति ।
 तादृशः कालः पूर्वाचार्यैः दिन त्रिंशदधिकं पंचाष्ट पंचतुर्मित ६५८५१३ उपलब्धः
 तेषु दिनेषु चन्द्रमासाः २२३ मन्द केन्द्र भगणाश्च २३६ शरकेन्द्रभगणाः २४२
 मध्यभगणाश्च २४१ सूर्योष्टादश परिवर्त्ताद्याचता चापेन चलित भ्रावताधिकाः
 २४ च पंचत्वारिंशत्कलाधिक दशांशमितमस्ति । एवं मध्यमभगणाः २४१।१०।४०

(क) १. चन्द्र ग्रहणो for (चन्द्र ग्रहणे)

४. +पेक्षा कृता +	५. ए for (ये)
६. समानन्तर for (समानान्तर)	७. भवति for (भवन्ति)
८. येतादृशा for (एतादृशा)	९. कालः for (कालाः)
१०. समानो for (सनो) (ख)	११. तेषु for (दिषु) (ख)
१२. पर्यायाऽपि for (यथाऽपि)	१३. यस्मिन् for (यस्मिं)
१४. त्र्यंशदधिक for (त्रिंशदधिक) (ख)	
१५. इतः for (मित)	१७. भगणाश्च for (भगणाः)
१८. २४ for (२४२)	१९-२०. लुप्त
२१. सूर्योष्टादश १८ for (सूर्योष्टादश) (ख)	
२२. द्यावता for (द्याचता) (ख)	
२३. स्तावता for (भ्रावता) (ख)	
२४. तावच्चापं for (जच्चपं)	२५. दशांश for (दृशांश) (ख)
२६. 'म' लुप्त	

- (ख) २. ग्रहणेषु for (ग्रहणेषु) ३. ग्रहणानां for (ग्रहणानां)
 १२. पर्यायाऽपि for (यथाऽपि)
 १६. ६५८५ उपलब्धः for (६५८५१३ उपलब्धः)
 २४. तच्चापं २२३१८६ for (जच्चपं)

कुतः यतश्चन्द्रमासा^१ सूर्यभगणाः अधिकचापं^२ चैषामैक्यतो^३ दिनेषु चन्द्रगतिः
यतश्च^४ प्रतिमासे स्वभगभोगात्^५ सूर्यस्य^६ मासगति तुल्येनाधिको गच्छति^७ ।

अथ च तृतीयांशसाधनार्थं सर्वे त्रिधनाः^{१०} कृताः । एवं जाताः^{११} दिनानि
१९७५६ चन्द्रमासा ६६६ मन्दकेन्द्रभगणाः ७१७ शरकेन्द्रभगणाश्च ७२६ मध्यम-
चन्द्रभगणाश्च सूर्यस्य चतुष्पंचाशत्^{१३} भगणाः यावानधिकश्चलितः । तच्चापेना-
धिकाः^{१४} चं मध्यमाः^{१५} ७२३।३२ ।

अथ च अर्वखंसेन^{१७} किल्दानीसंज्ञकस्य आचार्यस्य वेधात्स्ववेधपर्यन्तं यो
गणितः^{१८} कालः, स चाशुद्धः^{२०} सकालशुद्धश्चैतावान्^{२१} १२६००७ होरा १ अस्मिन्

(क) १. भगणाधिक for (भगणाः अधिक)

२. चैषामैक्यं for (चैषामैक्यतो);

३. तेषु for (तो)

४. चन्द्रः for (च) (ख)

५. भगण for (स्वभग)

६. सूर्यमासगति तुल्ये for (सूर्यस्य मासगति तुल्ये)

८. गच्छति for (गच्छति)

९. विसर्गं लुप्त

१०. + ताः +

१२. १८७५६ for (१९७५६)

१३. भगणा for (भगणः)

१४. नाधिकां for (नाधिकाः)

१५. चन्द्र for (चं)

चं० रा० अं०

१६. ७२३।११२ for (७२३।३२)

१७. अर्वखं सेन for (अर्वखं सेन)

१८. विसर्गं लुप्त

१९. + आनीतः +

२०. + इति अर्वखंसेन कथितं +

२१. 'सकाल' लुप्त

२२. + दिनानि +

(ख) २-३. चैषामैक्यतोनु for (चैषामैक्यतो)

६. सूर्यमासस्य for (सूर्यस्य मास)

७. तुल्येनाधिको for (तुल्येनाधिको)

११. विसर्गं लुप्त

१६. ७२३।११२३२ for (७२३।३२)

चन्द्रमाः^१ ४२६७ मन्द कन्द्रभगणाः^२ ४५७३ मध्यमभगणाः^३ ४६१२ द्वाविंशति कलादि-
कांश त्रयेणोनाः^४ ४६१२।३।२२। तत्रैकचान्द्रमासा^५ दिनानि २६।३१।५०।८।६।२०।१२
एतावता कालेन^६ यानि ग्रहणानि^७ भवन्ति । तेषां^८ ग्रासस्त्वेकरूपो न भवति । अत
एवोदितः^९ अत्रशरकेन्द्रभगणाः^{१०} पूर्णा न जाताः ।

अथ च यदि ग्रहणाद् ग्रहणपर्यन्तकाले^{११} समानो न गृह्यते^{१२}, चेत्तदा चंद्र-
मासमंदमकेंद्रभगणाः^{१३} अल्पेनैव^{१४} कालेन पूर्णा भवन्ति । कुतः यतः चंद्रमासमंदकेंद्र-
भगणाश्च सप्तदशभुक्ताः^{१५} शुध्यन्ते । ते सप्तदश भक्ताः^{१६} जाताः चंद्र मास २५१ मंद

१. चन्द्रमासाः for (चन्द्रमाः)

(क) २. भगणाः for (भगणः) (ख)

३. द्वाविंशति कलाधिकांश त्रयेणोनाः for (द्वाविंशति कलाधिकांश त्रयेणोनाः)

६. मांस for (मासा)

८. ये for (यानि)

९. ग्रहणे for (ग्रहणानि)

१०. स्तः for (भवन्ति)

११. तयो for (तेषां)

१२. ग्रासस् for (ग्रासस्)

१३. 'उदितः' लुप्त

१४. 'अत्र' लुप्त

१५. 'केन्द्र' लुप्त

१६. पर्यंतं for (पर्यंत)

१७. कालो for (काले)

१८. 'समानो' लुप्त

१९. ग्रह्यते for (गृह्यते) (ख)

२०. 'म' लुप्त, 'मंदम' के अन्तिम 'म' का लोप (ख)

२२. पूर्णाः for (पूर्णा)

२३. मासा for (मास)

२४. भक्ताः for (भुक्ताः) (ख)

२५. मासः for (मास)

(ख) ३. द्वाविंशति for (द्वाविंशति)

६. कलाधिकांश for (कलाधिकांश)

५. त्रयेणोनाः for (त्रयेणोना)

८. चान्द्रमास दिनानि for (चान्द्रमासा दिनानि)

७. २ for (१२)

१३. एवोदितं for (एवोदितः)

१७. काल for (काले)

२१. अल्पेनैव for (अल्पेनैव)

२३. चन्द्रमासाः for (चन्द्रमास)

केंद्र भगणां ^२६६ दिनानि ^३७४।१२।१०।४४ मध्यभगणा २७।१।३।१५।२६ सूर्यभगणाः
^५२०।३।१५।२६ पुनरवरखसेन मन्दकेन्द्रभगणानां कालं प्रसाध्य ^७शरकेन्द्र भगणकाल
^८न वालग्रहणैः ^{१०}कालदिक् ^{११}ग्रासैः ^{१२}समसाधितः । तेन ^{१३}इदमुक्तं ^{१४}अष्टेषु वेदपंचतुल्यचन्द्र-
^{१५}मासैः ^{१६}५४५८ त्रियुग्मं नव पंच ^{१७}५६२३ मिताः ^{१८}शरकेन्द्र भगणा भवन्ति । एतादृशी री-
^{१९}तिश्चंद्रगतिसाधने पूर्वाचार्याणामस्ति । इयं च कठिनतरास्ति । कुतः ग्रहणानां अन्तर-
^{२०}कालसाम्येन चन्द्रभगणाः पूर्णानि भवन्ति । सूर्यस्य ^{२१}ग्रहणाद्यंतयोः ^{२२}गतिसाम्येन ^{२३}विना
^{२४}चंद्रगतिसाम्यं च ^{२५}भवति । पुनरपि चन्द्रगतिसमानत्वेन मन्दकेन्द्रभगणानां पूर्णत्वं

- (क) १. भगणाः for (भगणा) २. २६६ for (६६)
 ४. भगणाः for (भगणा)
 ५. पुनरवरखसेन for (पुनरवरखसेत)
 ६. मन्द for (मन्द्र) ७. प्रसाध्य for प्रसाध्य)
 ८. कालस्तु उक्तप्रकारे for (काल न)
 ९. प्राचीननवीनवग्रहणैः for (वालग्रहणैः)
 १०. समकालदिक्ग्रासैः for (कालदिक्ग्रासै) (ख)
 ११. 'सम' लुप्त (ख) १२. +च+ (ख)
 १३. इदमुक्तं for (इदमुक्त) (ख)
 १४. चान्द्रमासैः for (चन्द्रमासैः)
 १५. त्रियुग्म for (त्रियुग्म) १६. विसर्गलुप्त
 १७. भगणाः for भगणा १७. मस्तिः for (मस्ति)
 १८. कठिनं for (कठिन)
 २०. न भवन्ति for (नं भवति) (ख)
 २३. आद्यंतयोः for (द्यंतयोः) २२. वक्षमाणविधिनाग्रहणानां for (ग्रहणा)
 २४. 'गति' लुप्त २५. विधिना for (विना)
 २६. 'चन्द्र' लुप्त २७. अ for (च)

(ख) ३. ७४।१२।१०।४४ for (७४।१२।१०।४४)

११. + उक्तप्रकारेण च +

८. कालस्तु for (काल)

९. प्राचीननवीन for (नवाल)

२८. चन्द्रगतेः for (चन्द्रगति)

२१. "सूर्यस्य — च भवति" लुप्त

^१ न भवति । यदा चन्द्रो ^२ सूर्यसंस्थायाः विलोमसंस्थश्चेत्तदा भवति । तां ^३ संस्थाः सूर्ये चन्द्रे च अति क्लिष्टेनापि हस्तगता ^४ न भवति ।

अथ सूर्यसंस्थानो निरूप्यते

^{११} यदि सूर्यस्य मन्दफलं तत् ^{१२} कालाद्यन्तयो ^{१३} समन्तं चेत्तदा सूर्यस्पष्टगतिः ^{१४} समाना न भविष्यति । यथा ^{१५} प्रथमकालादौ ^{१६} मध्यम सूर्यः मीने परमफलस्थले च ^{१७} भवति । तत् कालांते च ^{१८} कन्यायां परमफलस्थानस्थः यदा भवति ।

अथ द्वितीयकाले पूर्वोक्तं ^{१९} विलोमस्थो यदा भवति तदा सूर्यस्य स्पष्टगतिः प्रथम-
काले ^{२०} भगणां ^{२१} भोगानन्तरं ^{२२} द्विगुणफलन्यूनेन ^{२३} भागाद्ध ^{२४} न तुल्या भविष्यति । द्वितीयकाले
च ^{२५} द्विगुणां ^{२६} फलाधिका ^{२७} भगणां ^{२८} द्वे ^{२९} न तु ^{३०} भविष्यति । तदा या चन्द्रगतिः ^{३१} सूर्यस्थानात्

- (क) २. चन्द्रः for (चन्द्रो) १. 'न' लुप्त
३. ताः for (ता) (ख) ४. न for (स्त)
५. प्राप्यं for (गता) ६-७. (लुप्त)
८-९-१०-११. लुप्त ११. तत् for (यदि)
१२. कालाद्यन्तयोः for (तत्कालाद्यन्तयो) (ख)
१३. न for (न्त) १४. १५-१६. लुप्त
१७. चेद्भवति for (च भवति)
१८. कन्यायां for (कन्यायां)
१९. पूर्वोक्त for (पूर्वोक्तं) २०. भगणा for (भगणां)
२१. भोगाद् for (भोगानन्तरं) २२. भागाद्ध ^{२३} न for (भागाद्ध ^{२४} न)
२३. + भगणाद्धा + २४. द्विगुण फलतुल्या for (द्विगुणां फला)
२५. अधिका for (धिका)
२६-२७. लुप्त २८. तथा for (तदा)
२९. + ध्रुवकात् +

(ख) १०. संस्थानानि for (संस्थानो)

१३. समन्त for (समन्त) १७. चेद्भवति for (च भवति)
२४. द्विगुणा for (द्विगुणां)
२७. तुल्यो for (तु)

ग्रहणेषु जायते, साप्येतादृश्येव भवति । तस्मात् सूर्यस्य तत्कालाद्यंतयो फलाभावत्वं
 वाभमानफलत्वं भवति । तदेदमुपपन्नं स्यात् । तदा भावस्य स्वरूपद्वयं तत्रैकं भगण-
 पूर्णलक्षणं द्वितीयं तु भगणोपरि यानि समानानि चापानि वृत्ताद्ध रूपाणि भवन्ति ।
 सूर्यश्च आद्यंते उच्चनीचस्थितो भवति । पुनः समानफलस्यापि स्वरूपद्वयं तत्रैक-
 स्मिन् रूपे तत्कालानामादौ यस्मिन् अंशे स्थितः तस्मिन्नेवांशे पुनरन्यकालादौ
 तेषामेव कालानामंते यस्मिन् मंशे स्थितः पुनस्तस्मिन्नेवांशे भवति । तदा प्रथम
 प्रकारोक्तं संभवति । द्वितीये तु प्रथमकालादौ उच्चात् नीचाद्वा एक दिश्येकान्तर-
 स्थश्चेत् पुनस्तत्कालांते उच्चात्नीचाद्वा द्वितीयदिशि पूर्वान्तरतुल्यश्चेत् तदा
 द्वितीय प्रकारोक्तं भवति ।

- (क) २. द्यंतयोः for (द्यंतयो) (ख) ४. वासमान for (वाभमान) (ख)
 ५. तदभावस्य for (तदाभावस्य) (ख)
 ७. सूर्याणि for (रूपानि) ८. सूर्यस्य for (सूर्यश्च)
 १२. यस्मिन्नंशे for (यस्मिन्मंशे) (ख)
 १३. पुनरन्ते for (पुनस्तस्मिन्)
 १४. 'प्रथम' लुप्त
 १६. दिश्येकान्तरस्थश्चेत् for (दिश्येकान्तरश्चेत्)
 १७. उच्चे वा for (उच्चा) (ख)
 १८. नीचे वा for (नीचाद्वा) (ख)
 १९. + भवति चेत् प्रथम कालांत एव द्वितीयकालादिश्चेत् द्वितीय कालांते उच्चा
 नीचाद्वा + (ख)
 २१. मदा for (तदा)

- (ख) १. ग्रहणेषु for (ग्रहणेषु) ३. कलाभावत्वं for (फलाभावत्वं)
 ६. + यानि +
 ९. अंशे for (अंशे)
 १०. स्थितं for (स्थितः) ११. + अपेक्षितः +
 १५. नीचाद्वा for (नीचाद्वा)
 २०. तुल्यश्चेत् for (तुल्यश्चेत्)

अथ चन्द्र गतिः^३ एतैः प्रकारैः^४ चन्द्रगति एतेषु^५ सूर्यमन्दफलादिव शादन्तरं^६ युक्ता न भविष्यति । समानभावित्वेन तस्य मन्दकेन्द्रभगणा पूर्णा न भवन्ति । कुतः^७ कदाचिदेवं स्यात्, तत् कालानामाद्यन्तयोः चन्द्रमन्दफलाभावश्चेत् वा सूर्यप्रकारोक्त प्रकारत्वेन^{१०} एकरूपश्चेत्, तेच्च त्रयो प्रकारा यथा आदावधिकगतिश्चेत् नीचोच्च^{११} वृत्ते नीचस्थश्चेत्^{१४} अते च न्यूनगतौ उच्चासन्नस्थश्चेत्^{१५} द्वितीयकाले च एतद्वै^{१६} लोम्यस्थश्चेत्^{१७} ।

अथ द्वितीये च कालानामादौ एकरूपगतिस्थश्चेत्, तेषामन्ते च एकरूपान्य-
गतिस्थश्चेत् तदा नीचोच्चवृत्तांशा आद्या एकरूपां अन्त्याश्चैकरूपा भवन्ति, तदा^{१८} द्वितीयोक्त भवति । तृतीये च प्रथमकालादौ द्वितीयकालांते च अधिकगतेन्यूनगतेर्वा^{१९} दिग्द्वये एकरूपांतरस्थश्चेत् पुनः प्रथमकालांते द्वितीयकालादौ अधिकगतौ वा^{२०} स्थितश्चेत् तदा एतेषु प्रकारेषु चन्द्रमन्दकेन्द्रभगणा पूर्णा इव^{२१} दृश्यते, परंच

- (क) १-२-३. लुप्त ५ + कालेषु +
६ + चन्द्रगतिर् + ७ + चन्द्रगतेः +
८. भगणाः for (भगणा) ९ + एव +
१०. प्रकारैक रूपश्चेत् for (प्रकारत्वेन एकरूपश्चेत्)
११. ते च for (तेच्च) (ख) १२. त्रयः for (त्रयो)
१३. वृत्त for (वृत्त)
१४. नीचस्थश्चेत् for (नीचस्थश्चेत्)
१५. चन्द्रश्चेत् for (श्चेत्)
१६. एतद्वै लोम्यस्थः for (एतद्वै लोम्यस्थः)
१४. 'चेत्' लुप्त
१८. रूपा for (एक रूपां) (ख) १९. द्वितीये for (द्वितीय)
२०. भगणाः for (भगणा) (ख) २१. दृश्यते for (दृश्यते) (ख)

- (ख) ३. गतेः for (गतिः) ४. चन्द्रगतिः for (चन्द्रगति)
१६-१७. लोम्यस्थश्चेत् for (लोम्यस्थश्चेत्)

पूर्णं न जाता, तस्मात् पूर्वोक्तकालेष्वेते प्रकाशः न भवति। अपि च न्यूनगतेः रा दा स्यात्, अधिका गतिबतेन स्यात्। द्वितीय काले चादिरधिकगतेः स्यात्। अन्तश्च न्यूनगते न भवति चेत् द्वितीयं च मध्ये गतेरादि द्वितीये द्वितीयदिशि मध्यगतिश्चेत् तदैतत्प्रकारद्वये मन्दकेन्द्रभगणाः पूर्णा न चेत् तदा चन्द्रगतेरन्तरं फलैः प्रकटीभविष्यति।

अथ च यदि अधिक चापं राशि त्रयमितं नवराशिमितं चात्तरांतरद्विगुण-परमफलतुल्यं भविष्यति।

अथ द्वितीय प्रकारे यदि षड्राशितुल्यं तदांतरं चतुर्गुणपरमफलं तुल्यं स्यात्। एवं प्रकारद्वयेपि चन्द्रगतिकालद्वयेपि स्तदैव तुल्या भविष्यति, यदा मन्द-

(क) १. पूर्णा for (पूर्णं)

३. प्रकाराः for (प्रकाशः) (ख)

४. भवन्ति for (भवति) (ख) ५. चैवं for (च)

६. विसर्गं लुप्त

७. रादिः स्यात् for (रादा स्यात्)

८-९-१०-११. लुप्त

१२. वादि for (चादि)

१३. गते for (गतेः)

१४. द्वितीये for (द्वितीयं) (ख)

१५. मध्यगतेः स्यात् for (मध्येगते) १६. + मध्यगतेः स्यात् +

१७. द्वितीयकाले for (द्वितीये)

१८. नवरात्रिमितं for (नवराशिमितं)

२०. वा for (चा) (ख)

२१. तदांतरं for (तरांतर)

२२. यदि for (द्वि)

२३. फल for (फलं) (ख)

२५. 'पिस्' लुप्त

(ख) २. जाताः for (जाता)

६. न्यूनागति रादे स्यात् for (न्यूनगतेः रादा स्यात्)

८. अधिक for (अधिका)

१०. रन्तेन for (बतेन)

१८. रन्तरै for (रन्तरं)

३४. गति for (गति)

२६. तदैव for (स्तदैव)

केन्द्रभगणाः समानाः भविष्यन्ति । अनेनैव प्रकारेण अवर्षसेन तादृशं कालद्वयं गृहीतं यत्रैककालादौ चन्द्रोधिकगतावास्ति । अन्ते च न्यूनगतौ नास्थितः द्वितीय कालौ न्यूनगतौ स्थितः । अन्ते चाधिक गतौ नास्ति । यदन्तरं च सूर्यफलात् भवति । तदन्तरं तत्र स्वल्पं तदपि तेन साधितं । एतत्कयने स्माकमिदं प्रयोजनं मदुक्तं विशेषो विना पूर्वाचार्योक्तं न विदितो भवति ।

अथ च वर्षसेन चान्द्रमासाः ये कथितास्ते शुद्धाः परं च चन्द्रमन्दकेन्द्रघन-केन्द्रभगणाः शुद्धा न जाताः । मया च वक्ष्यमाणप्रकारेण शुद्धाः साधिताः ।

इति द्वितीय प्रकरणं समाप्तम्

(क) १. केन्द्रं for (केन्द्र)

३. भविष्यति for (भविष्यन्ति) ४. गृहीतं for (गृहीतं)

४. गतावास्ति for (गतावास्ति) (ख)

६. न स्थितः for (नास्थितः) (ख)

७. कालादो for (कालौ)

८. न स्थितः for (नास्ति) (ख)

९. तत्कयनेऽस्माक for (एतत्कयनेस्माक)

१०. मदुक्त for (मदुक्तं) (ख)

११. विशेषं for (विशेषो)

१२. 'न' लुप्त

१३. +न+ (ख)

१४. वा for (च) (ख)

१५. वर्षसेन for (वरर्वसेन)

१६. 'घन' लुप्त

१७. 'केन्द्र' लुप्त

१८. यया for (मया)

१९. वक्षमाण for (वक्ष्यमाण)

(ख) ३. कारेण for (प्रकारेण)

७. कालादौ for (कालौ)

९. एतत्कयने for (एतत्कयने) ११. विशेषो विदितो for (विशेषो)

१६. 'केन्द्रघन' लुप्त

अथ तृतीय प्रकरणम्

तत्र चन्द्रगतयो निरूप्यन्ते । तत्रैकचन्द्रमासे सूर्यगतिरेकस्मिन् भगरो
 योज्यते । तदैकचन्द्रमासमध्यमगतिर्जायते । सा च चान्द्रमाससंख्या भाज्यते ।
 चेतदैक दिनजा गतिर्जायते । सा चैतावती जाता १३।१०।३४।५८।३३।३०।३०
 अंशादिका । पुनर्मन्दकेन्द्रभगणाः २६९ षष्ठ्यधिकशतत्रय ३६० गुणिताः ९६८४०
 चन्द्रमास २।५१ दिनै ७४।१२।१०।४४ भक्ते लब्धैवा दिसजा मन्दकेन्द्रगतिः सा
 चैतावत्यंशादि १३।३।५३।५६।२९।३८।३८ । पुनः शरकेन्द्रभगणाः ५६९३ षष्ठ्या-
 धिकशतत्रययध्ना २१।३२।२८० । चन्द्रमास ५।४।५८ दिनैः १६४१७७।५८।५८-
 ३।२० भक्ते लब्धैकदिनजा शरकेन्द्रगतिः अंशादि १३।१३।४५।३६।४०।१७।१६ ।

- (क) १. + एक चान्द्र मासे + २. तदैव for (तदैक)
 ३. चान्द्रमास for (चन्द्रमास) ४. संख्याया for (संख्यया)
 ५. चेत् for (चेतदैक) ६. चैतावन्ती for (चैतावती)
 ७. ४८ for (५८)
 ८. पुनः for (पुन) ९. + चन्द्र +
 १०. मन्द for (मंद) ११. विसर्गं लुप्त
 १२. २५१ for (२।५१) १३. + ७।३।४।३७ +
 १४. भक्ते लब्धैक दिवसजा for (भक्ते लब्धैवादिसजा)
 १५. गति for (गति)
 १६. ३ for (१३)
 १७. विसर्गं लुप्त १८. ५६।२३ for (५६९३)
 १९. षष्ठ्यधिक for (षष्ठ्याधिक) (ख)
 २०. त्रयेण for (त्रय) २१. गुणयित्वा for (यध्ना)
 २२. ५४५८ for (५।४।५८) २३. भक्ते for (भक्ते)
 २४. लब्धैक for (लब्धैक)

- (ख) १६. १३।०३।३५।५६।२९।३८।३८ for (१३।३।५३।५६।२९।३८।३८)
 १८. ५६२३ for (५६९३)
 २०-२१. शतत्रययध्ना for (शतत्रययध्ना)

अथ च वक्ष्यमाणप्रदुक्तप्रकारेण या मध्यमगतिर्निष्काशिता वत्येव जाता या च मन्द केन्द्रगतिर्मदुक्त प्रकारेण जाता । सा चैतन्मन्दकेन्द्रगतेः किञ्चिन्न्यूना जाता । सा च मन्द केन्द्रगतिरेतावती जाता १३।३।५३।५६।१७।५१।५६ । शर-केन्द्रगतिरपि यदुक्तप्रकारेण शरकेन्द्रगतेरधिका जाता १३।१३।४५।३६।४८।५६।३७ । पुनश्चन्द्रमध्यगतिः सूर्यमध्यमगत्योरन्तरं गृहीतं मंशादि १२।११।२६।११।२०।१७।५६ । मया च एतासां गतीनां सारणी कृत्वा कोष्ठेषु लिखिताः ।

इति तृतीय प्रकरणं समाप्तम्

अथ चतुर्थ प्रकरणम्

तत्र सारणी कोष्टका स्थाप्यन्ते ।

-
- (क) १. मदुक्त for (प्रदुक्त) (ख) २. + सैता + (ख)
 ४. मदुक्त for (यदुक्त) (ख)
 ६. गृहीत for (गृहीतं)
 (ख) ३. किञ्चिन्न्यूना for (किञ्चिन्न्यूना)
 ५. मध्यगतिः for (मध्यगति)
 ७. सारणी for (सारणी) ८. कोष्ठेषु for (कोष्ठेषु)

क

वर्ष

चन्द्रमध्यगतिः

१८	५	१८	४६	१२	६	६	४५	
३६	११	७	३६	२४	१८	१६	३०	चन्द्रमध्य गतिः
५४	४	२६	२६	३६	२७	२६	१५	चन्द्रमध्य गतिः
७२	१०	११	१६	२८	३६	५६	०	
९०	४	४	८	२७	४५	४८	४५	
१०८	६	२२	५६	१२	५४	५८	३०	
१२६	३	११	४६	५	४	८	१५	
१४४	६	०	३८	५७	१३	१८	०	
१६२	२	१६	२८	४६	२२	२७	४५	
१८०	८	८	१८	४१	३१	३७	३०	
१८८	१	२७	८	३७	४	४७	४७	
२१६	७	१५	५८	२५	४६	५७	०	
२३४	१	४	४८	५७	५६	६	४५	
२४२	६	२३	३८	१०	८	१६	३०	
२७०	०	१२	२८	२	१७	२६	१५	
२८८	६	१	१७	५६	२६	३६	०	
३०६	७	२०	७	४६	३५	४५	४५	
३२४	५	८	५७	३८	१४	५५	३०	
३४२	१०	२७	४७	३०	५४	५	१४	
३६०	४	१६	३७	२३	३	१५	०	
३७८	१०	५	२६	१५	१२	२४	१५	
३९६	३	२५	१६	२	२१	३४	३०	
४१४	६	१३	६	५६	३०	१८	४५	
४३२	३	१	५६	५१	३६	५४	०	

क

वर्ष

चन्द्रमध्यगतिः

४५०	८	२०	४६	४३	४६	३	४५
४६८	२	६	३६	३५	५८	१३	३०
४८६	७	२८	२६	४८	७	२३	१५

चन्द्रमध्य गतिः

चन्द्रमध्य गतिः

५०४	१	१७	१६	२०	३६	३३	०
५२२	७	६	६	१२	३५	४२	४५
५४०	४	२४	५६	४	३४	५२	३०

५५८	६	१३	४५	५६	४४	२	१५
५७६	०	२	३५	३५	५३	१३	०
५९४	५	३१	२५	२५	२	२१	४५

६१२	११	१०	१५	३३	११	५	३०
६३०	४	६	५	२५	२०	४१	१५
६४८	१०	१७	५५	१७	३७	५१	०

६६६	१०	६	४५	६	३६	०	४५
६८४	६	२५	३५	१	४८	१०	३०
७०२	३	२४	२४	५३	५२	२०	१५

७२०	६	३	१४	४६	६	३०	०
७३८	२	२२	४	३८	१५	३६	४५
७५६	८	१०	५४	३०	२४	४६	३०

७७४	१	२६	४४	२२	३३	३६	१६
७९६	७	४३	३४	१४	४३	४१	०
८१०	१	६	२४	६	५२	१८	४५

१६२०	२	१४	४८	४३	४४	३७	३०
------	---	----	----	----	----	----	----

ख
चन्द्रमन्द केन्द्रगतिः

वर्ष

१८	५	६	५	५४	३६	२२	१०	३०	शर० मं०
३४	१०	१२	१२	२६	१२	४४	२१	०	
५४	३	२७	४८	४३	४६	६	३१	३०	कें० ग०

८	२७	४५	१८	२५	२८	४२	०	चं० मं०
३	४	४१	१३	१	५०	५३	३०	
७	११	३७	२७	३८	१३	३	०	कें० ए०

०	१८	२३	४२	१४	२५	१३	३०
५	२०	२६	५६	५७	५७	२४	०
०	२	२६	११	२७	१६	३४	३०

४	६	२२	२६	३	४१	४५	०
६	१८	१८	४०	४०	३	५५	३०
२	२३	१४	५५	१६	२६	६	०

८	०	११	६	५२	४८	१६	३०
१	७	७	२४	२६	१०	२७	०
६	१४	३	३६	५	३२	३७	३०

२१	२०	५६	५३	४१	५४	४८	०
४	२७	५६	५	१८	३६	५८	३०
१०	७	२२	२२	५४	३६	६	०

३	१०	४८	३७	३१	१	१६	३०
८	०	४५	५२	७	२३	३०	०
१	२५	४१	८	४३	४५	४०	३०

७	२	३७	११	२०	७	११	०
५	६	२३	३५	५६	३०	१	३०
०	३६	२६	५०	३२	५२	१२	०

वर्ष

ख
चन्द्रमन्द केन्द्रगतिः

१०	२३	२६	५	६	१४	२२	३०
४	०	२२	१६	४५	१६	३३	०
६	७	१८	३४	२१	१८	४३	३०

२	१४	१४	१८	५८	२०	५४	०
४	२१	११	३	३४	४३	४	३०
०	२८	७	८	११	५	१५	०

६	५	३	३२	४७	२७	५	३०
११	११	५६	४७	२३	४६	३६	०
५	१८	५६	२	०	४१	४६	३०

६	२५	५२	३६	३६	३६	५७	०
३	२	४८	३०	५६	५६	७	३०
८	७	४४	४५	१८	१८	१८	०

१	३६	४१	०	२५	४०	२८	३०
१	२७	३७	१५	२	२	३६	०
०	०	३३	२६	३८	२८	४६	३०

५	७	२६	४२	१४	४७	०	०
१०	१४	२५	१०	११	६	११	३०
३	२१	२२	१३	२७	२१	२१	०

८	२८	१८	२८	३	४३	३१	३०
२	५	१४	४२	४०	१५	४२	०
७	१२	१०	५७	३६	३७	५२	३०

२	२४	२१	५४	३३	१५	४५	०
---	----	----	----	----	----	----	---

क

मध्यचन्द्र मध्यसूर्ययोरन्तरगति

वर्ष

१८	५	२३	१२	२६	३२	४६	१०	३०	चन्द्रमध्य सू० रंत०
३६	११	१६	२४	५६	५	३८	२१	०	
५४	५	६	३७	४६	३८	१७	३१	३०	मध्यम

११	२	४६	४६	११	१६	४२	०	मध्यम
४	२६	२	१२	४४	५	५३	३०	चन्द्रमध्यसूर्ययोरन्तरगतिः
१०	१६	१४	३६	१६	५५	३	०	

४	१२	२७	५	४६	१४	१३	३०	
१०	५	३६	३२	२२	१३	२४	०	
३	२८	५१	५८	५५	२२	३४	३०	

६	२२	४	२५	२६	४१	४५	०	
३	१५	१६	५२	१	०	५५	३०	
६	८	२६	१८	३३	५०	६	०	

३	१	४१	४५	६	६	४८	३०	
८	२४	५४	४१	३६	५५	५८	०	
२	१८	६	३८	१२	५५	६	३०	

८	४१	१६	६	४५	६	४८	०	
२	७	३१	३१	१७	५५	५८	३०	
७	२७	१३	१७	५०	५५	६	०	

१	२०	५६	२४	३३	३४	१६	३०	
७	१४	८	५०	५३	२३	३०	०	
१	७	२१	१७	२६	१२	४०	३०	

७	०	२३	४४	२	१	५१	०	
०	२३	४६	१०	३४	५१	१	३०	
६	१६	१८	२७	७	४०	१२	०	

क
मध्यचन्द्रमध्यसूर्ययो रन्तरगतिः

वर्ष

०	१०	४१	३	३	४०	२६	३०
६	३	२३	३०	५३	१८	१३	०
११	१६	३०	५६	४६	७	३०	३०

५	१६	४८	२३	१८	५३	१४	०
११	१३	०	४६	५१	४६	४	३०
५	६	१२	१६	२४	१५	३५	३०

१०	२६	२५	४२	५७	२४	२५	३०
४	१६	३८	६	३०	१३	३६	०
१०	१५	५०	३६	३	२	४६	३०

४	६	३	२	३५	५१	५७	०
१०	२	१७	२६	८	४१	७	३०
३	२५	२७	५५	४१	३०	८	०

६	१८	४०	२२	१४	१६	३६	३०
३	११	५७	४८	४७	८	१६	०
६	५	५	१५	१६	५७	१६	३०

२	२८	१७	४१	५२	४७	०	०
८	२१	३०	८	२५	३६	१०	३०
२	१४	४२	३४	५८	२५	२१	०

८	७	५५	७	१	३१	१४	३०
२	१	७	१८	४	३	४२	०
७	२४	२६	५४	३६	५२	५७	३०

३	१८	३६	४६	१३			०
---	----	----	----	----	--	--	---

ख
शरकेन्द्रगतिः

वर्षं

१८	५	६	५५	६	४६	१६	३१	३०
३६	१०	१३	४०	१६	१८	३७	३	०
५४	३	२०	३०	२६	२७	५८	२४	३०
	८	२७	२०	३६	१७	१८	६	०
	२	४	११	४६	५	३७	३७	३०
	७	११	०	५८	५५	५७	६	०
	०	१७	५१	८	४५	३६	४०	३०
	५	२४	४१	१८	३४	३६	१२	०
	११	१	३१	२८	२३	१८	१३	३०
	४	८	२१	३८	१३	१५	१५	०
	६	१५	४१	४८	२	३४	४६	३०
	२	२२	१	५७	५७	५४	१८	०
	७	२८	५२	७	४०	१३	४६	३०
	१	५	२	१७	३०	३३	२१	०
	६	१२	२२	२८	१६	५२	५२	३०
	११	२६	२२	३७	६	१२	२४	०
	४	२६	१२	६६	५८	११	५५	३०
	१०	३	२	५७	४७	२१	२७	०
	३	६	५३	६	३७	१०	५८	३०
	८	१६	४३	१६	२६	५०	३०	०
	१	२३	३३	३६	१५	५०	१	३०
	४	०	२३	३६	५	६	३३	०
	१०	७	१३	४५	५४	२६	४	३०
	५	१४	३	५५	४३	४८	३६	०

चतुर्थोऽध्यायः
वर्षक
एकमारभ्याष्टादशवर्षं पर्यंतम्

२३१

१	४	८	२२	४६	१३	४०	३२	२०
२	५	९	२४	४८	१४	४१	३४	२०
३	६	१०	२६	५०	१५	४२	३६	२०
४	७	११	२८	५२	१६	४३	३८	२०
५	८	१२	३०	५४	१७	४४	४०	२०
६	९	१३	३२	५६	१८	४५	४२	२०
७	१०	१४	३४	५८	१९	४६	४४	२०
८	११	१५	३६	६०	२०	४७	४६	२०
९	१२	१६	३८	६२	२१	४८	४८	२०
१०	१३	१७	४०	६४	२२	४९	५०	२०
११	१४	१८	४२	६६	२३	५०	५२	२०
१२	१५	१९	४४	६८	२४	५१	५४	२०
१३	१६	२०	४६	७०	२५	५२	५६	२०
१४	१७	२१	४८	७२	२६	५३	५८	२०
१५	१८	२२	५०	७४	२७	५४	६०	२०
१६	१९	२३	५२	७६	२८	५५	६२	२०
१७	२०	२४	५४	७८	२९	५६	६४	२०
१८	२१	२५	५६	८०	३०	५७	६६	२०

मध्यमचन्द्रगतिः

मन्दकेन्द्र गतयः

एक वर्षमारभ्याष्टादश पर्यंतम्

१	२	२५	४३	७	२५	४१	१३	५५
२	५	२७	४६	१४	२७	४२	२७	५५
३	६	२८	४८	२३	२८	४३	४१	५५
४	११	२९	५०	२८	२९	४४	४५	५५
५	१२	३०	५२	३७	३०	४५	४८	५५
६	१३	३१	५४	४६	३१	४६	५०	५५
७	१४	३२	५६	५५	३२	४७	५२	५५
८	१५	३३	५८	६४	३३	४८	५४	५५
९	१६	३४	६०	७३	३४	४९	५६	५५
१०	१७	३५	६२	८२	३५	५०	५८	५५
११	१८	३६	६४	९१	३६	५१	६०	५५
१२	१९	३७	६६	१००	३७	५२	६२	५५
१३	२०	३८	६८	१०९	३८	५३	६४	५५
१४	२१	३९	७०	११८	३९	५४	६६	५५
१५	२२	४०	७२	१२७	४०	५५	६८	५५
१६	२३	४१	७४	१३६	४१	५६	७०	५५
१७	२४	४२	७६	१४५	४२	५७	७२	५५
१८	२५	४३	७८	१५४	४३	५८	७४	५५

ख

१	४	२८	४२	४७	१२	४४	२५	५
२	६	२५	२६	३४	२८	२८	५०	१०
३	२	२६	८	२१	३८	१५	१३	१४
४	७	२४	५१	८	५०	१७	४०	२०
५	०	२३	३३	५६	३	४२	५	२५
६	५	२२	१६	४३	१६	२६	३०	३०
७	१०	२०	५६	३०	२६	१०	१५	३५
८	३	१६	४२	१७	४१	५५	२०	४०
९	८	१८	२५	४	५४	३६	४५	४२
१०	१	१७	७	५२	७	३४	१०	५०
११	६	१५	५०	१६	२०	८	३५	५५
१२	७	१४	३३	२६	३२	५३	१	३१
१३	४	१३	१६	१३	४५	३७	२७	५
१४	६	४१	५६	०	५८	२१	५१	१०
१५	२	१०	४१	२८	४१	६	४६	१५
१६	२	६	२४	२५	२३	१०	४१	२५
१७	०	८	७	३२	१६	३५	६	२५
१८	५	६	५०	४	४६	१६	३६	३०
०	०	०	०	०	०	०	०	०
१	४	६	३७	२१	२८	२६	२३	५५
२	८	१६	१४	४२	५६	५८	३३	५०
३	०	२८	५२	४	२७	२८	४१	४५
४	५	३	२६	२५	५३	५७	३५	४०
५	६	१८	६	४७	२२	२६	५६	३५
६	१	२७	४४	८	५०	२३	२३	३०
७	६	७	२१	३०	१६	२५	४७	२५
८	१०	५६	५८	५१	४७	५५	११	२०
९	१२	२६	३६	१३	१६	२४	३५	१५
१०	७	६	१३	३४	४४	५४	१६	१०
११	११	१५	५०	५६	१३	२३	२३	५
१२	३	२५	२८	१७	४१	५२	५२	०
१३	८	५	५	३६	२०	२२	२०	२५
१४	०	१७	४३	०	३८	५१	५१	५०
१५	४	२४	२०	२२	७	२०	२०	४५
१६	६	२	५७	४३	३५	१५	५०	४५
१७	१	२५	२५	५	४	१६	१६	३५
१८	५	१२	१२	२६	३२	४६	४६	३०

क

होरागति

चन्द्रमध्यगतिः

१	०	०	३२	५६	२७	२६	२३	
२	०	१	५	५२	५४	५२	४७	
३	०	१	३८	४६	२२	१६	११	
४	०	२	११	४५	४६	५४	३५	५
५	०	२	४४	४२	१७	३८	१८	५१
६	०	३	१७	३८	४४	३८	२२	२७

ख

७	०	३	५०	३५	१२	४	४६	२३
८	०	४	२५	३१	३६	३१	१०	१०
९	०	४	५६	१८	६	१७	३३	५६
१०	०	५	२६	२४	३४	५३	५२	४२
११	०	६	२	२१	१	१५	२१	२८
१२	०	६	२५	१७	२६	१६	४५	१५
१३	०	७	८	२३	५६	४३	६	१
१४	०	७	४१	०	२४	६	३१	४
१५	०	८	१४	६	५१	३५	५६	२३
१६	०	८	४३	३	१६	१२	२०	२०
१७	०	९	१६	५६	४६	२८	४४	६
१८	०	९	५२	५६	१२	५५	७	५२
१९	०	१०	२४	५२	४१	२०	२१	३८
२०	०	१०	४६	५८	८	४०	५५	५
२१	०	११	३७	४५	३६	१०	१६	५१
२२	०	१२	४	४२	३	४०	४२	१७
२३	०	१२	३७	३८	३१	५	६	४३
२४	०	०	१३	१०	३४	४८	३०	३०
१	०	०	३२	३६	४४	५५	४४	४०
२	०	१	५	१६	२६	४१	२६	२०
३	०	१	३७	५६	१४	३२	१४	०

				क					
४	०	२	१०	३८	५६	२२	१८	४०	
५	०	२	४३	१८	४४	५३	४३	२०	
६	०	३	१५	५८	३६	५४	१८	१०	
७	०	३	४३	१८	५४	५४	४३	२०	
८	०	४	२१	१७	१८	४५	१७	२०	
९	०	४	५३	१७	४३	३६	४३	१०	
१०	०	४	५३	१७	४३	३६	४३	१०	
११	०	५	२६	३७	२८	२७	२३	४०	
१२	०	५	५६	१७	१३	१८	११	१६	
१३	०	५	३६	५६	५८	५८	५५	५६	
१४	०	५	१६	१७	१३	१८	११	१६	
१५	०	६	३१	५६	५८	५८	५५	५६	
१६	०	६	४	३६	४२	१६	४०	३६	
१७	०	६	३७	१६	१७	५०	२५	१६	
१८	०	६	६	५६	१२	४१	४६	१६	
१९	०	६	३७	१	१७	१०	२५	१६	
२०	०	६	८	५६	१२	०१	८	१६	
२१	०	७	४२	३५	५७	३१	५४	४१	
२२	०	७	५५	१४	४२	२२	३६	१६	
२३	०	७	४७	१५	२७	१३	२३	५६	
२४	०	७	५५	१५	४०	२०	३६	१६	
२५	०	७	४३	१५	४०	२०	३६	१६	
२६	०	१०	२०	३३	१२	४	८	१६	
२७	०	१०	१३	१४	५६	५४	५३	१६	
२८	०	११	२५	५४	४१	४५	३७	५६	
२९	०	११	५६	१५	१३	१५	१०	१६	
३०	०	११	५६	१५	१३	१५	१०	१६	
३१	०	११	५६	१५	१३	१५	१०	१६	
३२	०	११	५६	१५	१३	१५	१०	१६	
३३	०	१२	३१	१४	४१	२७	७	१६	
३४	०	१२	३	५३	३६	५६	५१	५६	
३५	०	१२	३	५३	३६	५६	५१	५६	
३६	०	१२	३	५३	३६	५६	५१	५६	
३७	०	१२	३	५३	३६	५६	५१	५६	

शर के हो ?	०	०	३३	४	५४	६	३२	५०
०	०	१	६	१५	१५	१५	१	३
शर के हो ?	०	०	३३	१४	१४	१५	३३	२७
२	०	१	६	१५	४५	१५	४	३
केन्द्र गति:	३	०	१	३६	१३	१७	२५	१३
४	०	२	१२	४७	३६	३६	६	२६
५	०	०	४५	२२	०	४७	४१	४५
६	०	३	१३	५७	३६	३६	३	२६
५	०	२	४५	२२	०	४७	४१	४५
६	०	३	३६	२६	२४	५७	२६	६
७	०	५	५१	३०	४६	६	४३	३१
८	०	६	०१	२४	१३	१३	१५	५३
७	०	५	५१	३०	४६	२६	४६	३१
८	०	६	२४	३४	१३	१६	१५	५३
९	०	६	५७	३६	२७	२५	५१	१४
१०	०	७	४०	४४	१	३५	२३	३५
११	०	७	३	४५	२५	४५	५५	५७
१०	०	७	४०	४४	४३	३५	३३	३५
११	०	७	३	४५	२५	४४	५५	५७
१२	०	८	३६	५२	४६	५४	२५	४४
१३	०	८	६	५७	१४	५	०	४०
१४	०	९	४३	१	३५	१३	३३	४२
१५	०	९	१६	५७	१४	२३	५	४३
१६	०	१०	४६	१०	२२	२२	३०	४५
१७	०	१०	२२	१४	५०	४२	१०	६
१६	०	१०	४६	१०	२२	२२	३०	४५
१७	०	१०	२२	१४	५०	४२	१०	६
१८	०	१६	५५	१६	१४	५१	४२	२८
१९	०	११	२५	२६	३६	१०	१४	४६
२०	०	११	१	२८	३	१०	४७	४१
१९	०	११	२५	२६	३६	१०	१४	४६
२०	०	११	१	२८	३	१०	४७	४१
२१	०	१२	२८	३२	२०	२०	१६	३२

होरा	१३	०	१२	७	३६	५१	२६	५१	१४
	२३	०	१२	४०	४१	१५	३६	२४	१५
अंतर	२५	०	१३	१३	४५	३६	४८	५६	३७

गति	१	०	०	२१	२८	३६	४३	२०	४५
	२	०	१	०	५४	१३	२६	४१	३०
	३	०	१	३१	२५	५०	३०	२	१५

४	०	२	१	५४	३६	५३	२३	०
५	०	२	३२	२३	३	३६	२३	४५
६	०	३	२	५१	४०	३१	४	३०

७	०	३	३३	२०	१७	३	१५	१५
८	०	४	३	४८	१३	४६	४६	०
९	०	४	३४	१७	३०	३०	६	४५

०	०	५	४	४६	७	५३	२७	३०
११	०	५	३५	१४	४३	४६	४८	१५
१२	०	६	५	४३	२०	३०	९	०

१३	०	६	३६	४१	५७	१३	३६	२५
१४	०	७	६	४	३४	५६	४९	४
१५	०	७	३७	२६	१०	४०	९	१५

१६	०	८	७	...	४७	२६	२६	०
१७	०	८	३८	...	२३	६	५०	४५
१८	०	८	८	२५	१	५०	५१	३०

	१८	०	६	१६	३	३७	४३	३१	१५
	३०	०	१०	६	३२	१४	२६	५२	
माता:	२१	०	१०	४०	०	५१	२०	१३	४५

प्रथम	२२	०	११	१०	२६	२७	५३	३६	३०
	२३	०	११	४०	५८	४	२६	५७	१५
	२४	०	१२	११	२६	४१	६	१७	०

चन्द्र-	१	१	५	१७	२६	३६	२५	१५	
मास	२	२	१०	३४	५८	३३	३०	३०	५
गतयः	३	३	१५	५२	२७	५०	४४	४५	

	४	४	२१	६	५७	७	१	०	
	५	५	२६	३७	२४	२३	४६	३५	५
प्रथम	६	७	१	४४	५५	४०	३१	३०	

दिनानि	७	८	७	२	२४	५७	३६	४४	
	८	६	१२	१६	५४	१४	१	०	५
पंचम	६	१०	१७	३७	२३	३०	४०	१५	

	१०	११	७	२	२४	५७	३६	४४	
	११	०	१२	१६	५४	१४	२	०	५
	१२	२	१७	३७	२३	३०	४७	१५	

	१	०	१३	१०	३४	५८	३३	३०	३०
	२	०	२६	२०	६	५७	७	१	०
	३	१	६	३१	४४	५५	४०	३१	३०

४	१	२२	४२	१६	५४	१४	२	०
५	२	५	५२	५४	५२	४७	३२	३०
६	२	१६	३०	२६	५१	२१	३	०

७	३	२	१०	५	४६	५४	३३	३०
८	३	४५	२४	३६	४८	२८	४	०
९	३	२८	३५	१४	४७	१	३४	३०

१०	४	११	४६	४४	४५	३५	४	०
११	४	२४	५६	२६	४४	८	३५	३०
१२	५	६	६	५६	५२	५२	६	०

१३	५	२१	१७	३७	४१	१५	३६	३०
१४	६	४	२८	६	३६	४६	७	०
१५	६	१७	३७	४४	३८	२२	३७	३०

१६	७	०	४६	१६	३६	३७	८	०
१७	७	१३	५६	५४	३५	२६	३८	३०
१८	७	२७	१०	२६	३६	३	९	०

१९	८	१०	२१	४	३२	३६	२६	३०
२०	८	२३	३१	३६	३१	४	४	०
२१	९	६	४२	१२	२६	३३	४०	३०

२२	९	१६	५२	४६	२८	३६	१२	०
२३	१०	३	३	२४	२६	५०	४१	३०
२४	१०	१६	१३	५६	२५	२४	१२	०

२५	१०	२	२४	३४	२३	१७	४२	३०
२६	११	१२	३५	६	२२	३१	१३	०
२७	११	२५	५५	५४	२१	४	४३	३०

२८	०	८	५६	१६	१४	१८	५६	०
२९	१	२२	६	५४	१८	११	४७	३०
३०	१	५	१७	२६	१६	४५	१५	०

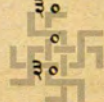
१	१	१	५६	५८	८	५५	५६	३०
२	३	३	३०	५६	१७	५१	५६	०
३	३	५	५०	५४	२६	४७	५८	३०

४	४	७	४७	५२	४५	४३	५८	०
५	५	६	४४	५०	४४	३६	५७	३०
६	६	११	४१	४८	५३	३५	५७	०

७	७	१३	३८	४७	३१	३१	३६	३०
८	८	१५	३५	४५	२७	२७	५६	०
९	९	१७	३३	४३	२३	२३	५५	३०

१०	१०	१९	२९	४१	१९	१९	५५	०
११	११	२१	२१	४९	५५	५५	५४	३०
१२	०	२३	२३	३७	११	११	५४	०

१	१	६	५२	४९	५४	२८	४८	३०
२	१	१३	४५	३९	४८	५६	३७	०
३	२	२०	४८	२९	४३	२४	५५	३०

माशेषु शरकेन्द्रगतिः

मासाः	४	४	२७	३१	१६	३७	५३	४४	०
	५	६	४	२४	६	३२	४१	३२	३०
	६	७	१२	१६	५६	२६	४६	५१	०

	७	८	१८	६	४६	२१	१८	६	३०
	८	९	२५	२	३६	१५	४६	२८	०
मासा सू-	९	११	१०	५५	२६	१०	१४	४६	३०

यंचन्द्रयो	१०	०	८	४८	१६	४	४३	५	०	चतुर्थं
	११	१	१५	४१	८	५६	४१	२३	३०	
मध्यो यो	१२	२	२२	३३	५८	५३	३६	४२	०	

रंतरगतिः	१	०	५	४३	२०	४०	८	३०
	२	१	४१	२६	२६	२०	१७	०
	३	२	४७	१०	१०	०	२६	३०

	४	०	२२	१३	२२	४०	४५	०
	५	०	२८	३६	४३	२०	४४	३०
	६	१	४	२०	७	०	५३	०

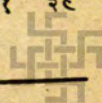
	७	१	१०	०	२४	४१	२	३०
	८	१	१५	४६	४५	२०	४१	०
	९	१	२१	३०	६	१	२०	३०

	१०	१	२७	१३	२६	४१	२६	०
	११	२	२	५६	२१	२१	३८	३०
	१२	२	८	४०	१	१	४७	०

मन्दकेन्द्रगतयः दिनानि

षष्ठः	१	०	१३	३	५३	५६	१५	५१	५६
	२	०	२६	७	४७	५२	३५	४३	५८
	३	१	६	११	११	४८	५३	३५	५७
	४	१	२२	१५	३५	४१	११	२०	५६
	५	१	५	१६	२६	४१	१६	३१	५५
	६	२	१८	२३	४७	३७	४७	११	५४
	७	३	१	२७	१७	३४	५	३	५३
	८	३	१४	३५	११	३०	२२	५५	५२
	९	३	२७	५५	५	२६	४०	४७	५१
	१०	४	१०	३८	५६	२२	१८	२६	५०
	११	१०	२३	४२	५३	१६	१६	४२	४६
	१२	५	६	४६	४७	१५	२४	२३	४८
	१३	५	१६	५०	४१	४१	५२	१५	४७
	१४	६	२	५४	३५	८	१०	७	४६
	१५	६	१५	५८	२६	४	२७	५६	४५
	१६	६	२८	२	२३	०	४५	५१	४४
		७	१२	६	१६	५७	३	४३	४३
		७	२५	१०	१०	५३	२१	३४	४२
	१६	८	८		४	४६	३६	२७	४१
	२०	८	२१		५८	४५	५७	१६	४०
	२१	९	४		५२	४२	१५	४१	३६

२२	६	१७	४०	३८	४३	३	३८
२३	१०	०	४०	४५	५०	१५	३७
२४	१०	१३	३४	४२	८	४७	३६

२५	१०	२६	२८	१८	२६	१६	३५
२६	११	६	२२	३४	४४	२१	३४
दिनानि २७	११	२२	१६	२१	२	२३	३३

२८	०	५	१०	३६	२०	१५	३२
२९	०	१८	४	१२	३८	७	३१
३०	१	१	५८	८	५५	५६	३०

१	०	१३	१३	४५	३६	४८	५६	३७
२	०	२६	२७	३१	१६	२३	५३	४४
३	१	६	४१	३६	५६	२६	४६	५१

४	१	२२	५५	२	१६	१५	५६	२८
५	२	६	८	४८	४६	४	५३	५
६	२	१६	२२	३३	५८	५३	४६	४२

७	३	२	३६	४६	३८	४२	३६	३६
८	३	१५	६	५	१८	३१	३२	५६
९	३	२६	३	६	१८	२०	२६	३३

१०	४	१२	१७	५६	३८	६	२६	१०
११	४	२५	३१	२२	१७	१८	२२	४७
१२	५	८	४५	३०	५७	४७	६	२४

१३	६	२१	५८	५३	३६	३५	१६	१
१४	६	५	१२	३६	१६	२५	१२	३८
१५	६	१८	२६	३४	५६	१४	६	१५

१६	७	१	४०	१०	३६	३	५	५५
१७	७	१४	५३	५६	१६	५२	२	२६
१८	०	२८	७	४१	५६	४०	५६	६

१६	८	११	२१	२७	१६	२६	५५	४३
२०	८	२४	३५	१३	१६	१८	१२	२०
२१	६	७	४८	५८	५६	७	४८	५७

अष्टम	२२	६	२१	२	४४	३५	५६	४५	३४
	२३	१०	४	१६	३०	१५	४५	४२	४१
	२४	१०	१७	३०	१५	५५	३४	३८	४८ अंत-

दिनानि	२५	११	०	४४	१	३५	२३	३०	२७	रत-
सूर्यचन्द्रयो	२६	११	१३	५७	४७	१५	५३	३२	७	तयः
	२७	११	२७	४१	३२	५५	१	२८	३६	

मध्ययो	२८	०	१०	२५	१८	३४	५०	२०	१६
रंतरगति	२९	०	२३	३६	७	१४	३६		५३
	३०	०	६	५२	४६	५४	४८		३०

दिनेषु	१	०	१२	४२	२६	४१	२०	१७	५६
	२	०	२४	२२	१३	२२	४०	३५	५८
	३	१	६	३४	२०	७	०	५३	५७

४	१	१८	४५	४६	१५	२१	४१	५६
५	२	०	५७	१३	२६	४१	२६	५५
६	२	१३	८	४०	८	१	४७	५४

७	२	२५	२०	६	४६	२२	५	५३
८	३	७	३१	३३	३०	४२	१३	५२
९	३	१६	३३	०	५२	७	४१	५१

१०	४	१०	५४	२६	५२	२२	५६	५०
११	४	४४	५	५३	३४	४३	१७	४६
१२	४	२६	१७	२०	१६	३	३५	४८

१३	५	८	२८	४४	५७	२३	५३	४७
१४	५	२०	४०	१३	३८	४४	४१	४६
१५	६	२	५१	४०	२०	४	२६	४५

१६	६	४५	३	३७	१	२४	४७	४४
१७	६	२७	१४	३०	४४	४५	५	४३
१८	७	६	३६	०	२४	५	२३	४२

१९	७	२१	३७	२७	५	२५	४१	४१
२०	८	३	४८	५७	४६	४५	१६	४०
२१	८	१६	०	२०	२८	६	१७	३९

२२	८	२८	११	४७	६	२६	३५	३८
२३	९	१०	२३	१३	५०	४७	५३	३७
२४	९	२२	३४	४०	३२	७	११	३७

२५	१०	४	४६	३०	१३	२७	२६	३५
२६	१०	१६	५७	३३	५५	४७	४७	३४
२७	१०	२६	६	०	१६	४८	५	३३

२८	११	११	२०	२७	१७	२८	२३	३२
२९	११	२३	२१	६३	५८	४८	४१	३१
३०	०	५	४३	२०	२०	८	५६	३०

ख

चन्द्रस्य मध्यमानयनसारणी

वर्षाशि	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०
१८	५	१८	४६	१२	६	६	४५
३६	११	७	३६	४४	१८	१६	३०
५४	४	२६	२६	३६	२७	२६	१५
७२	१०	११	१६	२८	३६	५६	०
९०	४	४	६	२७	४५	४८	४५
१०८	६	२२	५६	१२	५४	५८	३०
१२६	३	११	४६	५	४	८	१५
१४४	६	०	३८	५७	१३	१८	०
१६२	२	१६	२८	४६	२२	२७	४५
१८०	८	८	२८	४१	३१	३७	३०
१९८	१	२७	८	३७	४	४७	४७
२१६	७	१५	५८	२५	४६	५७	०
२३४	१	४	४८	५७	५६	६	४५
२५२	६	२३	३८	१०	८	१६	३०
२७०	०	१२	२८	२	१७	२६	१५
२८८	६	१	१७	५६	२६	३६	०
३०६	११	२०	७	४६	३५	४५	४५
३२४	५	८	५७	३८	१४	५५	३०
३४२	१०	२७	४७	३०	५४	५	१५
३६०	४	१६	३७	२३	३	१५	०
३७८	१०	५	२६	१५	१२	२४	४५
३९६	३	२४	१६	२	२१	३४	३०
४१४	६	१३	६	५६	३०	१४	४५
४३२	३	१	५६	५१	३६	५४	०

ख

चन्द्रस्यमध्यमानयनसारणी

वर्षाणि	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०
४५०	८	२०	४६	४६	४३	४६	४५
४६८	२	६	३६	३६	४५	५८	३०
४८६	७	२८	२६	२६	४८	७	१५
५०४	१	१७	१६	१६	२०	३६	०
५२२	७	६	६	६	१२	३५	४५
५४०	०	२४	५६	५६	४	३४	३०
५५८	६	१३	४५	४५	५६	४४	१५
५७६	०	२	३५	३५	१८	५३	०
५९४	५	३१	२५	२५	४१	२	४५
६१२	११	१०	१५	१५	३३	११	३०
६३०	४	२६	५	५	२५	२०	१५
६४८	१०	१७	५५	५५	१७	३७	०
६६६	१०	६	४५	४५	६	३६	४५
६८४	६	२५	३५	३५	१	४८	३०
७०२	३	१४	२४	२४	५३	५२	१५
७२०	६	३	१४	१४	४६	६	०
७३८	२	२२	४	४	३८	१५	४५
७५६	८	१०	५४	५४	३०	२४	३०
७७४	१	२६	४४	४४	२२	३३	१५
७९२	७	४३	३४	३४	१४	४३	०
८१०	१	७	२४	२४	६	५२	४५
१६२०	२	१४	४८	४८	४३	४४	३०

ख
चन्द्रकेन्द्रगतिः

व	रा	अं	क	वि	प्र	त्रि	च	पं
१८	५	६	५६	५४	३६	२२	१०	३०
३६	१०	१३	५२	२६	१२	४४	२१	०
५४	३	२७	४८	४३	४६	६	३१	३०
	८	२७	४५	१८	२५	२८	४२	०
	२	४	४१	३७	१	५०	१३	३०
	७	११	३७	२७	३८	१३	३	०
	०	१८	३३	४२	१४	२५	१३	३०
	५	२०	२६	५६	५५	५७	२४	०
	०	२	२६	११	२७	१६	३४	३०
	४	६	२२	२६	३	४१	४४	०
	६	१८	१८	४०	४०	३	५५	३०
	२	२३	१४	५५	१६	२६	६	०
	८	०	११	६	५२	४८	३६	३०
	१	७	७	२४	२६	१०	२७	०
	६	१४	३	३६	५	३२	३७	३०
११	२०	५६	५३	४१	५४	४८	०	
४	२७	५४	५	१८	३६	५८	३०	
१०	७	५२	२२	५४	३६	६	०	
३	११	४८	३७	३१	१	१६	३०	
८	०	४५	५२	७	२३	३०	०	
१	२५	४१	८	४३	४५	४०	३०	
७	२	३७	२१	२०	७	११	०	
५	६	३३	३५	५६	३०	१	३०	
०	३६	२६	५०	३२	५२	१२	०	

ख

चन्द्रकेन्द्रगतिः

व	रा	अं	क	वि	प्र	त्रि	च	पं
१०	२३	२६	५	६	१४	२२	३०	
४	०	२२	१६	४५	१६	३३	०	
६	७	१८	३४	२१	१८	४३	३०	
२	१४	१४	१८	५८	२०	५४	०	
४	२१	११	३	३४	४३	४	३०	
०	२८	७	८	११	५	१५	०	
६	५	३	३२	४७	२७	५	३०	
१२	११	५६	४७	२३	४६	३६	०	
५	१८	५६	२	०	४१	४६	३०	
६	२५	५२	३६	३६	३६	५७	०	
३	२	४८	३०	१२	५६	७	३०	
८	७	४४	४५	४६	१८	१८	०	
१	३६	४१	०	२५	४०	२८	३०	
६	२३	३७	१५	२	२	३६	०	
०	०	३३	२६	३८	२४	४६	३०	
५	७	२६	४२	१४	४७	०	०	
१०	१४	२५	५८	११	६	११	३०	
३	२१	२२	१३	२७	२१	३१	०	
८	२८	१८	२८	३	५३	२१	३०	
२	५	१४	४२	४०	१५	४२	०	
७	१२	१०	५७	३६	३७	५२	३०	
२	२४	२१	५४	३३	१५	४५	०	

ख
चन्द्रकेन्द्रगतिः

व०	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
१८	५	६	५५	६	४६	१६	३१	३०
३६	१०	१३	४०	१६	१८	३६	३	०
५४	३	२०	३०	२६	२७	५८	३४	३०
	८	२७	२०	३६	१७	१८	६	०
	२	४	१०	४६	६	३७	३७	३०
	७	११	०	५८	५५	५०	६	०
	०	१७	५१	८	४५	३६	४०	३०
	५	२४	४१	१८	३४	३६	१२	०
	११	१	३१	२८	२३	५५	४३	३०
	४	८	२१	३८	१३	१५	१५	०
	६	१५	४१	४८	२	३४	४६	३०
	२	२२	१	५७	५७	५४	१८	०
	७	२८	५२	७	४१	१३	४६	३०
	१	५	२	१७	३०	३३	२१	०
	६	४२	३२	२८	१६	५२	५२	३०
	११	१६	२२	३७	८	१२	२४	०
	४	२६	१२	६६	५८	११	५५	३०
	१०	३	२	५७	५७	२१	२७	०
	३	६	५३	६	३७	१०	५८	३०
	८	१६	४३	१६	२६	५०	३०	०
	१	२३	३३	३६	१५	५०	१	३०
	४	०	२३	३६	५	६	३३	०
	०	७	१३	४५	५४	२६	४	३०
	५	४४	३	५५	४३	४८	३६	०

ख
चन्द्रकेन्द्रगतिः

व०	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
	१०	२	५४	५	३३	८	७	३०
	३	२७	४५	१५	२२	२७	३६	०
	६	४	३४	२४	११	४७	१०	३०
	२	११	२४	३५	१	६	४२	०
	७	१८	१५	४५	५०	२६	१३	३०
	५	२५	४	५४	३६	४५	४५	०
	६	१	५५	४	१६	५	४६	३०
११	८	४६	१४	१८	२०	४८	४८	०
४	१५	३६	२४	७	४४	१८	१८	३०
	६	२२	२५	३३	४७	३	११	०
	२	२६	१५	४३	४६	२३	२२	३०
	८	१	५	५३	१	४२	५४	०
	१	१२	५६	३	५५	२	२५	३०
	६	१६	४३	१३	४४	२१	५७	०
११	२६	३६	३	३	४१	३०	३०	३०
	५	३	२६	३२	५३	१	०	०
१०	१०	१६	४२	४३	२०	३१	३०	३०
३	१७	६	५२	३१	४०	३	३	०
	८	२२	५७	२	२०	५६	३४	३०
	२	०	४७	१२	१०	१६	६	०
	७	७	२७	२१	५६	३८	३६	३०
	२	४४	५४	४३	५६	१७	१५	०

ख

सूर्यचन्द्रान्तरगतिः

व०	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
१८	५	२३	१२	२६	३२	४६	१०	३०
३६	११	१६	२४	५३	५	३८	२१	०
५४	५	६	३७	४६	३८	२७	३१	३०
	११	२	४६	४६	११	१६	४२	०
	४	२६	२	१२	४४	५	५२	३०
	१०	१६	१४	३६	१६	५५	३	०
	४	१२	२७	५	४६	१४	१३	३०
	१०	५	३६	३२	२२	१३	२४	०
	३	२८	५१	५८	५५	२२	३४	३०
	६	२२	४	२५	२८	४१	४५	०
	३	१५	१६	५२	१	०	५५	३०
	६	८	२६	१८	३३	५०	६	०
	३	१	४१	४५	६	३६	३६	३०
	८	२४	५४	४१	३६	२८	२७	०
	२	१८	६	३८	१२	१६	३७	३०
	८	४१	१६	६	४५	६	४८	०
	२	७	३१	३१	१७	५५	५८	३०
	७	२७	१३	१७	५०	५५	६	०
	१	२०	५६	२४	२३	३४	१६	३०
	७	१४	८	५०	५६	२३	३०	०
	१	७	२१	१७	२६	१२	४०	३०
	७	०	३३	४४	२	१	५१	०
	०	२३	४६	१०	३४	५१	१	३०
	६	१६	१८	३७	७	४०	१२	०

ख

सूर्यचन्द्रांतरगतिः

व० रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
०	१०	४१	३	३	५०	२६	३०
६	३	२३	३०	५३	१८	१३	०
११	१६	३०	५५	४६	७	३०	३०
५	१६	४८	२३	१८	५३	१४	०
११	१३	०	४६	५१	४६	४	३०
५	६	१२	१६	२४	१५	३५	०
१०	२६	२५	४२	५७	२४	२५	३०
४	१६	३८	६	३०	१३	३५	०
१०	१५	५०	३६	३	२	४६	३०
४	६	३	२	३५	५१	५७	०
१०	२	१७	२६	८	४२	७	३०
३	२५	२७	५५	४१	३	८	०
६	१८	४०	२२	१४	१६	३८	३०
३	११	५७	४८	४७	८	१६	०
६	५	५	१५	१६	५७	१६	३०
२	२८	१७	४१	५२	४७	०	०
८	२१	३०	८	२५	३७	१०	३०
२	१४	४२	३४	५८	२५	२१	०
८	७	५५	७	१	३१	१४	३०
२	१	७	१८	४	३	४२	०
७	२४	१६	५४	३६	५२	५५	३०
३	१८	३६	४६	१३			

ख
चन्द्रवर्षगतिः

व०	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
१	४	६	२२	४६	१३	५०	३२	३०
२	८	८	४५	३२	२७	४१	५	१
३	०	२८	८	१८	४१	३१	३७	३०
४	५	७	३१	४	५५	२२	१०	०
५	६	१६	५३	५१	६	५२	४२	३०
६	१	२६	४६	३७	२३	३	१५	०
७	६	५	२६	२२	३६	१३	४७	३०
८	१०	१५	२	६	५०	४४	२०	०
९	२	२४	२४	५६	४	३४	५२	३०
१०	७	३	४७	४२	१८	२५	२५	०
११	१३	१३	१०	२८	३२	१५	५७	३०
१२	३	२२	३३	१४	४६	६	३०	०
१३	८	१	५६	०	५६	५६	२	३०
१४	०	११	१८	४७	१३	१७	३५	०
१५	४	२०	४१	३३	२७	३८	७	३०
१६	६	०	४	१६	४१	२८	४	०
१७	१	६	२७	५	५५	१६	१७	३०
१८	५	१८	४६	५३	६	६	४५	०

केन्द्रस्य वर्षगतिः

व०	रा०	अ०	क०	वि०	प्र०	त्रि०	च०	प०
१	२	२८	४३	७	२८	४१	१३	५५
२	५	२७	२६	१४	५७	२२	२७	५५
३	८	२६	६	२२	२६	३	४१	४५
४	११	२४	५२	२६	५४	४४	५५	४५
५	२	२३	३५	३७	२३	२६	६	३५
६	५	२२	१८	४५	५२	७	२३	३०
७	८	२१	१	५२	२०	४८	३७	२५
८	११	१६	४४	५६	४६	२६	५१	२०
९	२	१८	२८	७	१८	११	५	१५
१०	५	१७	४१	५४	४६	१२	१६	१०
११	८	१५	५४	२६	१५	३१	१३	५
१२	११	४४	३७	२६	४४	१४	२६	०
१३	२	१३	२०	३७	१२	५६	०	५५
१४	५	१२	३	४४	३१	३७	१४	५०
१५	८	६	४६	५२	१०	१८	२८	४४
१६	११	६	२६	५६	१८	१६	५२	४०
१७	२	८	१३	७	७	४०	५६	३५
१८	५	६	५६	१४	१	२०	१०	३०

ख
शरकेन्द्रगतिः वर्षस्य

१	४	२८	४२	४७	१२	४४	२५	५
२	६	२५	२६	३४	२५	२८	५०	१०
३	२	२६	८	२१	३८	१५	१३	१४
४	७	२४	५१	८	५०	१७	४०	२०
५	०	२३	३३	५६	३	४२	५	२५
६	५	२२	१६	४७	१६	२६	३०	३०
७	१०	२०	५६	३०	२६	१०	१५	३५
८	३	१६	४२	१७	४१	५५	२०	४०
९	८	१८	२५	४	५४	३६	४५	४२
१०	१	१७	४	५२	७	२४	१०	५०
११	६	१५	५०	१६	२०	८	३५	५५
१२	७	१४	३३	२६	३२	५३	१	३१
१३	४	१३	१६	१३	४५	३७	२७	५
१४	६	४१	५६	०	५८	२१	५१	१०
१५	२	१०	४१	२८	४१	६	४६	१५
१६	२	६	२४	३५	२३	५०	४१	२०
१७	०	८	७	२२	१६	३५	६	२५
१८	५	६	५०	६	४६	१६	३६	३०

सूर्य चन्द्रांतरगतिः

१	४	६	३७	२१	२८	२६	२३	५५
२	८	१६	१४	४२	५६	५८	३३	५०
३	०	२८	५२	४	२७	२८	४१	४५
४	५	३	२६	२५	५३	५७	३५	४०
५	६	१८	६	४७	२२	२६	५६	३५
६	१	२७	४४	८	५०	५६	२३	३०
७	६	७	२१	३०	१६	२५	४७	२५
८	१०	५६	५८	५१	४७	५५	११	२०
९	१२	२६	३६	१३	१६	२४	३५	१५
१०	७	६	१३	३४	४४	५४	१६	१०
११	११	१५	५०	५६	१३	२३	२३	५
१२	३	२५	२८	१७	४१	५२	५२	०
१३	८	५	५	३६	२०	२२	२०	२५
१४	०	१७	४३	०	३८	२१	५१	५०
१५	४	२४	२०	२२	७	२०	२०	४५
१६	६	३	५७	४३	३५	५०	५०	४५
१७	१	१३	२५	५	४	१६	१६	३५
१८	५	२३	१२	२६	३२	४६	४६	३०

ख
मध्यगतिर्होरास्तु

१	०	०	३२	५६	२७	२६	२३	
२	०	१	५	५२	५४	५२	४७	
३	०	१	३८	४६	२२	१६	११	
४	०	२	११	४५	४६	४५	३५	५
५	०	२	४४	४३	१७	३८	२८	५१
६	०	३	१७	३८	४४	३८	२२	२७
७	०	३	५०	३५	१२	४	४६	२३
८	०	४	२३	३१	३६	३१	१०	१०
९	०	४	५६	२८	६	१७	३३	५६
१०	०	५	२६	२४	३४	२३	४७	४२
११	०	६	२	२१	१	१५	२१	२८
१२	०	६	३५	१७	२६	१६	४५	१५
१३	०	७	८	१३	५६	४३	६	१
१४	०	७	४१	१०	२४	६	३२	४
१५	०	८	१४	६	५१	३५	५६	३३
१६	०	८	४३	३	१६	१२	२०	२०
१७	०	९	१६	५६	४६	२८	४४	६
१८	०	९	५२	५६	१३	५५	७	५२
१९	०	१०	१४	५२	४१	११	२१	३८
२०	०	१०	४६	५८	८	४७	५५	५
२१	०	११	३७	४५	३६	१६	१६	४१
२२	०	१२	४	४२	३	४०	४२	१७
२३	०	१२	३७	३८	३१	५	६	४७
२४	०	०	१३	१०	३४	५८	३०	३०

ख
होरागतिर्मन्दकेन्द्रस्य

१	०	०	३२	३६	४४	५५	४४	४०
२	०	१	५	१६	२६	४१	२६	२०
३	०	१	३७	५६	१४	३२	१४	०
४	०	२	१०	३८	५६	२२	१८	६०
५	०	२	४३	१८	४४	५३	४३	२०
६	०	३	१५	५८	२६	४	१८	१०
७	०	३	४८	१८	१३	५५	५२	४०
८	०	४	२१	१७	१८	४५	१७	२०
९	०	४	५३	१७	४३	३६	४२	०
१०	०	५	२६	३७	२८	२७	२३	४०
११	०	५	५६	१७	१३	१८	११	१६
१२	०	६	२१	५६	५८	८	५५	५६
१३	०	७	४	३६	४२	१६	४०	३६
१४	०	७	३७	१६	२७	५०	२५	१६
१५	०	८	६	५६	१२	४१	६	१६
१६	०	८	४२	३५	५७	३१	५४	४१
१७	०	९	५५	१४	४२	२२	३६	१६
१८	०	९	४७	१५	२७	१३	२३	५६
१९	०	१०	२०	३०	१२	४	८	१६
२०	०	१०	१३	१४	५६	५४	५३	१६
२१	०	११	२५	५४	४१	४५	३७	५६
२२	०	११	५८	३४	२७	१६	२२	३४
२३	०	१२	३१	१४	४१	२७	७	१६
२४	०	१३	३	५३	३६	५७	५१	५६

स्व

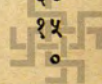
होरागतिः शरकेन्द्रस्य

१	०	०	३३	४	२४	६	३२	२७
२	०	१	६	८	४८	१६	४	४३
३	०	१	३६	१३	१७	२८	३७	५
४	०	२	१५	५७	३६	३८	६	२६
५	०	२	४५	२२	०	४७	४१	४८
६	०	३	३६	२६	२४	५७	२६	६
७	०	५	५१	३०	४६	६	४६	३१
८	०	६	२४	३४	१३	१६	१८	५२
९	०	६	५७	३६	३७	२५	५१	१४
१०	०	७	४०	४४	१	३५	२३	३५
११	०	७	३	४८	२५	४४	५५	५७
१२	०	८	३६	५२	४६	५४	२८	४४
१३	०	८	६	५७	१४	४	०	४०
१४	०	९	४३	१	३८	३३	३३	०
१५	०	९	१६	६	२	२३	५	२३
१६	०	१०	४६	१०	२६	२२	३७	४५
१७	०	१०	२२	१४	५०	४२	१०	६
१८	०	११	५५	१६	१४	५१	४२	२८
१९	०	१०	२८	२६	३६	१	१४	४६
२०	०	११	१	२८	३	१०	४७	४१
२१	०	११	३४	३२	२७	२०	१६	३२
२२	०	१२	७	३६	५१	२६	५१	१४
२३	०	१२	४०	४१	१५	३६	२४	१५
२४	०	१३	१३	४५	३६	४८	५६	३७

ख

होरागतिः सूर्यचन्द्रगत्यंतरस्य

१	०	०	२१	२८	२६	४३	२०	४५
२	०	१	०	५४	१३	२६	४१	३०
३	०	१	३१	२५	५०	२०	२	१५
४	०	२	१	५४	२६	५३	२३	०
५	०	२	३२	२३	३	३६	२३	४५
६	०	३	२	५१	५०	२१	४	३०
७	०	३	३३	२०	१७	३	१५	१५
८	०	४	३	४८	१३	४६	४६	०
९	०	४	३४	१७	३०	३०	६	४५
१०	०	५	४	४६	७	५३	२७	३०
११	०	५	३५	१४	४३	४६	४८	१५
१२	०	६	५	४३	२०	३०	८	०
१३	०	६	३६	४१	५७	१३	४८	२५
१४	०	७	६	४	३४	५६	४८	४
१५	०	७	३७	८	१०	४०	८	१५
१६	०	८	७	३७	४७	२३	२८	०
१७	०	८	३८	६	२४	६	५०	४५
१८	०	९	८	३५	१	५०	११	३०
१९	०	९	१९	३	३७	४३	३१	१५
२०	०	१०	८	३२	१४	२६	५२	०
२१	०	१०	४०	०	५१	१०	१३	४५
२२	०	११	१०	२८	२७	५३	३६	३०
२३	०	११	४०	५८	४	३६	५७	१५
२४	०	१२	११	२६	४१	८	१७	०

ख
मासगतिश्चन्द्रस्य

१	१	५	१७	२६	३६	४५	१५	
२	२	१०	३४	५८	३३	३०	३०	५
३	३	१५	५३	२७	५०	४४	४५	
४	४	२१	६	५०	७	१	०	
५	५	२६	१७	२६	२३	४६	१५	५
६	७	१	४४	५५	४०	३१	३०	
७	८	७	२	२४	५०	३६	४५	
८	९	१२	१६	५४	१४	२	०	५
९	१०	१७	३७	२३	३०	४७	१५	
१०	११	१२	२४	५२	४७	३७	३०	
११	०	२८	१२	२२	४	१७	४५	५
१२	२	३	१६	५१	२१	३	०	

मासगतिर्मन्दकेन्द्रस्य

१	१	१	५६	५८	८	५५	५६	३०
२	२	३	५३	५६	१७	५१	५६	०
३	३	५	५०	५४	२६	४७	५८	३०
४	४	७	४७	५२	४५	४३	५८	०
५	५	९	४४	५०	४४	३६	५७	३०
६	६	११	४१	४८	५३	३५	५७	०
७	१०	१३	३८	४७	२	३१	५६	३०
८	८	१५	३५	४५	११	२७	५६	०
९	९	१७	३२	४३	२०	२३	५५	३०
१०	१०	१९	२९	४१	२९	१९	५५	०
११	११	२१	२६	३९	३८	५५	५४	३०
१२	०	२३	२३	३७	४७	११	५४	०

ख

मासगतिः शरकेन्द्रस्य

१	१	६	५२	४६	५४	२८	४८	३०
२	२	१३	४५	३६	४८	५६	३७	०
३	३	२०	४८	२६	४३	२४	५५	३०
४	४	२७	३१	१६	३७	५३	४४	०
५	६	४	२४	६	३२	२१	३२	३०
६	७	११	१६	५६	२६	४६	५१	०
७	८	१८	६	४६	२१	१८	६	३०
८	९	२५	२	३६	१५	४६	२८	०
९	११	१०	५५	२६	१०	१४	४६	३०
१०	०	८	४८	१६	४	४३	५	०
११	१	१५	४१	८	५६	४१	२३	३०
१२	२	४२	३३	५८	५३	३६	४६	०

मासगतिः सूर्यचन्द्रान्तरस्य

१	०	५	४३	२०	४०	८	५६	३०
२	०	४१	२६	४१	२०	१७	५६	०
३	०	१७	१०	२	०	२६	५८	३०
४	०	२२	१३	२२	४०	४५	५८	०
५	०	२८	३६	४३	२०	४४	५७	३०
६	१	४	२०	७	०	५३	५७	०
७	१	१०	०	२४	४१	२	५६	३०
८	१	१५	४६	४५	२०	४१	५६	०
९	१	२१	३०	६	१	२०	५५	३०
१०	१	२७	१३	२६	४१	२६	५५	०
११	२	२	५६	४७	२१	३८	५४	३०
१२	२	८	४०	८	१	४७	५४	०

ख
दिनगतिश्चन्द्रस्य

१	०	१३	१०	३४	५८	३३	३०	३०
२	०	२६	२१	६	५७	७	१	०
३	१	६	३१	४४	५५	४०	३१	३०
४	१	२२	४२	१६	५४	१४	२	०
५	२	५	५२	५४	५२	४७	३२	३०
६	२	१६	३०	२६	५१	२१	३	०
७	३	२	१४	४	४६	५४	३३	३०
८	३	४५	२४	३६	४८	२८	४	०
९	३	२८	३५	१४	४७	१	२४	३०
१०	४	११	४५	४४	४५	३५	५	०
११	४	२४	५६	२६	४४	८	३५	३०
१२	५	६	६	५६	४२	४२	६	०
१३	५	२१	१७	३७	४१	१५	३६	३०
१४	६	४	२८	६	४६	४६	७	०
१५	६	१७	३८	४४	३८	४२	३७	३०
१६	७	१२	४६	१६	३६	३७	८	०
१७	७	१३	५६	५४	३५	२६	३८	३०
१८	७	२७	१०	२६	३४	३	६	०
१९	८	१०	२१	४	३२	३६	२६	३०
२०	८	२३	३१	३६	३१	४	४	०
२१	९	६	४२	१२	२६	३२	४०	३०
२२	९	१६	५२	४६	२८	३६	१२	०
२३	१०	३	३	२४	२६	५०	४१	३०
२४	१०	१६	१३	५६	२५	२४	१२	०
२५	१०	२६	२५	३४	२३	१७	४२	३०
२६	११	१२	३५	६	२२	३१	१३	०
२७	११	२५	४५	४४	२१	४	४३	३०
२८	०	८	५६	१६	१६	१८	५६	०
२९	०	२२	६	५४	१८	११	४७	३०
३०	१	५	१७	२६	१६	४५	१५	०

ख

दिनगतिर्मन्दकेन्द्रस्य

१	०	१३	३	५३	५६	१७	५१	५६
२	०	२६	७	४७	५२	३५	४३	५८
३	१	६	११	११	४८	५३	३५	५७
४	१	२२	१५	३५	४४	११	२६	५६
५	२	५	१६	२६	४१	१६	३१	१६
६	२	१८	२३	४७	३७	४७	११	५४
७	३	१	२७	१७	३४	५	३	५३
८	३	१४	३१	११	३०	२२	५५	५२
९	३	२७	५५	५	२६	४०	४७	५१
१०	४	१०	३८	५६	१२	५८	२६	५०
११	१०	२३	४२	५३	३६	१६	४२	४६
१२	५	६	४६	४७	१५	३४	२३	४८
१३	५	१६	५०	४१	४१	५२	१५	४७
१४	६	२	५४	३५	८	१०	७	४६
१५	६	१५	५८	२६	४	२७	५६	४५
१६	६	२६	२	२३	०	४५	५१	४४
१७	७	१२	६	१६	५७	३	४३	४३
१८	७	२५	१०	१०	५३	२१	३४	४२
१९	८	८		४	४६	२६	२७	४१
२०	८	२१		५८	४५	५७	१६	४०
२१	९	४		५२	४२	५०	४१	३६
२२	९	१७		४६	३८	४३	३	३८
२३	१०	०		४०	४५	५०	१५	३७
२४	१०	१३		३४	४२	८	४७	३६
२५	१०	२६		२८	१८	२६	१६	३०
२६	११	६		२२	३४	४४	३१	३४
२७	११	२२		१६	२१	२	२३	३५
२८	०	५		१०	३६	२०	१५	३२
२९	०	१८		४	१२	३८	७	३१
३०	१	१		५८	८	५	५६	३०

ख

शरकेन्द्रस्य दिनगतिः

१	०	१३	१३	४५	३६	४८	५६	३७
२	०	२६	२७	३१	१६	२३	५३	४४
३	१	६	४६	३६	५६	२८	४६	५१
४	१	२२	५५	२	१६	१५	५६	२८
५	२	६	८	४८	४६	४	५३	५
६	२	१६	२२	३३	५८	५३	४६	४२
७	३	२	३६	५६	३८	४२	३६	३६
८	३	१५	६	५	५८	३१	३२	५६
९	३	२६	३	६	१८	२०	१६	३३
१०	४	१२	१७	५६	३८	६	२६	१०
११	४	२५	३१	२२	१७	१८	२२	४७
१२	५	८	५५	३०	५७	४७	१६	२४
१३	५	२१	५८	५३	३६	३६	१६	१
१४	६	५	१२	३६	१६	२५	१२	३८
१५	६	१८	३६	२४	५६	१४	६	१५
१६	७	१	४०	१०	३६	३	५	५५
१७	७	२४	५३	५६	१६	५२	२	२६
१८	७	२८	७	४१	५६	४०	५६	६
१९	८	११	२१	२७	१६	२६	५५	४३
२०	८	२४	३५	१३	१६	१८	१२	२०
२१	९	७	४८	५८	५६	७	४८	५७
२२	९	२१	२	४४	३५	५६	४५	३४
२३	१०	४	१६	३०	१५	४५	४२	४१
२४	१०	१७	३०	१५	५५	३४	३८	४८
२५	११	०	४४	१	३५	२३	३०	२७
२६	११	१३	५७	४७	१५	५२	३२	७
२७	११	२७	४१	३२	५५	१	२८	३६
२८	०	१०	२५	१८	३४	५०	२०	१६
२९	०	२३	३६	७	१४	३६	२६	५३
३०	०	६	५२	४६	५४	४८	१८	३०

ख

सूर्यचन्द्रगत्यन्तरस्य दिनगतिः

१	०	१२	११	२६	४१	२०	१७	५६
२	०	२४	२२	१३	२२	४०	३५	५८
३	१	६	३४	२०	७	०	५३	५७
४	१	१८	४५	४६	१५	२१	४१	५६
५	२	०	५७	१३	२६	४१	२६	५५
६	२	१३	८	४०	८	१	४७	५४
७	२	२५	२०	६	४६	२२	५	५३
८	३	७	३१	३३	३०	४२	२३	५२
९	३	१९	४३	०	५२	७	४१	५१
१०	४	१	५४	२६	५२	२२	५६	५०
११	४	४४	५	५३	३४	४३	१७	४९
१२	४	२६	१७	२०	१६	३	३५	४८
१३	५	८	२८	४६	५७	२३	५३	४७
१४	५	२०	४	१३	३८	४४	४१	४६
१५	६	२	५१	४०	२०	४	२६	४५
१६	६	४५	३	७	१	२४	४७	४४
१७	६	२७	१४	३०	४४	४५	५	४३
१८	७	९	२६	०	२५	५	२३	४२
१९	७	२१	३७	२७	५	२५	४१	४१
२०	८	३	४८	५७	४६	४५	१९	४०
२१	८	१६	०	२०	२८	६	१७	३९
२२	८	२८	११	४७	९	२६	३५	३८
२३	९	१०	३३	१३	५०	४६	५३	३७
२४	९	२३	३४	४०	३२	७	११	३६
२५	१०	४	४६	३०	१३	२७	२९	३५
२६	१०	१६	५७	३३	५५	४७	४७	३४
२७	१०	२९	९	०	१६	८	५	३३
२८	११	११	२०	२७	१७	२८	२३	३२
२९	११	२३	३१	५३	५८	४६	४१	३१
३०	०	५	४३	२०	२०	८	५९	३०

अथ पंचम प्रकरणम्

तत्र चन्द्रस्य मन्दफलं प्रतिवृत्तप्रकारेण^२ भवितुमर्हति । नीचोच्चवृत्ते^३ नापि भवितुमर्हति । इदं मन्दफलं पूर्वाचार्यै^४ एकरूपमेव लब्धं मया न्यूनाधिकं मन्दफलं प्राप्तं । अमावस्या पौर्णमास्योः यथावस्थितमेव मन्दफलं लब्धं । तदनन्तरं प्रतिपदादिषु अधिकं लब्धं, यावत्सूर्यचन्द्रयोरन्तरं त्रिराशिमितं अष्टम्यद्धं^६ पर्यंतमित्यर्थः । पुनः^५ तदनन्तरमयचीयमानं दृष्टं । पुनः पौर्णमांते अमांते^७ व यथावस्थितं दृष्टम् ।

अथ मन्दपूर्वाचार्यैर्लब्धं मन्दफलमदाबुध्यते । इदं मन्दफलं नीचोच्चवृत्त-प्रकारेण साधनीयमिति निश्चितमस्ति । द्वितीयप्रकारेण^{१३} फलसाधनार्थं मया प्रतिवृत्तमत्र नियोजितमस्ति । यदा भूकेन्द्रप्रतिवृत्तकेन्द्रांतस्य^{१४} निष्पत्तिः प्रतिवृत्त-व्यासाद्धं^{१५} न तादृशी भवति । यथा नीचोच्चवृत्त व्यासाद्धं^{१५}स्य निष्पत्तिः । कक्षावृत्त-व्यासाद्धं^{१५} न तदा मन्दफलं प्रतिवृत्ते^{१६} प्रकारेण नीचोच्चवृत्तप्रकारेणापि समान-

(क) १. क्षेत्रम् for (प्रकरणम्) २. प्रकारेणापि for (प्रकारेण)

३. 'न' लुप्त (अतः—वृत्तेऽपि)

४. रैक for (एक)

५. + तु + (ख)

६. त्रिरात्रिमितं for (त्रिराशिमितं)

७. च for (व) (ख)

१०. 'मन्द' लुप्त (ख)

११. फलं for (ख)

१२. आदौ उच्यते for (मदाबुध्यते)

१३. 'प्रकारेण' लुप्त

१४. केन्द्रांतरस्य for (केन्द्रांतस्य) (ख)

१५. "व्यासाद्धं" लुप्त

१६. वृत्त for (वृत्ते) (ख)

(ख) ४. रैकरूप for (एकरूप)

८. पौर्णिमांते for (पौर्णमांते) ७ "पुनः" लुप्त

१२. प्रथम प्रकारेणादाबुध्यते for (मदाबुध्यते)

चिन्हे भवति । पुनः एकेन समानेन कालेन चन्द्रः ह्रस्वापतुल्यश्चलितः । नीचोच्च-
वृत्तं च अज चापं तुल्यं चलितं । पुनर्दजहरेखा संयोज्या । उजरेखा च संयोज्या ।
तत्र अजचापं ह्रस्वापादधिकं भविष्यति । पुनर्जवचापं ह्रस्वापतुल्यं पृथक्कार्यं
वदरेखा च संयोज्या । तस्मात् अदवकोणतुल्या प्रतिवृत्तगतिः द केन्द्रे भविष्यति ।
पुनः प्रतिवृत्त केन्द्रं उच्चं च दवरेखायां भविष्यति । पुनरियदं वरेखा वर्द्धनीया ।
पुनर्दवरेखा जउ तुल्या प्रथत्कार्या । पुनर्व केन्द्रोपरि वउ व्यासाद्धेन उतचापं कार्यं
उवरेखा च संयोज्या । तदा उववद निष्पत्तिः जदजउनिष्पत्ति तुल्या भविष्यति ।
कुतः उजदवक्षेत्रस्य समानांतरभुजत्वात् चन्द्रोपि प्रतिवृत्तप्रकारेण उचिन्हे भविष्यति ।
चन्द्रोपि प्रतिकृतः उजहतवउ कोणयोः समानत्वात् एतच्चापयोरपि समानत्वं ।

(क) १. चाप for (चापं)

२. प्रथमाकार्यं for (पृथक्कार्यं)

३. तुल्य for (तुल्या)

२. प्रथक्कार्या for (प्रथत्कार्या)

(ख)

८. समांतर for (समानांतर)

६-१०. लुप्त (ख)

११. यतः for (कुतः)

१२. सजातीयत्वात् for

(समानत्वं)

१३. + तस्मात् प्रतिवृत्त प्रकारेण

नीचोच्चवृत्त प्रकारेणापि

एकैव गतिर्जाता +

(ख) ३. पृथक्कार्यं for (पृथक्कार्यं)

४. पुनरियं दवरेखा for

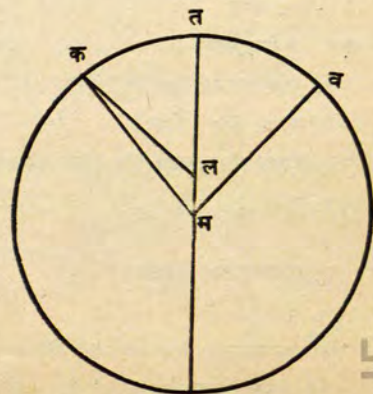
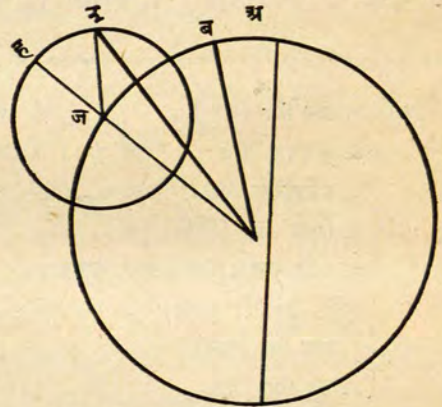
(पुनरियदंवरेखा)

६. पुनर्व केन्द्रोपरि for (पुनर्व-

केन्द्रोपरि)

७. भविष्यतीति for (भविष्य-

ति)

अथ द्वितीय क्षेत्रम्

यदि निष्पत्तयः सजातीयाः तासां राशयः समाना न भवन्ति । तदा कक्षा-
वृत्तं उच्चनीचवृत्तं^१ च पूर्वोक्त प्रकारेण प्रकल्पं पुनर्वर्तकप्रतिवृत्तं^२ ल केन्द्रोपरि
कार्यं । त^३ व्यासे भविह^४ भूकेन्द्रप्रतिवृक्षे^५ कचिन्ह^६ चन्द्रः कल्प्यः । पुनर्दलरेखा वभ-
रेखा^७ कभरेखा^{१२ १३} कलरेखा^{१४} च संयोज्या । पुनर्दजरेखा^{१५} जहरेखा^{१६} निष्पत्तितलरेखा^{१७}
लमरेखा^{१८} निष्पत्तितुल्या कल्पनीया । तत्रैकस्मिन्नेव काले नीचोच्च^{१९} त केन्द्र गत्या
अदज कोणः नीचोच्चवृत्ते केन्द्र हजउ कोणः प्रतिवृत्ते तलककोण एते समान-
कालोत्पन्नः^{२०} प्रतिवृत्तकेन्द्रगत्या भूकेन्द्रोपरि अदवकोणतुल्य तमवकोणः कल्प-
नीयः । तस्मात् हजउ कोण वदजकोण तलककोणाः समाना भविष्यन्ति । पुनः
अदजकोणः वमतकोण^{२१} तलकोपायोगतुल्यो^{२२} भविष्यति । पुनर्वद रेखा^{२३} उज

- (क) १. वृत्तं for (वृत्तं) ३. तल for (त) (ख)
४. म चिह्नं for (भ चिह्नं) (ख) ५. भूकेन्द्रं for (भूकेन्द्र) (ख)
६. प्रतिवृत्तेक for (प्रतिवृक्षेक) (ख)
७. चिह्नं for (चिह्न) (ख)
८. चन्द्र कल्प्यः for (चन्द्रः कल्प्यः)
९. कल for (दल) (ख)
११. मक for (कम) १२-१३. लुप्त
१४. उह for (जह) १५. निष्पत्तिः for (निष्पत्ति) (ख)
१६-१७. लुप्त १८. वृत्त for (त) (ख)
१९. + केन्द्रगत्या + २०. 'क' लुप्त
२१. कालोत्पन्नाः for (कालोत्पन्नः)
२२. कोणः for (कोण)
२३. तलक योग तुल्यो for (तल कोपायोग तुल्यो)
२४. लुप्त

- (ख) २. प्रकल्प्यं for (प्रकल्पं)
१०. वम for (वभ) ११. कम for (कभ)
२०. तलककोणः for (तलककोण)
२३. तलक कोणयोग तुल्यो for (तल कोपायोग तुल्यो)

रेखा^१ च समानांतरा भविष्यति । पुनः दजउत्रिभुज^२ कलभत्रिभुजे सजातीये भविष्यतः । कुतः जकोणलकोणयोः समानत्वमस्ति । पनरेतयोः कोणयोर्द्वौ द्वौ भुजावेकरूपनिष्पत्तिस्यौ स्तः । तस्मात् वदउकोणतुल्यजउदकोणः लमक-कोणेन तुल्यो भविष्यति । तस्मात् अदउ कोणः^३ वमक कोणेन समानो भविष्यति । तत्र कुत्रचित्काले दौद अरेखा^४ स्थितः चन्द्रोस्तीति प्रकटमेव पुनस्तस्यैव कालस्यांते दउरेखा मकरेखास्थः । तस्मात्प्रकारद्वयेनापि चन्द्रस्यैकरूपा गतिः सिद्धा इद-मेवास्मकमिष्टं^५ ।

इति पंचमप्रकरणं समाप्तम्

- (क) १. लुप्त २. कलम for (कलभ) (ख)
 ३. 'त्व' लुप्त ४. रूपा for (रूप) ५. स्थौ for (स्थौ) (ख)
 ६. विसर्ग लुप्त ७. कालादौ for (कालेदौ)
 ८. + मव रेखा + ९. इद मेवास्माक मिष्टम् for (इद मेवास्मक मिष्टं)
 ८. + वम रेखा +
 (ख) ९. इद मेवास्माकमिष्टं for (इद मेवास्मकमिष्टं)

अथ षष्ठं प्रकरणम्

तत्र चन्द्रपरममन्दफलसाधनं निरूप्यते । तत्र नीचोच्चवृत्तव्यासाद्ध^२निष्पत्तिः
 कक्षावृत्तव्यासाद्ध^४न यादृशी भवति । तत् ज्ञानं अथवा या^५ केन्द्रद्वयांतरनिष्पत्तिः
 प्रतिवृत्तव्यासाद्ध^७न तद् ज्ञानं आभ्यां च परममन्दफलप्रमाणज्ञानं निश्चि^५यंते ।
 पुनरिष्टफलप्रमाणज्ञानं चन्द्र मध्यमस्थानज्ञानं च ग्रहणत्रयो^६ण मन्दकेन्द्रस्थाव-
 ज्ञानं यथा भवति, तथा निरूप्यते । यतः मध्यगतिमन्दकेन्द्रगत्यो^{११} ज्ञानं^{१२} भवति ।

अथादौ चन्द्रं कक्षा नीचोच्चवृत्तप्रकारेण दृशी कल्प्या । एकं वृत्तं भूकेन्द्रे^{१६}
 कृत्वा कक्षावृत्तमिति संज्ञा कार्या पुनर्द्वितीयवृत्तकेन्द्रभूकेन्द्रं^{१७} कृत्वा यथा कच्छा^{१८}
 वृत्ते न संपातो भवति, तथा वृत्तं कार्यं । तस्य विमंडे^{२०} प्रतिसंज्ञा कार्या अनयोरंतर-^{२१}

- (क) २. नीचोच्च for (नीचोच्च) ३. व्यासाद्धस्य for (व्यासाद्धं)
 ४. त for (तत्)
 ५-६. फलेन्द्र for (या केन्द्र) ७. त for (तद्)
 ८. निश्चित्वांते for (निश्चियंते)
 ९. त्रयमध्ये for (त्रयोण)
 १०. + मध्ये + ११. + ग्रहणत्रयेण +
 १२. ज्ञानं for (ज्ञानं) १३. 'वृ' लुप्त
 १४. 'दृशी' लुप्त १५. व्रतं for (वृत्तं)
 १६. भूकेन्द्रं for (भूकेन्द्रे)
 १७-१८. 'केन्द्रभू' लुप्त १९. कक्षा for (कच्छा) (ख)
 २०. विमंडलमिति for (विमंडे प्रति) (ख)
 २१. रन्तरं for (रन्तर) (ख)

- (ख) १. षष्ठं for (षष्ठं) ४. तद् for (तत्)
 ६. त्रयेण for (त्रयोण)
 १४. प्रकारेणे दृशी for (प्रकारेण दृशी)
 १७. केन्द्रं for (केन्द्र)

परमशरतुल्यं कार्यं^१ । तयोः सपातस्य पातसंज्ञा कार्या । पुनर्विमंडले नीचोच्चवृत्तं कल्प्यं चन्द्रोपि नीचोच्चवृत्ते कल्पनीयः । पुनः^२ नीचोच्चवृत्ते चन्द्रगतिमंदकेन्द्रः^३ गति- तुल्या पश्चिमदिशि कल्प्या । पुनर्नीचोच्चवृत्तकेन्द्रगतिविमंडले पूर्वदिशि शरकेन्द्रगति- तुल्या प्रकल्प्या । पुनरस्य विमंडलगतिः पातगतिसंज्ञा च कदा^४ वृत्तजनितपश्चिम- दिशि मध्यमगति शरकेन्द्र^{११} गत्यंतरतुल्या प्रकल्प्या^{१२} । तस्मान्नीचोच्चवृत्तकेन्द्रगति^{१३} क्रांतिवृत्तगत्यनुसारेण मध्यमगतिरतुल्या भवति । इयं च विमण्डल एव भवति । न तु कक्षावृत्ते यदि कक्षावृत्ते गृह्यन्ते तदा किञ्चित् सांतरा भविष्यति ।

अथ यत्^{१६} नीचोच्चवृत्तचापं^{१७} प्रतिवृत्तचापं^{१८} वा स्पष्टतितुल्यं^{१९} स्यात् । तच्चापं यदि भाद्रा^{२१}शा न्यूनं^{२२} स्यात् । तदैतच्चापं उच्चस्थाने नीचस्थाने वा न गच्छति । यदि भाद्रा^{२३}शितुल्यं^{२४} तदा नीचोच्च लग्नां प्रांतं च भविष्यति । यच्चापं स्पष्टगतौ न्यूनमन्तर^{२५}

(क) १. सम्पातस्य for (सपातस्य)

२. पुनर्नीचोच्च for (पुनः नीचोच्च) ३-४-५. लुप्त

६. व्रत for (वृत्त) ७. प्रकल्पा for (प्रकल्प्या) (ख)

८. रूपा for (संज्ञा) ९. 'च' लुप्त

१०. कक्षा for (कदा) ११. केन्द्र for (केन्द्र) (ख)

१२. प्रकल्पा for (प्रकल्प्या) (ख) १४. विमंडले for (विमंडल)

१५. गृह्यते for (गृह्यन्ते) १६. यन्नीचो — for (यत् नीचोच्च)

१७. व्रत for (वृत्त) १८. व्रत for (वृत्त)

१९. स्पष्टगति for (स्पष्टति) २०. तुल्यं for (तुल्य)

२१. न्यूनं for (न्यूनं) (ख)

२२. + भाद्राशादधिकं तदा नीचोच्चगं भविष्यति +

२३. भाद्र for (भाद्राश) २४. लग्न for (लग्नां) (ख)

२५. 'च' लुप्त (ख)

(ख) ४. मंदकेन्द्रगति for (मन्दकेन्द्रः गति)

१३. गतिः for (गति)

१९. वातिस्पष्ट तुल्यं for (वास्पष्टति तुल्या)

२२. भाद्राशादधिकं तदा नीचोच्चगं भविष्यति यदि +

मुत्पादयति । तच्चापं यदि भाद्धांशतुल्यं वा तन्न्यूनं तदा नीचोपरि कदापि न गतं भविष्यति । यदि भाद्धांशतुल्यं वा भाद्धांशादधिकं, तदा उच्चोपर्यवश्यं गमिष्यति । पुनर्न्यूनचापस्थोपरिगतत्वं अधिक चापस्य नीचोपरिगतत्वं । कदाचिद्भविष्यति कदाचिन्न भविष्यति ।

अथ यच्चापमन्तरमधिकमुत्पादयति, तद्यदि भाद्धांशमितं वातं न्यूनं । तत् कदाचिदप्युच्चगतं न भवति । यदि च भाद्धांशतुल्यं वा तदधिकं तन्नीच गतमवश्यं स्यात् ।

अथ न्यूनचापस्य नीचोपरिगतं न अधिकचापस्य उच्चोपरिगमनं च कदाचिद्भविष्यति । कदाचिन्न भविष्यति । यथा अवजदं प्रतिवृत्तं वा नीचोच्चवृत्तं प्रकल्प्यं । ह चिह्नं भूकेन्द्रं अजव्यासश्चोच्चनीचगतं कल्प्यः । हव हृद रेखे च

- (क) १. मुपाद पति for (मुत्पादपति)
 २. न्यूनत्वापस्योच्चो for (न्यूनचापस्थो)
 ३. अधिक त्वापस्य for (अधिक चापस्य)
 ४. लुप्त
 ६. वात for (वातं) ७. भाद्धांश for (भाद्धांश)
 ८. परिगमनं for (परिगतं) (ख)
 ९. 'न' लुप्त (ख)
 १०. अधिकत्वा यस्य for (अधिक चापस्य)
 ११. व्रतं for (वृत्तं) १२. व्यासं for (व्यास)
 १३. चोच्चनीचगतं (श्चोच्चनीचगतं)
 १५. 'कल्प्यः' लुप्त

- (ख) २. न्यून चापस्योच्चोपरिगतत्वं for (न्यून चापस्थोपरिगतत्वं)
 ५. कदाचिन्न for (कदाचिन्न)
 ६. तन्न्यूनं for (तन्न्यूनं)
 १४. गतः for (गत)

परम फलसंलग्ने कार्ये पुनर्ग्रहगतिः अ चिह्नात् वा चिह्नादिशि कल्प्या । पुन उर्भ-
रेखा वलरेखा तनरेखा कस रेखाश्च संयोज्यः । एत रेखा तादृशचिह्नगताः सन्ति
येषां फलं समं इदं प्रकटमेव । यानि चापानि अन्तरं न जनयन्ति, तानि एताभि
रेखाभि व्यासेन खण्डितानि चापं यद्भाद्वाशान्यूनं यथा ववल चापं उच्चनीचं गतं
न भविष्यति । यच्चाधिकं चापं यदा तदव नीचोच्चगं भविष्यति । यच्च भाद्वाशि-

- (क) १. व चिह्न for (वा चिह्ना) २. उर्भ for (उर्भ) (ख)
३. 'रेखा' लुप्त ५. संयोज्या for (संयोज्यः)
७. र for (न) ६. व्यसिन for (व्यासेन)

१०. षण्डितानि for (खण्डितानि)

११. यद्भाद्वाशान्यूनं for (यद्भाद्वाशान्यूनं) (ख)

१२. च for (व) १३. नीचं for (नीच)

१४. यथा for (यदा) (ख) १५. लदव for (तदव)

१६. एतन्नीचोच्चगं for (नीचोच्चगं)

(ख) १. व चिह्नादिशि for (वा चिह्नादिशि)

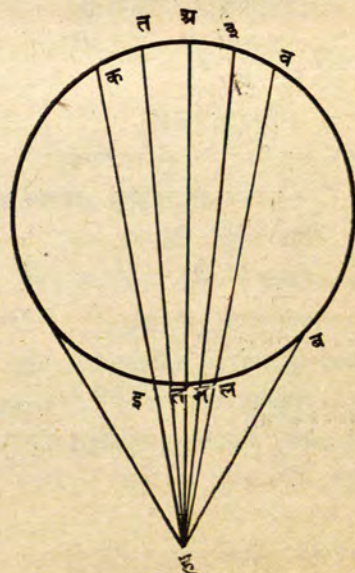
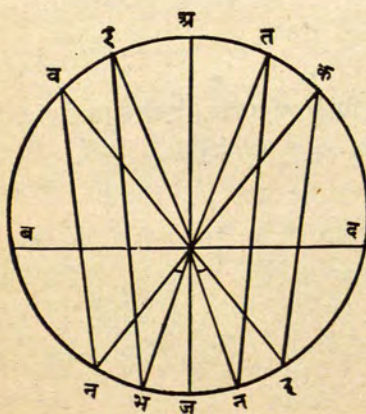
४. वस for (कस)

५. संयोज्याः for (संयोज्यः)

६. एता for (एत)

८. + वा +

१५. लदव for (तदव)

तुल्यं यथा अवजं एतत्स्थानद्वयेऽपि संलग्नं भविष्यति । यच्चापं न्यूनमन्तरं उत्पादयति तदादिर्दंदिश्या संन्नो भविष्यति । तच्चापं यदि भाद्धांशतुल्यं वा तन्न्यूनं तदा ज चिह्नगतं न भविष्यति । कुतः ज चिह्नं यद्यादिगतं स्यात् । तच्चापं यथा जदउं यद्यतगतं स्यात्, तदा यथा तवजं एतच्चापद्वयं भाद्धांशादधिकं यच्चापं भाद्धांशतुल्यं वा भाद्धांशादधिकं तच्चापमचिह्नगतमवश्यं भवति । कुतः यदि न गतं स्यात्, तदा भाद्धांशतुल्यं वा अधिकं भाद्धांशान्यूनं भविष्यति । एतदशुद्धं यच्चापं भाद्धांशान्यूनं तत्कदा चिह्नगतं भविष्यति, यथा तगउचापं वा तवलचापं कदाचिन्न गतं स्यात् । यथा उवचापं कदाचिन्न गतं स्यात् । यथा कवमचापं यच्चापमधिकमन्तरं जयनतितदादिः वदित स्यासन्नो भविष्यति । शेषं विचारस्तु पूर्वोक्त वत् ज्ञेयः ।

अथ ग्रहणत्रयेणास्य परं मन्दफलज्ञानं निरूप्यते । तत्र अवजं ग्रहणत्रय-

(क) १. दंदिष्यासन्नो for (दंदिश्यासन्नो)

२. + अन्तः दूरतरो भवति +

३. त व व जं for (त व जं)

४. दधिकं for (दधिक) (ख)

५. ६. ७. लुप्त

८. + चित् अ + (ख)

९. 'ग' लुप्त

१०. कद चिन्हं for (कदा चिन्न)

११. + यच्चभाद्धांशादधिकं तच्चापं ज चिन्हे गमिष्यति । यथा कवज चापं + (ख)

१२. विसर्ग लुप्त

१३. वदित for (वदित)

१४. आसन्नो for (स्यासन्नो)

१५. + अन्तो दूरे भवति +

१६. शेष विचारस्तु for (शेषं विचारस्तु)

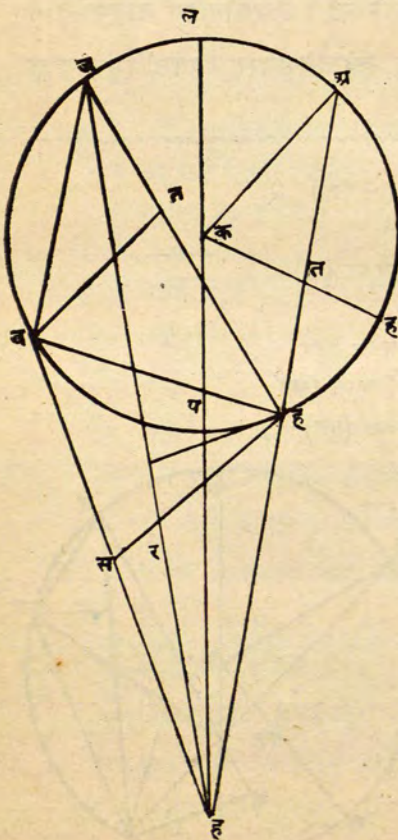
१७. पूर्वव ज्ञेयः for (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयः)

१८. परम for (परं) (ख)

(ख) १३-१४. वदिश्यासन्नो for (वदितस्यासन्नो)

स्थानं प्रतिवृत्ते वा नीचोच्चवृत्ते कल्पितं । पुनश्चन्द्रः^१ अचिह्नात्^२ वचिह्नानामन्तर
चापानि मन्दकेंद्राणि ग्रहणानामन्तरकालेन साध्यानि । पुनः पूर्वोक्तप्रकारेण
उच्चस्थानं^३ नीचस्थानं^४ च चापत्रयमध्यैकचापगतं कल्पनीयं । पुनर्भूकेन्द्रं^५ गत्य-
धिकदिशि कल्पनीयं । तस्माभिरस्मिन् क्षेत्रे दचिह्नं^६ भूकेन्द्रकल्पितं । पुनः अद-
रेखा वदरेखा जद रेखाश्च संयोज्याः । पुनः अद रेखा वर्द्धनीया । यथा अवजवृत्ते
हचिह्नलग्ना भवति । पुनर्वजरेखा^{१०} हवरेखा^{११} हजरेखाश्च संयोज्याः । पुनः वतह^{१२} ^{१३}

(क) २. +चिन्ह दिशि व चिन्हाज्ज
चिन्हदिशि गच्छतीति च कल्पितं
पुनरेषां +

३. लुप्त

४. मध्यै कस्मिन् for (मध्यैक)

५. चापे for (चाप)

७. चिह्न for (चिह्न) (ख)

८. भूकेन्द्र for (भूकेन्द्र) (ख)

९. विसर्ग लुप्त

१०-११. लुप्त

१२. विसर्ग लुप्त

(ख) १. विसर्ग लुप्त

६. तदस्माभि for (तस्माभि)

१३. पुनर्वत for (पुन. वत)

उह^१ वलं वा हजरेखा वदरेखा जदरेखानामुपरि नेयाः । तदा अदजकोणो^३ जअ चापस्य फलं^४ वा स्पष्टगतिरस्ति । अहजकोणस्तु जअचापप्रमाणमस्ति । वृत्तपालौ एतत्कोणद्वयं विदतमस्ति । ततः हज दउ कोणोपि ज्ञातो भविष्यति । पुन हंदव त्रिभुजे हजव त्रिभुजे च सर्वे कोणाः ज्ञाताः भविष्यन्ति । तस्मात् शेषं भुजाऽपि जहरेखा हदरेखयोः प्रत्येकस्य षष्टिमितानुसारेण ज्ञाताः^{११} भविष्यन्ति । तस्मात् शेषभुजाऽपि जहरेखा हदरेखयोः प्रत्येकस्य षष्टिमितानुसारेण ज्ञाताः^{१२} भविष्यन्ति । पुन दं ह रेखां षष्टितुल्यां प्रकल्प्य प्रमाणद्वयेन ज्ञातया हवरेखया जहरेखाप्रमाणज्ञानं कार्यं । पुन अदवकोणो अवचापस्य फलमस्ति । वा स्पष्टगतिः तत्र अवकोणो वृत्तपालौ अजवचाप प्रमाणमस्ति । एतत्कोणद्वयं ज्ञातमस्ति । तदा हदव कोणोपि विदितो भविष्यति । पुन हंदउत्रिभुजस्य हवउत्रिभुजस्य च

(क) १. उः for (उ) २. त for (ज)

४. +प्रतिवृत्ते+

३. विदित for (विदत) (ख) ७. 'उ' लुप्त (ख)

८. शेष भुजा अपि for (शेषं भुजाऽपि)

९. रेखायोः for (रेखयोः) १०. 'स्य' लुप्त

११. विसर्ग लुप्त (ख) १२—२१, लुप्त (ख)

२२. +जहरेखाया+ २३. पुनः for (पुन)

२४. अ for (अं)

२५. अहव for (अव) (ख)

२६. व्रत for (वृत्त)

२७. चापस्य for (चाप)

२८. -२९-३०-३१. लुप्त

३२. हवद for (हदव) (ख)

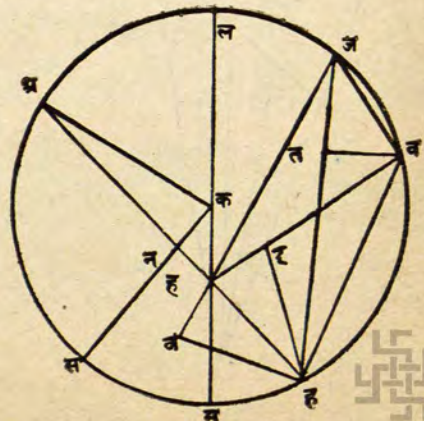
३३. दं हउ for (हंदउ)

(ख) १. उहव लम्बाः for (उहव लम्बा)

३. "कोणो—रस्ति" लुप्त

५. 'अहज' लुप्त

८. शेष for (शेषं)

सर्वे कोणाः ज्ञाताः भविष्यन्ति । तस्मात् प्रमाणद्वयेन ज्ञातया हजरेखाया दहषष्टिप्रमाणानुसारेण बहरेखाज्ञानं भविष्यति । पुन बहेतकोणः वजचापः प्रमाणं ज्ञातमेवास्ति । तस्मात् वह षष्टिप्रमाणानुसारेण प्रत्येकं वतत हरेखे ज्ञाते भविष्यति पुन दह षष्ट्यनुसारेण ज्ञानं भविष्यति ।

अथ हजरेखापि ज्ञातास्ति । प्रत्येकं जतरेखा वतरेखा च ज्ञातास्ति । तस्मात् हद षष्टिप्रमाणानुसारेण वज रेखापि ज्ञाताः भविष्यति । इयमेव वतरेखा ऽवजवृत्तव्यासाद्धं षष्टिमितं ज्ञातास्ति । ततः प्रत्येकं हदरेखा च अनेन प्रमाणेन ज्ञाता भविष्यति । तस्मात् हव चापमपि विदितं स्यात् । अव चापं विदितमस्ति ।

- (क) १. + एवं वह हद रेखयोः प्रत्येकषष्टिप्रमाणेन सर्वे भुजाः ज्ञाता भविष्यति +
 २. हउ for (हज)
 ४. चापस्य for (चापः) ५. भविष्यतिः for (भविष्यति)
 ६. + च + ७-८. 'वतरेखा' लुप्त
 ९. विसर्ग लुप्त १०. वज for (वत) (ख)
 ११. अज वज for (अवज) १२. व्यासाद्धं for (व्यासाद्धं)
 १३. लुप्त १४. + '६०' +
 १६. + वह रेखा च वह रेखा + १७. चाप for (चापं)
 १८. ज्ञान मस्ति for (विदित मस्ति)

- (ख) १. + एवं बहरेखाहदरेखयोः प्रत्येकषष्टिप्रमाणेन सर्वे भुजाः ज्ञाताः भविष्यन्ति +
 २. हभ for (हज)
 ३. कोणं for (कोणः) ४. चाप for (चापः)
 ५. भविष्यतः for (भविष्यति)
 ११. ऽवजवृत्त for (वज वृत्त)
 १४. + तत्प्रमाणेन ६० + १५. ज्ञातोस्ति for (ज्ञातास्ति)
 १६. + वह रेखा + १७. भविष्यन्ति for (भविष्यति)

तस्मात् अह चापं अस्य पूर्णज्या चैतद्वयं विदितं स्यात् । तस्मात् अह चापं अस्य पूर्णज्या चैतद्वयं विदितं स्यात् । तस्मात् सा अदरेखा अवजवृत्तषष्टिमितानुप्रमाणेन ज्ञाता भविष्यति । पुनः कचिह्नं अवजवृत्तस्य केन्द्रं कल्पनीयं । दकरेखा संयोज्या । पुनर्वर्द्धनीया च यथा वृत्तपातौ लमचिह्नलग्ना भवति । एतच्चिह्नद्वयं उच्चनीच संज्ञं भविष्यति । पुनः कनसलम्बः अदरेखाया कार्यः, अकरेखा च संयोज्या । तस्मात् लददमघातः अद दह घाततुल्यो विदितो भविष्यति । अस्मात् कम वर्गाच्च कदवर्गः कदरेखा च ज्ञाता भविष्यति । पुनः कदरेखा कमरेखा च द्वितीय परवायोः षष्टिमितप्रमाणज्ञाता भविष्यति । इदं उच्चनीचवृत्तस्य व्यासाद्धं वा केन्द्रद्वयान्तरं । इयमेव परमफलज्या पुनः अहरेखाद्धरूपया नहरेखया हद रेखया च नद रेखा ज्ञाता भविष्यति । इयं दकस कोणस्य जीवास्ति

(क) १-२-३-४-५-६-७-८. लुप्त (ख)

६. + प्रमाणेन + (ख)

१०. षष्टिमितेन for (षष्टिमितानु प्रमाणेन)

११. लुप्त

१५. मालौ लमचिह्न for (पातौ लमचिह्न)

१६. अद रेखायां for (अद रेखाया) (ख)

१७. पात for (घात)

१८. वदितो for (विदितो)

२०. प्रत्येकं य for (च)

२१. द्वितीये for (द्वितीय)

२२. लुप्त

२३. प्रमाणेन for (प्रमाण)

२४. व्रतस्य for (वृत्तस्य)

२५. ना केन्द्र for (वा केन्द्र)

२६. रूपमान for (रूपया)

२७. रेखा याश्च for (रेखया च)

(ख) १२. + न +

१३. चिह्नं for (चिह्ने)

१५. पालौ for (पातौ)

१६. "पुनः—द्वितीय" लुप्त

२२. "परवायोः—भविष्यति" लुप्त

तस्मादयपि कोणो ज्ञातो भविष्यति । तस्मात् भसचापं लसचापं च द्वयमपि ज्ञातं भविष्यति । पुनः असचापं ग्रहचापाद्धं ज्ञातमस्ति । तस्मात् लअ चापं चन्द्र-स्थानयोरन्तररूपं ज्ञातं भविष्यति । पुनर्दंकसकोणात् कदनकोणज्ञानं भविष्यति । अस्मात् कोणात् स्पष्टमध्यमचन्द्ररन्तरज्ञानं भवति । परं च यदि चन्द्रः अचिन्हस्थो भवति, तदैव स्यात् । तस्मात् तत्तत्कालीनमध्यमस्यापि ज्ञानं भविष्यति । इदमेवास्मकमिष्टम् । अनेनैव प्रकारेण सूर्यस्य मध्यमं परममन्दफलज्याज्ञानं सूर्यस्य वर्षमध्ये वेधत्रयेण भवति ।

अथ च पूर्वाचार्यैः बाबुलदेशे चन्द्रस्य ग्रहणैः वेधत्रयं कृतं । तद्वेधत्रयेण चन्द्र-मध्यमज्ञानं च परमफलज्ञानं च निरूप्यते । तत्र प्रथमचन्द्रग्रहणे मर्दकवाज-संज्ञकस्य प्रथमसंज्ञे तौत्संज्ञमासस्य त्रिशत्तारीके रात्रौ साद्धवेदहोरामितगत-काले ।

अर्थं १६ रात्रात्प्रागेव स्पर्शो जातः । पुनश्च १६ मध्यरात्रात् साद्धद्वयमिति २।३० कालेन प्रागेव मध्यग्रहणं जातं ।

(क) १. मस for (भस) (ख)

३. कोणो for (कोण)

४. ज्ञातो for (ज्ञानं)

५. चन्द्रयो for (चन्द्र) (ख)

६. भविष्यति for (भवति)

७. इदमेवास्मकमिष्टम् for (इदमेवास्मकमिष्टम्)

८. चन्द्र for (चन्द्रस्य)

९. ग्रहणस्य for (ग्रहणैः)

१०-११-१२-१३. लुप्त

१४. वाद for (वाज)

१५. +४।३०+

१६-१७-१८. लुप्त

१९. रात्रा for (रात्रात्)

२०. स्याद्धं for (साद्धं)

२१. द्वयमिति for (द्वयमित)

(ख) २. +उच्च+

१४. वाज् for (वाज)

१५. मितगत होरा काले for (होरा मितगत काले)

१६. अर्द्ध रात्रात् for (अर्धरात्रात्)

अथ च इस्कंदरीयदेशे अर्द्धरात्रात्प्रागेव सत्रं^१शहोरात्रमितकाले^२ ३।२०
 स्पर्शो जातः । यतः उभयोद्देशयोरन्तरे^३ देशांतरकालपलानि^४ पञ्चाशत्मितानि^५
 सन्ति^{१० ११ १२} ५० । तत्समये स्पष्टोर्कः^{१३} ११।२४।३० । पुनर्बाबुलदेशे द्वितीयसत्रे^{१४} तौत्संज्ञ-
 मासे एकोनविंशतितारीका^{१५} अर्द्धरात्रमये^{१६} द्वितीयचन्द्रग्रहणं जातं । तत्र दक्षिण-
 दिशि अंगुलत्रयमितो ग्रासो^{१७} वृत्तः ।

अथ इस्कन्दरीयदेशे अर्द्धरात्रात् प्रागेव पञ्चाशत् पलैः^{१८} ५० इदमेव ग्रहणं^{१९}
 जातं । तत्समये सूर्यस्य पृष्ठः^{२०} ११।१३।४५ । तृतीयग्रहणं^{२१} च बाबुलदेशे द्वितीयसत्रे^{२२}
 फामानुससंज्ञमासे षड्विंशतितारीके^{२३} रात्रौ उत्तरदिशि अर्द्धग्रहणं^{२४} जातं । तत्रै-
 कादशहोरामितं^{२५} रात्रिमानमस्ति । अर्द्धरात्रात्प्रागेव पञ्चहोरामितं^{२६} काले स्पर्शो

- (क) १. सत्र्यंश होरा for (सत्रंश होरा)
 २. त्रयमित काले for (त्रमित काले)
 ३. दैशयो for (द्देशयो) ४. रन्तरं for (रन्तरे)
 ५. कालो for (काल) ६. लुप्त
 ७. पञ्चाशत्पल for (पञ्चाशत्)
 ८. +५०+ ९. मितोस्ति for (मितानि)
 १०-११. लुप्त
 १२. +होरा अंश तुल्यो ऽस्ति+
 १३. 'य' लुप्त १४. रात्र समये for (रात्रमये)
 १५. दृष्ट for (वृत्तः)
 १६. सूर्य स्पष्टः for (सूर्यस्य पृष्ठः) (ख)
 २०. शन्ने for (सन्ने) २१. फामानूस for (फामानुस)
 २३. +११+ २४. +५+

- (ख) ३. दैशयोरन्तरे for (द्देशयोरन्तरे)
 १४. तारीकात्यर्द्ध रात्रसमये च for (तारीकाद्धरात्रमये च)
 १६. गृहणं for (ग्रहणं) १८. गृहणं for (ग्रहणं)
 १९. बाबुल for (बाबुल) २१. फामानूस for (फामानुस)
 २२. गृहणं for (ग्रहणं) २४. होरामित for (होरामितं)

जातः । पुनरर्द्धरात्रात्प्राक् सार्द्धत्रयहोरामित ३।३० काले मध्यग्रहणं जातं ।
इस्कन्दरीयदेशे च मध्यरात्रात्प्रागेव सार्द्धचतुर्मित ४।३० होराकाले स्पर्शो जातः ।
तस्मिन्समये स्पष्टोर्कः ५।३।१५ । तस्मात् प्रथमग्रहणात् द्वितीयग्रहणपर्यन्तं
सूर्यचन्द्रयोः स्पष्टा गतिरंशाद्याः ३४६।१५। द्वयोर्ग्रहणयोः स्पष्टं कालान्तरं ३५४।हो
२।३० मध्यम कालश्च ३५४ होरा २।३४ एतन्मध्यमकाले च मन्द केन्द्रगतिः ३०६।
२५ मध्यम गतिश्च ३४५।५१ ।

अथ मध्यमचापांतरं स्पष्टचापादेतावन्मित ३।२४ माधिकं जातं ।

अथ द्वितीयग्रहणात् तृतीयग्रहणपर्यन्तं चन्द्रसूर्ययोः स्पष्टगतिः १६६।३०
स्पष्ट कालश्च १७६ सो २०।३० मध्यमकालश्च १७६ हो २०।१२ । अस्यमध्यम-
कालस्य केन्द्रगति १५०।२६ मध्यमगतिश्च १७०।७ । अस्यां स्पष्टगतेरन्तरं
च ०।३७ ।

अथ तृतीय क्षेत्रम्

तत्र श्रवजं उच्चनीचवृत्ते ग्रहणत्रयस्थानं चन्द्रस्य च गति व चिन्हात् अ
चिह्नदिशि कल्पिताः ।

(क) १. गृहणात् for (ग्रहणात्) (ख)

३. 'द्वयोर्' लुप्त

४. ग्रहण योरपि for (ग्रहणयो)

५. स्पष्ट for (स्पष्टं) (ख)

६. 'च' लुप्त

६. हो for (सो) (ख)

११. गतिः for (गति) (ख)

१३. तृतीयं for (तृतीय)

१५. गति for (गति)

१७. 'अ' लुप्त

(ख) ५. गृहण for (ग्रहण)

८. गृहणात् for (ग्रहणात्)

१२. अस्याः for (अस्यां)

१४. श्रवजं for (श्रवजं)

१५. गतिः for (गति)

७. माधिकं for (माधिकं) (ख)

१०. १७।६ for (१७६)

१२. अस्य for (अस्यां)

१४. श्रवजउ for (श्रवजं)

१६. लुप्त

१८. विसर्ग लुप्त

३. ग्रहयोः for (ग्रहणयो)

अथ नीचोच्चवृत्तस्य चिन्हत्रये^१ चापत्रये^२ चापत्रयमपि^३ ज्ञातमस्ति । कुतः
अजवचापं प्रथमद्वितीय ग्रहणांतरकालजनितकेन्द्रगतिरूपमस्ति । अस्य चापस्य
फलमधिकमुपलब्धं । पुनर्वग्रज चापं द्वितीयतृतीयग्रहणांतरगतकाले केन्द्रगति
रूपमस्ति । अस्य चापस्य च फलं न्यूनमुपलब्धं । तस्मात् अचजचापं^५ ६६।५१ एता-
वन्मितं जातं । अस्य चापस्यात्^६ धिक फलं २।४७ एतावन्मितं जातं ।

अथ च वग्रज चापं भाद्धाशान्न्यूनमस्ति । फलमपि च^{१०} न्यूनमस्ति । तेन
तच्चापं नीचोपरि गतं न भविष्यति । तस्मान्नीचस्थानं जहवचापगतं भवि-
ष्यति । पुनर्दचिह्नं^{१२} भूमिकेन्द्र कल्पितं । पुनर्दअरेखा^{१३} दवरेखा^{१४} दज रेखाश्चन्द्र
संयोज्याः^{१५} । पुनर्हचिन्हात्^{१६} हउलम्बहवलम्बौ दअरेखादजरेखायोरुपरि कार्यौ ।

(क) १. त्रयोपरि for (त्रये) २-३. लुप्त (ख)

६. 'गत' लुप्त

७. 'न्यून' लुप्त

८. 'च' लुप्त

९. चापस्य for (चापस्यात्) १०. 'च' लुप्त

११. तदैतच्चापं for (तेन तच्चापं)

१२. केन्द्रं for (केन्द्र) (ख) १३. रेखाश्च for (रेखा)

१४-१५-१६. लुप्त

१७. संयोजिताः for (संयोज्याः) (ख)

१८. + पुनर्दवरेखा वृत्तपालौ हचिह्नलम्बा जातेति कल्पितं । पुनर्अजरेखा हअरेखा
हजरेखा च संयोज्या +

१९. उ for (ज)

(ख) ४. गृहणांतर for (ग्रहणांतर)

५. गृहणान्तर for (ग्रहणान्तर)

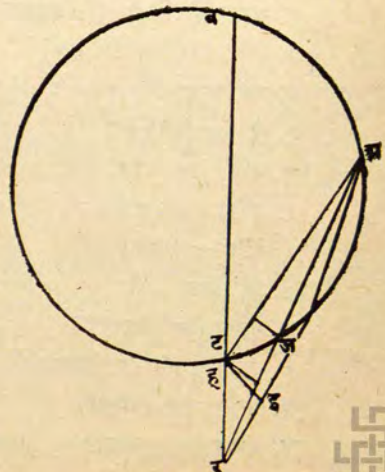
८. अज चापं for (अचज चापं)

९. चापस्या for (चापस्यात्)

११. तेनैतच्चापं for (तेन तच्चापं)

१५. रेखाश्च for (रेखाश्चन्द्र)

१८. + पुनर्दवरेखा वृत्तपालौ ह चिह्न
लम्बा जातेति कल्पितं । पुनर्अज-
रेखा हअरेखा हजरेखा च
संयोज्या +

पुन^१ जचिन्हात् अह रेखायां कार्यः । तस्मात् वदअ कोणज्या ३३३३३० । इयं उह रेखायाः प्रमाणमस्ति दहे^४ षष्टिस्तन्माने न जाता । पुन^३ अहव कोण केन्द्रोपरि ५३।३५ वृत्त पालौच २६।४७।३० । पुन^६ वद अप्पीण ३।२४ । तस्मात् हअद कोणः शेषमितः^६ ३३।३० । अस्यज्या २३।४९।१५ । इदं अहे षष्टिस्तन्मानेन उह रेखाप्रमाणं जातं दहे षष्टिस्तन्मानेन अह प्रमाणं जातं^{१०} ८।५७।४६ । पुनरपि वदज कोणज्या ०।३८।४५ । इयं दहे षष्टिस्तत्प्रमाणेन हवरेखाप्रमाणं जातं । पुन^{१२} वहज कोणः केन्द्रोपरि^{१३} १५०२६ वृत्त पालौ च^{१४} ७५।१३ वदज कोणश्च ०।३७ । तस्मात् शेष हजद कोणः^{१६} ७४।३६ अस्यज्या ५७।५०।४२ । इदं जहे षष्टिस्तत्प्रमाणेन हवरेखा प्रमाणं जातं । तस्मात् दहे षष्टिस्तत्प्रमाणेन जहरेखा प्रमाणं जातं^{१८} ४०।११ । पुनरपि अहज कोणः केन्द्रोपरि ६६।५१ वृत्तपाल्युपरि ४८।२५।३० । अस्यज्या ४४।५३।७ कोटिज्या ३६।४८।५७।३० जदे^{२०} षष्टिस्तत्प्रमाणेन जतरेखायां^{२१} दतरेखायां^{२२} प्रमाणं जातं यदि च

- (क) १. + जत लम्ब + (ख) २. ३३ ३ ३० for (३।३३।३०)
 ३. 'याः' लुप्त ५. कोणः for (कोण) (ख)
 ६. + मितोस्ति +
 ७. अकोणः for (अप्पीण) (ख) ८. अह for (ह अद)
 ९. २३।२३।३० for (३३।३०) (ख)
 १०. 'न' लुप्त ११. 'जातं' लुप्त
 १२. हे for (ह) १४. वृत्त for (वृत्त)
 १५. शेष for (शेष) १६. ७४।२६ for (७४।३६)
 १७. ५७।५०।४२ for (५७।५०।४२)
 १८. ०।४०।११।३० for (४०।११)
 २१. रेखायां for (रेखाया) २२. हत रेखायाः for (दत रेखायां)
 (ख) ४. उदहे for (दहे) १३. १५०।२६ for (१५०२६)
 १५. शेष हजद for (शेष हजद) १६. १७४।३६ for (७४।३६)
 १८. हवरेखा for (जहरेखा) १९. ०।४०।११ for (४०।११)
 २०. जहे for (जदे)
 २१. जत रेखायाः for (जत रेखाया)
 २२. हत रेखायाः for (दत रेखायां)

दहरेखा षष्टिमिता ६० तदा जतरेखा एतावती भवति । ३०।४ हतरेखा च ०।२६-
 ४०।३० । पुन हंअरेखा जनेनैव प्रमाणे नैतावत्य ८।५७।४६ । स्ति । तस्मात् शेष
 स्तरेखा ८३१।५।३० । अस्याः वर्गः ७२।३३।३४।४५ उत वर्गश्च ०।१५।४।१५ अनयो
 योगः ७२।७२।४८।४६ अयमजवर्गः । अस्य मूलं च ८।३१।५।३० । इयमेवाऽज-
 रेखा जाता दहरेखा षष्टिप्रमाणेन जहरेखा चानेनैव प्रमाणेन जाता ०।४०।११-
 ३० । अथाऽजपूर्णज्या नीचोच्च व्यासार्द्धं षष्टिप्रमाणेन जाता ८६।४६।१४ । अने-
 नैव प्रमाणेन दह रेखा जाता ६३१।१३।४८ । जह पूर्णज्या चानेनैव प्रमाणेन जाता
 ७।२०।०८ । तस्मात् जह चापं जातं ६।४४।३० । पुन वंअज चापं १५०।२६ वजह
 चापं च १५७।११ । अस्य पूर्णज्या वह रेखास्ति ११७।३७।३२ । तस्मात् लघु वत्त
 केन्द्र वअह क्षेत्र द्वितीय क्षेत्रे भविष्यति ।

(क) १. तत्तदा for (तदा)

३. शेषा for (शेष)

४. ८।३१।५।३० for (८३१।५।३०)

५. जत for (उत वर्गश्च)

६. '७२' लुप्त (ख)

८. दूपमेवाज for (इय मेवाऽज)

९. पूर्णज्या for (पूर्णज्या) (ख)

१०. व्यासार्द्धं for (व्यासार्द्ध)

११. ६।३१।१३।४८ for (६३१।१३।४८)

१२. ७।२।५०।८ for (७।२०।०८)

१३. + इयं व्यासा १२० न्यूना जाता तस्मादियं व्यासरेखा न जाता +

१४. तस्माल्लघु for (तस्मात् लघु) १५. वृत्त for (वत्त) (ख)

१६. केन्द्र for (केन्द्र) (ख)

१७. क्षेत्रा द्वितयक्षेत्रे for (क्षेत्र द्वितीयक्षेत्रे)

(ख) २. ०।३०।४ for (३०।४)

३. शेषां स्तरेखा for (शेष स्तरेखा)

४. ८।३१।५।३० for (८३१।५।३०)

७. 'च' लुप्त

१२. ७।२।०८ for (७।२०।०८)

अथ चतुर्थं क्षेत्रम्

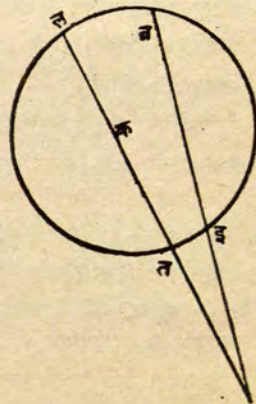
तत्रेदं कल्पते, तत्केन्द्रं क चिह्ने स्ति । पुनर्द चिन्हादेका रेखा केन्द्रं संलग्ना निष्काशिता । पुनरियं रेखा नीचोच्चवृत्ते ल चिह्ने भचिन्हे सम्पातं करिष्यति । ततः एतच्चिन्हद्वयं नीचोच्चसंज्ञं भविष्यति । यदि च हदरेखा ६३११३१४८ वद-रेखया ७४८१५१२० गुणिता जाता ४७२७००१५१३२ । एतत् महलरेखयोर्घात-समानं जातं । यद्यस्मिन्घाते मक वर्गो ३६०० योज्यते, तदा दकवर्गो भविष्यति । स च जातः ४७६३००१५१३२ । अस्य मूलं ६६०१८४२ । इयं कमषष्टिप्रमाणेन कद-रेखा प्रमाणं सिद्धं यदि कदं षष्टिमितं तदा कमं ५१३३ ॥

अथ पंचम क्षेत्रम्

तत्र पूर्वक्षेत्रे एव कन स लम्बः ककेन्द्रात् वह रेखायां निष्काश्यः, पुनर्वक रेखा संयोज्या ।

अथ यदि वहे रेखाद्धं ५८४८४६ दह रेखायां योज्यते ६३११३१४८ तथा

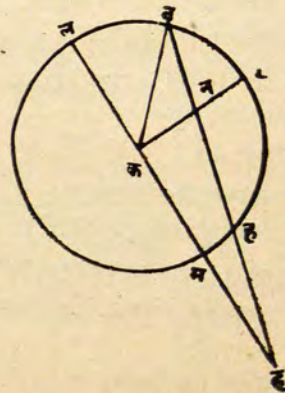
- (क) २. केन्द्र for (केन्द्रं) (ख) ३. निष्कासिता for (निष्काशिता)
 ४. म चिह्नेपरि for (म चिह्ने) ५. सन्ताप for (संपात)
 ६. ६३११३१४८ for (६३११३१४८)
 ७. ४७२७०००१५१३२ for (४७२७०००१५१३२)
 ८. एतन्मद लखरेखयो for (एतत् महलरेखयो)
 ९. घातिन for (घात) १०. + ३६०० योज्यते तदा दक वर्गो +
 ११. कं for (कदं)
 १२. लम्बक for (लम्बःक)
 १३. वह for (वहे) (ख)
 १४. + ६३११४८ +
 १५. संख्याएं लुप्त
 १६. तदा for (तथा)
 (ख) १. कल्पते for (कल्पते)
 ४. म चिह्ने for (म चिह्ने)
 ६. ६३११३१४८ for (६३११३१४८)
 ८. एतन्मदल दरेखयो for (एतन्म हलरेखयो)
 ९. घातिन for (घात)

नद रेखा^१ एतावती ६६०।२।३४ स्यात् । कदे रेखा^२ ६६०।८।४२ प्रमाणेन जातं ।
 यदि कदरेखा^३ षष्टिमितास्ति । तदैतत्प्रमाणं^४ एतावन्मितं ५६।२६।२८।३० भवति ।
 एतच्च सकम कोणज्या जाता । अस्याः चापं^५ ८६।१ इदं मस चापं लस चापं च
 ६०।५६ पुनर्वह चापं^६ १५७।१० च पूर्वमेवास्ति । तस्मात् वसचापं ७८।५३ एत-
 ज्जातं । शेषं वलचापं च १२।२४ एतच्च मध्यग्रहणो^७ उच्चाच्चन्द्रस्थानं^८ पर्यन्त-
 मन्तरं जातं । इदमेव तत् समयजनितचन्द्रस्य मन्दमस्ति । पुनर्दककोण एताव-
 न्मितोस्ति ८६।१। तदा कदन कोणो जातः ०।५६ । इदमेव तत्समये मन्दफलं ऋण
 मस्ति । एतच्च सषड्भा सूर्यो योजितं जातो मध्यमश्चन्द्रः ५।१४।४४ ।

अथ तद्ग्रहणत्रयं^९ येषां वेधोमया इस्कन्दरीयदेशे कृतः तेषां प्रथमं गृहणं^{१०}
 सम्पूर्णमभवत् । अस्य मध्ये कालोद्धरात्रात् पूर्वमेव संपादहोरामितकाले ऽभवत् ।
 एतद्ग्रहणं^{११} अजर्यानुसंज्ञिकस्य राज्ञः^{१२} सप्तदशमिते सन्ने मासे वावृत्संज्ञिके^{१३}

- (क) १. नर for (नद) २. + इयं +
 ३. कद for (कदे) (ख) ४. + ६० +
 ५. चमस for (मस चापं) ६. ५७।१० for (१५७।१०)
 ७. एतत् जातं for (एतज्जातं) (ख)
 ८. ग्रहेणो for (ग्रहणो) ९. स्थानान्तरं for (स्थानं)
 १०-११. लुप्त १२. + केन्द्र +
 १३. + न + (ख) १४. सषड्भस्पष्ट for (सषड्भा)
 १५. ग्रहणं for (गृहणं)
 १६. मध्य for (मध्ये) (ख)
 १७. सपाद for (संपाद)
 १८. होराद्धमिति for (होरामित)
 १९. अजरयानुस् for (अजर्यानुस्)
 २०. + १७ +
 (ख) २. + ५७ +
 ३. स्थान for (स्थानं)
 ४. + स्पष्ट +
 ५. सषड्भ for (सषड्भा)
 ६. तद्ग्रहण for (तद्ग्रहण)
 ७. एतद्ग्रहणं for (एतद्ग्रहणं)

एकविंशत्तारीके रात्रौ च जातं । तत्र स्पष्टोऽर्कः १।१३।१५ ।

अथ द्वितीय ग्रहणं च उत्तरतः दशांगुलमितं छन्नं जातं । अस्य मध्यकालो-
प्यर्द्धरात्रात्प्रागेव एकहोरामितकाले जातं । एतद् ग्रहणं उन्ननविंशतिमिते
सन्ने खुवाक् संज्ञमासे तृतीयतारीके रात्रौ जातं । तत्र स्पष्टोऽर्कः ६।२५।१० ।

अथ तृतीयग्रहणं मुत्तरदिक्तोर्द्धच्छन्नमभवत् । अस्य मध्यकासोर्द्ध-
रात्रादुपरि चतुर्मितहोरासु ४ जातः । इदं च विंशन्मिते सन्ने फर्मूस् संज्ञमासे
विंशति तारीके रात्रौ जातं । तत्र तत्कालिकस्पष्टोऽर्कः ११।१४।५ । तत्र प्रथम
ग्रहणमारभ्य द्वितीयग्रहणपर्यन्ते सूर्यचन्द्रयोः स्पष्टा गतिः १६।१५।५ अंशाद्या
अन्तरकालः वर्ष १ दिनादि १६६ होरा २३ कला ४५ मध्य होरा कलाश्च ३७।३०
मन्दकेन्द्रगतिः ११०।२१ मध्यम गतिश्च १६६।३७ । अस्य मध्यमचापस्य ऋणफलं
७।४२ एतावन्मितमंशादिक मुपलब्धं पुनर्द्वितीयग्रहणमारभ्य तृतीयग्रहणपर्यन्तं
सूर्यचन्द्रयोः स्पष्टगतिः १३८।५५ कालांतरं च वर्ष १ दिनानि १३७ स्पष्ट होरा

(क) १. तारीके for (तारीके)

३. जातः for (जातं) (ख)

५. 'न्न' लुप्त (ख)

७. छन्न for (छन्नं) (ख)

८. कालो for (कासो) (ख)

९. फर्मूसी for फर्मूस्)

१०. विंशती for (विंशति)

११. तात्कालिक for (तत्कालिक) (ख)

१४. पर्यंत for (पर्यंते) (ख)

१५. अंशाद्या for (अंशाद्या)

१६. दिनानि for (दिनादि)

१७. १६।१५।३७ for (१६६।३७)

१८. 'म' लुप्त

२०. ग्रहण for (ग्रहण) (ख)

२१. स्पष्टा for (स्पष्ट)

२२. होराः for (होरा)

(ख) २. ग्रहणं for (ग्रहणं)

४. ग्रहणं for (ग्रहणं)

६. ग्रहणं for (ग्रहणं)

१२. ग्रहण for (ग्रहण)

१३. ग्रहण for (ग्रहण)

१६. ग्रहण for (ग्रहण)

प्रमाणं १०।५४।२९।३० पुनरपि ^६अदजकोणज्या ६।३८।६।३० । इदं दह षष्टि प्रमाणेन वहरेषा^२प्रमाणं जातं । पुनः अहज कोणो^३ केन्द्रोपरि १६१।५७ वृत्त-पाल्युपरि ९५।५८।३०, तदा वशिष्टो^४ हवजकोणः ८९।३७।३० । अस्य ज्या ५९।५६।५५ इदं जह षष्टिप्रमाणेन हव रेखा प्रमाणं जातं ।

अथ दह षष्टिप्रमाणेन जहरेखा ६।३८।१० पुनरपि वहज कोणः केन्द्रो-परि ८१।३६ वृत्तपाल्युपरि च ४०।४८ । अस्य ज्या ३६।१२।१८।३० कोटिज्या ४५।-२५।११, एत द्वयं जहषष्टिप्रमाणेन जल^७रेखा हतरेखा प्रमाणं जातं ४।२०।१०, हत रेखा च ५।१२।४।३० वह रेखा प्रमाणं १०।५४।२९।३० मस्ति । तस्मात् वत रेखा ५।५३।५ अस्या वर्ग^९ ३४।३७।४४।४५ जतवर्गश्च १८।४८।६।४५ वर्गद्वययोगो वज-वर्गो जातः ५३।२५।५४।३० तस्मात् दहे षष्टिस्तन्माने^{१२} वज रेखा जाता ७।१८।३५ । जह रेखा च ३८।१०^{१३} एतावत्यस्ति ।

अथ च उच्चनीचवृत्तव्यासाद्ध^{१४} षष्टिप्रमाणेन वज पूर्णज्या ७८।२४।३७

- (क) १. 'ज' लुप्त २. रेखा for (रेषा) (ख)
 ३. कोणः for (काणो)
 ४. + अस्मात् अहजकोणः ६।२१ शोधितः +
 ६. विसर्ग लुप्त
 ७. जत for (जल) (ख)
 ८. + यदा दहप्रमाणं षष्टिमितं तदा जतरेखाप्रमाणं जातम् +
 ९. + पूर्वानीत + १०. वर्गः for (वर्ग)
 ११. ४७ for (४४) (ख) १२. नवजरेखा for (वजरेखा)
 १३. ६।३८।१० for (३८।१०) (ख)
 १४. नवजपूर्णज्या for (वजपूर्णज्या)

- (ख) ३. कोणो for (कोणो) ५. तदावशिष्टो for (तदावशिष्टो)
 ८. + यदा हदप्रमाणं षष्टिमितं जतरेखा प्रमाणं जातं +

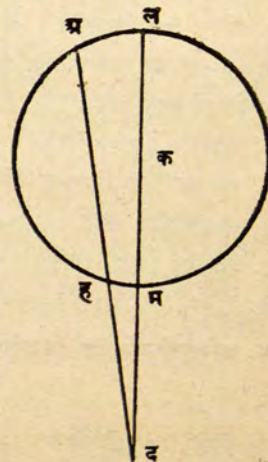
दह^१ रेखा चह ४३।३६।३६ । जह पूर्णज्या ७१।११।४, अस्याः चापं ७२।४६।१० जह
अ चापं १६८।३ एतावदासीत् । तस्मात् शेषं^३ ह्य चापं ६५।१६।५० । ह्य पूर्णज्या
च ८८।४०।१७ तस्मादुच्चनीच^५ केन्द्र अवह क्षेत्रे जातं ।

अथ सप्तम क्षेत्रम्

तत्र कचिन्हं^१ केन्द्रं कल्पितं । दकरेखा संयोजिता । पुनस्तथा वर्द्धनीया
यथोच्चनीचवृत्ते ल^२ चिन्हं म^६ चिन्हं संलग्ना स्यात् । एतच्चिन्हद्वयं उच्चनीच संज्ञकं
भविष्यति । यदि अदरेखा ७३२।१६।५६ दह रेखया द^६ ४३।३६।३६ गुण्यते ४७।३०।४।
४६।१७ तदा अयं लददम घात तुल्योस्ति । पुनरस्मिन् घाते मकवर्गः^{१०} योज्यते । तदा-
दक वर्गः^{११} स्यात् ४७४६०४।४६।१७ । अस्य मूलं ६८६।८ । उच्चनीच व्यासाद्ध^{१३}
षष्टिप्रमाणेन उच्चनीच व्यासाद्ध^{१३} जातं ५।१४ ।

- (क) १. च ६।४३।३६।३६ for (च ह ४३।३६।३६)
२. + अत्र जह चापं ७२।४१।१० शोधितं +
३. शेष for (शेष) ४. केन्द्र for (केन्द्र)
५-६. लुप्त
७. सज्ञिकं for (संज्ञकं)
८. द for (द)
१०. वर्गो for (वर्गः)
११. विसर्ग लुप्त
१३. + प्रमाणेनेदं दकरेखाप्रमाणं
जातं पुनर्दकरेखाषष्टि + (ख)

- (ख) १. च ६।४३।३६।३६ for (चहं
४३।३६।३६)
५. चिन्ह for (चिन्हं)
८. ७३२।५६ for (७३२।१६।५६)
८. ६।४३।३६।३६ for (द ४३।३६
।३६)
१२. ६८६।८ for (६८६।८)

अथ सप्तम प्रकरणम्

तत्र मध्यमगतिमन्दकेन्द्रगतिश्च निरूप्यते ।

अथ च प्रथमोक्तग्रहणात्रयमध्ये यन्मध्यमग्रहणीतमारभ्य नव्यग्रहणात्रयमध्ये मध्यग्रहणपर्यन्तं चन्द्रमध्यमगतिः २२४।४६ मन्दकेन्द्रगतिश्च ५२।१४ ग्रहणाद्वयांतर कालश्च ८५४ दिनानि ७३। एतद्वर्षाणां दिनानि ३१।७८३ होरा २३ कला २०, एतेषु दिनेषु मध्यगति भक्त तदा मध्यमेक दिवसजा गतिः पूर्वाणीत मध्यघात तुल्यैव जाता ।

अथ चैतेषु दिनेषु अवरसानीत मन्दकेन्द्रगतेः सकाशात् सप्तदशकलाधिका मन्दकेन्द्रगतिरूपलब्धा । एतदधिककलाः अन्तरकालदिनैर्भक्ता एक दिनांतरमुपलब्धं ०।०।०।०।११।४६।३९ इयं मेक केन्द्रगतौ शोधिता सत्यवशिष्टा मन्दकेन्द्रागति निश्चिता जाता ॥

- ~~~~~
- (क) २. 'उक्त' लुप्त ३. ग्रहणं for (ग्रहणी)
 ५. मध्यम for (मध्य)
 ७. वर्षाना for (वर्षाणां) ८. गत्या for (गति)
 १०. भक्तेषु for (भक्त) ११. विसर्गं लुप्त
 १२. गति for (घात) (ख)
 १३. अवरखसानीत for (अवरसानीत)
 १६. एतादधिककलाः for (एतदधिककलाः)
 १७. '०' लुप्त
 १८. सत्यावशिष्टा for (सत्यवशिष्टा)
 २०. केन्द्र for (केन्द्रा) (ख) २१. निश्चिता for (निश्चिता)
 (ख) १. मंद for (मन्द) ४. गृहण for (ग्रहण)
 ५. 'मध्य' लुप्त
 ६. गृहण for (ग्रहण) ८. २०२२४।२४ for (२०)
 ९-१०. मध्यगतिविभक्ता for (मध्यगति भक्त)
 १३. अवरखासानीत for (अवरसानीत)
 १४. कलाधिक for (कलाधिका)
 १५. "मन्द—एतदधिक" लुप्त १८. इयमेक for (इयं मेक)
 १९. सत्यवशिष्टा for (सत्यवशिष्टा)

अथाष्टम प्रकरणम्

तत्र चन्द्रमध्यममन्दकेन्द्रयोः क्षेपाः निरूप्यन्ते । तत्र वृषनस्सरादेः निरूपिते^३ मध्यग्रहणपर्यन्तं गतकालो वर्षादिः व० २७ दि० १७ हो० ११ क० १० । एतत् कालजा मध्यमगति १२३।२२ रंशादि मन्दकेन्द्र गतिश्च १०३।३५ एतद्वयं मध्यग्रहणकालीनमध्यमचन्द्रात् मन्दकेन्द्राच्च शोधितं । अवशिष्टा वृषनस्सरादौ जातो मध्यमः १।११।२२ । मन्दकेन्द्रं च २६८।४६ मध्यसूर्य मध्यमचन्द्रयोः वृषनस्सरादावन्तरं ७०।३७ अंशादि ।

अथ वृष्टनस्सरादिमारभ्य यज्दे^{११} जर्द्दादिपर्यन्तं मध्यमचन्द्रगति ३२०।१३ रंशादिमन्दकेन्द्रगतिश्च ३६।०। एतद्वयं वृष्टनस्सरादि क्षेपयुतं सत् जातं यज्दि-जर्द्दादौ मध्यमचन्द्रस्पर्शादि^{१५ १६} ०।१।३५ मन्दकेन्द्र^{२०} च ३१७।४६ सूर्य चन्द्रान्तरं^{२४} २७।७।२४।

- (क) १. अथाष्टमं for (अथाष्टम) २. विसर्गं लुप्त (वृषनस्सरादे)
 ३. निरूपित for (निरूपिते) ४. गतिः for (गति)
 ५. अवशिष्टं for (अवशिष्टा) ६. वृत्तनस्सरादौ for (वृषनस्सरादौ)
 ८. 'मध्य' लुप्त ९. चन्द्रमध्यमयोः for (मध्यमचन्द्रयोः)
 १०. वृत्तनस्सरादावन्तरं for (वृषनस्सरादावन्तरं)
 ११. अत्र for (अथ) १२. वृत्तनस्सरादि for (वृषनस्सरादि)
 १३. यज्दि for (यज्दे) १४. दयं for (द्वयं)
 १५. वृत्तनस्सरादि for (वृष्टनस्सरादि) १६-१७. लुप्त
 १८. चन्द्रः for (चन्द्र) १९. 'स्पर्शादि' लुप्त
 २०. ७१।३५ for (०।१।३५) २१. मन्दके for (मन्दकेन्द्र)
 २२. ३०७।४६ for (३१७।४६) २३. + मध्य +
 २४. + मध्यम +

- (ख) २. वृष्टनस्सरादेः for (वृषनस्सरादेः)
 ५. अवशिष्टं for (अवशिष्टा) ६. वृष्टनस्सरादौ for (वृषनस्सरादौ)
 ७. १।११।२३ for (१।११।२२)
 १०. वृष्टनस्सरादावन्तरं for (वृषनस्सरादावन्तरं)
 १५. वृष्टनस्सरादि for (वृषनस्सरादि) २५. २७।७।२४ for (२७।७।२४)
 १८. चन्द्रस्यांशादि ०।१।३५ for (चन्द्रस्पर्शादि) २१. केन्द्रं for (केन्द्र)

अथ नवम प्रकरणम्

तत्र शरकेन्द्रगतिर्निरूप्यते ।

अथ पूर्वचन्द्रगतिशुद्धापाता यतः अवर्खसोक्त प्रकारेण तदानयनं कृतं । अतोस्माभि वक्ष्यमाण प्रकारेण तदानयनं शुद्धमुपनिबद्धं । तदा नयनप्रकारो यथा तत्र तादृशं ग्रहणं द्वयवेध्यं ययोरन्तरे महान् कालो भवति । ग्रहणद्वयमपि एक सम्पाततमपेक्षितं एक दिस् जातं छत्रमप्यपेक्षितं । एकरूपो ग्रासश्च तत्रापेक्षणीयो भवति । उच्चात् चन्द्रश्च एकरूपांतरितो ग्राह्यः । यतस्तादृश चन्द्रस्य शरस्त्वेकरूप एक दिग्जश्च भवन्ति ।

अथैतादृशग्रहणकालेषु शरकेन्द्रभगणाः पूर्णा भवन्ति । एतादृशग्रहणेषु प्रथमग्रहणं बाबुलदेशे जातं । तत्र तदा स संज्ञकस्य संज्ञः ३१ ज्ञतूवी संज्ञ

- (क) १. केन्द्र for (केन्द्र) (ख)
 २. शरच्चन्द्र for (पूर्वचन्द्र)
 ३. रशुद्धा for (शुद्धा) (ख) ४. आपाता यतः for (पाता यतः)
 ५. अतोस्माभिः for (अतोस्माभि) ७. 'न' लुप्त
 ८. जातमपेक्षितं for (तमपेक्षितं) (ख)
 ९. दिग्जातं for (दिस् जातं) १०. +तुल्यं +
 ११. यतस्तत्र for (यतस्तादृश)
 १२. भवति for (भवन्ति) (ख) १४. 'पूर्णा' लुप्त
 १७. बाबिल देशे for (बाबुल देशे) (ख)
 १६. रत्नः for (संज्ञः) २०. रूवी for (तूवी)

- (ख) २. पूर्वचन्द्र for (पूर्वचन्द्र)
 ४१. यातायतः for (पातायतः)
 ६. ग्रहण द्वयं for (ग्रहण द्वयं)
 ७. महान्कालो for (महान कालो)
 १०. छन्नमप्यपेक्षितं for (छत्रमप्यपेक्षितं)
 १३. ग्रहण for (ग्रहण) १५. ग्रहणेषु for (ग्रहणेषु)
 १८. तत्र दारा for (त दास) १६. ग्रहणं for (ग्रहणं)

मासस्य चतुर्थास्तारीकः अर्द्धरात्रात् प्रागेवार्द्धहोरा च तस्मिन् काले अव-
शिष्टास्ति । तदा दक्षिणदिक्तः अंगुलद्वयमित चित्रं जातं । द्वितीयग्रहणं
च इस्कन्दरयपुरे अजर्यानुससंज्ञकस्य नवम सन्ने वयारवूरसंज्ञमासे अष्टा-
दशमिततारीके अर्द्धरात्राप्रागेव होरात्रये ३।५० पञ्चाशत्कलायुते काले
मध्यग्रहणं जातं । तच्च पूर्वोक्तप्रथमग्रहणतुल्यमेव जातं । एतद् ग्रहणं द्वयं
नीचोच्चयोः मध्यात् किञ्चित् नीचदिशि आसन्नं जातं ।

अथ बुध्नस्सरादेः मध्यग्रहणपर्यन्तं अन्तरकालो वर्षादिः २५६ दि १२२
हो १० कला ४० स्पष्टकला १५ तत्कालीन चन्द्रमन्दकेन्द्रमंशादि १०५।१६ ऋणं
मन्दफल मंशादि ५।० ।

अथ बुध्नस्सरादेः द्वितीयग्रहणमध्यपर्यन्तं वर्षादि कालः १८७१ दि २५६
हो ० ८ क ० २४ स्पष्ट कलाश्च ५ । तत्र मन्दकेन्द्र २५१।५३ मन्दफलं धनमंशादि एवं

(क) १. चतुर्थस्तारीकः for (चतुर्थास्तारीकः) (ख)

२. तत्र for (तदा) (ख) ३. छन्नं for (चित्र) (ख)

५. इस्कन्दरीय for (इस्कन्दरय) (ख)

६. माखूर for (क्कयारवूर) (ख)

७. होरात्रयं for (होरात्रये)

८. पञ्चाशत्कला for (पञ्चाशत्कला)

९. मितकाले for (युते काले) १०. लुप्त

११ गृहण for (ग्रहण) (ख)

१२. ग्रहणा द्वय for (ग्रहणं) १३. आसन्नं for (आसन्नं) (ख)

१४. बुध्नस्सरादेः for (बुध्नस्सरादेः)

१६. स्पष्टाकल for (स्पष्टकला) १७. २१५ for (१५)

१८. बुध्नस्सरादेः for (बुध्नस्सरादेः)

२१. वर्षादिः for (वर्षादि) (ख) २२. '१' लुप्त

२३. केन्द्रं for (केन्द्र) (ख)

(ख) ४. गृहणं for (ग्रहणं)

१२. ग्रहण द्वयं for (ग्रहणं द्वयं)

१५. गृहण for (ग्रहण)

१८. १०५।१६ for (१०५।१६)

२०. गृहण for (ग्रहण)

२२. ८७१ for (१८७१)

ग्रहणद्वयकालांतरं वर्षादि ६१५।६३३ हो० २१ क० ५० गृहणद्वयोत्थमध्यम-
चन्द्रयोरन्तरं मन्दफलद्वययोगतुल्यं भगणात् न्यूनमस्ति । तत् फलद्वययोगस्त्वे-
तावन्मितोस्ति ६। क० ५३ अवर्खसोक्तप्रकारेण च १०।२। एवं चन्द्रशर केन्द्र-
गति खर्खसोक्त प्रकारान्नवकलाभिरधिकोपलब्धाः । इयमन्तरकालेन २२।४६०६
भक्तानातैकदिनकेन्द्रगतिवशादि ०।०।०।०।०।३६।५८ । एतत् अवर ख सानीत-
गतौ संयोज्य सारणी कृता । पुनः शरकेन्द्रार्थं ग्रहणद्वयं मया गृहीतं पूर्वोक्तं
लक्षणयुक्तं तद् ग्रहणद्वयं एकसम्पातस्थं नास्ति । तत्र प्रथमगृहणं तदेव यद्वा-
बुलदेशे जातं यस्मात् परमफलं साधितमस्ति । तत्र मन्दकेन्द्र १२।२४ मन्शादि
मन्दफलं ऋणं ०।५६ द्वितीयग्रहणमपि बाबुल देशे जातं । दारासंज्ञिकस्य षड्वि-
शतिमितसन्ने अनीकीसंज्ञमासे एकोनत्रिंशतारीके गतहोरासुद क २० । तत्र

- (क) १. १३३ for (६३३) २. ग्रहण for (ग्रहण)
४. रवर्ख for (खर्ख) ५. रधिका लब्धा for (रधिकोपलब्धाः)
८. रन्शादि for (वन्शादि) (ख)
९. ०।०।०।०।०।३६।५८ for (०।०।०।०।०।३६।५८)
१०. खा for (ख) ११. गसौ for (गतौ)
१३. मय for (मया) (ख)
१४. पूर्वोक्त for (पूर्वोक्तं) (ख) १७. ग्रहणं for (ग्रहण)
२३. षड्विशति २६ मित सन्ने for (षड्विशतिमित सन्ने)
२४. + २६ + २५. तारीक for (तारीके)
२६. + रात्रि + (ख)
२७. ६ क २० for (दक २०) (ख)
२८. तत् for (तत्र)

- (ख) ३. “प्रकारेण—सोक्त” लुप्त ६. २२४६०६ for (२२।४६०६)
७. जातैक for (नातैक) १२. गृहण द्वयं for (ग्रहण द्वयं)
१५. तद्ग्रहण for (ग्रहण द्वयं) १६. पृथम for (प्रथम)
१८. यद्वाबुल् for (यद्वाबुल) १९. + मंशादि +
२०. ‘मंशादि’ लुप्त २१. गृहण for (ग्रहण)
२२. बाबुल् for (बाबुल) २५. तारीके for (तारीके)

ग्रहणं जातं । तच्च मध्यरात्रात् प्रागेव चतुर्विंशतिकलासु मध्यगृहणं जातं । इसक-
न्दरीय पुरे च अर्द्धरात्रात् होरा १ क १५ लासु मध्यगृहणं जातं ।

अथ बुधनस्तरादेः मध्यग्रहणं पर्यन्तमन्तरकालः २४५ दि० ३१२७ । होः १०
मध्यमकला ४५ स्पष्ट १५ तत्कालीनकेन्द्रमंशादि २१४४ मन्दफलं १३१ ग्रहणं
द्वयोरन्तर काल व० २१८ दि० ३०६ हो० २३ क० ५ एतत् कालांतरजा शरकेन्द्र-
गतिरन्शादि या ६० क० ४ एतद्ग्रहणद्वयेपि चन्द्रः उच्चासन्नोस्ति । ग्रहणद्वयेपि
दक्षिणदिक्तः व्यास चतुर्थांशमितं क्षणं जातं प्रथमं ग्रहणं राहुसमीपे द्वितीयं ग्रहणं
च केतुसमीपे जातं ।

- (क) २. ग्रहणं for (गृहणं) ४. ग्रहणं for (गृहणं)
५. लुप्त
६. बुधनस्तरादेः for (बुधनस्तरादेः)
६. + व + (ख) १०. ३२ for (३१२७)
११. २४४ for (२१४४)
१२. ०१३ for (१३१) (ख)
१४. द्वयोरन्तरकाल for (द्वयोरन्तरकाल)
१६. रंशाद्या for (रंशादि) (ख) १७. १६० for (या ६०)
१८. द्वयोपि for (द्वयेपि) २१. दिक्तः for (दिक्तः)
२२. छत्रं for (क्षणं) २४. राहु for (राहु)

- (ख) १. गृहणं for (ग्रहणं)
३. इसकन्दरीय पुरे च for (इस्कन्दरीय पुरे च)
७. मध्यम for (मध्य)
८. गृहणं for (ग्रहणं) १०. ३२७ for (३१२७)
११- कालीनं for (कालीन) १३. गृहणं for (ग्रहणं)
१८. एतद्ग्रहणं for (एतद्ग्रहणं)
२०. गृहणं for (ग्रहणं) २२. क्षणं for (क्षणं)
२३. गृहणं for (ग्रहणं)
२. गृहणं for (ग्रहणं)

अथ नवम क्षेत्रम्

तत्र अवजं विमण्डले अजव्यासं अचिन्हं राहुं जचिन्हं केतुं व चिन्हं परमशस्थानमुत्तरदिशि कल्पितं । पुनः अदचापं जहचापसमानं प्रथक्कार्यं दचिन्हं चन्द्रस्थानं प्रथमग्रहणो ह चिन्हं द्वितीयग्रहणो चन्द्रस्थानं उ चिन्हं प्रथमग्रहमध्यम स्थानं व चिन्हं द्वितीयग्रहणो मध्यमचन्द्रस्थानं पुनः उव चापं १६०।४ पुनः दउ चाप ०।५९ पुनः हवचापं १३ तदा दहचापं १६०।५ शेष अदचाप हचापं जयोग १६।१० प्रत्येकं चापं ६।३५ पुनः अउ चापं १०।३४ पुनः जव चापं ६।२२ प्रथमग्रहणो शरकेन्द्र वजअ उ चापं २८।३४ द्वितीयग्रहणो वव चापं ८०।३८ बुधतनस्सरादेः प्रथमग्रहणपर्यन्तं शरकेन्द्रगतिः २८६।१६ । इयं प्रथम शर केन्द्रात् शोधिता । अवशिष्टा बुधतनस्सरादौ शरकेन्द्रगतिः ३५८।१५ ।

(क) १. विमण्डलं for (विमण्डले) (ख)

३. समानं for (समान) (ख)

६. स्थानं for (स्थान) (ख)

६. 'व' लुप्त

१३. जहजत्वाप योगः for (ज योग)

१६. २८०।३४ for (२८।३४) (ख)

२०. अवशिष्टा for (अवशिष्टा)

४. पृथक्कार्यं for (प्रथक्कार्यं)

७. ग्रहणो for (ग्रह)

१२. 'चाप' लुप्त

१८. बुधतनस्सरादेः for (बुधतनस्सरादेः)

२१. बुधतानस्तरादेः for (बुधतनस्सरादेः)

२२. ३५८।१५ for (३५८।१५) (ख)

(ख) २. केतुं for (केतु)

४. पृथक्कार्यं for (प्रथक्कार्यं)

७. ग्रहणो for (ग्रह)

८. ग्रहणो for (ग्रहणो)

१०. चापं for (चाप)

११. ०।१३ for (१३)

१२-१३. हजचाप योग for (हचापजयोग)

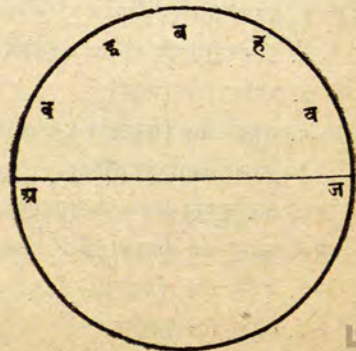
१४. ग्रहणो for (ग्रहणो)

१५. केन्द्रं for (केन्द्र)

१७. ग्रहणो for (ग्रहणो)

१६. ग्रहण for (ग्रहण)

५. ग्रहणो for (ग्रहणो)

अथ बु^१त्तनस्सरादेः यज्जिज^२ददीय स^३नादि पर्यन्तं शरकेन्द्र^४गतिरंशाद्या
३४६।२ तस्मात् यज्जिज^५ददीदौ शरकेन्द्रं ३४०१०।

इति नवमप्रकरणं समाप्तम्

अथ दशम प्रकरणम्

तत्र मन्दफलसारणी निरूप्यते । तत्र यथा सूर्यस्य मन्दफल सारणी कृता
तथैवास्य कृत्वा इयं च अमांतपौर्णमांत कालीनस्पष्टचन्द्रस्य फलदानयोग्या
भवति । नान्यत्र यतस्तत्रान्यत् फलं न भवति । एतत् फलं भाद्रपदपर्यन्तं ऋणं
परतो धनमस्ति ।

इति दशम प्रकरणम् समाप्तम्

(क) १. बु^१त्तनस्सरादेः for (बु^१त्तनस्सरादेः)

३. सन्नादि for (सनादि) ४. शरकेन्द्रं for (शरकेन्द्रं)

५. ३४०।१७ for (३४०१०)

६. कार्या for (कृत्वा) ७. स्पष्टं for (स्पष्ट)

(ख) २. जदीय for (जदीय) ५. ३४०७७ for (३४०१०)

६. कृता for (कृत्वा)

—oOo—

अथैकादश प्रकरणम्

अथ चाऽवर्खसेन यन्मन्दफलं साधितं । तत्र यत् किञ्चिदन्तरं तद्गुणित-
जनितं आनयनप्रकारवासनाजातमस्ति । तत्र अवर्खसेन परमन्दफलनिष्कासने
यत् गुणितं कृतं तत् प्रतिवृत्तप्रकारेण व्यासाद्धस्य केन्द्रव्यांतरेण निष्पत्तिः
सास्ति, या एतदंक ३१४४ स्य ३१७१४ केनास्ति । इयं षष्टेर्निष्पत्तिः ६१५ एत-
दंकेन यावत्यस्ति ।

अथोच्चनीचवृत्तप्रकारेण व्यासाद्धस्य निष्पत्तिः उच्चनीचवृत्तव्यासा-
द्धेन तादृशी निष्पत्तिरस्ति, यादृशी अस्यांकस्य ३१२२१३० निष्पत्ति
द्वितीयांकेन २४७१३० या दृश्यस्ति तादृश्येव षष्टे अनेनांकेन ५१५
निष्कासितास्ति । तस्मात् प्रथमप्रकारेण परममन्दफलं ५१४६ जातं । द्वितीय
प्रकारेण च ४१३४ मया च परम मन्दफलं एतावन्मितं ५१ निष्कासितं तस्य च
प्रकार द्वयं मिथः समानं न जातं न च अस्मदानीतसमानं जातम् । एषः संदेहः

- (क) १. वर्षसेन for (ऽवर्खसेन) २. गुणित for (गुणित)
३. मन्दफले for (मन्दफल) ४. निष्काशने for (निष्कासने)
५. व्यांतरेण for (व्यांतरेण) ६. + या +
७. पा for (या) ८. '१४' लुप्त
९. अनेनांकेनास्ति for (केनास्ति)
११. ३११२२१३० for (३१२२१३०) १२. द्वितीयांकेन for (द्वितीयांकेन)
१३. षष्टेः for (षष्टे)
१४. + अ ने ६० नांके ४१४६ नास्ति मया च षष्टे निष्पत्तिः +
१५. निष्काशितास्ति for (निष्कासितास्ति (ख))
१६. 'ण' लुप्त १७. 'ण' लुप्त
१८. ५११ for (५१) २०. + प्रकारेण +

- (ख) ३. परममन्द for (परमन्द)
१०. 'नीच—उच्च' लुप्त ८. ३१७ अनेन for (३१७१४)
१३. षष्टे for (षष्टे)
१४. + अनेनांके ४१४६ नास्ति । मया च षष्टे निष्पत्तिः +
१६. 'न' लुप्त

प्रकार^१ जनि^२तो नास्ति । यथा लौकैर्ज्ञा^३तिं प्रकारद्वयेन गणि^४तं चेत्क्रियते तदैकरूपा निष्पत्तिरेव स्यात् । यदि ते प्रमाणे एकरूपे भवतः । यदि प्रमाणे सांतरे भवतः । यथा स्वर्ख^५सेन कृते तदैकरूपा न भवति । यतः ग्रहणसाधने अन्तरजनि^६तमन्तरं पतति चाये ध जनि^७तं पतति । एवं अवर्ख^८सानीतग्रहणं वेध्यः^९ समीचीना सन्ति । तेन ग्रहणांतरकालाः^{१०} समीचीना न ज्ञाता यथा मया शुद्धाः^{११} ज्ञाताः । तत्र तानि त्रीणि^{१२} ग्रहणानि^{१३} यानि वाबुलदेशे जातानि^{१४} । तेषु प्रथमग्रहणं^{१५} बुष्त-^{१६}नस्सरीय^{१७} ३६ दसन्ने^{१८} तौत्संजमास सप्तविंशति तारीखे रात्रौ जातं सर्वं^{१९} ग्रहण कालः^{२०} हो १।३० तत्रण त्रिमानं हो १।४।२४ ।

(क) १. जनितेनास्ति for (जनितो नास्ति)

२. लौकैर्ज्ञातिं for (लौकैर्ज्ञातिं) ३. तदैक for (तदैक)

४. लुप्त ६-७-८ लुप्त

९. सन्नात् for (सानीत) १०. ग्रहणवेधाः for (ग्रहणवेध्यः)

११. समीचीनाः for (समीचीना)

१२. + मध्यगति स्पष्टगतयः निरन्तराः सन्ति +

१४. सांतरे for (समीचीना) (ख) १५. ज्ञाताः for (न) (ख)

१६. निरन्तरा for (ज्ञाता) (ख) २१. ग्रहणं for (ग्रहणं)

२२. बुष्तनस्सरीय for (बुष्तनस्सरीय)

२३. ३६६ for (३६६) (ख) २४. 'द' लुप्त

२६. 'हो' लुप्त २७. रात्रि for (रात्रि) (ख)

(ख) १. जनितोस्ति for (जनितो नास्ति)

५. ग्रहण for (ग्रहण) ६. वा वेधजनितं for (चायेध)

९. सान्नीत for (सानीत) १०. ग्रहणवेधा for (ग्रहण वेध्यः)

११-१२. 'समीचीना सन्ति' लुप्त १३. ग्रहणांतर for (ग्रहणांतर)

१७. + मध्यगति स्पष्टगतयोपि निरन्तराः सन्ति +

१८. त्रीणि for (त्रीणि) १९. ग्रहणानि for (ग्रहणानि)

२०. ज्ञातानि for (जातानि)

२५. ग्रहण for (ग्रहण) २८. होरा for (हो)

अथ च अर्द्धरात्रादुपरि हो ६। क ३६ लामु स्पर्शो जातः । द्वितीय ग्रहणं च तस्मिन्नेव संने^३ फामान् स् संज्ञ मासस्य पंचविंशति^४ तारीके । तत्र सर्वग्रहणकालः^५ हो ३ अत्र स्पर्शः अर्द्धरात्रात्प्रागेव होरा ४ कला २४ सुजातं तृतीय ग्रहणं च तस्माद्वितीयवर्षे^६ तौथ संज्ञमासस्य सप्तदश तारीके जातं । तत्र सर्वग्रहण-
कालः^{१०} हो अस्य स्पर्शः अर्द्ध रात्रात्प्रागेन होरा ३ सु ।

अथ बुध्नतनस्सरादेः प्रथमग्रहणं^{१२} मध्यपर्यंतं वर्षं^{१३} ३६५ दिन २५ होरामध्यम
१८।३० स्पष्टा १८।२५ स्पष्टोर्कः ८।२८।१८ मध्यमश्चन्द्रः २।२४।२० मन्दकेन्द्र^{१५}
२२।७।४८ मंशादिस्पष्टश्चन्द्रः २।२८।१७ पुनर्वक्षनसरादेः^{१६} द्वितीयमध्यमहोरा
७। क० ५० स्पष्टोर्कः २।११।४६ मध्यमश्चन्द्रः ८।२३।५८ मन्द केन्द्र^{२२} २७।३७ स्पष्ट-

- (क) १. '३६' लुप्त ३. फामानूस for (फामान् स्) (ख)
४. 'ति' लुप्त, (३।२५) ५. विसर्गलुप्त
८. तौत for (तौथ)
१०. होरामु ४ जातः for (हो अस्य)
११. विसर्गलुप्त १२. बुध्नतनस्सरादेः for (बुध्नतनस्सरादेः)
१५. केन्द्र for (केन्द्र) १६. लुप्त
१७. २।२८।१७ for (२।२८।१७) १८. बुध्नतनस्सरादेः for (वक्षनसरादेः)
१९. + मध्य ग्रहणपर्यंतं वर्ष ३६५ दिन ३ होरा ८।१५ +
२०. २।२१।४६ for (२।११।४६) २२. केन्द्र for (केन्द्र(ख))

- (ख) १. ६।८।३६ दला सुस्पर्शो for (६।क ३६ लामु स्पर्शो)
२. ग्रहणं for (ग्रहणं)
५. होरा ३ for (हो ३) ६. ग्रहणं for (ग्रहणं)
७. द्वितीय for (द्वितीय)
८. ग्रहणं for (ग्रहण) १०. हो ४ for (हो)
१३. ग्रहण for (ग्रहणं) १४. + ५ +
१८. पुनबुध्नतनस्सरादेः for (पुनर्वक्षनसरादेः)
१९. + मध्यग्रहण पर्यंतं वर्ष ३६५।२०३ होरा ८।१५ +
२१. २।३।५८ for (८।२३।५८)

श्चन्द्रः ८।११।४८ पुनर्वृ^१ष्तनस्सरादेः तृतीयग्रहण^२पर्यन्तं वर्षादि^३ ३६६ दिन १५
 हो १०।११ म० हो० ६।५० स्पष्टो ऽर्कं ८।१७।३० मध्यमश्चन्द्रः २।१७।२० मन्द-
 केन्द्रं १८।१।१२ स्पष्टश्चन्द्रः २।१७।२८ । तस्मात् प्रथममध्यग्रहणात् द्वितीय मध्य-
 ग्रहण^४पर्यन्तमन्तरकालदिनानि १७।७ हो १३।३५ । एतदन्तरकालजा स्पष्टगतिः
 सूर्यस्य १७३।२८ । तत्र^५ अवरखसेना^६न्तरकालो गृहीतः हो० १३।४५ स्पष्टगतिः
 सूर्यस्य १७२।५२।३० ।

अथ द्वितीयग्रहणमध्यात् तृतीयग्रहणपर्यन्तं अन्तरकालः १७७ हो २ स्पष्ट-
 गतिः १७५।४४ अवरखसेनात्र^७ कालांतरगृहीतं हो १।४० स्पष्टान्तरं च १७५।७-
 ।३० एवं प्रथमांतरकाले दशकालामितमन्तरं पतितं । द्वितीयांतरकाले दशकाला-
 मितमन्तरं पतितं । स्पष्टगती च षट्त्रिंशत्कालामितमन्तरं पतितं । एत दन्तरजनि^८तं
 निष्पत्तावतरं पतितं ।

(क) १. बु^१ख्तनः सरादेः for (बु^१ष्तनस्सरादेः)

३. वर्षनि for (वर्षादि) ४. ६।१०।५० (६।५०)

५. ऽर्कः for (ऽर्कं)

७. ग्रहणा for (ग्रहण) ८. १७७ for (१७।७)

९. सूर्यस्य for (सूर्यस्य) ११. अवरष for (अवरख)

१४. कालांतरं for (कालांतर)

१५. कलामित for (कालामित) (ख)

१६. विंशतिकला for (दशकाला) (ख)

१७. कला for (काला) (ख)

१८. + नितं +

(ख) २. पुनर्वृ^१क्तनः सरादेः for (पुनर्वृ^१ष्तनस्सरादेः)

२. + मध्य + ३. वर्षानि for (वर्षादि)

६. ६।१७।२० for (८।१७।३०)

१२. १७५।४४ for (१७५।४४)

१०. अत्र for (तत्र)

१३. अवरखसेनात्र for (अवरखसेनात्र)

१८. निष्पत्तावन्तरं for (निष्पत्तावतरं)

